

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİJİTAL ÇAĞDA ÇOCUKLARA HİZMET VEREN
KÜTÜPHANECİLER İÇİN YETERLİLİKLER VE TÜRKİYE'DE
DURUM

Rabia ÇEVİK KARATAŞ
2501101351

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Hülya DİLEK KAYAOĞLU

İstanbul – 2022

ÖZ

**DİJİTAL ÇAĞDA ÇOCUKLARA HİZMET VEREN
KÜTÜPHANECİLER İÇİN YETERLİLİKLER VE TÜRKİYE’DE
DURUM
RABİA ÇEVİK KARATAŞ**

Bu tezin temel amacı çocuklara hizmet veren kütüphaneciler için temel yeterliliklerin ne olduğunu ortaya koymak ve Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı halk ve çocuk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin yeterlilik algılarını kişisel (ve kişiler arası) tutum ve özellikler, genel (her profesyonel meslek sahibinin sahip olması gereken) bilgi ve beceriler ve mesleki (çocuk kütüphaneciliği alanına özgü) bilgi ve beceriler kapsamında belirlemektir. Çocuk kütüphanecilerinin yeterlilik algılarını tespit etmek üzere tarama (survey) yönteminden yararlanılmış ve veri toplamak üzere de anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı halk ve çocuk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerden oluşmaktadır (N=955). Araştırmanın örneklemi ise 315 (n) kişidir. 315 kütüphaneciye web tabanlı bir anket uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, kütüphanecilerin kişisel tutum ve özelliklere yönelik algıları genel olarak yüksektir. Kendilerini “çocuklara karşı sabırlı ve hoşgörülü”; “sıcakkanlı ve güler yüzlü” ve “bireysel farklılıkları kabul eden ve kültürel çeşitliliğe saygılı bir kişi” olarak algılamaktadırlar. Kişisel tutum ve özellikler ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kütüphanecilerin kendilerini en az yeterli gördüğü genel bilgi ve beceri kategorisi yabancı dildir. Genel bilgi ve beceri ile yaş arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Kütüphanecilerin kendilerini en az yeterli gördükleri mesleki konular ise web teknolojisi ve pedagoji bilgisidir. Mesleki bilgi ve beceriler ile yaş ve eğitim derecesi arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, bulgulara göre çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin, “kişisel tutum ve özellikler” ile “genel bilgi ve becerilere” yönelik algıları “mesleki bilgi ve becerilere” yönelik algılarından daha yüksektir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Halk Kütüphanesi, Çocuk Kütüphanesi, Çocuk Kütüphanecisi, Çocuk Kütüphaneciliği, Yeterlilik, Dijital Çağ

ABSTRACT

**COMPETENCIES FOR LIBRARIANS SERVING CHILDREN IN
THE DIGITAL AGE: THE CASE OF TURKEY**

RABİA ÇEVİK KARATAŞ

The main purpose of the thesis is to identify the fundamental competencies of librarians serving children in public libraries and to examine the perceptions of competencies for librarians working in public libraries and children's libraries affiliated with the Ministry of Culture and Tourism in Turkey within the scope of personal / interpersonal, professional, and discipline-based skills. The Universe of the research is composed of 955 librarians (N=955) working in public and children's libraries affiliated with the Ministry of Culture and Tourism in Turkey. The sample of the study is 315 (n) people. A web-based questionnaire was administered to 315 librarians in public libraries and children's libraries. The results show that librarians generally have high perceptions of their personal skills levels. Participants perceive themselves as "respectful of cultural diversity and individual differences," "warm and friendly," and "patient and tolerant towards children." A statistically significant relationship was found between personal skills and age. Foreign language is the professional skills area in which librarians believe they are the least qualified. A statistically significant relationship was found between professional skills and age. Discipline-specific skills that librarians assume themselves the least competent in are the use of web technologies and pedagogy. A statistically significant relationship was also found between discipline-specific skills and age and education level. In addition, according to the results, librarians have higher perceptions of "personal (interpersonal) attitudes and characteristics" and "general knowledge and skills" than their perceptions of "professional knowledge and skills."

Keywords: Children, Public Libraries, Children's librarians, Children's Librarianship, Competency, Digital Age.

ÖNSÖZ

Çocuk doğduğu andan itibaren bilişsel, zihinsel ve sosyo-kültürel açıdan gelişen değerli bir varlıktır. Çocuklara hizmet veren kütüphaneciler ise çocuğun çeşitli yaş aralıklarında hangi duygu ve düşünceye sahip olduğunu ve nasıl bir bilgi ihtiyacı içerisinde kütüphane hizmeti talep ettiğini kavrayarak bu bakışla etkili hizmet sunmaya çalışmaktadır. Dijital çağda çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin yeterlilikleriyle ilgili çalışmak istememin sebebi, halihazırda sahada çalışan bir kütüphaneci olarak çocuklara hizmet verirken içinde olduğumuz dijital çağda hangi bilgi ve becerilere sahip olunması gerektiğini merak etmiş olmamdır. Sürekli gelişim içinde olan çocukların hayatının ilk dönemlerinde çocuk kütüphanesi ve çocuk kütüphanecisiyle tanışması kütüphane kültürü ve okuma alışkanlığını kazanmalarına katkı sağlayacaktır.

Tezin temel amacı da çocuklara hizmet veren kütüphaneciler için temel bilgi ve becerilerin ne olduğunu ortaya koymak ve Türkiye’de çalışan çocuk kütüphanecilerinin yeterlilik algılarını belirlemektir. Bunu gerçekleştirme üzere Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı halk ve çocuk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin kişisel, genel ve mesleki bilgi ve becerilerine yönelik algılarını belirlemek üzere web tabanlı bir anket uygulanmıştır.

Tez süresi boyunca, anket sorularının Türkiye’deki tüm kütüphanecilere ulaştırılması ve gerekli izinlerin sağlanması en çok zorlandığım konu olmuştur. Fakat böyle bir çalışmayı gerçekleştirmek meslektaşlarımla olan iletişimimi kuvvetlendirip mesleki bir ağ oluşturmamda fayda sağlamıştır.

Tez konumun ortaya çıkışından yazım sürecine kadar her alanda benden değerli katkılarını esirgemeyip sabırla ve ilgiyle çalışmamı yönlendiren, meslek hayatımda hep daha iyisi için mücadele etmem gerektiğini bana öğreten, tecrübesi ve fikirleriyle farklı bakış açıları kazandıran değerli hocam Sayın Prof. Dr. Hülya Dilek Kayaoğlu’na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mesleğe başladığım ilk görev yeri olan Uşak/Karahallı İlçe Halk Kütüphanesi'nde yüksek lisans eğitimimi destekleyen ve bu süreçte anlayış göstererek yardımcı olan kıymetli kaymakam sayın Önder Çengel'e teşekkürlerimi sunarım. Görevimi sürdürdüğüm Beykoz Kemalettin Tuğcu İlçe Halk Kütüphanesi'nin Müdürü Mehmet Can'a ve kütüphane ailesine bu süreçte gösterdikleri anlayıştan ötürü teşekkür ediyorum.

Tezin yazım sürecinde desteğini hissettiğim meslektaşlarım Gülsemin Gençtürk'e, Şeyda Civelek Uzun'a ve Jülide Burçin Subaşı'na, anket verilerinin değerlendirilmesi sırasında bilgilerini paylaşan Serhat Uran'a teşekkür ederim. Ayrıca her fırsatta sorularımı büyük bir özenle yanıtlayan İstanbul Selimiye Çocuk Kütüphanesi kütüphanecisi Aslı Çetin Erden'e teşekkür ederim.

Son olarak hayatım boyunca maddi ve manevi her anlamda bana destek vererek bugünlere getiren sevgili annem, babam ve abilerime teşekkür ederim. Ayrıca tezimi okuyarak fikirlerini paylaşan ve her zorlukta yanımda olan canım eşim İbrahim Karataş'a teşekkür ederim.

RABİA ÇEVİK KARATAŞ

İSTANBUL, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	x
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK VE KÜTÜPHANESİ: TEMEL KAVRAMLAR VE ÖZELLİKLER

1.1 Çocuk ve Çocukluk	5
1.2 Çocuğun Gelişimsel Dönemleri	6
1.2.1 Gelişimle İlgili Temel Kavramlar.....	6
1.2.2 Bedensel ve Devinsel (Psiko-motor) Gelişim.....	8
1.2.3 Bilişsel Gelişim.....	9
1.2.4 Dil Gelişimi.....	10
1.2.5 Toplumsal ve Duygusal Gelişim.....	11
1.3 Çocuk Kütüphanesi	12
1.3.1 Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi	13
1.3.2 Amaçları.....	15
1.3.3 Örgütsel Yapı.....	17
1.4 Çocuk Kütüphanecisi	18
1.5 Çocuk Kütüphanecileri İçin Pedagojik Kuramlar	19
1.5.1 Geleneksel Öğrenme Kuramları	20
1.5.1.1 Davranışçı Yaklaşım.....	21
1.5.1.2 Bilişsel Yaklaşım	23
1.5.1.3 Yapılandırmacı Yaklaşım	25
1.5.2 Eleştirel (Düşünmeye Dayalı) Öğrenme Kuramı	27
1.6 Çocuk Kütüphaneciliği	28

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK KÜTÜPHANECİSİNİN GELİŞEN YETERLİLİKLERİ

2.1 Yeterlik ve Yeterlilik Kavramları.....	30
2.2 Çocuk Kütüphanecisi İçin Yeterlilikler: Alan Yazını	31
2.2.1 ALA ve Temel Mesleki Yeterlilikler.....	32
2.2.2 ALSC ve Çocuk Kütüphanecisi İçin Yeterlilikler	33
2.2.3 IFLA ve Çocuk Kütüphanecisi İçin Yeterlilikler	35
2.2.4 Kütüphane Alanı için Yeterlilik Dizini ve Çocuk Kütüphanecisinin Yeterlilikleri.....	37
2.2.5 Diğer Kaynaklar.....	37
2.3 ALSC'ye Dayalı Olarak Çocuk Kütüphanecisi İçin Mesleki Yeterlilik Alanları.....	44
2.3.1 Kullanıcı Grubuna Bağlılık.....	45
2.3.2 Kullanıcı ve Danışma Hizmetleri	46
2.3.3 Program Yapma/Oluşturma	48
2.3.3.1 Çocuk Gelişim Dönemlerine Göre Program Planlama.....	50
2.3.3.2 Bilgi Okuryazarlığı Programı	55
2.3.4 Derne Bilgisi ve Yönetimi	58
2.3.4.1 Çocuk Edebiyatı Bilgisi.....	62
2.3.5 Potansiyel Kullanıcılara Erişim ve Savunuculuk.....	67
2.3.6 İdari ve Yönetimsel Beceriler	68
2.3.7 Profesyonellik ve Mesleki Gelişim.....	72
2.3.8 İletişim Becerisi	73
2.4 Dijital Çağa Özgü Bilgi ve Beceriler.....	74
2.4.1 Bilgi ve İletişim Teknolojilerini Etkin Kullanma.....	75
2.4.1.1 Dijital İçerik Oluşturma.....	78
2.4.1.1.1 Kütüphanede Web Tabanlı İçerik Oluşturma Araçları	79
2.4.1.2 Oyunlaştırma	82
2.4.2 Dijital Okuryazarlık.....	84
2.4.3 Elektronik Danışma Hizmeti	87
2.4.3.1 Güvenli İnternet Kullanım Eğitimi	91
2.4.3.2 Gizlilik (Mahremiyet) Algısı	94
2.4.4 Elektronik Kaynakların Yönetimi	95

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
TÜRKİYE’ DE ÇOCUKLARA HİZMET VEREN KÜTÜPHANECİLERİN	
YETERLİLİK ALGILARI	
3.1 Amaç ve Araştırma Soruları.....	97
3.2 Yöntem	99
3.3 Bulgular	101
3.3.1 Demografik Bulgular.....	101
3.3.2 Halk Kütüphanesinin Çocuk Bölümüne ve Müstakil Binalı Çocuk Kütüphanesine Yönelik Bulgular	105
3.3.3 Çocuklara Hizmet Veren Kütüphanecilerin Yeterlik Alanlarına Yönelik Bulgular	110
3.3.3.1 Kişisel Tutum ve Özellikler.....	110
3.3.3.2 Genel Bilgi ve Beceriler	115
3.3.3.3 Mesleki Bilgi ve Beceriler	124
3.3.4 Çocuklara Hizmet Veren Kütüphanecilerin Gelişiminin Önündeki Engeller	133
3.4 DEĞERLENDİRME	137
SONUÇ.....	140
KAYNAKÇA.....	146
EKLER.....	171
Ek-1 Anket Soruları.....	171

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Dil Gelişim Evreleri.....	10
Tablo 1.2: Geleneksel Öğrenme Kuramları.....	21
Tablo 1.3: Bilgi İşlem Modeli.....	23
Tablo 2.1: Yeterlik ve Yeterlilik Kavramları.....	31
Tablo 2.2: ALSC 1999, 2009, 2015 ve 2020 Yeterlilik Alanları.....	34
Tablo 2.3: Çocuk Kütüphanecileri İçin Yeterlilik Modeli.....	42
Tablo 2.4: Çocuk Gelişim Dönemleri ve Kütüphane Uygulamaları.....	51
Tablo 2.5: Bilgi Okuryazarlığı Basamakları.....	57
Tablo 2.6: Dijital Okuryazarlık Alt Disiplinleri.....	85
Tablo 2.7: Yaş Aralıklarına Bağlı Olarak Elektronik Yayın Kullanma Süreleri.....	96
Tablo 3.1: Likert Ölçekli Soruların Güvenilirlik İndeks Değerleri.....	101
Tablo 3.2: Yaşa Göre Dağılım.....	101
Tablo 3.3: Cinsiyete Göre Dağılım.....	102
Tablo 3.4: Eğitim Derecesine Göre Dağılım.....	102
Tablo 3.5: Şehirlere Göre Gerçekleşen Katılım Sayısı.....	103
Tablo 3.6: Çocuk Kütüphanecisinin Çalışma Süresi.....	104
Tablo 3.7: Çocuk Bölümü ya da Müstakil Binalı Çocuk Kütüphanesinde Halihazırda Çalışan Kütüphaneciler.....	104
Tablo 3.8: Çocuk Bölümü ya da Müstakil Binalı Çocuk Kütüphanesinde Çalışmış Olan Kütüphaneciler.....	105
Tablo 3.9: Çalışma Birimi.....	105
Tablo 3.10: Personel Sayısı.....	106
Tablo 3.11: Personel Unvanları.....	106
Tablo 3.12: Derme Büyüklüğü.....	107
Tablo 3.13: Kitap Dışı Materyal Türü.....	107

Tablo 3.14: Halk Kütüphanesinin Çocuk Bölümü ya da Müstakil Binalı Çocuk Kütüphanesinde Halihazırda Çalışma Durumuna Göre* Eğitim Düzeyleri.....	109
Tablo 3.15: Kişisel Tutum ve Özellikler Değerlendirme Ortalamaları.....	110
Tablo 3.16: Cinsiyet*Kişisel Tutum ve Özellikler.....	114
Tablo 3.17: Yaş* Kişisel Tutum ve Özellikler.....	114
Tablo 3.18: Kişisel Tutum ve Özelliklerin Yaş Gruplarına Göre Farklılığın Olup Olmamasına İlişkin ANOVA analizi.....	115
Tablo 3.19: Genel Bilgi ve Beceriler Değerlendirme Ortalamaları.....	116
Tablo 3.20: Cinsiyet*Genel Bilgi ve Beceriler.....	122
Tablo 3.21: Yaş* Genel Bilgi ve Beceriler.....	123
Tablo 3.22: Genel Bilgi ve Becerilerin Yaş Gruplarına Göre Farklılığın Olup Olmamasına İlişkin ANOVA Analizi.....	123
Tablo 3.23: Mesleki Bilgi ve Beceriler Değerlendirme Ortalamaları.....	125
Tablo 3.24: Mesleki bilgi ve becerilere yönelik değerlendirmeler.....	129
Tablo 3.25: Yaş* Mesleki Bilgi ve Beceriler.....	130
Tablo 3.26: Mesleki Bilgi ve Becerilerin Yaş Gruplarına Göre Farklılığın Olup Olmamasına İlişkin ANOVA Analizi.....	130
Tablo 3.27: Mesleki Bilgi ve Becerilerin Eğitim Düzeylerine Göre Farklılığın Olup Olmamasına İlişkin ANOVA Analizi.....	131
Tablo 3.28: Çocuk Kütüphanecilerinin Kendilerini Geliştirmelerinin Önündeki Engeller.....	132

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3.1: Derme Büyüklüğü İle Kitap Dışı Materyal Türleri.....	108
Grafik 3.2: Kütüphane Personelinin Sayısı ile Çalışanların Unvanları.....	109
Grafik 3.3: Çocuklara Karşı Sabır Ve Hoşgörü.....	111
Grafik 3.4: Heves ve İstek.....	111
Grafik 3.5: Sıcakkanlılık ve Güler Yüz.....	112
Grafik 3.6: Bireysel farklılık ve kültürel çeşitliliğe saygı.....	112
Grafik 3.7: Uyum Sağlama ve Değişimle Başa Çıkma.....	113
Grafik 3.8: Mesleki Gelişim Fırsatlarını Değerlendirme.....	113
Grafik 3.9: Yabancı Dil Bilgisi.....	117
Grafik 3.10: Çoklu Görevleri Yerine Getirebilme.....	117
Grafik 3.11: Farklı Dijital Cihazları Kullanabilme.....	118
Grafik 3.12: Zaman Yönetimi.....	118
Grafik 3.13: Kişilerarası Duyarlılık.....	119
Grafik 3.14: Gelişmiş Web Teknolojileri.....	119
Grafik 3.15: Sözsüz İletişim Becerisi.....	120
Grafik 3.16: Yazılı İletişim Becerisi.....	121
Grafik 3.17: Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerisi.....	121
Grafik 3.18: Takım Çalışması Becerisi.....	122
Grafik 3.19: Çocuklara Hizmet Veren Kütüphanecilerin Gelişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Yorumlar.....	133

KISALTMALAR LİSTESİ

- ALA** : American Library Association
- ALSC**: Association for Library Service to Children.
- BİT** : Bilgi ve İletişim Teknolojileri
- bkz** : Bakınız
- bs.** : Basım
- C.** : Cilt
- Çev.** : Çeviren
- Ed.** : Editör
- E-kitap** : Elektronik Kitap
- E-dergi** : Elektronik Dergi
- Haz.** : Hazırlayan
- IFLA** : International Federation of Library Associations and Institutions
- İÜ** : İstanbul Üniversitesi
- İÜMK** : İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi
- KYGM**: Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü
- LISTA** : Library, Information Science & Technolgy Abstracts
- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- No.** : Numara
- ODLIS** : Online Dictionary for Library and Information Science
- s.** : Sayfa
- SPSS** : Statistical Package for Social Sciences
- TDK** : Türk Dil Kurumu
- TKD**: Türk Kütüphaneciler Derneği
- TÜİK** : Türkiye İstatistik Kurumu
- UNESCO** : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
(Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
- UNICEF**: United Nations International Children's Emergency Fund
(Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
- URL** : Unique Resource Locator (Tekbiçim Kaynak Tanımlayıcı)
- Vb.** : Ve benzeri/benzerleri

Vol. : Volume (cilt)

WWW : World Wide Web

Yay. Haz. : Yayına Hazırlayan

YÖK : Yükseköğretim Kurumu

GİRİŞ

Halk kütüphanesinde hizmet verilen bir kitle olan çocuklar bu hizmet sağlanırken çok daha özel bir ilgiye ve rehberliğe ihtiyaç duymaktadır. Çocuklara bu rehberliği sağlayan kütüphaneci ise onların gelişim dönemlerinin her aşamasına şahit olarak merak güdülerini ve keşfetme isteklerini teşvik eden bir ortam oluşturmak için çaba göstermektedir. Çocuk kütüphanecisi mesleğini daha etkin bir biçimde yapmak için sahip olduğu bilgi ve becerileri içinde bulunduğumuz dijital çağın değişimleri ile uyumlu olarak geliştirmelidir. Bu bağlamda çocuk kütüphanecisinin hangi yeterlilik alanlarında ve ne tür bilgi ve becerilere sahip olması gerektiği de bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler şüphesiz çocuk kütüphanecisinin sahip olduğu bilgi ve becerilere ve hizmet anlayışına yenilikler getirmiştir. İçinde yaşadığımız ve giderek dijitalleşen bir dünyanın etkisiyle bilgi formatları ve kaynakları çoğaldıkça “sınırlı sayıda kaynaktan bilgiyi nasıl bulurum?” sorusu “sınırsız sayıda kaynaktan ihtiyaçlarıma en uygun bilgiyi nasıl seçerim?” sorusuna doğru bir dönüşüm yaşamaktadır (Carey, 1998: 2). Çocuğun bir kütüphaneci rehberliğinde, kitap vd. medya ile bağlantı kuracağı hatta bazı durumlarda tanıştırılacağı gelişim dönemlerine uygun bilgi ihtiyaçlarını karşılayabileceği ve bu soruya erken yaşlarda yanıt verebileceği bir mekân olan çocuk kütüphanelerinde nitelikli hizmet sunulmalıdır.

Ülkemizde çocuklara hizmet veren kütüphaneciler halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerinde; ilçe ve semt kütüphanelerinde ya da müstakil binalı çocuk kütüphanelerinde görev yapmaktadır. Elbette bu hizmeti veren belediye kütüphaneleri de vardır. Bazen tek bir kütüphaneci tüm hizmetleri sağlamaktan sorumlu olmaktadır. Bazı halk kütüphanelerinde ise görev verildiğinde çocuk kütüphanecisi rolü üstlenilmektedir. Dolayısıyla koşul ve sorumluluklar çok geniş ölçüde farklılık göstermektedir. Kütüphaneciler de mesleklerini değişen derecelerde uygulamaya koyacaklardır ve değişik düzeylerde bu yeterliliklere ihtiyaç duyacaklardır. Bu nedenle yeterlilikler halk kütüphanesinde çocuklara hizmet etmek için gereken

minimum bilgi ve beceri düzeylerini kategorize etmekten çok kapsayıcı olma özelliğine sahiptir.

Bu tezin temel amacı dijital çağda çocuk kütüphanecilerinin kişisel, genel ve alana özgü (çocuk kütüphaneciliği) bilgi ve becerilerinin neler olduğunu literatüre bağlı olarak belirlemek ve Türkiye’deki çocuk kütüphanecilerinin yeterlilik algılarını ölçmektir. Bu amaca bağlı olarak belirlenen araştırma soruları ise aşağıdadır. İlk soru literatüre bağlı olarak incelenmiş; diğer sorulara ise Türkiye’de Bakanlığa bağlı halk ve çocuk kütüphaneleri bağlamında yanıt aranmıştır.

1. Çocuk kütüphanecisi kimdir ve çocuk kütüphanecisinin (literatüre yansıyan) yeterlilikleri nelerdir?
2. Çocuk kütüphanecilerinin kişisel tutum ve özelliklere yönelik yeterlilik algıları nasıldır?
3. Çocuk kütüphanecilerinin kişisel tutum ve özelliklerine yönelik algıları yaşa ve cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
4. Çocuk kütüphanecilerinin genel (her profesyonelin sahip olması gereken) bilgi ve becerilere yönelik yeterlilik algıları nasıldır?
5. Çocuk kütüphanecilerinin genel bilgi ve becerilerine yönelik algıları yaşa ve cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
6. Çocuk kütüphanecilerinin mesleki (çocuk kütüphaneciliği alanına özgü) bilgi ve becerilere yönelik yeterlilik algıları nasıldır?
7. Çocuk kütüphanecilerinin mesleki (çocuk kütüphaneciliği alanına özgü) bilgi ve becerilerine yönelik algıları yaşa, cinsiyete ve eğitim derecelerine göre farklılık göstermekte midir?
8. Türkiye’deki çocuk kütüphanecilerinin mesleki ve genel bilgi ve becerilerini geliştirmelerinin arkasında yatan ne gibi engeller vardır?

Bu sorulara yanıt bulabilmek için tezde temel olarak nicel araştırma tasarımı benimsenmiştir. Veri toplamak üzere anket tekniğinden yararlanılmış ve bu amaçla özgün bir anket geliştirilmiştir. Araştırmanın evreni Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı halk ve çocuk kütüphanelerinde çalışan 955 kütüphaneci olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın örneklemini ise 315(n) kişidir. 15 Haziran-15 Temmuz 2022 tarihleri arasında uygulanmış olan web tabanlı anket “demografik bilgiler, halk kütüphanesinin çocuk bölümü/ çocuk kütüphanesine yönelik sorular, çocuk kütüphanecisinin yeterliliklerine yönelik sorular” olmak üzere 3 bölümden ve 16 kapalı, 1 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Ayrıca anket için güvenirlik analiz yapılmış ve Likert ölçekli soruların Cronbach Alpha katsayıları “0,765”, “0,912” ve “0,986” çıkmıştır. Sosyal bilimler araştırmaları için 0,75 ve üzeri genellikle güvenilir bir araştırma yürütüldüğü şeklinde kabul edilmektedir.

Tez için alan yazını (t)araması Ekim 2019’da yapılmış ve Ekim 2021’e kadar aralıklarla devam etmiştir. İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı’nın abone olduğu “Library, Information Science & Technology Abstracts (LISTA)”, “ALA Books (American Library Association)” veritabanları farklı zamanlarda taranmıştır. Türkiye’de yazılan tezler için Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi Tarama Merkezi yabancı dildeki tezler için ise “Proquest Dissertations & Theses” veritabanı taranmıştır. Makaleler için ayrıca TR Dizin ve Makaleler Bibliyografyası, Bilgi Dünyası, Türk Kütüphaneciliği ve Children’s and Libraries dergileri taranmıştır. “Türk Dil Kurumu Sözlükleri ve Online Dictionary for Library and Information Science (ODLIS)” sözlüğü ile IFLA’nın ve UNESCO’nun web sitelerindeki kaynaklardan yararlanılmıştır.

Alan yazını (t)araması yapılırken, Türkçe kaynaklarda “çocuk”, “çocukluk”, “halk kütüphanesi”, “çocuk kütüphanesi”, “çocuk kütüphaneciliği”, “yeterlilik”, “dijital çağ” gibi anahtar kelimeler kullanılmıştır. Yabancı kaynaklarda "child", "childhood", "public library", "children's library", "competency", "digital age" gibi anahtar kelimeler kullanılmıştır.

Tez yazımında, “İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu” esas alınmıştır ve buna göre 3 bölüm oluşturulmuştur.

Tezin 1.bölümünde çocuk, çocuk kütüphanesi ve çocuk kütüphaneciliğine yönelik temel kavramlar incelenmiştir. Ayrıca pedagojik kuramlar ve bu konudaki temel ilke ve süreçlerin neler olduğu literatüre bağlı olarak belirtilmiştir. Bu bağlamda Meral Alpay’ın “Kütüphane: Dünyayı Yarına Bağlayan Köprü”, Nuray Senemoğlu’nun

“Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya” ve Virginia A. Walter’ın “Children & Libraries: Getting It Right” kitapları sıkça başvurulmuş kaynaklardır.

Tezin 2.bölümünde çocuk kütüphanecisinin sahip olması gereken kişisel, genel ve mesleki (çocuk kütüphaneciliği alanına özgü) bilgi ve beceriler alan yazınına dayalı olarak incelenerek belirlenmiş ardından da mesleki yeterlilik alanları ayrıntılı olarak ve özellikle ALSC yeterliliklerine bağlı kalınarak incelenmiştir. Bu bağlamda Casey H. Rawson (2018) “Instruction and Pedagogy for Youth in Public Libraries”, Yu-Ping Peng (2019) “A Competency Model of Children’s Librarians in Public Libraries” ve D. Hamada ve S. Sravridi (2014) “Required skills for children and youth librarians in the digital age” kaynakları sıkça başvurulmuş yayınlardır.

Tezin 3. bölümünde ise Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerinde ve çocuk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin kişisel, genel ve mesleki (çocuk kütüphaneciliğine özgü) bilgi ve becerilerine yönelik algılarını ölçmek üzere hazırlanıp uygulanan anketin bulgularına ve bunların değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Bu araştırma çocuk kütüphanecisinin yeterlilikleri konusundaki yeni araştırmalara esin kaynağı olursa amacına ulaşmış sayılabilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK VE KÜTÜPHANESİ: TEMEL KAVRAMLAR VE ÖZELLİKLER

1.1 Çocuk ve Çocukluk

Çocuk, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin birinci maddesi uyarınca, “çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” ifadesi kullanılarak tanımlanmaktadır (UNICEF,1989). Bir başka tanımda ise çocuk “sürekli gelişim içinde olan bir varlık” olarak tanımlanırken (Altınköprü, 2003: 12) buna ek olarak kültürün devamlılığı açısından da önemli bir varlık olarak görülmektedir. TDK Genel Sözlüğünde “küçük yaştaki kız ya da erkek” olarak tanımlandığı gibi “bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız ” ifadesi de yer almaktadır (TDK, 2020).

“İnsan yaşamının doğumdan erginliğe kadar geçen dönemini yaşayan varlık ya da gelişim süreci içinde olan bir insan yavrusu ve henüz yeterli olgunluğa ulaşmamış ve ergin sayılmayan küçük yurttaş gibi tanımlamalarla ifade edilmeye çalışılan çocuk kavramı için yaşın küçük olmasına bağlı olarak sorumsuz ve her işlemi yapmaya yetkili bulunmayan insan” tanımı da yapılmaktadır (Reid, 2011: 2; Çelik, 2005) .

Çocuk kavramını açıklayan bu tanımlarda çocuğun yaşı, eylemi, erginliği ve hukuki sorumluluğu gibi çeşitli açılardan yetişkinden farklı bir yapıda olduğu belirtilmektedir.

Çocukluk kavramı ise TDK Genel Sözlüğünde “insan hayatının bebeklikle ergenlik arasındaki dönemi” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020).

Çocukluğun, yaşam zincirinin önemli halkalarından biri olarak farklı toplumlarda ve tarihin değişik evrelerinde çeşitli anlamlar taşıdığı görülür (Tan, 1989: 71). Dolayısıyla çocukluk kavramının tarihsel süreç içerisinde nasıl bir değişim gösterdiği açıklanarak daha net anlaşılması sağlanacaktır.

Antik dönemde çocukluktan ne anlaşıldığına yönelik yeterince kaynak olmasa da bebeklikle yaşlılık arasında kalan dönem çocukluk olarak görülür (Aral ve Sağlam, 2016: 44; Postman, 1995: 16).

Orta Çağ çocuklar açısından oldukça zor geçen bir dönemdir ve sert bir disiplin anlayışı ve ağır cezalarla karşı karşıya gelindiği belirtilmektedir. Bu dönemde çocuk ve çocukluk terimlerine rastlanmadığı ve çocukların görünüşte küçük yetişkinler şeklinde algılandığı belirtilmektedir. (Aral ve Sağlam, 2016: 26 ; Gander ve Gardiner ,2010).

Rönesans ile bireyin değerinin keşfedilmesine olanak sunulur ve böylece çocukluk için farklı anlamlar da ortaya çıkmaya başlar. Ayrıca çocuğu yetişkin yaşamından ayıran “masum bir varlık” olduğu görüşü benimsenir dolayısıyla çocukluk, yetişkin yaşamından ayrı bir dönem olarak görülmeye başlanır (Demir-Gürdal, 2013: 8).

Freud, Piaget, Dewey, Montessori ve dönemin önde gelen diğer bilim insanlarının çalışmaları, çocukluk çağını ve çocuğu çok boyutlu olarak ele almaktadır. Bilimsel alandaki ilerlemeler çocuğa olan bakışı etkileyerek çocuğa yönelik gelişimsel bakış açısının oluşmasına katkı sağlamıştır (Aral ve Sağlam, 2016: 49-50).

1.2 Çocuğun Gelişimsel Dönemleri

Çocuk kavramını anlamlandırmak için çocuğun gelişimsel dönemlerini bilmek gereklidir. Çocuğun gelişimsel dönemlerini anlayabilmek ise gelişimle ilgili temel kavramları bilmeyi gerektirir.

1.2.1 Gelişimle İlgili Temel Kavramlar

Bireylerin sağlıklı kişilik geliştirmelerinin, bilgi ve becerilerini etkin bir şekilde kullanabilmelerinin ve toplumda üretken bir birey olabilmelerinin çocukluk yıllarında kazanılan deneyimlere bağlı olduğu bilinmektedir. Çocuk ise bu deneyimleri çevresiyle iletişim kurarak, çevresini keşfederek ve çeşitli eğitim ortamlarından yararlanarak kazanmaktadır. Bu sebeple çocukluk yılları insan hayatının temelini oluşturmakta ve bu dönemde yaşanan her şey çocukların gelecekte hayata bakış açısını önemli ölçüde etkilemektedir. Erken yıllarda gerçekleşen eğitim çocukların sonraki yaşantısını olumlu yönde etkileyerek becerilerini geliştirmelerine katkı sağlar. “Çocukların içinde bulundukları gelişim

dönemlerinin özellikleri ve gelişimin her alanında (zihinsel, dil, motor, sosyal, duygusal) geçerli olan temel ilkelerin bilinmesi çocuğun sağlıklı gelişimini destekleyecektir” (Tanrıbuyurdu, Tiryaki, Sağlam ve diğerleri, 2015: 8 : Aral ve Baran, 2011: Boyd ve Bee, 2009: Charlesworth, 2004: Gander ve Gardiner, 1993)

Çocuk gelişimiyle ilgili temel kavramlar arasında büyüme, gelişim, olgunlaşma ve öğrenme, hazırbulunuşluk ve kritik dönemler yer alır.

Büyüme: “Vücudun sadece boy, kilo ve hacim olarak artmasıdır. Büyüme vücudun değişik organlarında değişik hızda gerçekleşebilir (Senemoğlu, 2020: 3).

Gelişim: “Organizmanın döllenmeden başlayarak bedensel, zihinsel, dil, duygusal, sosyal yönden belli koşulları olan en son aşamasına ulaşmaya kadar sürekli ilerleme kaydeden değişimdir. Gelişim olgunlaşma ve öğrenme etkileşimlerinin bir ürünüdür ve bir süreçtir (Senemoğlu, 2020: 3).

Olgunlaşma: Vücut organlarının kendilerinden beklenen işlevi yerine getirebilecek düzeye gelmesi için, öğrenme yaşantılarından bağımsız olarak, kalıtımın etkisiyle geçirdiği büyüme gibi biyolojik bir değişimdir (Senemoğlu, 2020: 3).

Öğrenme: Gelişimin meydana gelebilmesi için üçüncü öge olan öğrenmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrenme, bireyin çevresiyle belli bir düzeydeki etkileşimleri sonucunda meydana gelen nispeten kalıcı izli davranış değişmesidir (Senemoğlu, 2020: 4).

Hazırbulunuşluk: Olgunlaşma, bireye yaşla birlikte artan yeterlilikler sağladığı gibi, öğrenme fırsatları verildiği takdirde bireyin yeni ve daha karmaşık davranışları kazanması için gerekli olan hazırbulunuşluğu da beraberinde getirir. Ancak hazırbulunuşluk, bireyin sadece olgunlaşma düzeyini değil, aynı zamanda bireyin önceki öğrenmelerini, ilgilerini, tutumlarını, güdülenmişlik düzeyini, yeteneklerini, genel sağlık durumunu da kapsar (Senemoğlu, 2020: 4; Gibson ve Vinegradoff, 1986).

Gelişimin Kritik Dönemleri: Çocuklar, bazı gelişim dönemlerinde ve yaşlarda belli tür öğrenmelere karşı yüksek duyarlılık gösterme eğilimindedirler. Çevre etkilerine karşı daha duyarlıdır ve çevrede düzenlenen öğrenme yaşantılarını diğer dönemlerden daha hızlı kazanabilirler. Psikologlar bu dönemlere kritik gelişim dönemleri adını vermektedirler” (Senemoğlu, 2020: 5; Oyama, 1979) .

“Burada can alıcı nokta zamanlamadır. Eğer çocuklara yaşamlarının belirli zamanlarında öğrenme fırsatları sağlanmadıysa gelişim ya yavaşlayabilir ya da tamamen durabilir. Birçok psikoloğa göre okul öncesi yılları psiko-sosyal gelişim için olduğu kadar zihin ve dil gelişimleri için de kritik gelişim dönemidir. Bu nedenle özellikle sosyokültürel açıdan geri olan çevrelerde yaşayan çocukların bu dezavantajını gidermek için erken yönlendirici programların uygulanması gerekmektedir” (Senemoğlu, 2020: 5).

Bu dönemde kütüphaneye öğretmenleri, ebeveynleri ya da bakıcılarıyla gelen çocukların ilerideki yaşamlarında düzenli bir kütüphane kullanıcısı olması yüksek bir olasılıktır. Hayatlarının ilk evresinde zengin materyal içeriği ve kaliteli kütüphane etkinlik programlarıyla (hizmetleri) tanışan çocukların gelişimsel süreçleri de olumlu yönde şekillenmektedir.

1.2.2 Bedensel ve Devinsel (Psiko-motor) Gelişim

Büyüme ve gelişim yaşam boyu devam eden dinamik bir süreç olarak ifade edilir. Çok yönlü ve karmaşık olan bu sürecin sağlıklı olarak devam etmesini sağlamak adına gelişimin tüm yönlerini betimleyip tanımlamak gerekir. Çocuğun gelişim sürecini bir bütün olarak kavrayabilmek adına ise psikolojik gelişiminin yanında fiziksel gelişimi de bilmek önemlidir. Çünkü fiziksel gelişim gelişimin temelini oluşturduğu için, diğer alanlar üzerinde de büyük bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla sağlıklı bir gelişim sağlıklı bir bedende var olacaktır (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2020)

Fiziksel gelişim alanına ilişkin özellikler bedensel ve devinsel (psiko-motor) gelişim olarak ayrılarak şu şekilde tanımlanmaktadır:

- Bedensel gelişim, “boy, ağırlık ve hacimde artışın yanı sıra, vücudun sistemlerinin kendilerinden beklenen fonksiyonları yerine getirecek duruma gelmelerini kapsar” (Senemoğlu, 2020 :18).
- Devinsel gelişim, “çocuğun kol ve bacakları ile tüm organlarını kullanmada güç ve hız kazanmasına, beden organları arasında eşgüdüm sağlanmasına ve onları denetim altına almada becerikli duruma gelmesine devinsel gelişim denir. Bu gelişme, bedensel

gelişmeye koştur olarak gerçekleşir ve kişinin çevresine uymasını sağlar. Bu süreç bireyin bir bütün olarak gelişmesinde önemli rol oynar. Çocuk, hareket yeteneği kazandıkça denemelere girer; çevresini araştırır böylece zihinsel gelişimi için gerekli ham maddeleri oluşturur” (İnanç ve diğerleri, 2020: 93; Cobb,2001).

Devinsel gelişimi psiko-motor etkinlikler olarak adlandırılan el-kol koordinasyonunu geliştiren aktivitelerin kütüphanelerde yapılması hem çocukların gelişim süreçlerine katkı sağlamakta hem de eğlenceli vakit geçirmelerine sebep olmaktadır.

1.2.3 Bilişsel Gelişim

“Biliş, insanların dünyayı öğrenmeleri ve anlamalarını içeren zihinsel faaliyetler anlamına gelmektedir. Biliş kelimesi yaklaşık olarak düşünme ile eş anlamlıdır. Çocukların kendilerine özgü bir dünya görüşleri vardır. Çocukluktan yetişkinliğe kadar düşünmenin gelişimini açıklayan Piaget’e göre bir yetişkin için oldukça basit olan bir şey çocuk için oldukça zor olabilir” (Ulusoy, 2015: 63; Woolfolk,1993; Morgan,1995).

“Bireyin çevresindeki dünyayı anlama ve öğrenmesini sağlayan, aktif zihinsel faaliyetlerdeki gelişime bilişsel gelişim” adı verilmektedir. Bilişsel gelişim; “bebeklikten yetişkinliğe kadar, bireyin çevreyi, dünyayı anlama yollarının daha karmaşık ve etkili hale gelme sürecidir” (Senemoğlu, 2020: 34).

“Bilişsel gelişim, organizma (çocuk) ile çevrenin etkileşiminin bir ürünü olarak görülür. Bu bakış açısı, ilk olarak Plato daha sonra bu yüzyılın başlarında John Dewey ve en son olarak Heinz Werner, Lev Vygotsky ile Jean Piaget tarafından desteklenmiştir. Çocuk ne olgunlaşmanın bir ürünü ne de tamamıyla dış faktörlerin kontrol ettiği bir makine olarak görülür. Çocuk bilim adamı, kâşif ve sorgulayıcıdır; dünyayı ve gelişimini yapılandırma ve organize etmede eleştirel bir şekilde davranır” (Wadsworth, 2015: 4).

Çocuklar bilişsel gelişim sürecinde çevreyi ve dış dünyayı tanıırken dil becerilerini de geliştirerek bu süreci bir bütün olarak tamamlarlar.

1.2.4 Dil Gelişimi

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlükte dil, “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban.” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020).

“Dil bir anlaşma aracıdır ve temelde insanlar arasında iletişimi sağlar. Bununla birlikte dil, yalnızca bir iletme aracı olmakla kalmaz, iletimin bizzat kendisi haline gelerek, insana evreni açar” (Poyraz, 1995: 11).

“Dil gelişimi, çocuğun dünyaya gelmesiyle birlikte ilerleyen bir süreçtir. Bu süreçte çocuk, çevreden gelen sesleri algılamaya, sonrasında bu sesleri taklit ederek çıkarmaya çalışmaktadır. Böylece içerisinde bulunduğu topluma ait dili edinmeye başlamaktadır. Çevrenin çocuğa sunduğu uyaranlar ve yaşantılar sayesinde normal gelişim gösteren her çocuk zamanla dilin tüm kurallarını edinmektedir” (Aslan, 2019: 26).

Çocukların gelişim aşamaları yıllık periyotlarla bebeklerinki ise aylık periyotlarla takip edilir. Aşağıdaki tablo erken çocukluk döneminde dil gelişim evrelerini göstermektedir (Kol, 2013: 12; Aşıcı, 2004; Kolb ve Fantie, 2008).

Dokuzuncu aya kadar	“Ağlar, gülümser. Elini uzatır; verme, işaret etme gösterme hareketleri yapar.
9-12 Ay	Yetişkinlere benzer ses tonu çıkarmaya başlar, kelime hazinesi duyduklarına paralel olarak gelişir, 12 aylık bebeğin 5-10 kelime hafızası olur ve ilerleyen ilk altı ayda bu iki katına çıkar.
1-2 Yaş	Bir iki kelimeli cümleler kurar. Olumsuz cümleler ve soru cümleleri oluşturur.
2-3 Yaş	Bu dönem çocuğun kelime hazinesinin hızla arttığı dönemdir. Çocuk üç dört kelimelik cümleler kurar ve iki yaşında yaklaşık 250 kelime hazinesine sahip olur ve bu 3.yaşta 1000 kelimeye kadar çıkabilir.
3-5 Yaş	Soru sorulduğunda gerekli cevabı verir. Konuşurken konuları değiştirebilir. Kendi kendine soru cevap diyalogları oluşturur. Sorunları çözebilmek ya da istediği cevaplara ulaşabilmek için kendi kendine

	konusabilir. Bir fikri bir cümleye indirebilir ve ‘neden’ ve ‘niçin’ sorularını sorabilir.
5-6 Yaş	Dili kullanmada pek fazla sorunu kalmamıştır. Edilgen yapıları cümleler kurabilir. ‘Çünkü’, ‘bu nedenle’, ‘sonra’, ‘ama’, ‘sadece’, ‘hala’, ‘henüz’, ‘çoktan’ gibi kelimeler kullanarak duygu ve düşüncelerini ifade edebilir”.

Tablo 1.1: Dil Gelişim Evreleri

Tablo 1.1’de okul öncesi döneminin dil gelişiminde kritik bir evre olduğu ve normal koşullarda kelime hazinesinin çok hızlı ilerleme kat ettiği açıklanmıştır.

Dil becerilerinin geliştirilmesi için uygun ortamlardan biri çocuk kütüphaneleridir. Kütüphanede sunulan zengin materyal içeriği, farklı sosyal çevre ve etkili kütüphane programları (örneğin okuma saatleri) dil becerisini geliştirerek okuma sevgisi ve sorumluluğu da kazandırmış olacaktır.

1.2.5 Toplumsal ve Duygusal Gelişim

Toplumsallaşmayla ilgili kavramlar açıklanacak olursa toplumsal, “birbirine tepki veren, böylece birbirinin davranışını etkileyen iki ya da daha fazla insan arasındaki ilişkiyi ya da etkileşimi” anlatır (Senemoğlu, 2020: 107; Gander ve Gardiner, 1993: 195)

Toplumsal gelişme ise “bireyin yıllar boyunca öbür insanlar, toplumsal kurumlar, gelenekler, örgütler vb. kuruluşlarla geçirdiği yaşantılar sonucunda baş gösteren değişimler” olarak tanımlanmaktadır (Senemoğlu, 2020: 109; Hançerlioğlu, 1988: 355).

TDK Güncel Türkçe Sözlüğüne göre göre duygu, “belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim” olarak ifade edilmektedir (TDK, 2021).

Duygular çocuğun yaşamını sürdürüp sağlıklı iletişim kurmasında davranışlarını etkileyen onlara yön veren bir araçtır. Duygusal gelişim ise çocukların duyguları nasıl kazandıklarını ve bu duyguları kendilerine, çevresindeki insanlara

nasıl ifade ettiklerini belirleyen bir gelişim alanıdır (İnanç ve Bilgin, 2020: 169). Kütüphaneye gitme, toplumsal ve duygusal gelişim için ortam sağlamaktadır.

1.3 Çocuk Kütüphanesi

Çocuk hayata yeni başlayan bir varlıktır. Geldiği dünyayı, kendisini, kendisi ile bu dünya arasındaki bağlantıları anlayabilmek, öğrenme kolaylıklarını keşfetmek, öğrenme isteğini faydalı bir hale getirmek, düşünce ve olaylar arasında bağlantılar kurmak ve bilgi araçlarını geliştirmek için yetişkinlere nazaran daha fazla çaba sarf etmek zorundadır. McColvin çocuk kütüphanelerini çocukların gösterecekleri bu çaba için oldukça önemli bir araç olarak vurgulamaktadır (McColvin, 1963: 1).

Çocuk kütüphaneleri, McColvin'e göre "çocuklara (yazı ve resimleri tanımaya başladıkları ilk günden itibaren ihtiyaçlarını, yetişkinlere yönelik bölümden karşılayabilecekleri güne kadar) zevk alacakları ve aynı zamanda öğretici yayınları bir arada uygun şartlarda sunan, bu doğrultuda onlara istedikleri yayını seçme hakkı veren ve gerektiğinde rehberlik eden kurumlardır" (McColvin, 1963: 3). Bu kurumları, çocukların zorunlu eğitimin dışında bir kalıp etrafında şekillendirilmeden kendilerini keşfettikleri mekan olarak sunan Alpay şu açıklamayı yapmıştır: "Aile çocuğunu kendi düzenine uygun, okul ise çocuğu kendi öğretim programına bağlı olarak eğitmeye çalışırken, çocuk kütüphanesi onu daha geniş sınırlar içinde "aferin" demeden, eline karne vermeden, eğlendirerek, kişiliğini renklendirerek, içine düştüğü çatışmalara çözüm yollarını gösterip hafifleterek yetiştirmeye çalışacaktır." (Alpay,1991: 111).

Türkiye'nin 1990 yılında imzaladığı, 4 Mayıs 1995 tarihinde yürürlüğe giren UNICEF Çocuk Hakları Sözleşmesi; "yaş, ırk, cinsiyet, din, ulusal ve kültürel geçmiş, dil, toplumsal durum ya da kişisel beceri ve yeteneklere bakılmaksızın, çocukların bilgi, materyal ve programlara eşit koşullar atında ücretsiz erişim hakkı" olduğunu vurgulamıştır. (UNICEF,1989).

Bu Sözleşme' ye göre çocuk kütüphaneleri çocukların sahip olması gereken temel haklardan biridir. Bu kütüphanelerin var olma amacı ise hiçbir ayrıma tabii tutmadan çocuklara öğrenme ve keşfetme güdülerini tetikleyen bir ortam yaratmaktır (IFLA, 2003).

Karadeniz ise çocuk kütüphanesini “çocukların duygu ve düşünce dünyalarını zenginleştirmelerine, dil gelişimlerini tamamlayarak anlama ve yorumlama düzeylerini artırmalarına ve toplumsallaşmalarına katkı sağlayacak nitelikte yayınları çocuk ve genç okurlarıyla buluşturarak kütüphane kültürünün toplumda yaygınlaşmasını sağlamayı hedefleyen bir merkez” olarak tanımlamaktadır (Karadeniz, 2011: 846).

Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği’ne göre ise çocuk kütüphanesi “il veya ilçe halk kütüphanesine bağlı olarak on dört yaşına kadar olan çocuklara ayrı bir binada hizmet veren kütüphane” olarak tanımlanmıştır (Kültür ve Turizm..., 2012: 1-2). Halk kütüphaneleri içinde yetişkinler ve gençler yanında çocuklara hizmet veren ayrı bölümler de vardır. Bu bölüm de kuşkusuz çocuk kütüphanesi ilkeleri çerçevesinde hizmetlerini örgütler/melidir.

ODLIS’te yer alan tanımda çocuk kütüphanesi; bir halk kütüphanesi veya ona bağlı şubelerinde 12-13 yaşına kadar olan çocuklara yönelik derme ve hizmet için ayrılmış bir alandır. Çoğunlukla bir çocuk kütüphanecisinin yer aldığı bu yapılarda hikâye anlatımı, kukla oynatımı vb. için onların fiziksel yapılarına da uygun tasarlanmış rahat bir köşenin bulunduğu alan olarak da ifade edilmiştir (Reitz, 2004).

IFLA’nın “Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri İçin İlkeler” adlı kılavuzunda nitelikli bir çocuk kütüphanesi, “çocukları yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık becerileri ile donatarak, onların topluma katılımlarını ve katkıda bulunmalarını sağlayan” mekân olarak tanımlanmıştır (IFLA,2003).

1.3.1 Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

Modern anlamda ilk halk kütüphanesinin Britanya’da ve ABD’de 19.yüzyılda kurulduğu bilinmektedir. ABD’de kurulan ilk halk kütüphanelerinde amaç “kitap almaya parası yetmeyen yetişkin vatandaşların kitap okumalarını sağlamak ve Avrupa’dan göç edenlerin Amerikan toplumuna uyum sağlamalarını kolaylaştırmak olmuştur. Birkaç istisna dışında bu ilk kütüphaneler çocuklara açık değildir. 1876’da ABD Eğitim Bürosu halk kütüphanelerinin tarihi, mevcut durumu ve yönetilmesi üzerine bir çalışma başlatmıştır. William I. Fletcher tarafından yapılan bu çalışmada çocuklara sınırlı erişim sağlayan halk kütüphanelerinin ilkelerini değiştirmeleri

gerektiği vurgulanmıştır. İyi bir okuma alışkanlığı geliştirmenin temellerinin yaşamın ilk yıllarında atıldığını” belirtmiştir (Walter, 2001: 1).

“Halk kütüphaneleri, uzun zamandır çocukların gereksinimlerini karşılama yönünde hizmetler vermektedir. Bağımsız çocuk kütüphanesi ve/veya bölümünü hakkında belirsizlikler bulunsa da bu amaçla kurulan kütüphanelerin ilk örnekleri Amerika Birleşik Devletleri’nde görülmektedir. American Library Association’ın web sitesinde Plummer’e atfedilen bilgilere göre Brookline Halk Kütüphanesi’nin okuma ortamı oluşturma amacıyla 1890 yılında, bodrum katında kullanılmayan bir odayı çocukların hizmetine açmış olması bu amaçla kurulan ilk örnektir. Ardından 1893 yılında Minneapolis Halk Kütüphanesi, çocuklar için bir kütüphane kurar; 1894’te Cambridge Halk Kütüphanesi bir okuma odası oluşturur. 1895’te Boston, Omaha, Seattle, New Haven ve San Francisco’da halk kütüphanelerinin bir kısmı yalnızca okuma odası, diğer kısmı ise hem okuma hem de ödünç verme hizmetini kapsayan çocuk bölümleri açarlar. Bir sonraki yıl bunları Detroit, Buffalo, Pittsburg, Pratt Brooklyn Enstitüsü, Everett (Mass.) ve Kalamazoo (Mich.) halk kütüphaneleri takip eder” (Akkaya ve Odabaş, 2019: 69).

Alpay, Türkiye’de çocuk kütüphanesi kurma eyleminin 1925 yılında Akhisar’da Türk Ocağı’nın kurduğu çocuk kütüphanesi ile başlatıldığını ifade etmektedir (Alpay,1991: 74). Çocuk Esirgeme Kurumu 1937 yılında Türkiye’nin ikinci, İstanbul’un ise ilk çocuk kütüphanesini kurmuştur. Daha sonrasında Millet Mektepleri ve Halkevi Teşkilâtının kurduğu kütüphanelerle de çocuklara hizmet vermeğe devam edildiği görülmektedir (Alpay,1991: 75).

Kütüphanecilik alanında pek çok ilklere sahip olan Beyazıt Devlet Kütüphanesi’nde 24 Nisan 1952 tarihinde kütüphanenin bir bölümünde “Beyazıt Çocuk Kütüphanesi” açılmış ancak sonraki yıllarda oluşan yer darlığı nedeniyle 1961 tarihinde kapatılmak zorunda kalınmıştır (Gökman: 1977:37). 1953 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan bir yönetmelikle çocuk kütüphanelerinin geliştirilmesi ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Tüm bu olumlu girişimlerin sonucunda ise “Türkiye’deki ilk, modern ve en büyük çocuk kütüphanesi 23 Nisan 1955’te Ankara Bahçelievler’de açılmıştır”. Müstakil iki katlı bir binada açılan bu kütüphane Milli Kütüphanenin bir şubesi olarak kurulmuş ve Adnan Ötügen

tarafından planlanarak tasarlanmıştır (Demircan, 2000: 179). Bu girişimi ilerleyen süreçlerde peş peşe açılan çocuk kütüphaneleri takip etmiş ve sayısı gün geçtikçe artmıştır.

Ülkemizde çocuk kütüphaneciliğinin rehber kimliklerinden biri olan Meral Alpay'ın öncülüğünde 26 Mart 1979 tarihinde açılan ve bir ilk olma niteliği taşıyan İstanbul Uluslararası Çocuk kitapları Fuarı yaşanan artışa önemli bir ivme kazandırmıştır (Alpay,1991: 75). Demircan'a göre 2000 yılının sonlarına doğru halk kütüphanelerine devredilen çocuk kütüphanelerinin sayısı 72'dir. Oysa bu sayı 1966'da 179; 1974'te 286; 1979'da ise 296'dır. En nihayetinde bu sayı 72 çocuk kütüphanesine kadar gerilemiştir (Demircan, 2000: 179).

2021 yılı istatistiklerine göre, ülkemizde toplam 1252 halk kütüphanesi bulunmaktadır (TÜİK,2022). Halk kütüphanesi çatısı altında hizmet veren çocuk kütüphanelerinin “Çocuk ve Gençlik Kütüphanesi”, “Bebek ve Çocuk Kütüphanesi” ismiyle açıldıkları da görülmektedir (KYGM,2020).

Türkiye’de 2021 yılında 18 yaşın altında 22 milyon 738 bin 300 çocuk vardır (TÜİK,2022). Bakanlığa bağlı 1252 halk kütüphanesinin her birinde çocuk bölümü olduğu kabul edilirse, 2021 yılı için kütüphane başına 18.162 kadar çocuğa hizmet verilmek zorundadır. Bu da kütüphane sayısının artırılması gerektiğini açıkça göstermektedir.

1.3.2 Amaçları

“Dil ve okuryazarlık gelişimi için sunulan olanaklar, çocuğun eğitiminde önemli bir yer tutarken, çocuk kütüphanesi, çocuğa ve ailesine sunduğu kaynaklar ve hizmetler ile söz konusu becerilerin gelişimine katkı sunmada kilit rol oynar” (Brock ve Rankin, 2008: 5).

“Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu (IFLA)” çocuk kütüphanelerinin amaçlarını bilgi ihtiyacı değişen hedef kitlenin yaş gruplarına göre tanımlamıştır.

IFLA Bebekler ve Küçük Çocuklar için Kütüphane Hizmetleri Rehberi’nde (IFLA, 2007: 5) amaçlar kapsamlı bir biçimde şöyle ele alınmıştır:

- “Her bebek ve küçük çocuğun hakkı olan oyuncaklar, kitaplar ve multimedyanın bulunduğu bir ortam ile çocuklar, ebeveynler, bakıcılar ve çocuklarla çalışan diğer yetişkinler için materyal sağlamak.
- Kitap ve okuma sevgisini özendirmek için zengin basılı ortam oluşturmak.
- Teknoloji kullanımı ve multimedya becerilerinin gelişimine erken yaşta erişim olanağı sağlamak.
- Toplumdaki kültürel çeşitliliği sergileyici materyalleri bulundurmak.
- Özellikle dilsel ve etnik azınlıkların, dil ve okuma becerilerinin gelişimi için okumanın / sesli okumanın önemini ailelere vb. bildirmek.
- Çocukların gelişimini ve okulöncesi becerilerini iyileştirmeye yönelik olarak, aileleri ve bakıcıları sesli okuma, kitapların ve diğer materyallerin kullanımı konularında eğitmek.
- Halk kütüphanelerindeki materyallerin ve kaynakların yaş gruplarına uygunluğu konusunda aileleri ve bakıcıları bilgilendirmek.
- Çocuklara, ebeveynlerine ve bakıcılarına diğer ailelerin ve kültürlerin sergilendiği öyküleri tanıtmak.
- Yaşam boyu okuryazarlık başarısına yol açmak için başarılı kütüphane ziyaretlerini alışkanlık haline getirmek.
- Şimdi ve gelecekte bebeklerin ve küçük çocukların bakımı ve eğitimi için, onlarla yaşayan birer destekçi ve yol gösterici olmak.
- Çocukların bakıcılarıyla birlikte paylaşma ve sosyalleşme adına bir araya gelebilecekleri bir alan sağlamak.
- Çocuklar ve aileleri için sıcak ve güvenli alanlar sağlamak.”

IFLA 0-18 Yaş Arası Çocuklara Kütüphane Hizmetleri Rehberi'nde¹ (IFLA, 2018: 7) çocuk kütüphanelerinin amaçları şu şekilde listelenmiştir;

- “Her çocuğun hakkı olan bilgi, okuryazarlık, kültürel gelişim, yaşam boyu öğrenme ve boş zamanlar için yaratıcı programlara erişimini kolaylaştırmak,
- Çocukların çok çeşitli uygun kaynaklara ve medyaya erişimini sağlamak,

¹ Bu rehber 2003 rehberinin revizyonu olarak yayınlanmış ve Türkçeye 2020 yılında çevrilmiştir.

- Çocukların dijital medya bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak,
- Okuma ve okuryazarlığa yönelik kültürel ve eğlence programları sunmak,
- Çocuklar, ebeveynler ve bakıcılar için çeşitli etkinlikler sağlamak,
- Çocukların önündeki engelleri aşmalarını, özgürlüklerini ve güvenliklerini savunmak,
- Çocukları kendine güvenen ve yetkin bireyler ve vatandaşlar olmaya teşvik etmek,
- Ekonomik olarak baskın grubun gerisinde olanlar da dâhil olmak üzere toplumdaki tüm çocuklara ve ailelerine programlar ve hizmetler sunarak toplumsal birlikteliğe katkı sağlamak. ”

IFLA her iki rehberinde de yaptığı açıklamalar ile çocuk kütüphanesinin amacını her çocuğun hakkı olarak görülen bilgi ihtiyacını karşılayabileceği uygun basılı ve multimedya kaynaklarını içine alan bir ortam oluşturmak olarak ifade etmektedir. Buna ek olarak çocuk kütüphanesinin ortamını yaratıcı programlarla da zenginleştirerek çocuğun yaşam boyu okuryazarlık serüvenine katkı sağlayan bir mekân olmasını vurgulamaktadır.

1.3.3 Örgütsel Yapı

Akkaya ve Odabaş’a göre çocuk kütüphanelerinin örgütsel yapısı ve yönetim anlayışına bakıldığında üç farklı organizasyon yapısı vardır (Akkaya ve Odabaş, 2019: 107). Bunlar;

- “Merkezi yönetime bağlı olarak hizmet veren çocuk kütüphaneleri,
- yerel yönetimlerin sorumluluğu ve yürütücülüğünde hizmet veren çocuk kütüphaneleri ve
- özel kurumların bünyesinde çalışmalarını sürdüren çocuk kütüphaneleridir.”

Ülkelerin federal yapıları, merkezi örgütlenmeleri ve ulusal kültür politikaları gibi pek çok unsur çocuk kütüphanelerinin yönetsel olarak yapılandırılmasında etkili olan faktörlerdir. Ülkemiz, çocuk kütüphanelerinin yönetsel yapılanmasında

her üç türden örneğin de uygulandığı ülkelerden biridir. Ülkemizde sorumluluk ve yürütücülüğü merkezi otoritenin kontrolünde olan çocuk kütüphaneleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı ana hizmet birimleri içerisinde yer alan Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı hizmet vermektedir ve ana grubu oluşturmaktadır. Bu kapsamda hizmet veren çocuk kütüphaneleri kamu kurumu statüsündedir. Temel gereksinimleri ve hizmet yeterlilikleri doğrudan Genel Müdürlük tarafından karşılanmaktadır (Akkaya, Odabaş, 2019: 81).

Merkezi yönetime bağlı olarak hizmet veren çocuk kütüphaneleri mekânsal durum açısından iki farklı yapıdadır. Bunlardan ilk yapı bağımsız bir binada hizmet veren çocuk kütüphanesi, diğeri ise halk kütüphanelerinin içerisinde bağımsız bir bölüm oluşturularak tasarlanan çocuk kütüphanesi şeklinde yer almaktadır. Ülkemizde merkezi yönetime bağlı olarak hizmet veren müstakil binalı çocuk kütüphaneleri, her durumda bir halk kütüphanesinin parçasıdır ve yönetim açısından bu halk kütüphanesine bağlı bir birim olarak hizmetlerini sürdürmektedir (Akkaya, Odabaş, 2019: 81). Ülkemizde ayrıca, belediyelerin sorumluluğu ve yürütücülüğünde çocuk kütüphanesi hizmetleri örgütlenmektedir. Özel kurumlar da çocuk kütüphanesi açabilmektedir.

1.4 Çocuk Kütüphanecisi

Bir yere kütüphane diyebilmek için gereken temel unsurların başında üniversite düzeyinde meslek eğitimi almış kişi olan “kütüphaneci” ya da günümüzdeki adıyla “bilgi yöneticisi” gelmektedir. Connor çocuk kütüphanecisini bugünün çocuklarının hayal güçlerini, bilgilerini ve gelecek vizyonlarını geliştirmelerine yardımcı olacak ve dünyanın geleceğini etkileyebilecek bir kariyer olarak tanımlar. Çocukların öğrenme zevkini, yaşam boyu okuma sevgisini ve bilgi arayışlarında cevapları bulma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilecek bir meslek olarak da ifade eder (Connor, 1990: 2).

Reitz (2004) çocuk kütüphanecisini, 12-13 yaşına kadar olan çocuklar için hem oluşturulup geliştirilecek derme konusunda hem de verilecek diğer hizmetler konusunda uzmanlaşmış kütüphaneci olarak tanımlamaktadır. Çoğu çocuk

kütüphanecisinin de çocuk edebiyatı konusunda kapsamlı bilgiye sahip olduğunu ve hikâye anlatma sanatı konusunda eğitilmiş kişiler olduğunu vurgulamaktadır.

ALA “çocuklara hizmet eden kütüphanecilerin görevlerini” şöyle sıralamaktadır:

- Okuma alışkanlığını teşvik etmek ve geliştirmek.
 - Öğrencileri en son elektronik kaynaklarla tanıştırmak.
 - Diğer eğitimcilerle iş birliği yapmak.
 - Hedef kitle ile kütüphane arasında bağlantı kurmak için programlar oluşturmak.
 - Kütüphane dermesini geliştirmek için kaynakları seçmek.
 - Aile okuryazarlığı ve ebeveynlik eğitimi ve programları oluşturmak
- (ALA, 2020)

Hazeltine tarafından çocuk kütüphanecisi çocuklara sempati duyan, onların ihtiyaçlarını hızlı bir şekilde gören ve olaylara çocuğun bakış açılarından bakan; ama hepsinden önemlisi onlar için gerçek, sağduyulu bir sevgiye sahip olan kişiler olarak ifade edilmektedir (I. Hazeltine, 1997: 135).

IFLA’nın yayınladığı “*Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri İçin İlkeler*” rehberinde etkin ve profesyonelce çalışan çocuk kütüphanelerinin eğitilmiş ve adanmış çocuk kütüphanecilerine gereksinim duyduğu belirtilmiştir (IFLA, 2018). Çocukların bilgi ihtiyacını karşılama, sosyalleşmesine yardım etme ve aile-kütüphane ilişkisini oluşturma bağlamında uzmanlaşmış çocuk kütüphanecisinin yer alması kütüphane hizmetlerinin sürdürülebilirliği açısından büyük öneme sahiptir.

Çocuk kütüphanecisi de çocukların bilişsel, zihinsel ve sosyokültürel açıdan gelişimlerine katkı sağlayan, çocukların kütüphaneye bağlılığını güçlendiren ve bu sayede sunulan hizmetlerin devamlılığını ve verimliliğini gerçekleştiren kişi olarak ifade edilebilir.

1.5 Çocuk Kütüphanecileri İçin Pedagojik Kuramlar

Üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde kütüphaneci adaylarının çocuğa yönelik kütüphane hizmetlerinin nasıl sunulacağına ve derme oluşturma-

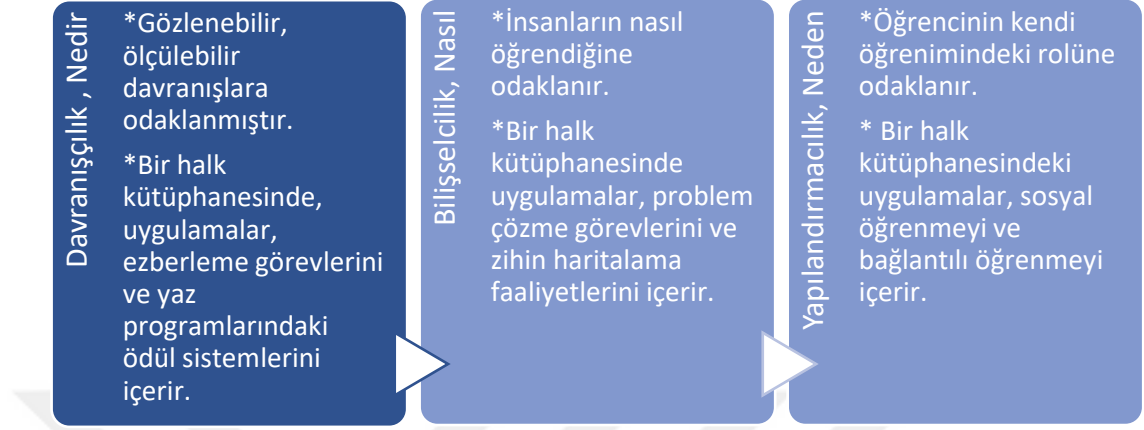
geliştirme işlevinin ya da danışma hizmetinin nasıl yürütüleceğine dair eğitim olarak yetiştirilmesi sağlanmaktadır. Ancak çok daha özel rehberliğe ihtiyaç duyan çocuklar için çocuk kütüphaneciliği dersleri içerisinde pedagojik bir altyapı ihtiyacı bulunmaktadır.

Uluslararası kuruluşlar ve önemli meslek dernekleri çocuk kütüphanecilerinin mesleki yeterlilikleri arasında artık pedagojik yeterlilikleri de dile getirmektedir. Böylece kütüphanecilerin hizmet verdikleri çocukların gelişimsel dönemlerine ve öğrenme kuramlarına hâkim olarak hizmet vermeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bölümün amacı da öğrenme kuramları konularındaki temel anlayışları literatüre dayalı olarak ve genel kapsamda incelemektir.

1.5.1 Geleneksel Öğrenme Kuramları

Kütüphanecileri de içeren eğitimcilerin yalnızca geleneksel ve eleştirel öğrenme kuramlarının farkında olmaları değil, aynı zamanda bunları uygun durumlarda uygularken kendilerini rahat hissetmeleri de önemlidir. Bu, her bir öğrenme kuramının ne ifade ettiğinin yanı sıra her biriyle ilişkili yarar ve sakıncaların ve zorlukların derinlemesine anlaşılmasını gerektirir.

Geleneksel öğrenme kuramları, bilişsel kuram, davranışçı kuram ve yapılandırmacı kuram olarak kütüphane perspektifinde 3 başlıkta ele alınabilir. Tablo 2’de bu kuramların temel özellikleri verilmektedir (Rawson, 2018: 69).

Tablo 1.2: Geleneksel Öğrenme Kuramları

Tablo 1.2’ye göre davranışçı kuram öğrenmede ölçülebilen davranışların neler olduğuna bilişsel kuram nasıl öğrenildiğine, yapılandırmacı kuram da çocuğun öğrenmedeki bireysel rolüne odaklanır.

İlk olarak geleneksel öğrenme kuramları içerisinde yer alan davranışçı öğrenme kuramı açıklanıp çocuk kütüphanesi ve kütüphanecisi üzerine yansımaları incelenecektir.

1.5.1.1 Davranışçı Yaklaşım

Davranışçı öğrenme kuramını savunan psikologlar “öğrenmenin gerçekleşmesinin yani istenilen davranışları oluşturma, organizmaya dışarıdan gerekli uyarıcıların verilmesi ile gerçekleşeceğini, bunun da bir etki-tepki” olduğunu açıklamışlardır (Duman, 2008: 23). Basitçe ifade etmek gerekirse, öğrenme doğru cevaplar gibi gözlemlenebilir davranışlarla kendini göstermektedir (Ertmer ve Newby, 1993: 55).

Davranışçı öğrenme kuramının öğretim ilkeleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- “Yaparak öğrenme esastır.

- Öğrenmede pekiştireç önemli bir yer tutar. Davranışlar onları izleyen sonuçlardan etkilenir ve onlarla değişir, davranış davranışı doğurur.
- Becerilerin kazanılmasında ve öğrenilenlerin kalıcılığının sağlanmasında tekrar etmek önemlidir. Tekrar, öğrenmeyi güçlendirir.
- Öğrenmede güdülenmenin çok önemli bir yeri vardır. Olumlu pekiştirme güdüleyici bir etkiye sahiptir. İlk öğrenilenler, daha sonra öğrenilenleri etkiler; benzer bilgilerin öğrenimini kolaylaştırır, zıt bilgilerin öğrenimini zorlaştırır” (Duman, 2008: 26; Özden, 2000; Cooper,1993; Gropper,1987; Jonassen, 1991, Hilgart, Bower, 1966; Jonassen, 1991; Fidan, 1985)

Davranışçı kuram, gerçekleri hatırlamaya, adımları hatırlamaya, kuralları öğrenmeye veya genelleştirmeye odaklanan öğretim için hala uygulanabilmektedir (Ertmer ve Newby, 1993: 56). Örneğin, bu kuram kullanıcılara kitaplarını bulmak için Dewey Onlu Sınıflama Sistemini nasıl kullanacaklarını öğretmeye çalışan bir halk kütüphanesi ortamında yararlı olabilmektedir (Rawson, 2018: 72).

“Kütüphaneci bu kuramı kütüphanede nasıl uygular?” sorusunun yanıtlanması önemlidir. Şöyle ki davranışçı yaklaşım birkaç şekilde uygulanabilmektedir. Örneğin Dewey Onlu Sınıflama Sistemi kullanılarak yerleştirme yapılan bir kütüphanede öğrencilere sınıflama ile ilgili sorular sorulup doğru cevapları yanıtlayanların kazanmasıyla ve olumlu bir şekilde ödüllendirilmeleriyle sonuçlanan bir oyun düzenlenebilir. Kahoot gibi etkileşimli soru-cevap uygulamaları bu programlarda kullanılabilir. Oyunlaştırılmış öğrenmeye örnek olan bu uygulama, davranışçı bir yaklaşımdır; çünkü öğrencilere belirli bir soru sorulduğunda doğru cevabı vermeleri için oluşturulur. Selimiye Çocuk Kütüphanesi’nde Kerem Yıldız’ın Tübitak projesi olarak 25 Ocak – 7 Şubat 2021 tarihleri arasında, 6-10 yaş grupları için yarıyıl tatiline özel “Çocuk Kütüphanelerinde Eğlen, Öğren, Keşfet!” sloganıyla gerçekleşen bir program uygulanmıştır. Bu programda çocuklara farklı deneyimler sunularak okul dışı öğrenme ortamlarını artırmayı amaçlayan çevrimiçi atölyeler düzenlenmiştir. Bu atölyeler içerisinde kütüphane okuryazarlığının yanında, Kahoot uygulaması kullanılan oyunlaştırılmış öğrenmeye örnek etkinlikler de yer almıştır (Selimiye Çocuk Kütüphanesi, 2021).

Davranışçı öğrenme kuramcıları imgeleme, bilinç gibi zihinsel süreçlerin bilimsel olarak ele alınamayacağını öne sürmüşler ve bu duruma karşı çıkan bilişsel öğrenme kuramcıları ise dil, düşünme, hafıza gibi konuları inceleyebilecekleri şeklinde açıklamışlardır (Büyükalın-Filiz, 2011: 27).

1.5.1.2 Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel öğrenme kuramının ilkelerinin ve halk kütüphanesinde uygulama alanlarının daha iyi anlaşılması için önce bilgi işlem modelini genel bir tabloyla açıklamak ve alt dalı olan bilişsel süreçleri tanımlamakta yarar vardır.

Bilişsel öğrenme kuramcıları bilginin işlem sürecini doğrudan gözlemleyemedikleri için bu süreci anlamak adına bir model kullanmaktadır. Bu model bilgi işlem modeli olarak adlandırılmakta ve bilginin zihne ulaşması, depolanması ve hafızadan geri getirilmesini açıklayan süreç olarak ifade edilmektedir. Bilgi depoları, bilişsel süreçler ve biliş ötesi olmak üzere üç bileşenden oluşmaktadır.

Bilgi işlem modeli bir tablo ile şu şekilde özetlenmektedir (Yüksel, 2014: 54):

Bilgi İşlem Modeli	
Bilgi depoları	“Bilginin saklandığı hafızalardır. Duyusal kayıt, çalışan (kısa süreli) hafıza ve uzun süreli hafızadan oluşur.
Bilişsel süreçler	Bir bilgi deposundan diğerine bilgi akışı sağlayan zihinsel eylemlerdir.
Biliş ötesi	Bilişsel süreçler kontrol edilerek yönlendirilir. Bireysel bir nitelik taşır”

Tablo 1.3: Bilgi İşlem Modeli

Tablo 1.3’e göre bilgi kısa ve uzun süreli olarak depolanabilmektedir. İşlemdeki (kısa süreli hafızadaki) bilgiler diğerine geçtiğinde kalıcı olmaktadır. Bu akışın denetimi ise bireysel özellikler taşımaktadır. Örneğin bireysel nitelik taşıyan dikkat, hatırlama, kodlama gibi eylemler bu sürecin aktarılmasını sağlar. Aşağıda öğrenme sürecinin anlamlandırılabilmesi adına bilişsel süreçler ayrıca açıklanacaktır.

Bilişsel süreçler, “zihinsel eylemler olup bilginin dönüştürüldüğü ve bir hafızadan diğerine aktarılmasını sağlayan süreçlerdir” (Yüksel,2014: 54).

Zihinde gerçekleşen içsel süreçler bilgiyi esas alarak dikkat, algı, tekrar, kodlama ve hatırlama başlıklarıyla incelenmiştir. Bu kavramlar şu şekilde açıklanmaktadır:

- **Dikkat:** Bilgi işlem modelinde ilk süreçtir ve tanımı ise “zihinsel çabanın duyuşsal ya da zihinsel olaylara yoğunlaştırılmasıdır” şeklinde ifade edilmektedir (Yüksel, 2014: 54).
- **Algı:** “Duyusal kayıt alanına alınan ham bilgiyi yorumlama, anlamlandırma sürecidir” (Yüksel, 2014: 54). Diğer bir ifadeyle önceki deneyimlerin yorumlanıp karşılaştırılarak verilen karar olarak tanımlanabilir.
- **Tekrar:** “Bilgiyi tutmak ve kodlayıp uzun süreli hafızaya göndermek için pratik yapmaktır” (Yüksel, 2014: 55; Gray,1991). Örneğin ezber yöntemiyle bilgiyi kısa süreli hafızada tutabiliriz fakat özümseyerek sesli tekrar edilmesi uzun süreli hafızaya gönderimi sağlayabilir.
- **Kodlama:** Bilgi işlem modelinde en kritik bilişsel süreç olarak ifade edilmektedir. Kodlama, öğrenilecek yeni bilginin, bireyin önceki bilgileri arasında bağ kurup ilişkilendirerek yeni bilginin anlamlı hale gelmesini sağlamak olarak ifade edilmiştir. (Yüksel,2014: 55).
- **Hatırlama:** Bilgiyi uzun süreli hafızadan kısa süreli hafızaya taşıma süreci olarak ifade edilir (Yüksel, 2014: 55)

Bir öğrenme kuramı olarak bilişselliğin yaratılmasında Edward Chase Tolman, Lev Vygotsky, Jean Piaget, Jerome Bruner ve German Gestalt gibi insanların etkisi bulunmaktadır (Yılmaz, 2011: 205). Piaget’in, insanların bilgilerini düzenlemek ve "deneyimlerini kategorize etmek" için her zaman "zihinsel modeller" (şemalar) inşa edip revize ettikleri şeklindeki argümanı, bilişsel öğrenme kuramındaki en önemli fikirlerden biridir (Rawson, 2018: 75)

Bilişsel öğrenme kuramında, temel vurgu, öğrenme sürecinin farklı aşamalarında öğrenen tarafından bilginin nasıl elde edildiğine, işlendiğine, saklandığına ve etkinleştirildiğine odaklanmaktadır (Yılmaz, 2011: 206). Bu görüş, öğrenciyi "aktif bir sürece" "aktif katılımcı" olarak yerleştirir. Bilişselciler,

öğrenenlerin gerçek davranışlarından daha çok bilgi ve anlayışlarına önem vermektedir (Yılmaz, 2011: 211).

Örneğin, bir kütüphaneci bilgi arama stratejileri hakkında ders veriyorsa, dersin başında çocuklara Google dışındaki kaynakları aramanın önemli olup olmadığını sorabilir. Bir öğrenci önemli olduğunu vurgularsa kütüphaneci daha ileri gitmeli ve çocuğa nedenini sormalıdır. Bu, kütüphaneciye, çocuğun sadece cevabını alıp devam etmesi yerine cevap vermesine neden olan düşünce sürecine bir göz atma şansı verir.

1.5.1.3 Yapılandırmacı Yaklaşım

Yapılandırmacılık olarak da bilinen bu kuram öğrenenin karşılaştığı yeni bilgiyi deneyim, inanç, bireysel yetenek gibi tutum ve davranışlar aracılığıyla anlamlandırma, yorumlama ve yeniden inşa etme süreci olarak tanımlanır (Rawson, 2018: 75; Booth, 2011: 93).

Yapılandırmacı öğrenme kuramının genel ilkeleri şu şekilde sıralanabilir: (Fox, 2001: 24)

- “Öğrenme, aktif bir süreçtir.
- Bilgi, öğrenci tarafından pasif olarak alınmaz; yapılandırılır.
- Bilgi, keşfedilmez; yaratılır.
- Bilgi, kişisel ve duruma özgüdür.
- Bilgi, sosyal bağlamda yapılandırılır.
- Öğrenme, dünyayı anlamlandırma sürecidir.
- Öğrenme, öğrencinin çözeceği anlamlı, açık uçlu, çözümü güç problemler gerektirir.”

Bu maddeler ışığında Fox, yapılandırmacılığın ortaya çıkış felsefesini önceleri benimsenen davranışçılık ve geleneksel eğitim görüşlerine karşı kurulmuş bir öğrenme görüşü olarak belirtmektedir.

Bilişselcilerle birlikte yapılandırmacıların ortak özelliklerinden birisi çocukları boş kaplar olarak görmemeleridir; öğrenciler bilgiyi kendi gerçekliklerine göre yorumladıkları için öğrenmenin öğrenci tarafından yönlendirilmesi gerektiğini

savunurlar (Matthews, 2003). Bu yaklaşımla bir eğitmenin herkese uyan tek bir derse sahip olmanın aksine, öğrencilerini tanımasını ve ilgi alanlarını yetenek seviyelerine göre hedeflemesini gerektirir.

Yapılandırıcı öğrenme yaklaşımına göre, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisi yüksek bireyler yetiştirmek, yapılandırmacı bilginin öğrenci tarafından yeniden anlamlandırılmasıyla yakından ilişkili olarak ifade edilmektedir (Hotaman, 2020: 641; Aydede, 2009).

Yapılandırmacı öğrenme faaliyetleri beş aşamada gerçekleştirilebilir (Özerbaş ,2007: 614-615; Brooks ve Brooks, 1993):

* **Dikkat çekmek (engage):** “Öğrenciler ilk olarak öğrenme göreviyle karşılaşmakta, geçmiş yaşantıları ile şu andaki yaşantıları arasında bağlantı kurmaktadır. Soru sormak, bir problemi tanımlamak, ilginç bir olayı anlatmak, öğrencinin dikkatini çekmekte ve öğrenme görevine odaklanmalarına yardımcı olmaktadır.”

* **Keşfetmek (explore):** “Öğrenci materyal ve öğrenme göreviyle doğrudan etkileşime girmektedir. Grupla çalışırken paylaşmayı ve iletişimi sağlayan ortak yaşantılar gerçekleşmektedir. Öğretmen materyalleri sunarak ve öğrencilere rehberlik ederek “yönlendirici” görevini üstlenmektedir.”

* **Açıklamak (explain):** “Öğrenciler soyut yaşantıları iletişimsel forma dönüştürmektedir. Çalışma gruplarında öğrenciler arkadaşlarının bilgilerini desteklemekte, gözlemlerini, fikirlerini, sorularını ve hipotezlerini açıklamaktadır. “

* **Bilgiyi anlamlandırmak (elaborate):** “Öğrenciler öğrendikleri kavramları genişletmekte, diğer ilgili kavramlarla ilişki kurmakta ve bilgisini gerçek yaşamda kullanmaktadır. “

* **Değerlendirmek (evaluate):** “Değerlendirme öğrenme sürecinin her aşamasında yer almaktadır. Bu süreç öğretmen gözlemleri, öğrenci görüşmeleri vd. ile gerçekleştirilebilmektedir.”

Halk kütüphanelerinde yapılan etkinlik ve eğitimlerin okul süreci gibi belirli standartlar veya bir müfredat çerçevesinde ders verme zorunluluğu olmadan çocuğun ilgi alanlarına dayalı olabileceğinden, yapılandırmacı öğrenmenin gerçekleşmesi için en uygun yerlerden biri olduğu söylenebilir. Bu durum kütüphanecilerin, kullanıcıları

arasındaki ilgi alanlarını keşfetmeye ve onlara bu konuyu öğrenmeleri için birçok yol sunmalarına olanak tanır.

Rawson çalışmasında yapılandırmacılığın halk kütüphanesi için somut bir örneğini şu şekilde uygulamıştır: Milwaukee çocuk kütüphanecisi Peter Blenski, yapılandırmacılık öğrenme kuramına göre bir etkinlik düzenlemiştir. Bu etkinlikte katılımcılara LEGO bloklarından kendi ıssız adalarını inşa etmelerini istemiştir. Sonrasında onlara bir felaket senaryosu hazırlayarak yine LEGO blokları yardımıyla bu adadan kurtulmaları gerektiğini söylemiştir (Rawson, 2018: 82; Blenski, 2017). Etkinliğin sonucunda, her katılımcının kendi anlayış ve deneyimine dayanarak legolardan tasarımlar oluşturduğu görülmüştür. Buradan hareketle herhangi bir yönlendirme yapılmadan katılımcıların kendi hayal güçleri ve yeteneklerine bağlı olarak bilgilerini yeniden inşa etmelerine fırsat tanınmıştır.

Kütüphaneciler için, farklı öğrenme stillerini ele almak ve çeşitli tekniklerle uygulama gerçekleştirmek, kullanıcıların ihtiyaçlarına en uygun öğrenme fırsatlarını sunmaları açısından da önemlidir.

1.5.2 Eleştirel (Düşünmeye Dayalı) Öğrenme Kuramı

Son yıllarda eleştirel pedagojide eğitimciler bilgi ve içerik öğretmenin aksine “düşünme becerilerinin” öğretimiyle ilgilenmeye başlamıştır (Fisher, 2001).

Eleştirel düşünme, “bireyin bir bilginin ya da iddianın doğruluğunu, gerçekliğini ve güvenilirliğini kanıtlama, bir konu hakkında karar vermede çeşitli kriterlerden yararlanma, okuduğu ya da duyduğu bir şeye ilişkin kanıt elde etmeye çalışma, başkalarının iddia ve düşüncelerini kabul etmeden önce, onlardan bunu çeşitli dayanaklara göre kanıtlamalarını isteme, açıklık, dürüstlük, tutarlılık, doğruluk gibi zihinsel ya da entelektüel becerilerdir” (Özdemir, 2005: 2-3).

Eleştirel düşünme, insanın öğrenme ve geliştirme sürecinde birey olarak kendi kendine kontrol etmesini sağlayan bir faktördür. Bu anlamda eleştirel düşünme, öğrenme aşamasında özgürlüğü ve bağımsızlığı sağlayan bir güçtür (Hotaman, 2020: 639; Higgins, 2014; Aşkar ve diğ., 2005; Richard ve Elder, 2000; Pithers ve Sodan, 2000).

Eleştirel düşünmeye dayalı öğrenme kuramını eğitimde uygulayan Paulo Freire öğrencilerin “metin, fikir veya herhangi bir durumda, belirli bir içerik nesnesi hakkında konuşma ve paylaşım” yoluyla bilgiyi yapılandığı diyalojik bir pedagojiyi savunmuştur (Rawson, 2018: 8; Beatty, 2015: 13).

Eleştirel pedagojilerin kalbinde, sorgulayıcı bir duruş alma ve Friere'in teşvik ettiği diyalojik diyaloga girme alışkanlığı vardır. Kütüphanecilerin bunu başaramalarının bir yolu, öğrencilerimize metin hakkında kritik sorular sormaktır. Zamanla, öğrenciler okudukları materyali eleştirel düşünmek için bu soruları içselleştirebilirler. Bu bağlamdaki metinler geleneksel basılı materyallerle sınırlı değildir. Fotoğraflar, şarkılar ve videoların tümü anlam taşır ve eleştirel olarak incelenebilir (Rawson, 2018: 91).

Çocuk kütüphanelerinde çalışan kütüphaneciler kütüphanedeki herhangi bir nesne üzerinde geleneksel materyallere bağlı kalmadan çocukları eleştirel düşünmeye teşvik ederek rehberlik edebilirler. Bu bağlamda aşağıdaki sorular çocuklara nasıl soru sormamız gerektiğini göstermektedir. Sorular şu şekilde sıralanabilir (Rawson, 2018):

- ✓ Bu metinde kimin sesi ihmal edilmiştir?
- ✓ Yazarın bu metin hakkındaki gündemi nedir?
- ✓ Güçlü olan kimdir?
- ✓ Bilgi nasıl kullanılmıştır?
- ✓ Bu metindeki doğrulara kim karar vermiştir?
- ✓ Hangi varsayımda bulunulmuştur?

Örneğin bir okuma grubunu yöneten kütüphaneci yukarıda sıralanan sorular aracılığıyla eleştirel düşünce becerilerini geliştirerek çocuğun analiz yapma, ayırt etme, yorumlama gibi kazanımlar elde etmesine olanak tanır. Ayrıca çocuğun gelişim dönemlerine uygun olarak hazırlanan kütüphane uygulamalarıyla da bu beceriler pekiştirilebilir.

1.6 Çocuk Kütüphaneciliği

Kütüphanecilerin üniversite düzeyinde eğitim almaları Almanya’da 1886 yılında ABD’de ise 1887’de gerçekleşmiştir ABD’de mesleki örgütlenme yine 19.yüzyılın 2. yarısında başlamıştır ve doğal olarak çocuk kütüphanelerinde

Çalışanları da kapsamaktadır (Dilek-Kayaoğlu, 2017: 65) . ocuk kütüphaneciliği ise ancak 20. Yüzyılın başında ayrı bir mesleki alt alan olarak kabul görmüştür (Walter,2001).

On dokuzuncu yüzyılda kütüphaneler kapılarını çocuklara amaya başlamış ve Amerikan Kütüphane Derneği (ALA) ocuk kütüphanecileri için eğitim programları düzenlemiş ve böylece ocuk kütüphaneciliği ABD’de profesyonel bir nitelik kazanmıştır (McDowell, 2007). Dolayısıyla ocuk kütüphaneciliği kütüphanecilik alanının bir başka ve önemli araştırma ve uygulama alt alanı olmuştur.

Anne Carroll Moore ABD’deki ocuk kütüphaneciliğinin sistemli bir yol haritasını sunarak çocuklara hizmet veren kütüphanelerin iş ve işlemleriyle ilgili bir dizi planlama yapmıştır. şöyle ki New York Halk Kütüphanesi'nde eğittiği personele ocuk kütüphaneciliğinin meslek felsefesini ortaya koyarak “Güven Maddeleri (Four Respects) olarak adlandırdığı 4 başlık belirlemiştir. Bu başlıklar; çocuklara sayđı, kitaplara sayđı, kütüphane organizasyonunda ayrılmaz bir unsur olarak ocuk kütüphanecisine sayđı, , ocuk kütüphaneciliğinin mesleki statüsüne sayđı” ifadeleriyle sıralanmıştır (Cerny, Markey ve Williams, 2006: viii).

Çocuklar yetişkinlere bakıldığında çok daha özel bir ilgiye ve rehberliğe ihtiyaç duymaktadır. Buradan hareketle çocukları yarına taşıyabilmeyi hedef olarak görmeli ve ocuk kütüphaneciliği alanı geliştirilmelidir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK KÜTÜPHANECİSİNİN GELİşEN YETERLİLİKLERİ

ocuk kütüphanecisinin yeterlilikleri konusu alan yazını bağlamında değerlendirildiğinde sahip olunması gereken bilgi ve becerilerin genel bilgi ve beceriler, mesleki bilgi ve beceriler ve kişisel tutum ya da özellikler biçiminde incelendiği görülür. Her profesyonelin sahip olması gereken genel bilgi ve beceriler ve mesleki bilgi ve beceriler yanında sahip olunması gereken tutumlar da başarılı bir ocuk kütüphanecisi olmaya katkı sunar. Ayrıca deneyim de göz ardı edilmemelidir.

Kütüphanecilerin çalıştıkları yerler (örneğin il halk kütüphanesi, ilçe halk kütüphanesi) ve buralarda üstlendikleri sorumluluklar ise farklılıklar göstermektedir. Tek bir kişi bazen tüm mesleki sorumlulukları yüklenmekte bazen de bu sorumlulukları meslektaşları ya da lisans dışı ya da lisans eğitimi olmayan personel ile paylaşmaktadır. Bu nedenle içinde bulunulan durumların ve sorumlulukların çeşitliliği çok geniş ölçüde farklılık gösterdiğinden, mesleki yeterlilikler halk kütüphanesinde çocuklara hizmet etmek için gereken minimum etkinlik ve beceri düzeylerini sınıflamak anlamına gelmekten çok kapsayıcılığı açısından ele alınmalıdır. Bu nedenle çocuk kütüphaneciliğinde başarılı bir iş performansı için gerekli temel yeterliliklerini belirlemek önemlidir. Bunun yanında kuşkusuz kişisel tutumlar ve genel beceriler de sahip olunması gereken mesleki yeterlilik alanları ile birlikte değerlendirilmelidir.

Bu konuyu alan yazınına bağlı olarak incelemeyi önce birbirleriyle ilişkili olan; yeterlik, yeterlilik kavramlarını tanımlamak yararlı olacaktır.

2.1 Yeterlik ve Yeterlilik Kavramları

Yeterlik kavramının Türkçede TDK Güncel Sözlük'te yeterlilik ile eş anlamlı olarak kullanıldığı görülmekte ve “bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi, ehliyet, yeterlik” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022).

Alan, çalışmasında yeterlik kavramını İngilizcede “competence (yeterlik)” ve “competency² (yeterlilik)” kavramlarıyla ifade edildiğini belirtmiştir. Her iki kavram çoğunlukla birbirlerinin yerine kullanılmakta ve eş anlamlı olarak kabul edilmektedir. Fakat aralarında bir nüansın olduğunu belirten Alan, “Longman Dictionary of Contemporary English” sözlüğü competence kelimesini “bir şeyi iyi yapabilme yeteneği”, competency kelimesini ise “belli bir iş için gerekli olan beceri” olarak tanımlayarak farklılığı açıklamıştır. (Alan, 2019: 5-6).

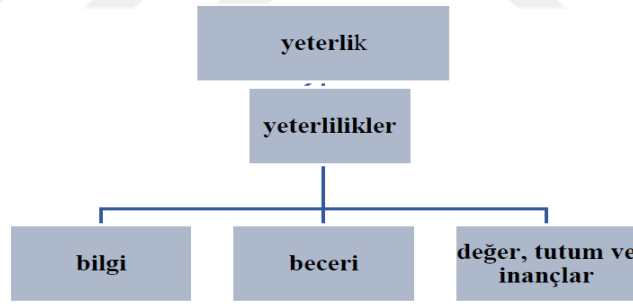
Bu kavramlar birbirinin yerine kullanılmakla birlikte Amerikan ve İngiliz İngilizcesinde de ayrı anlamlarda kullanılmaktadır. Şöyle ki competence (yeterlik) kelimesi Amerikan İngilizcesinde “bir kimsenin bir görevi yerine getirirken

² Çoğulu competencies.

sergilediği performans” şeklinde tanımlanırken aynı kelime İngiliz İngilizcesinde tekil ve isim olarak kullanıldığında “yeterli olma durumu” anlamına gelmektedir. (Alan, 2019: 6; Mansfield, 2004: 303-304).

ODLIS sözlüğünde yeterlilikler (competencies) kavramı; belirli bir işi yapmak için belirlenen eğitimi başarıyla tamamladıktan sonra işe alınan bir kişiden beklenen yeteneklerdir. Kütüphanecilikte, genellikle bir uzmanlık dahilinde, bir dizi asgari standarttan ziyade kapsayıcı olarak ifade edilen, mesleki sorumluluklarını etkin bir şekilde ele almak için gerekli olan bilgi, beceri ve deneyimdir (Reitz, 2004).

Bu tanımlara bağlı olarak yeterlik ve yeterlilik kavramlarının özellikleri Tablo 2.1’de gösterilmektedir (Alan, 2019:9)

Tablo 2.1: Yeterlik ve Yeterlilik Kavramları

Tablo 2.1’e göre yeterlik kavramı daha genel bir kavramı temsil ederken yeterlilik kavramı bilgi ve beceri ve değerlerini içine alan bir anlama sahiptir.

Bu tezde competencies karşılığı olarak yeterlilik terimi kullanılacaktır.

2.2 Çocuk Kütüphanecisi İçin Yeterlilikler: Alan Yazını

Bilgi ve Belge Yönetimi, Avrupa’da 19.yüzyılın ilk yarısından ABD’de ise 2. yarısından bu yana üniversite düzeyinde profesyonel eleman yetiştiren bir alandır. Ülkemizde ise 20.yüzyılın 2.yarısından itibaren önce kütüphaneciler (1954), sonra arşivciler (1987) üniversite düzeyinde yetiştirilmeye başlanmıştır. 2002 yılından bu yana kütüphanecilik ve arşivcilik disiplinleri bilgi ve belge yönetimi adı altında bir inceleme ve profesyonel alan olarak toplanmıştır (Dilek-Kayaoğlu,2017).

Bilgi profesyonelleri bulundukları ülkeye bağlı olarak lisans veya lisansüstü düzeyde aldıkları örgün eğitimle yerel bağlamda etkin bir şekilde hizmet vermek için çalışırlar. Bilgi profesyonellerinin mesleklerini daha etkin bir biçimde sunabilmeleri için yaşanan gelişmeler ile değişim içinde oldukları da kaçınılmazdır. Bu sebeple bilgi profesyonellerini yetiştiren üniversiteler de eğitim içeriklerini değişen çevre ile uyumlu olarak geliştirirler. Bu bağlamda gerek eğitim gerek kişisel deneyim ile bilgi profesyonelleri ihtiyaç duydukları değişen bilgi ve becerileri edinir ve yeterliklerini geliştirmeye çalışırlar.

Bilgi profesyonellerinin yeterliliklerine yönelik alan yazını incelendiğinde meslek kuruluşlarının, ALA, ALSC ve IFLA'nın genel çerçeveyi çizen belgeler/kılavuzlar ürettikleri görülür. Ayrıca her ülkede mesleki yeterlilik alanları ve bunlar için gerekli bilgi ve beceriler yerel koşullar da düşünülerek belirlenmeye çalışılır ya da meslek alan yazınında tartışılır.

Aşağıda, önce genel olarak kütüphanecilerin yeterlilik alanları kısaca incelenecek sonra çocuk kütüphanecilerinin yeterlilik alanlarına yönelik alan yazını meslek kuruluşlarının ürettiği belgelere ve Türkçe ve yabancı yayınlara dayalı olarak değerlendirilecektir.

2.2.1 ALA ve Temel Mesleki Yeterlilikler

ALA ABD'de oldukça etkin bir meslek kuruluşudur ve hemen hemen her alt uzmanlık alanında “Yeterlilik Belgeleri” yayımlamaktadır. Bu belgeler, ABD'deki kütüphanecilik okullarından (ALA akrediteli) mezun bir bireyin profesyonel kariyeri boyunca kütüphanedeki görevlerini yerine getirmek için ihtiyaç duyacağı yeterlilikleri belirlenmektedir. Bu yeterlilikler için belirlenen hedef kitle, öğrenciler, yeni mezunlar ve kütüphane alanında uzmanlaşan veya bu kütüphaneleri yöneten yöneticiler ve idarecilerdir.

Yakın tarihli ALA çalışmalarına değinilecek olursa; ALA Temel Mesleki Yeterlilikler konusunda 2009 tarihli bir belge hazırlamış ve yayınlamıştır. Temel Kütüphanecilik Yeterlilikleri belgesine göre ALA tarafından akredite edilmiş yüksek lisans programlarından mezun olan herkesin kütüphane ve bilgi bilimi alanında sahip olması gereken temel mesleki yeterlilik alanları belirlenmiştir. Bu belgede 8 tane

yeterlilik alanı vardır. Bunlar; “Mesleğin Temelleri, Bilgi Kaynakları, Kayıtlı Bilgi ve Enformasyonun Düzenlenmesi, Teknolojik Bilgi ve Beceriler, Danışma ve Kullanıcı Hizmetleri, Araştırma, Sürekli Eğitim ve Hayat Boyu Öğrenme, Yönetim ve İdare” başlıklarıyla sıralanmıştır.

2021 revizyonunda ise bunlara Toplumsal Adalet başlığı da eklenmiştir. Burada kütüphanenin toplumsal adaleti, eşitliği ve kültürel farklılıkları kapsayıcı çalışmaları teşvik eden, destekleyen işlevinden söz edilirken kütüphanecinin de farklı kullanıcı toplulukları arasında adil bir şekilde uygulamalarını gerçekleştirmesinin önemi üzerinde durulmuştur.

2.2.2 ALSC ve Çocuk Kütüphanecisi İçin Yeterlilikler

ALA’nın bir alt bölümü olan “Çocuklara Kütüphane Hizmeti Derneği (ALSC)” Halk Kütüphanelerinde Çalışan Çocuk Kütüphanecileri İçin Yeterlilikler Belgesini yayınlamıştır. Burada bir bireyin profesyonel kariyeri boyunca çocuk kütüphanesindeki görevlerini yerine getirmek için ihtiyaç duyacağı yeterlilik alanları belirlenmiştir. İlk yeterlilikler 1989 yılında belirlenmiştir. Bu yeterlilikler, ALSC Eğitim Komitesi tarafından 1999, 2009, 2015, 2020 yıllarında da revize edilmiştir.

Tablo 2.2’de 1999, 2009, 2015 ve 2020 yeterlilik alanları ayrı ayrı verilmektedir.

ALSC- Çocuklara Hizmet Veren Kütüphanecilerin Yeterlilikleri	
1999	2009
❖ Hedef Kitle Bilgisi	❖ Hedef Kitle Bilgisi
❖ İdari ve Yönetmel Beceriler	❖ İdari ve Yönetmel Beceriler
❖ İletişim Becerisi	❖ İletişim Becerisi
❖ Materyaller ve Derme Geliştirme	❖ Materyal Bilgisi
❖ Program Yapma/Oluşturma Becerisi	❖ Kullanıcı ve Danışma Hizmetleri
❖ Savunuculuk, Halkla İlişkiler ve Ağ Kurma Becerileri	❖ Program Yapma/Oluşturma Becerisi

❖ Profesyonellik ve Mesleki Gelişim	❖ Savunuculuk, Halkla İlişkiler ve Ağ Kurma Becerileri
	❖ Profesyonellik ve Mesleki Gelişim
	❖ Teknoloji
2015	2020
❖ Hedef Kitle Bilgisi	❖ Kullanıcı Grubuna Bağlılık
❖ Kullanıcı ve Danışma Hizmetleri	❖ Kullanıcı ve Danışma Hizmetleri
❖ Program Yapma/Oluşturma Becerisi	❖ Program Yapma/Oluşturma Becerisi
❖ Materyal Bilgisi, Kütatörlüğü ve Yönetimi	❖ Derme Bilgisi ve Yönetimi
❖ Potansiyel Kullanıcılara Ulaşmak ve Savunuculuk	❖ Potansiyel Kullanıcılara Ulaşmak ve Savunuculuk
❖ İdari ve Yönetmel Beceriler	❖ İdari ve Yönetmel Beceriler
❖ Profesyonellik ve Mesleki Gelişim	❖ Profesyonellik ve Mesleki Gelişim

Tablo 2.2: ALSC 1999, 2009, 2015 ve 2020 Yeterlilik Alanları

Tablo 2.2'ye göre çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin yeterlilik alanları 1999 yılında yedi başlık altında ele alınırken 2009 yılında dokuz başlık altında incelenmiştir. 2015 ve 2020 yıllarında ise yedi başlıkta sıralanırken bazı yeterlilik alanlarının adlarında değişiklik gerçekleşmiştir.

2009 yılı başlıkları arasında materyal bilgisi isminde değişiklik yapılırken kullanıcı ve danışma hizmetleri ve teknoloji başlıklarının da eklendiği görülmektedir. Teknoloji başlığında kaynakların fiziksel ve dijital kullanımı ve dijital medya araçlarıyla farklı materyallerin kullanımı gibi dijital ifade eden kavramlar ilk defa kullanılmıştır.

2015 yılı maddeleri arasında Materyal Bilgisi, Kütatörlüğü ve Yönetimi yeterlilik alanı ve Potansiyel Kullanıcılara Ulaşmak ve Savunuculuk yeterlilik alanlarının adlarında değişiklik gerçekleşmiştir. Materyal Bilgisi, Kütatörlüğü ve Yönetimi yeterlilik alanında çocuk kütüphanesi içerisinde basılı ve dijital materyallerin güncel tutulması ve ilgili medyanın aktif olarak hizmette yer alması

vurgulanmıştır. Potansiyel Kullanıcılara Ulaşmak ve Savunuculuk yeterlilik alanında ise ırk, sınıf, cinsiyet vb. ayrımcı tutumların oluşturduğu engellerin üstesinden gelinmesi için kütüphanenin birleştirici bir çatı olma misyonunu ve kütüphanecinin savunuculuk rolünü vurgulanmıştır.

2020 yılı belgesinde ise teknoloji bir yeterlilik alanı olarak verilmemiştir. Ayrıca, Derme Bilgisi ve Yönetimi yeterlilik alanı ifadesi kullanılır ve çocuk kütüphanecisinin elektronik kaynakları yönetebilme ve bu becerisini çeşitli kütüphane programlarında kullanabilme yeterliliği olarak açıklanır.

ALSC yeterlik alanlarıyla ilgili genel bir değerlendirme yapılacak olursa mevcut alanlar artık kullanıcı toplulukları arasında adil bir erişim, savunuculuk, potansiyel kullanıcılara ulaşmak konularına odaklanarak kültürel farklılıkları destekleyen detayları kapsarken kütüphanecinin de sahip olması gereken yeterlilik alanlarını sıralamıştır. Bu tezde çocuk kütüphanecisinin yeterlilik alanları büyük ölçüde 2020 ALSC'ye bağlı olarak belirlenmiştir ve aşağıda ayrıca incelenecektir.³

2.2.3 IFLA ve Çocuk Kütüphanecisi İçin Yeterlilikler

Uluslararası meslek kuruluşu olan IFLA hem halk kütüphanesinde hizmet veren hem de çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin yeterlikleri konusunda bir dizi çalışma gerçekleştirmiştir. 2001 yılında yayımlanan 2004'te Türkçeye çevrilen (IFLA, 2001) “*IFLA/UNESCO Halk Kütüphanesi Hizmetleri: Gelişim için İlkeler*” adlı raporda halk kütüphanelerinin çocuklar için kitapların ve diğer materyalin kullanımını arttırmada özel bir sorumluluğu olduğuna değinilmiş ve kütüphane hizmetleri çeşitli ülkelerdeki hizmetlerle örneklendirilmiştir. Öte yandan ilgili raporda kütüphane personelinin becerileri bölümü yer almış ve nitelikli kütüphaneciler kategorisinde görev listesi sunulmuştur.

IFLA “*Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri İçin İlkeler*” rehberi 2003'te yayımlanmıştır (IFLA, 2011). 2011 yılında Türkçeye çevrilen bu kılavuzda etkin ve profesyonelce çalışan çocuk kütüphanelerinin eğitilmiş ve adanmış çocuk

³ Çocuk Kütüphanecisinin Gelişen Yeterlilikleri bölümünde ayrıca açıklanacağı için burada yalnızca isimleri yer almıştır.

kütüphanecilerine ihtiyaç duyduğunu vurgulayarak kütüphanecilerden istenen beceriler sıralanmıştır. Burada hevesli, güçlü iletişim becerilerine sahip olma gibi kişisel beceriler üzerinde durulmuştur. Ayrıca “çocuk psikolojisi ve gelişimi, okuma gelişimi kuramları ve teşviki, sanatsal ve kültürel olanaklar, çocuk edebiyatı ve ilgili medya” konularında da çocuk kütüphanecilerine özgü mesleki bilgi ve beceri ele alınmıştır

IFLA 2007 yılında “*Bebekler ve Küçük Çocuklar İçin Kütüphane Hizmetleri Rehberi*”ni yayınlamıştır. Bu rehberde hangi hizmetlerin sağlanacağı, amaçlarının neler olduğu, bebekler ve küçük çocuklar için çevre ile iş birliğinin nasıl sağlanacağı gibi bölümlere yer verilmiştir. İnsan kaynakları bölümünde konusunda uzman kütüphanecinin önemi vurgulanmış ve “*eğitilmiş ve adanmış çocuk kütüphanecileri*” ifadesi kullanılmıştır (IFLA, 2007). Bu ifadeyi açıklayarak; “çocuk gelişimi konusunda eğitilmiş, çocuğun doğumundan üç yaşına kadar okur-yazarlık konusunda bilgili, nitelikli çocuk edebiyatına aşina, bebeklerin ve çocukların sosyal iletişimi için yaratıcı düşünceye ve bu gruptaki çocuklara, ailelerine ve bakıcılarına yönelik en iyi ortamın oluşturulması için planlama ve iletişim becerilerine ve beslenme davranışı konusunda” çocuk kütüphanecilerine özgü mesleki bilgi ve beceriye sahip olması gerektiği açıklanmıştır (IFLA,2007:8).

2003 rehberinin revizyonu 2018 “*IFLA 0-18 Yaş Grubundaki Çocuklar İçin Kütüphane Hizmetleri Rehberinde*” ise çocuk kütüphanecisinin yeterlilikleri “İnsan Kaynakları - Yeterlilikler ve Bilgi” bölümünde değerlendirmiştir. Burada takım çalışması, liderlik gibi genel becerilerin yanında, çocuk gelişimi ve psikoloji hakkında kuramsal bilgiye sahip olma, hizmet verdikleri toplumda çocukların ve ailelerinin ihtiyaçlarını karşılamak için program geliştirme gibi çeşitli bilgi ve beceriler ifade edilmiştir. Buna ek olarak etkili ve yetkin çocuk kütüphanecisi; gelişen teknoloji, dijital dünya ve sosyal medyadaki eğilimlerden haberdar olma, mevcut çocuk kültürünün bilgi ve yönetimi (edebiyat, oyunlar, çocukların dijital içerik ve medya kullanım vd.) yer almaktadır (IFLA,2018)

2.2.4 Kütüphane Alanı için Yeterlilik Dizini ve Çocuk Kütüphanecisinin Yeterlilikleri

“*Competency Index for Library Field*”- Kütüphane Alanı için Yeterlilik Dizini (WebJunction, 2014), kütüphane personeline kütüphaneyi daha işlevli hale getirmek için rehberlik edecek değerli bir kaynaktır. Bu çalışma ilk olarak 2009 yılında yayınlanarak yerel toplulukların giderek artan ekonomik, sosyal ve eğitim taleplerini ele almak için 2014 yılında güncellenmiştir. 2009 basımında değişen bu ihtiyaçları karşılamak için çalışmanın çocuk hizmetleri bölümünde çocuk kütüphanecisinin sahip olması gereken bir dizi bilgi ve beceri 9 maddede sıralanmıştır. Bunlar; sözlü ve yazılı iletişim becerisine sahip olmak, internet tabanlı ve bibliyografik kaynaklarla ilgili olarak bilgisayar kullanımında yetkin olabilmek, çocuk ve genç edebiyatı ile ilgili danışma kaynakları ve uygulamalarını bilmek gibi bilgi ve beceriler olarak açıklanmıştır. 2014 yılı revizyonunda ise farklı kültürel kimliklere sahip olan kullanıcı topluluklarını ve çocukları kütüphane çatısı altında hiçbir ayrımcılığa maruz bırakmadan sosyal bir alan oluşturmanın önemi vurgulanmıştır. Buna ek olarak kullanıcıların 21. Yüzyıl becerilerini geliştirme ihtiyacı doğrultusunda personelin kendilerini doğru becerilerle yetiştirmesi ifade edilmiştir. Buna bağlı olarak da teknoloji, iş birliği, eleştirel düşünme, yaratıcılık gibi kavramlar birçok yerde vurgulanmıştır.

2.2.5 Diğer Kaynaklar

“*Outstanding Library Service to Children: Putting the Core Competencies to Work*”- (Cerny ve diğerleri, 2006) isimli kitap ALSC’nin 1999 tarihli çocuk kütüphanecisi için yeterlilikler çerçevesinde konuyu ele almakta ve bilgi vermektedir. Çocuk kütüphanecilerinin sahip olması gereken bilgi ve beceriler; uygulanan politikalar, prosedürler ve eğitim materyalleri ile açıklanmıştır. Ayrıca çocuk kütüphanecilerinin daha fazla araştırma yapabilmesi için her bölüme eklenen konuyla ilgili saygın yayınların bibliyografyası da mevcuttur.

Çocuk hizmetleri ve kütüphane eğitimi konularındaki kapsamlı deneyimiyle Walter (2010), çalışmasında çocuk kütüphanecilerinin bilgi teknolojisindeki değişikliklerden kaynaklanan yeni eğilimleri, ortaya çıkan sorunları inceleyerek 21.

Yüzyıl çocuklarına kütüphane hizmetinin nasıl sağlanacağıyla ilgili detaylı bilgi vermiştir. Kitabın bütünü yeterlilikleri konu edinmese de alt başlıklarında çocukluk algılarına yer vererek gelecekteki hizmet modelleri üzerinde durulmuş ve kütüphanecilerin gelişen bu hizmet anlayışı üzerinde işlevlerini arttırdıkları vurgulanmıştır.

Sullivan'ın 2005'te yayımladığı ve 2013'te ikinci baskının çıktığı kitabında çocuk kütüphanecileri için çocuk kütüphanesi hizmetlerinin temelleri konusunda kapsamlı bir rehber niteliği taşır. Burada RDA gibi kataloglama çalışmalarının ve dijital çağda danışma hizmeti gibi alanların üzerinde durması buna ilaveten sosyal medya gibi araçların da kullanma tekniklerini açıklaması bakımından çocuk kütüphanecileri için yol gösterici önemli bir kaynaktır (Sullivan, 2013).

Çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin geniş bir mesleki beceriler yelpazesine sahip olması gerektiğini belirterek kütüphaneciliğin kuramları uygulamaları haricinde çocuk kütüphanesi kullanıcılarının özel ihtiyaçları konusunda uzmanlaşmış bilgiye sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Buna göre hizmet kitlelerini tanıyabilmek adına çocuk pedagojisi, program yapma/oluşturma becerisi, dijital çağda çocuklarla kurulacak iletişim için teknoloji okuryazarlığı, güvenli internet kullanımında rehber olma bilgisi gibi yeterlilik alanları ele alınmıştır.

Khoo (2005), Singapur bağlamında kütüphaneciler için ihtiyaç duyulan yeterlilikleri 6 ana başlıkta açıklamıştır. Bunlar; geleneksel kütüphanecilik becerileri, katma değerli beceriler, BT becerileri, aktarılabilir ve soft beceriler, uygun tutumlar, değerler ve kişisel özellikler, alan bilgisi olarak sıralanmaktadır. Geleneksel kütüphanecilik becerileri; kataloglama, sınıflandırma, danışma hizmeti, bilgi kaynaklarını koruma ve arşivleme, kullanıcı ihtiyaçlarını belirleme, telif hakkı ve fikri mülkiyet yasaları bilgisini içermektedir. Katma değerli beceriler⁴; araştırma ve karar verme becerileri, bilgi yönetimi, kullanıcı odaklılık, entelektüel merak, mesleki ağ oluşturma, kütüphanelerin ve kütüphanecilerin rollerini ifade etme becerisini içermektedir. BT becerileri; İnternet, Web ve XML teknolojileri, RFID, programlama ve üretkenlik araçları bilgisini içermektedir. Aktarılabilir ve soft

⁴ Bir iş için gerekli olmayan fakat kendinize ya da çevrenize faydalı olabilecek kişisel ve mesleki bilgi ve becerilerdir.

beceriler⁵; iletişim, yönetim, liderlik, kullanıcılarla empati kurma ve onların bilgi ihtiyaçlarını anlama becerisini içermektedir. Uygun tutumlar, değerler ve kişisel özellikler; çok çeşitli görevleri yerine getirmek için esneklik ve isteklilik, uyum sağlama ve değişimle başa çıkma yeteneği, sürekli öğrenme, dayanışma bilgi ve becerilerini içermektedir. Alan bilgisi ise çalıştığı kurum ve pozisyona göre farklı alanlardaki konu bilgisi olarak açıklanmıştır (Hamada, Stavridi, 2014; Khoo, 2005).

Bin Hashem ve Mokhtar (2012) Mısır bağlamında çocuk kütüphanecisinin dijital çağda verimli ve etkili bir şekilde çalışması için gerekli bilgi ve becerileri mesleki ve kişisel olmak üzere iki ana gruba ayırmıştır. Mesleki beceriler; ihtiyaçlara ve değere dayalı bilgi teknolojisi hizmetleri tasarlama becerisi; kullanıcılar için bilgileri organize etme ve yararlandırma, bilgi kullanımının sonuçlarını değerlendirmek ve buna göre hizmetleri iyileştirmek gibi bir dizi becerileri içerir. Kişisel beceriler ise etkili iletişim becerileri, olumlu tutum, ekip çalışması, liderlik, sürekli öğrenme için fırsatlar arama arzusu (desire to seek opportunities for ongoing learning) ve mesleki ağ oluşturma gibi becerileri içerir.

Konuyla ilgili ve Hamada ve Stavridi (2014) tarafından IFLA WLIC 2013 kongresinde sunulan bildiri ise 2014'te IFLA Journal'da yayımlanmıştır. Burada dijital çağda çocuk ve gençlik kütüphanecilerinin sahip olması gereken bilgi ve becerilerin örgün eğitim, deneyim ve kişisel gelişim yoluyla edinileceği belirtilmiştir. Hamada ve Stavridi çocuk ve gençlik kütüphanecilerinin sahip olması gereken yeterlilikleri kişisel beceriler, mesleki beceriler ve disipline özgü beceriler olarak 3 ana başlıkta toplar. Bunlar; analitik, yaratıcı, esnek, derin düşünme, ihtiyaçlara duyarlı, hevesli, kendi kendini motive eden, hoşgörülü, çok disiplinli okuyucu , kendine güvenen, bireysel farklılıkları kabul eden ve kültürel çeşitliliğe saygılı vb. olarak ifade edilen kişisel beceriler, -bilgi okuryazarlığı, eleştirel düşünme, iletişim becerisi, etik ve sosyal sorumluluk, mesleki gelişim, teknolojiyi kütüphane programlarına entegre etme vb. olarak ifade edilen profesyonel beceriler, gelişim kuramları bilgisi, ilgi ve ihtiyaçları anlama, teknolojik ekipmanı belirleme, derme farkındalığı, içeriği değerlendirme yeteneği, farklı dijital cihazları kullanma konusunda iyi bilgi sahibi

⁵ Literatürde “yumuşak beceriler” olarak geçse de anlamı kişiler ve kişilerarası beceriler şeklinde ifade edilmektedir

olma, teknoloji farkındalığı, güvenilir çevrimiçi kaynakların farkında olma, farklı kullanımlardan emin olma, gelişen teknolojiler, programları geliştirme, uygulama, değerlendirme yeteneği ve web sitesi ara yüzünün sürekli değişimi, güncellenmesi olarak ifade edilen disipline özgü beceriler şeklinde açıklamıştır.

Yılmaz (2014) çalışmasında OWA tekniğiyle çocuklara hizmet veren kütüphaneler için çocuk kütüphanecisinin nasıl seçileceğini göstermekte ve kütüphanecilerin sahip olması gereken mesleki ve çocuk kütüphaneciliğine özgü bilgi ve becerileri sıralamaktadır. Bu maddelerde; çocuk edebiyatı bilgisi, çocuk gelişimi bilgisi, teknik beceriler(kataloglama-sınıflandırma), derme oluşturma ve geliştirme bilgisi, danışma hizmeti sağlama gibi bir dizi bilgi ve beceri yer alır.

Yine Stavridi ve arkadaşlarının gerçekleştirdiği çalışmada (Stavridi ve diğerleri, 2016) gelişen yeterlilik alanlarını; dijital medya okuryazarlığı, dijital hakların yönetimi ve erişilebilirlik ve gelişmiş web teknolojisi başlıkları altında gruplandırmışlardır. Web teknolojisi başlığının altında; web sitesi geliştirme, web sayfası tasarımı, veri tabanı yönetimi, BİT uygulamaları, donanım, ağ oluşturma ve güvenlik, kamu erişim teknolojisi, dijital bilgi yönetimi ve dijital içerik performansının değerlendirilmesi becerileri sıralanmıştır. Çocuk kütüphanecisinin dijital çağa özgü yeterlilik alanlarında gelişimini konu edinmesi bağlamında önemli bir çalışma olarak görülmelidir.

Cherinet (2018) Güney Afrika ve Etiyopya bağlamındaki çalışmasında kütüphanecilerin harmanlanmış becerileri ve gelecekteki rolleri üzerinde araştırma yapmıştır. Kütüphanecinin becerilerini; eski ve yeni beceriler, teknik (hard) beceriler yumuşak (soft) beceriler, geleneksel kütüphane becerileri ve 21.yy. becerileri şeklinde gruplandırmıştır. Öte yandan Cherinet, PKSC- Possion, Knowledge, Skills ve Cultural Intelligence- (Tutku, Bilgi, Beceriler ve Kültürel Zekâ) sinerjisi olarak ifade ettiği kütüphanecilerin yeterliliklerini belirleme bir çerçeve model ele almaktadır. Buradaki amaç kütüphanecilerin modern kütüphane ortamlarında dinamik bir yapıda olmaları için gerekli olan becerilerini ve gelecekteki rollerini belirlemektir.

Cherinet (2018), kütüphanecinin öncelikle mesleğine karşı tutkusunun var olması gerektiğini öne sürmekte ve sadece örgün eğitim yoluyla bilgi ve becerilerle donatılmak değil aynı zamanda kişisel özellikler ve sağlam bir disiplin gerektirdiğini

belirtmektedir. Son olarak, kütüphanecilerin kullanıcılarının çeşitliliğine değer vermelerini ve onlar için kültürel açıdan duyarlı ve kapsayıcı bir hizmet sunmaları için kültürel zekanın önemini vurgulamaktadır.

Daha yakın zamanda Peng (2019), Tayvan'daki halk kütüphanelerinde bulunan çocuk kütüphanecileri için kuramsal olarak temellendirilmiş bir yeterlilik modeli geliştirmek için 12 halk kütüphanesinde çocuk kütüphanecileri ile ayrıntılı görüşmeler sağlayarak nitel bir çalışma yürütmüştür. Peng, bu yeterlilik modelinin insan kaynakları planlaması, işe alım ve çocuk kütüphanecilerinin performansının değerlendirilmesinin yanı sıra LIS (BBY) müfredatını bilgilendirmek için faydalı olabileceğini belirtmiştir.

Peng (2019), aynı zamanda çocuk kütüphanecilerinin sahip olması gereken bilgi ve becerileri alan yazını bağlamında değerlendirilmiş; özel bilgi ve beceriler, genel bilgi ve beceriler, kişisel tutum ve özellikler olarak 3 ana başlıkta gruplandırılmıştır. Tablo 2.3'te bu yeterlilik alanlarına ait bilgi ve beceriler sıralanmıştır.

Özel Bilgi ve Beceriler	Genel Bilgi ve Beceriler	Kişisel Tutum ve Özellikler
Hedef Kitle Bilgisi	İletişim	Sabırlı, Hoşgörülü
Yönetim Becerisi	Mantık ve Yargı	Canlı, Neşeli
Materyallerin Bilgisi	Bilgi İnovasyonu ve İçselleştirme	Sıcakkanlı, Cana Yakın
Pazarlama ve Programlama	İş birliği	Merak
Halkla İlişkiler ve Ağ Kurma	Çoklu Görevi Yerine Getirme	Çocukları Seven
Profesyonellik ve Mesleki Gelişim	Esneklik ve Değişen Koşullara Uyum Sağlama Yeteneği	Sevgi Dolu
Danışma Hizmeti	Zaman Yönetimi	
Kullanıcı Eğitimi	Duygu Yönetimi	

Teknoloji	Stres Yönetimi
Halk Kütüphanelerinin Bilgisi	Kişilerarası Duyarlılık

Tablo 2.3: Çocuk Kütüphanecileri İçin Yeterlilik Modeli (Peng,2019).

Tablo 2.3’e göre özel bilgi ve becerilerde ALSC’nin kılavuzunda yer alan yeterlilik alanları sıralanırken çocuk kütüphanecisinin sahip olması gereken mesleki bilgi ve beceriler yer almaktadır. Genel bilgi ve becerilerde herhangi bir profesyonel işi hayatını sürdürebilmek için gerekli olan iletişim, mantık ve yargı, bilgi inovasyonu ve içselleştirme, iş birliği vd. bilgi ve becerileri yer alırken kişisel tutum ve özelliklerde; sabır, hoşgörü, sevgi dolu sıcakkanlı ve diğer özellikler sıralanmıştır.

Sullivan (2022)’nin “*Child Development Knowledge among New Children’s Librarians in US Public Libraries*” adlı araştırması alan yazını bağlamında değerlendirildiğinde, çocuk gelişimi bilgisinin çocuk kütüphaneciliğinin birçok yönü ile ilgili olduğunu belirtmekte ve çocuk gelişimi içeriğinin LIS müfredatına dahil edilmesi ve istihdam sonrası sürekli eğitim fırsatları ile desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Türkiye’de çocuk kütüphanecilerinin yeterliliklerini inceleyen yakın tarihli alan yazını değerlendirildiğinde konuyu doğrudan ele alan ve kapsamlı inceleyen bir çalışma yoktur. 2012 Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği’nde de genel olarak kütüphaneci tanımı verilmiş ve görev sorumluluklar belirlenmiştir. Çocuk kütüphanecisinin kim olduğuna ve özelliklerine değinilmemiştir. Fakat “*Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü’nün (KYGM)*” ev sahipliğinde 16-18 Kasım 2017 tarihleri arasında “*Çocuk Kütüphaneleri Çalıştayı*” ismiyle gerçekleştirilen çalıştayda bu konuya değinildiği görülmektedir. Bu çalıştayın sonuç raporunda bir çocuk kütüphanecisinin; etkili iletişim becerileri, pedagoji ve temel çocuk gelişimi, stres yönetimi ve öfke kontrolü gibi bilgi ve beceriler yer almaktadır. Bunun yanında çocuk kütüphaneciliğinin bir uzmanlık alanı olarak ele alınması gerektiğini ve çocuk kütüphanecisinin üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinden mezun olmuş, özel dersler ve eğitimler almış kişilerden oluşmasına

özen gösterilerek çocuk kütüphanesinde çalışacak personelin ayrıntılı bir şekilde iş tanımının yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Moghaddam (2017)'ın “*Çocukların Medya Okuryazarı Kılınmasında Kütüphanelerin Katkısı ve Medya Mentörü Olarak Kütüphaneciler*” adlı yüksek lisans tezinde “Medya Mentörü olarak Kütüphaneciler ve Kütüphanecilerin Yeterlilikleri” alt başlıklarına yer vermiştir. Moghaddam burada, 21. Yüzyıl yaşamının kitle iletişim araçlarının etkisi altında kaldığını belirterek bu durumdan en çok çocukların etkilendiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla çevrelerini keşfederken teknolojinin ortaya çıkardığı bu araçlarla tek başına olan çocukların güvenli bir şekilde yönlendirilmeye duydukları ihtiyaçları kütüphanecilerin doldurabileceği üzerine bir çalışma gerçekleştirmiştir.

“Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü ve KOP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından, 14-17 Kasım 2018 tarihleri arasında I. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu” gerçekleştirilmiştir. Burada Cengiz ve arkadaşlarının (2018) “*İstanbul’daki Çocuk Kütüphanelerinde Görev Yapan Personellerin⁶ Mesleki Nitelikleri Üzerine Bir Araştırma*” başlığıyla sundukları bir bildiri yer almaktadır. Bu çalışmada, İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü’ne bağlı 7 çocuk kütüphanesinde görev yapmakta olan 10 kütüphane personelinin mesleki niteliklerinin durum tespiti yapılmış ve değerlendirilmiştir. Bu tespit yapılırken görevli personele; demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, mesleki çalışma süreleri) kişisel gelişim ve mesleki bilgi durumunu belirlemeye yönelik soru sorulmuştur. Bu araştırmanın sonucunda kütüphanede görev yapan personelden hiçbirinin çocuk kütüphaneciliğine yönelik bir eğitim almadığı tespit edilmiştir. Fakat araştırma sonunda personelin BBY eğitimi alıp almadıkları da açıkça belirtilmemiştir. Bu durumda 10 kütüphane personeline uygulanan araştırmada yalnızca 3’ünün lisans personeli olduğu tespit edilmiştir. Oldukça düşündürücü olan bu noktada personel mesleki rol ve görevlerini sıralarken en fazla etkinlik planlama-yürütme, ödünç verme sistemini takip etme ve kütüphane

⁶ Personelleri ifadesi orijinal başlıkta kullanılan ifadedir.

düzenini sağlama yanıtlarını vermiştir. Sonuç olarak uzman personelin gerekliliği vurgulanmakta ve İstanbul çocuk kütüphanelerinde durum tespiti yapılmaktadır.

Ülkemizde yakın tarihli bir çalışma da Yılmaz (2019)'un "*Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri Kılavuzu*" ismiyle çıkardığı kitabıdır. Bu kitapta; çocuk kütüphanesinin ana unsurları ve hizmetlerine yönelik temel ilkeleri, yasal dayanakları, iyi uygulama örnekleri ve bir değerlendirme ve denetim listesi bölümleri bulunmaktadır. Çocuk kütüphanesinde en iyi hizmeti verecek olan kütüphanecilik (bilgi ve belge yönetimi) alanında eğitim almış ve daha sonra çocuk kütüphanesi üzerine uzmanlaşmış kütüphaneci olduğunu belirtmesi açısından önemlidir. Çocuk kütüphanecisinin ve çocuk kütüphanesinde çalışan diğer personelin yeterliliklerine değindiği "yapısal unsur-personel" bölümünde kişisel, mesleki bir dizi bilgi ve beceriye yer vermiştir. Burada; çocuk gelişimi ve psikolojisi, çocuklarla iletişim kurabilme becerisi, çocuk edebiyatı, okuma kültürü ve ilgili medya konularında bilgi ve bilinç sahibi olma, kişilerarası takım çalışması ve sorun çözme, hevesli, istekli, çocuklara karşı sabırlı ve hoşgörülü olma gibi bilgi ve beceriler yer almaktadır.

Son olarak çocuk kütüphaneleri ve kütüphaneciliği alanında çalışmalar yapan Asiye Kakırman Yıldız'ın yayına hazırladığı "*Dünyanın İyiliği İçin Çocuk Kütüphaneleri*" adlı kitapta yer alan "Çocuk Kütüphanelerinde Görev Yapan Personel Özellikleri" başlıklı çalışmasıyla Yıldırım (2020), kütüphanecilerin teknolojiden uzak kalmaması, teknolojik araçları yetkin ve etkili bir şekilde kullanması üzerinde durulmuş ilaveten kurumsal kimlik ve saygınlık kazanması gerektiğini belirtmiştir.

2.3 ALSC'ye Dayalı Olarak Çocuk Kütüphanecisi İçin Mesleki Yeterlilik Alanları

Bu bölümde çocuk kütüphanecisinin temel mesleki yeterlilik alanları ve bu alanlara özgü bilgi ve beceriler ALSC 2020 Mesleki Yeterlilikleri kapsamında ve 8 mesleki başlık altında incelenmiştir ve gerektiğinde diğer mesleki literatürden de (IFLA kılavuzları gibi vb.) yararlanılmıştır.

2.3.1 Kullanıcı Grubuna Bağlılık

Kullanıcı grubuna bağlılık olarak ifade edilen bu yeterlilik alanından hedef kitle bilgisi kastedilmektedir ve hedef kitle bilgisine yönelik bilgi ve beceriler verilmektedir. Çocuk kütüphaneleri ile halk kütüphanelerinin çocuk bölümleri tarafından verilen hizmetin etkin kılınması adına hedef kitle en iyi şekilde belirlenmelidir. Böylelikle belirlenen hedef kitlenin gereksinim ve beklentileri belirlenmiş olup bu doğrultuda etkinlikler planlanarak gerçekleştirilir.

ALSC'nin yeterlilik belgesine göre bir çocuk kütüphanecisinin kullanıcı grubuna bağlılık bilgisi şöyle açıklanmaktadır (ALSC, 2020):

- Çeşitliliğe ve kültürel değerlerin dahil edilmesine saygı gösterir ve sürekli olarak kültürel farkındalık geliştirir. Çeşitli nüfuslara kapsayıcı ve eşitlikçi hizmet sunmak için önyargıyı ortadan kaldırır.
- Kütüphane de dahil olmak üzere farklı kurumlarda baskı, ayrımcılık konularında farkındalık sahibi olur.
- Toplumsal faktörlerin, yeni bilgi ve araçların, gelir eşitsizliğinin, sağlığın ve gıda güvencesizliğinin ve benzerlerinin çocukların ve bakıcılarının ihtiyaçları üzerindeki etkilerini tanır.
- Bebek, çocuk ve ergen öğrenimi, okuryazarlık gelişimi ve kuramlarını ve bunların kütüphane hizmeti üzerindeki etkilerini anlar.
- Özellikle okuryazarlık ve sorgulama ile ilgili güncel eğitim uygulamalarını anlar.
- Çocukların ve çocuk bölümünün kaynaklarını kullanan diğer yetişkinlerin ihtiyaç ve tercihlerini düzenli ve sistematik olarak değerlendirir ve bunlara yanıt verir.
- Özellikle sosyoekonomik koşullar, ırk, kültür, ayrıcalık, dil, cinsiyet, yetenek, din, göçmenlik durumu ve ticarilik ve diğer farklılıklar tarafından sunulan erişim engellerini kaldırarak, kütüphane kaynaklarının eğlenceli ve uygun kullanımı için bir ortam geliştirir.

IFLA (2003), çocuk kütüphanesinin tek tek ya da gruplar halinde kütüphaneye gelenlere hizmet vermeyi hedeflediğini belirtmektedir. IFLA'ya göre çocuk kütüphanesi kullanıcıları şunlardır: “Bebekler ve küçük çocuklar, okul öncesi

çocuklar,13 yaşına kadar olan okul çocukları, özel gereksinimi olan gruplar, ebeveynler ve diğer aile üyeleri, bakıcılar, çocuklar, kitap ve medya alanlarında çalışan diğer yetişkinle” olarak sıralanmıştır.

Alaca, halk kütüphanesi çatısı altında hizmet veren çocuk kütüphanelerinin hedef kitlesinin oldukça geniş ve her bakımdan farklılık gösteren bireylere hizmet sunmak durumunda olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda kütüphanecilerin hedef gruplarıyla birlikte hareket edebilme sürecini etkin bir şekilde yönetmesi halinde yeni, farklı birçok hizmetin fark edilmesi ve geliştirilmesine ortam hazırlamış olacağını da belirtmektedir (Alaca, 2015: 46),

Hedef kitlesi bu denli geniş olan çocuk kütüphanelerinde çalışan çocuk kütüphanecilerinin, kırsal alanlarda izole olmuş ya da göçmen ebeveynlerle kentsel apartmanlarda yaşayan çocuklara, kalabalık atölyelerde çalışan ebeveynlere nasıl hizmet sunacağı konusunda strateji geliştirmesi gerekmektedir (Walter, 2001).

Buna göre çocuk kütüphanecisi bulunulan mekâna göre kullanıcı profili oluşturur. Yalnızca kır-kent ayrımı değil aynı kentte farklı sosyo ekonomik yapılara dahil kullanıcı ve kullanıcı gruplarına nasıl hizmet sunacağı konusunda da plan yapmalıdır.

2.3.2 Kullanıcı ve Danışma Hizmetleri

“Danışma hizmeti kullanıcıların bilgiye erişiminde yardım isteğini karşılamaya yöneliktir ve dermedeki herhangi bir kaynağın bulunmasından, karmaşık araştırma sorularının yanıtlanmasına kadar her tür sorunun yanıtlanması danışma bölümünün görevidir. Bu görevler yerine getirilirken; *“doğruluk, tamlık, güvenilirlik, soruları zamanında yanıtlama, eğitim, erişim ve bireysellik gibi bazı temel değerler”* esas alınmaktadır (Uçak, 2003: 104).

Çocuk kütüphanecisi danışma hizmeti sırasında, çocukla soruyu müzakere eder. Böylece çocuğun aradığı bilgi hakkında ona düşünme fırsatı vererek sorusunun netleşmesine yardımcı olur. Çocuk kütüphanesinin okul ortamından ve öğretmenin empoze ettiği sorulardan uzak, çocuğa liderlik pozisyonu verirken, aradığı bilgiye çözüm bulmak için güvenilir kütüphaneciden yardım isteme imkânı oluşturur. Halk kütüphanelerindeki kütüphaneciler okuyucularını dinler ve bilgi arama deneyimini

kendi kendilerine deneyim yaşayan kişiler olmalarına rehberlik edecek şekilde onlara hizmet sunar. (Danley, 2003: 98)

Aktif dinleme, başkalarının söylediklerine dikkat ettiğinizi gösterir. Diğer kişinin ihtiyaçlarını anlamana yardımcı olacak sorular sormanızı gerektirir. Çocuk kütüphanecisi danışma hizmeti görüşmelerini yaparken, iyi hizmet sunumu için temel bir beceri olan aktif dinlemeyi benimsemelidir. Kütüphane kullanıcıları aradıkları şey hakkında genellikle kendi zihinlerinde belirsiz olabilirler. İyi bir danışma hizmeti, ihtiyaçlarını açıklığa kavuşturmalarını sağlar, mümkün olduğunca fazla bilgi verir ve kullanıcıya zaman kazandırır. Örneğin bir kütüphaneye gelen bir çocuk II. Dünya Savaşı tarihiyle ilgili bir bilgi mi yoksa sadece tank ve uçak resimleri mi istiyor? Harry Potter hayranı olan bir okuyucu daha fazla fantastik roman mı yoksa 400 sayfadan uzun kitaplar mı istiyor? Çocuk kütüphanecisi olarak kullanıcılar ile ilgili dikkatli sorgulama yapmak ve arama parametrelerini daraltmak derme bilgisiyle kullanıcılara önerilecek en uygun materyalleri sunmaya yardımcı olur (Walter, 2010:38).

Bu bilgiler ışığında kütüphaneci sadece gerekli bilgiyi bulup çocuğa vermekle kalmaz aynı zamanda çocuğu, kaynakları bulma, soruyu müzakere etme ve bilgiyi tanımlama sürecine de dahil eder.

Çocuk kütüphanecisi, kendisinden bilgi talep eden bir çocukla iletişim kurduğunda ona kâğıda bir yer numarası yazarak vermemeli veya "yön parmağı" onlar için gösterilmemelidir. Çocukların bilgi ararken özgüven oluşturmak için başarıya ulaşmaları önemlidir (Brown, 2013: 268; Bishop ve Salveggi, 2001). Kütüphaneci, bilgi arama sürecini baskın gibi görünmeden izlemeli ve çocuğu yetersiz hissettirmeden çocuğun becerilerini geliştirmelidir (Brown, 2013: 264; Kuhlthau, 1986).

Çocukların erken çocukluk ve ergenlik öncesi dönem boyunca kütüphanede yaşadıkları deneyimlerin, ergenlik ve yetişkinlikte kütüphaneleri kullanma biçimlerini etkilediği de açıktır. Kütüphaneler, çocuklara geleceğin okuyucuları olmayı seçmelerini sağlamak için kaliteli bir danışma hizmeti sunmalıdır (Brown, 2013: 265; Kuhlthau, 1986).

Danışma hizmetinde özellikle çocukların sabırlı ve özenli gerçekleşen bir yardıma ihtiyacı vardır. Halk kütüphanesinin kullanıcıları olan çocukların bilgi

ihtiyaçlarını karşılamada daha büyük bir rol oynaması için birçok fırsat vardır. Bu fırsatları sağlamak adına öncelikle çocukların ihtiyaçları konusunda farkındalık yaratmak için personelin eğitimi ve bu ihtiyaçları karşılayacak stratejiler geliştirme; okullarla ortaklıkları teşvik etmesi gerekir (Brown, 2013: 265).

Öte yandan ALSC yeterlilikler belgesinde kullanıcı ve danışma hizmeti başlığında çocuk kütüphanecinin yeterlilikleri basılı ve dijital ortamı gözeterek şu açıklamalar yer almaktadır (ALSC,2020):

- Çocuk kütüphanesinin farklı kültür ve yetenekteki hedef kitlesi için materyal ve kaynaklara mümkün olan en iyi erişimi sağlayan fiziksel ve dijital bir kütüphane ortamı oluşturur ve sürdürür.
- Çocukları kütüphane araç ve kaynaklarının fiziksel ve dijital kullanımı, bilgi toplama ve araştırma becerileri konusunda eğitir, destekler. Ek olarak çocuklara materyalleri ve hizmetleri kendi başlarına seçmeleri için olanak tanır.
- Çocuklara ve diğer kütüphane kullanıcılarına ilgi ve yeteneklerine göre seçim, tanımlama konularında yardımcı olmak için danışma ve okuyucu tavsiyesi görüşmeleri yapar.
- Çocukların ve diğer kütüphane kullanıcılarının dijital medya ihtiyaçlarını belirler ve bu ihtiyaçları desteklemek için stratejiler uygular.
- Kullanıcının yaşına bakılmaksızın raf aralarında gezinme hakkına saygı duyar ve sorularına yargılayıcı olmayan cevaplar verir.
- Toplumda mevcut olan bilgi hizmetleri hakkında bilgi sahibi olduğunu gösterir ve kütüphanenin çeşitli kesimleri için uygun yönlendirmelerde bulunur.
- Bibliyografyalar, kitap konuşmaları, elektronik belgeler, sosyal medya ve diğer araçlar aracılığıyla kültürel açıdan farklı materyal ve hizmetlerin kullanımını modeller ve teşvik eder.

2.3.3 Program Yapma/Oluşturma

Çocuk kütüphaneleri, bebekler, çocuklar, ebeveynler ve bakıcıların bulunduğu çeşitli yaş gruplarına hitap eden ortak bir alandır. Kütüphane kullanıcılarının bilgi ve

becerilerinin arttırılıp sosyalleşmesine katkı sağlamak adına çocuk gelişim dönemlerini esas alan kütüphane programları hazırlanmalıdır. Bu sayede daha etkin ve kaliteli bir hizmet sunulabilmektedir.

ALSC 2020 Mesleki Yeterlilikleri kapsamında program yapma/oluşturma yeterlilik alanları şu bilgi ve becerilere sahip olmayı gerektirmektedir:

1. “Eşitlik, çeşitlilik ve kapsayıcılık göz önünde bulundurularak çocuklar için çok çeşitli programlar tasarlar, teşvik eder, sunar ve değerlendirir; çocuk gelişimi ilkeleri ve toplumdaki tüm çocukların, bakıcılarının ve eğitimcilerinin ihtiyaçları, çıkarları ve hedefleri göz önünde bulundurularak.
2. Öğrenmeyi teşvik etmek ve dahil etmek için fiziksel alanın önemini kabul eder ve çocukların ve ailelerin gelişimsel ihtiyaçlarına ve yeteneklerine yanıt veren programlar için uygun ortamlar oluşturur.
3. Erken öğrenmede bakıcı-çocuk bağının önemini kabul eder ve çocukların sosyal ve duygusal ihtiyaçlarına cevap veren ve ailelerin birlikte programlama yapmaları için fırsatlar yaratan programlar için uygun ve etkili ortamlar kurar.
4. Teknolojiyi, çocuklara ve ailelere uygun program tasarımı ve sunumuna entegre eder.
5. Okuryazarlık geliştirme tekniklerini program tasarımı ve sunumuna entegre eder, bakıcıları kültürel açıdan bilinçli bir şekilde dahil eder ve güçlendirir.
6. Ön okuryazarlık, erken okuryazarlık, aile okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, bilgi işlemsel düşünme, STEM ve yapıcı merkezli öğrenme dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere çeşitli okuryazarlıkları ve öğrenme yöntemlerini teşvik eden programlar tasarlar.
7. Programlar ve sunumlar için fikir ve becerilere katkıda bulunmak için meslektaşları, iş arkadaşları ve farklı geçmişlere sahip topluluk üyelerini belirler, onlarla etkileşime geçer ve destekler.
8. Bakıcılar, çocuk bakıcıları, eğitimciler ve çocuklar, aileler ve bakıcılarla çalışan diğer toplum uzmanları için programlar ve hizmetler oluşturur.
9. Kullanıcıları bulundukları yerde karşılamak için kütüphane dışında veya içinde ve ayrıca dijital olarak, hizmet almayan ve yetersiz hizmet alan nüfuslar da

dahil olmak üzere topluluk ve eğitim ihtiyaçlarını ele alan programlar sunar” (ALSC, 2020).

2.3.3.1 Çocuk Gelişim Dönemlerine Göre Program Planlama

Daha önce belirtildiği gibi çocuk kütüphanelerinde hizmet veren kütüphanecilerin temel yeterliliklerinden biri çocuk gelişim dönemlerine hâkim olmak ve onların sosyal becerilerini geliştirmelerine katkı sağlamak için kütüphane uygulamaları planlamaktır. Aynı zamanda IFLA (2003) rehberinde de belirtildiği gibi çocuk kütüphanecisinin çocuk psikolojisi ve gelişimi alanında bilgi sahibi olması gereklidir.

Yıllar içinde, çocuk kütüphanecisinin rolü, kitap saklayıcısından, çocuklar ve ebeveynler ve bakıcıları için sayısız farklı hizmet ve program sağlamaya doğru evrildi. Aynı zamanda çocuk kütüphanecisinin sadece çocuk edebiyatı bilgisine değil, çocuklar ve onların gelişimi hakkında da bilgi sahibi olmasını gerektiriyor (Sullivan, 2022: 31).

Çocuğun beyin gelişiminin yüzde 80'i hayatın ilk üç yılına kadar; bir ömür boyu öğrendiklerinin yarısı ise beş yaşına kadar gerçekleşmektedir (Cerny ve diğerleri, 2006: 54). “Küçük yaşlarda alınan eğitimin, kişilik biçimlenmesi ve olumlu alışkanlıklar edinilmesi açısından gerekli ve yararlı olduğu kabul edilen bir gerçektir” (Ekici ve Yılmaz, 2014: 548). Okul öncesi dönem olarak adlandırılan çocukluğun ilk evreleri kütüphane hizmetleri açısından da oldukça önemlidir. Bu dönemde yapılabilecek en önemli uygulamalar çocuk gelişim ilkelerine uygun olarak kütüphane ortamlarının yaratılması ve ilgilerine uygun bir şekilde hazırlanmış kütüphane programlarının sunulmasıdır.

Çocuk gelişim dönemleri bölümünde açıkladığımız Piaget’in bilişsel gelişim kuramına göre sınıflandırılan yaş grupları çerçevesinde kütüphane uygulamaları aşağıdaki tabloda açıklanmıştır (Cerny ve diğerleri, 2006).

Çocuk Gelişim Dönemleri ve Kütüphane Uygulamaları

Fiziksel Gelişim	Bilişsel Gelişim	Kütüphane Uygulamaları
Duyusal Motor Dönemi 0-2 Yaş		
Motor becerilerinin, erken dilin ve duyuşal girdi yoluyla öğrenmenin gelişimine odaklanan, fizyolojik büyüme ve gelişmenin en hızlı gerçekleştiği dönemidir.	Çocuklar, dış dünyada ve kendilerinde var olanları keşfetmek için, duyuşlarını ve motor becerilerini kullanır. Benmerkezci ve aile odaklıdır; dünyayı gözleri, kulakları, elleri, ayakları ve ağızları yoluyla keşfeder.	Müzik dinlemekten zevk alır ve ritmik seslere yanıt verirler. Kütüphanede sesli okumalara tekerlemelere, anne-bebek etkinliği için kucakta öykü anlatımlarına (lap-sit) yer verilebilir.
İşlem Öncesi Dönem 2-7 Yaş		
<i>(2-4 Yaş Sembolik İşlemler Dönemi)</i>		
Fiziksel becerilerini geliştirmeye başlar ve bağımsızlığa adımlarını atar.	Bir nesneyi farklı bir nesne yerine koymayı ifade eden sembolik düşünce gelişmektedir. Bu dönemde dil gelişimine dayalı nesne ve olayları temsil eden kelimeler yoluyla düşünme ve iletişim becerisi gerçekleşir.	Görme duyumu tam olarak gelişmediğinden büyük puntolu (3 boyutlu, karton kapaklı ve konsept) kitaplardan hoşlanır. Basit hikayeleri dinler, ancak yine de çok fazla fiziksel aktiviteye ve bire bir etkileşime ihtiyaç duyar.
İşlem Öncesi Dönem 2-7 Yaş		
<i>(4-7 Yaş Sezgisel Dönem)</i>		
Bu dönemde çocuklar küçük kaslarından ziyade büyük kaslarını daha iyi kullanır. Örneğin üç	Çocukların bu dönemde kendine özgü akıl yürütme biçimleri vardır. Bu düşünce biçimleri,	İlgilerini çok çeken bir etkinlik yapılmadıkça uzun süre bir yerde kalmak istemezler. Bu

tekerlekli bisiklete olayların yalnız bir yönüne dönemde çocuklar için binebilir fakat ipe boncuk odaklanarak bütün-parça gelişimlerine uygun geçirme, ayakkabı ilişkisi kuramama gibi materyaller aracılığıyla bağlama gibi küçük kas açıklanabilir. etkinliklerde hız, denge becerilerinde acemilik ve koordinasyon ve gösterir kazanabilirler. Örneğin, hareketlerini kontrol edebilecekleri dans, fitness aktiviteleri, oyun turnuvaları ve açık hava etkinlikleri uygulanabilir.

Somut İşlemler Dönemi 7-11 Yaş

Çocuklar okul döneminde küçük kas becerilerini geliştirirler; örneğin küçük ve ince kalemle yazabilir, piyano çalabilirler. Okul öncesi dönemde birçok çocuğun gözleri ıraksak olmasına karşın okul döneminde görmeleri normale döner. Ayrıca bu dönemde karmaşık birçok beceri kazanılmasına rağmen gelişim yavaş ilerlediği için çok dikkat etmez.	Mantıksal olarak düşünme yeteneğinde gelişme gösterir. Ek olarak ben merkezlikten uzaklaşır, üst düzey sınıflama yapar, somut yollarla problem çözer ve bu yollarla bilişsel gelişim becerileri elde eder.	Çocuklar somut işlem döneminde farklı nesnelerin büyüklük ya da alfabetik sıraya göre gruplanabileceğini öğrenirler. Buna bağlı olarak kütüphanede oyun turnuvaları, sanat etkinlikleri oluşturulup fen atölyeleri ve makerspace yaratıcılık atölyeleri kurulabilir.
--	--	--

Soyut İşlemler Dönemi 11 Yaş ve Sonrası

(Çocuk Kütüphaneleri için 11-18 Yaş arası alınacaktır)

Ergenlik dönemiyle birlikte hızlı fiziksel ve fizyolojik değişimler, vücut yapısında büyük farklılıklara neden olur. İskelet sisteminde meydana gelen bu farklılar nedeniyle ergenin vücut koordinasyonunu sağlayamaması olası bir durumdur.	Çocukların ergenlik döneminin başlangıcından itibaren düşünme biçimleri yetişkinlere benzer hale gelir. Soyut düşünme ise bu dönemde başlar. Çocuklar soyut kavramları anlayarak çeşitli fikirleri, değerleri ve inançları geliştirmeye başlarlar.	Ergenin bu dönemi olumlu atlatabilmesi için enerjisini kanalizedeceği etkinliklere yönlendirilmelidir. Zihin-kas koordinasyonu gerektiren spor, müzik, resim gibi etkinlikler için uygun ortam sağlanmalıdır. Kütüphane içindeki etkinliklerde kitap kulüpleri, enstrüman dersleri, resim atölyeleri gibi etkinlikler oluşturulabilmektedir.
--	--	--

Tablo 2.4: Çocuk Gelişim Dönemleri ve Kütüphane Uygulamaları

Tablo 2.4 fiziksel gelişim, bilişsel gelişim ve bunları destekleyen kütüphane uygulamaları bölümünden oluşmaktadır. Gelişim dönemleri birbirini tamamlayan bir süreç olduğu için fiziksel gelişim ve bilişsel gelişim bir arada verilmiştir. Kütüphane uygulamaları Piaget'in bilişsel gelişim kuramına göre sınıflandırılan duyuşsal motor dönemi, işlem öncesi dönem, somut işlemler dönemi ve soyut işlemler dönemi olarak dört başlıkta incelenmiştir. 0-2 yaşları arasındaki dönem duyuşsal motor dönemi olarak ifade edilir ve kendi ile diğer nesneleri duyuşsal eylemleri aracılığıyla ayırt eder. 2-7 yaşları arasındaki dönem işlem öncesi dönem olarak ifade edilir ve basit zihinsel etkinlikler göstermeye başlar. Kavramlar yoluyla öğrenmeye geçilen bu dönemde dil kullanılmaya başlanır. 7-11 yaşları arasındaki dönem somut işlemler dönemi olarak ifade edilir ve somut olaylar arasında mantıksal ilişkiler kurarak bilişsel gelişim

becerileri elde edilir. Çocuk kütüphanelerinin kapsadığı yaş aralığı olarak 18 yaşa kadar sınırlandırdığımız soyut işlemler dönemi 11 yaşında başlar ve bu dönemde soyut kavramları anlayarak mantıksal ilişki kurar ve farklı fikirleri, değerleri geliştirmeye başlar.

Günümüzün çocuk kütüphanelerinde kitap okuma saatleri dışında konserler, konferanslar, planlanan açık hava eğlenceleri, sinema etkinlikleri ve sanat çalışmaları aracılığıyla çocukların kitaba ve kütüphaneye olan bağları güçlendirilmeye çalışılmaktadır (Göktürk, 2010: 552).

Dünyada uygulanan kütüphane programlarına bakılacak olursa;

- Regina Halk Kütüphanesi'nde okul öncesi dönemde olan çocuklarla 2 sene süren erken okuryazarlık programı uygulanmıştır. Bu programda günde yarım saat çocukların gelişim dönemlerine uygun olarak etkinlikler yapılmış, tekerlemeler, müzikler ve kitap okuma saatleriyle etkileşimli programlar uygulanıp eğlenceli bir ön okuryazarlık becerileri oluşturulmaya çalışılmıştır. Program sonunda ise çocukların erken okuryazarlık becerilerinde artış, ebeveynlerin de kütüphaneye gelişlerinde artış olduğu tespit edilmiştir (Gönen, Temiz ve Akbaş, 2015: 208; Graham ve Gagnon, 2013).
- “Amerika’daki MİHK (Monroe İlçe Halk Kütüphanesi)’in çocuk bölümünde ise süregelen programlar, aylık programlar ve kütüphane dışında sunulan programlar olmak üzere üç farklı hizmet olarak sunulmaktadır.” Burada verilen hizmetin ağırlıklı olarak süregelen programlardan oluşmaktadır. Bu programlarda okul öncesi çocuklar için keşif merkezi, bebeklere yönelik etkinlikler, hikâye günleri, kukla gösterileri yer almaktadır (Yılmaz, 2008: 180).

ALSC tarafından okul çağı çocukları için program örneklerinin yer aldığı listede çocuklara yönelik kitap etkinlikleri, sanat etkinlikleri, drama etkinlikleri, oyun etkinlikleri (satranç, domino vb.), bilim ve teknoloji etkinlikleri (fen atölyesi, birlikte film çekme vb.), gibi çeşitli programlar, etkinlikler açıklanmaktadır (ALSC, 2016).

Çocuk kütüphanecisi çeşitli yaş gruplarına aynı anda hizmet etmesi nedeniyle hangi çocukla hangi uygulamaları yapacağını bilmeli, gelişimsel dönemlerine bağlı olarak iletişim kurmalı ve kütüphane uygulamalarını planlamalıdır.

2.3.3.2 Bilgi Okuryazarlığı Programı

Program yapma ya da oluşturma konusunda verilebilecek en önemli örneklerden biri de bilgi okuryazarlığı programı oluşturmaktır. Bilgi okuryazarlığı dijital ortamın da gerektirdiği temel beceriler arasındadır.

İçinde yaşadığımız dönem olan bilgi çağının etkisiyle bilgi formatları ve kaynakları çoğaldıkça “sınırlı sayıda kaynaktan bilgiyi nasıl bulurum? sorusu “sınırsız sayıda kaynaktan ihtiyaçlarıma en uygun bilgiyi nasıl seçerim?” sorusuna doğru bir dönüşüm yaşamaktadır (Carey, 1998: 2). Bilgi okuryazarlığı, yaygın olarak bilgi çağındaki yaşam için bir hayatta kalma gereksinimi, yaşam boyu öğrenmenin hayati bir dayanağı olarak kabul edilmektedir (Harding, 2008: 275). Bu noktada bilgi okuryazarlığının kapsamını ve içeriğini açıklayıp geçirdiği aşamaları ifade etmek gerekmektedir.

Bilgi okuryazarlığı kavramı ilk olarak 1974 yılında ABD’de Bilgi Endüstrisi Derneği (Information Industry Association) başkanı olan Paul G. Zurkowski tarafından Kütüphane ve Bilgi Bilimi Komisyonu (National Commission on Libraries and Information Science-NCLIS) için hazırlanmış raporda ortaya atılmıştır (Badke, 2010: 48).

Zurkowski bilgi okuryazarını, bilgi kaynaklarının çalışmalarına uygulanması konusunda eğitim almış kişi olarak tanımlamaktadır. Bilgi okuryazarının karşılaştığı problem üzerine bilgiye dayalı çözüm üretmek için bilgi kaynaklarını kullanma tekniklerine ve becerilerine sahip olduğu vurgulanmaktadır.

Gürdal-Tamdoğan, “information literacy” terimini literatürümüzde “enformasyon okuryazarlığı” yanında, “bilgi okuryazarlığı” terimi ile de adlandırıldığını açıklamaktadır. “Knowledge” ve “information” kavramlarının tek bir terim –bilgi terimi- ile adlandırılmasının bir sorun olduğunu dolayısıyla bir kavram karmaşası yaşandığını belirtmiştir. Halbuki daha önce literatürde de görüldüğü üzere, “information” kavramını “knowledge” kavramından ayıran en belirgin özelliğin “information” da bireyin merak duygusuyla bilgiye erişim ve iletişim sürecini yaşaması ve bu sürecin sonunda üzerinde bıraktığı etki ile ulaştığı mesajı alması,

değerlendirmesi ve başkalarıyla paylaşması olarak açıklamaktadır (Gürdal-Tamdoğan, 2006: 6; Gürdal, 2000; Gürdal, 1991).

1989 yılında Amerikan Kütüphane Derneği (American Library Association-ALA) Başkanlık Komitesi tarafından bilgi okuryazarlığının tanımı ve içeriği hakkında kapsamlı bilgi veren bir rapor hazırlanmıştır. Bu raporda bilgi okuryazarı, “bilgiye gereksinim duyduğunu bilen ve bu bilgiyi elde edebilen, değerlendiren ve etkin bir biçimde kullanabilen kişidir. Bilgi okuryazarı kişiler bilginin nasıl düzenlendiğini, nasıl bulunacağını ve nasıl kullanılacağını bildiklerinden, nasıl öğreneceğini öğrenmiş kişilerdir.” (ALA, 1989) şeklinde tanımlanmaktadır.

Lenox ve Walker'a göre bilgi okuryazarı, öncelikle bilme isteği duyan, analitik sorular soran, araştırma yöntemlerini bilen, değerlendirmede eleştirel becerileri kullanabilen bireydir (Kurbanoğlu, 2010: 728; Lenox ve Walker, 1993: 314).

Bilgi okuryazarlığı kavramı tanımlanırken bilgi okuryazarı olan kişinin sahip olması gereken beceriler Doyle tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır (Doyle, 1994: 3)

• “Doğru ve eksiksiz bilginin karar verme için temel oluşturduğunun bilincindedir.

- Bilgi ihtiyacını belirler.
- Bilgi ihtiyacına dayalı soruları formüle eder.
- Potansiyel bilgi kaynaklarını belirler.
- Başarılı bir arama stratejisi geliştirir.
- Bilgisayar ve diğer teknolojileri kullanarak bilgi kaynaklarına erişir.
- Bilgiyi değerlendirir.
- Bilgiyi uygulamada kullanmak üzere bilgiyi düzenler.
- Mevcut bilgi yapısı içerisine yeni bilgiyi entegre eder.
- Bilgiyi eleştirel düşünme ve problem çözmede kullanır.”

Aşağıdaki tabloda ise bilgi okuryazarlığı becerisinin basamakları yer almaktadır (Erdem, Akkoyunlu, 2002: 127).

BİLGİYİ TOPLAMA	BİLGİYİ ÖRGÜTLEME	BİLGİYİ SUNMA
------------------------	--------------------------	----------------------

“Bilgi ihtiyacına dayalı olan problemi tanımlama	Toplanan bilgileri, ele alınan probleme uygun olacak biçimde seçme	Bilgiyi gözden geçirme
Problemin çözümü için gerekli bilgiyi belirleme	Seçilen bilgileri en uygun format içinde düzenleme	Hedef kitlenin özelliklerini belirleme
Farklı bilgi kaynaklarından (basılı, elektronik) bilgiye erişme	Bilgileri önceki bilgilerle bütünleştirme	Sunuş stratejisini belirleme
Erişilen bilgiyi değerlendirme	Bilgileri, probleme yanıt olacak biçimde ve anlam bütünlüğüne dikkat ederek örgütleme	Bilgilerin anlam bütünlüğünü bozmadan özetleme
Güvenilir ve doğru bilgiyi toplama	Çalışmayı raporlaştırma	Teknoloji desteğiyle sunma ⁷ ”

Tablo 2.5: Bilgi Okuryazarlığı Basamakları

Tablo 2.5’te bilgi okuryazarlığı basamakları 3 adımda bilgiyi toplama, bilgili örgütleme ve bilgiyi sunma başlıklarıyla incelenmiştir. Çocuk kütüphanecisi, ilk olarak güvenilir ve doğru bilgiyi toplar ve sonrasında bu bilgiyi uygun hedef kitlesine (örneğin okul çağı ya da yaşlara göre) göre örgütleme ve çeşitli sunuş stratejilerinden yararlanarak aktarır. Dolayısıyla çocuk kütüphanecisi bu becerisini kütüphanesinde yer alan hedef kitlesinin yaş grubuna göre bilgi okuryazarlığı programı planlarken kullanmalıdır.

Kütüphanecilerin kütüphane ortamında bu becerilere hâkim olarak bilgi okuryazarlığı programlarını gerçekleştirmek ve bu yetiyi kullanıcılarına kazandırmak temel görevleri arasında yer almaktadır.

Bununla birlikte bilgi okuryazarlığının kütüphane kullanıcısı eğitimiyle eş anlamlı olarak kullanılması konusunda yanlış bir eğilim de vardır. Bilgi okuryazarlığının, kütüphanecilerin geleneksel olarak sağladığı kullanıcı eğitimi için

⁷ Bu bilgi Dijital Çağa Özgü Yeterlilikler başlığı altında incelenecektir.

sadece yeni bir isim olduğu ileri sür÷lm÷ştür. Buna ek olarak, terimler farklı, ancak birbiriyle ilişkili kavramları temsil etmektedir (Harding, 2008: 276).

Geçmişteki kütüphane eğitim programlarının (bibliyografik eğitim, kullanıcı eğitimi veya kütüphane oryantasyonu) temel amacı kullanıcıların kütüphanenin kaynaklarını daha etkin kullanmalarına yardımcı olmaktır. Bilgi okuryazarlığı ise kütüphaneyi ve kaynaklarını nasıl kullanacağını bilmekten çok daha fazlasıdır. Netice olarak yapılan tanımlar incelendiğinde bilgi okuryazarlığının odak noktası, bir kişinin öğreneceğini öğrenme yeteneğini geliştirmek ve buna bağlı olarak yaşam boyu öğrenme için bir temel sağlamaktır (Harding, 2008: 276).

Bilgi okuryazarlığı becerilerinin çocuklara kazandırılması açısından çocuk kütüphaneleri önemli bir rol üstlenmektedir. Doğru bilgiye güvenilir bir erişim sunan kütüphaneler bu becerilerin erken yaşlarda kazanılarak bir alışkanlığa dönüşmesi için rehber olmalıdır. Çocuklara hizmet veren kütüphaneciler ise çocukları yaşam boyu öğrenen bireyler olarak yetiştirmek için bilgi okuryazarlığı standart ve yaklaşımlarını takip ederek etkili bir hizmet sunmalıdır. Dijital çağda çocukların bilgi okuryazarlığı konusunda beceriler geliştirmesi de kaçınılmazdır. Bu konu aşağıda ayrıca incelenecektir.

2.3.4 Derme Bilgisi ve Yönetimi

IFLA kılavuzu çocuk kütüphanesi dermesinin özelliklerini şöyle açıklar: Çocuk kütüphaneleri, gelişim düzeylerine uygun olarak her yaş grubundaki çocukların ihtiyaçlarını karşılayan ve farklı türden materyali farklı formatlarda sağlamalıdır. Çocuk kütüphanesi dermesinin kapsamı ve genişliği için doğal olarak evrensel standartlar bulunmamaktadır. Bunun yanında çocuk kütüphanesi dermesi, geleneksel materyallerle birlikte e-medya ve modern teknolojiyi de içermelidir. Buna ek olarak farklı türden görüşleri ve değerleri içermeli ve bu fikirleri çocuk kütüphanesi dermesine ve çevrimiçi erişilebilen kaynaklarına yansıtmalıdır. Aileler ve çocukları materyal seçiminde bulunmalı ve derme güncel, iyi durumda ve çocukların sezgisine uygun şekilde düzenlenmiş olmalıdır (IFLA, 2018).

Derme, “aynı türden bir araya getirilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon” (TDK, 2021) olarak tanımlanmaktadır. Türkçe ’de ‘derme’ teriminin Fransızcadan dilimize

geçmiş olan ‘koleksiyon’ sözcüğü ile eşanlamli olarak kullanıldığını belirten Dilek (1998:1), bu terimi kütüphaneyle ilişkilendirerek “belirli bir amaçla, birden fazla materyal türünün, birçok değişken göz önüne alınarak bir araya getirildiği bir örgütlenme” olarak tanımlanmaktadır (Dilek,1998: 10).

Bir kütüphaneyi dermesi olmadan düşünmek imkansızdır. Bu nedenle “derme oluşturma ve geliştirme” işi tüm kütüphaneler için olmazsa olmazdır. Bu işlev, geniş anlamıyla seçim, sağlama, ayıklama, değerlendirme ve koruma etkinliklerini kapsar ve derme geliştirmesi politikası ışığında ve bütçe olanakları çerçevesinde gerçekleştirilir (Dilek, 1998 ve Dilek-Kayaoğlu, 1999). Ayrıca günümüzün kütüphane dermeleri basılı ve e-ortamdaki yayınların bir araya gelmiş bir bütününden çok daha öteye geçmiştir. Çünkü kütüphaneler artık dermelerini oluşturan kaynakların yalnızca bazılarını fiziksel olarak *sahiptir*; bazılarını ise *uzaktan* erişim sağlarlar. Uzaktan erişim sağladıkları elektronik kaynakları ya satın alırlar (e-dergilerin eski sayıları) ya da kiralarlar (e-dergiler ya da e-dergi paketleri gibi). Dahası fiziksel olarak sahip olmadıkları ya da abonelik ücretini ödeyerek uzaktan erişim sağlamadıkları içeriği de -açık erişim kaynakları gibi- dermelerinin bir parçası gibi erişilebilir / keşfedilebilir kılarlar. Ayrıca, kütüphaneler, sahip oldukları fiziksel dermeyi sayısallaştırarak ya da kurumsal açık erişim arşivleri oluşturup erişilebilir kılarak bir tür yayıncı rolü de üstlenmişlerdir (Dilek Kayaoğlu, 2021).

Buna göre günümüzün çocuk kütüphanelerinde basılı ve e-ortamdaki yayınlar derme geliştirme politikası ışığında ve bütçe olanakları içinde çocukların yaş ve gelişim dönemleri gözetilerek oluşturup geliştirilir. Seçim ve sağlamanın yansırı ayıklama, değerlendirme ve koruma konularına ilişkin temel bilgilere sahip olmayı da gerektirir. Bu konuya ilişkin mesleki yayınlar yanında da yasal mevzuatta (örneğin yönetmelikler, yönergeler) uygulamanın nasıl olması gerektiğine ışık tutmaktadır.

Çeşitli formatlarda bilgi, eğlence ve eğitim materyali dermesi oluşturmak ve sürdürmek çocukların değişen gelişimsel ve müfredat ihtiyaçlarını karşılamak, çocuk kütüphanecisinin sorumluluklarının merkezinde yer alır. Kütüphanecilerin yıllardır temel misyonu olan derme oluşturma ve okuyuculara, araştırmacılara ihtiyaç duydukları bilgi veya literatüre erişirme görevi değişmemiştir (Cerny ve diğerleri, 2006: 35).

Cerny ve arkadaşlarının çocuklara seçkin, etkili bir kütüphane hizmet modelini irdeledikleri çalışmada, çocuk kütüphanecisinin derme oluşturma ve geliştirme yeterliliklerini 3 başlık altında topladığı görülmektedir.

- Materyal Bilgisi
- Çocuklara Yönelik Uygun Derme Geliştirme
- Hedef Kitlesine Uygun Materyal Bilgisi Sunma

Çocuk kütüphanecisinin bir derme oluşturma ya da geliştirme işlevi önce *materyal bilgisine* hâkim olmasıyla başlar.

Çocuklara yönelik derme oluşturmak isteyen bir kütüphaneci, çocuk edebiyatı, süreli yayınlar, görsel-işitsel materyaller, web siteleri ve diğer elektronik medya ile güncel ve farklı içeriklere sahip bu materyallere ilişkin bilgi edinme ve araştırmaya yönelik çalışmalar yapmalıdır. Aynı zamanda yetişkin danışma materyallerinin ve çocukların, bakıcılarının ihtiyaçlarına cevap verebilecek diğer kütüphane kaynaklarının da farkında olmalıdır. Tüm bunları yaparken çok çeşitli inceleme kaynaklarına ve yayıncı kataloglarına danışarak yeni materyalleri ve geriye dönük satın alımları takip etmelidir (Cerny ve diğerleri, 2006: 33).

Çocuklara Yönelik Uygun Derme Geliştirme başlığında ise şunlar vurgulanmaktadır:

- Toplumun etnik çeşitliliğini ve çocukların diğer etnik gruplara ve kültürlerle aşina olma ihtiyacını yansıtan materyaller sağlanır.
- Çocuk materyallerinin içeriğini ve sanatsal değerini tüm tür ve formatlarda değerlendirmek için kriterleri anlar ve uygular.
- Çocuklara yönelik oluşturulan dermede güncel konuları takip eder ve bu konularda profesyonel bir felsefe oluşturur (Cerny ve diğerleri, 2006: 33-34).

Çocuk kütüphanecisi oluşturduğu ve geliştirdiği dermeyi uygun yaş gruplarına sunarak bu materyaller hakkında bilgi sunabilmelidir. *Hedef Kitlesine Uygun Materyal Bilgisi Sunma* başlığında ise şu maddeler vurgulanmaktadır:

- Çocuklara zengin kütüphane kaynaklarını tanıtarak etkin bir şekilde kullanmalarını sağlar.

- Çocukları ve ailelerini onların ilgi ve yeteneklerine uygun materyal ile oluşturur.
- Çocuklara ve hedef kitle içerisinde yer alan ebeveyn, bakıcı vb. kitleye yönelik mümkün olan en geniş kaynak yelpazesinden bilgilere tam ve eşit erişim sağlamak için arama stratejilerini anlar ve uygular.
- Çocuklar ve çocuklarla çalışan yetişkinlerin uygun yardım kaynaklarına yönlendirilebilmeleri için bilgileri derler ve muhafaza eder.
- Kütüphane kaynaklarına erişimi arttırmak için ve bu konuda hedef kitleyi motive etmek adına kaynakçalar, sergi vb. Özel araçlarla tanıtım oluşturur (Cerny ve diğerleri, 2006: 34).

Bu bilgilere ek olarak çocuk kütüphanecilerinin derme oluşturma işlevi için mevzuatı izlemesi gereklidir. Örneğin 2012 Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin derme ilke ve standartları bölümünde belirtildiği üzere “*dermenin en az 1/3'ü çocuklara yönelik materyalden oluşur.*” Aynı zamanda derme sayısı 5 binin altına düşmeyecek şekilde yerleşim yerinin nüfusu ölçü alınarak belirlenir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012).

Dermenin geliştirilmesi ve yayın çeşitliliğini arttırmak amacıyla “*Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliği*” hükümleri esas alınır ve şu şekilde sıralanır:

- “Okuyucu istatistikleri ve talepleri göz önünde bulundurularak, kütüphanenin ihtiyaç duyduğu yayınlara,
- kitap dışı materyaller (DVD, CD, harita vb.) ile çocukların ruhsal ve fiziksel gelişimlerine katkı sağlamak ve çocuk bölümlerinde değerlendirilmek üzere uygun oyun ve oyuncaklara,
- baskı kalitesi ve çevirisinin iyi olması durumunda, basım tarihi üzerinden (bulunduğu yıl dahil) üç yıldan fazla geçmemiş olma şartı aranmadan felsefe, tarih, sosyoloji ve sanat yayınlarına,
- eğitim amaçlı olanlar dışında hazırlanmış görsel ve işitsel materyallere (video, film ve kasetler vb.) öncelik verilir” (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2005).

Türkiye için çocuk kütüphanesi dermelerini oluşturmada yaşanan sorunlardan biri de satın almaların merkezi gerçekleştirilmesidir; yerel ihtiyaçlara dayalı satın almaların ağırlığını artırmak önemlidir.

Öte yandan dermeye yeni materyal ekleme yanında artık kullanılmayanları ya da yıpranmışları ayıklamak da gereklidir. Ayıklama derme oluşturma ve geliştirmenin bir diğer etkinliğidir.

Bir çocuk kütüphanesini yaşayan bir derme olarak canlı tutmak adına belirlenen standartlar ayıklama işlemi için de uygulanmalıdır. 2012 Halk kütüphaneleri Yönetmeliği'nde Taşınır Mal Yönetmeliği hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Kütüphane Hizmet Esaslarına Dair Genelge 'de ise "Sayım, Ayıklama ve Düşüm" başlığında ayıklama işlemi şu şekilde açıklanmıştır:

"İçerik açısından güncelliğini yitirmiş her türlü materyal, cilt bütünlüğü olmayan süreli yayınlar, basılı formatta olan resmî gazeteler kütüphane dermesinin güncel tutulması amacıyla her yıl ayıklanır. (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012)"

Cengiz ise halk kütüphanesinde yayın ayıklama ölçütlerini şu şekilde sıralamaktadır (Cengiz, 2017: 84): "Materyalin birden fazla kopyası, İstenmeyen bağış, eski basım kitaplar, değiştirilen edisyonlar, kirli, yıpranmış, yırtılmış kitaplar, kaybolmuş, kırılmış sayfalı, küçük baskılı kitaplar, kullanılmayan kaynaklar" şeklinde ifade etmektedir.

Yukarıda ifade edilen Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliği ve Kütüphane Hizmet Esaslarına Dair Genelge ve ayıklama ölçütleri ile uyumlu olarak bir çocuk kütüphanecisi derme geliştirme politikasını değerlendirir ve bu politikayı materyal edinme ve ayıklama yönetiminde uygular.

Çocuk kütüphanesi belirli aralıklarla "değerlendirmeye" tabi tutulması onun seçim aşamasındaki başarısını da ortaya koyacaktır.

2.3.4.1 Çocuk Edebiyatı Bilgisi

Çocuk kütüphanesinde okul öncesi dönemden başlayarak gençlik dönemine kadar uzanan yaşlardaki kişilere hizmet verilir. Erdoğan, kütüphanecinin temel amacının çocukların okuma alışkanlıklarını ve bilgi edinme davranışlarını geliştirmek

olarak özetlemekte ve bu hizmetlerin gerçekleştirilebilmesi için de çocuk edebiyatı konusunda bilgi sahibi olması gerektiğini vurgulamıştır (Erdoğan, 1999: 63)

Çocuk kütüphanecisi çocuk için oluşturulan edebi eserlerin çocuklar için hangi duygular beslediğini bilmelidir. Şöyle ki “çocuk, hayal ve masal ülkesinde yaşar; şiir, hikâye ve müzikten mutlu olur. Bu güzellikler çocuğun anlayış kabiliyetini, yaratıcı hayal gücünü besler; sanat ve edebiyat zevkini yüceltir, onu yeni ve bambaşka bir hayale götürür, onda sevgi, acıma ve karşılıklı yardım hisleri doğurur” (Erdoğan, 1999: 10; Acaroğlu, 1944). Erdoğan bütün bu düşüncelerle vücuda getirilmiş edebi eserlerin yani çocuk edebiyatının, çocuğun okuyabileceği açık ve basit bir dille yazılmış, samimi ve hareketli olması gerektiğini vurgulamış ve ilave olarak hayal zenginliği, fikir değeri ve müzik hissini de katmak gerektiğini ifade etmiştir.

Çocuk edebiyatı, “erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı” olarak tanımlanmaktadır (Sever, 2003: 9).

Çocuk edebiyatı, çocukluğun ilk dönemlerinden başlayarak bütün çocukluk dönemlerini ele alırken duyarlılıklarını ve deneyimlerini tartışarak, çocuğu bir bütün halinde kucaklamaktadır. Yalçın ve Aytas çocuk edebiyatını yazarının ‘neleri yazmalıyım?’ yerine ‘nasıl?’ ve ‘ne kadarını?’, ‘niçin yazmalıyım?’ diye düşünen ve kendisini de sorgulayan bir yazma süreci olarak ifade etmektedir (Yalçın, Aytas, 2017 :21).

Alpay, Türkiye’de çocuk edebiyatının ilk ürünlerinin iktisadi ve siyasi bir dönüşümün başlangıcı olan Tanzimat döneminde ortaya çıktığını ifade etmiştir. Tanzimat dönemi aydınlarının bir yandan Avrupa (başlangıçta özellikle Fransa) edebiyatlarından yeni konu ve türler tanıyıp Türk topluma uyarlamaları bir yandan da yerli edebiyatlarını bulmaya, öğrenmeye, öğretmeye ve geliştirmeye çalışmaları çocuk yayınlarında hızlı bir artış dönemine girdiğini de açıklamıştır (Alpay, 1991: 13)

1979 yılının Dünya Çocuk Yılı olarak kabul edilmesinin ardından ülkemizde de çocuklara yönelik yayınlar önem kazanmış ve nitelikli eserler geliştirilmeye başlanmıştır (Alpay, 1991: Sınar, 2006).

Çocuk kitaplarının “çocukların duygu ve düşünce dünyasında istenilen etkileri uyandırabilmesi için bazı temel özellikleri taşıması” gerekmektedir. Çocuk edebiyatı öğretiminde, bu özellikler şu şekilde sıralanmaktadır (Sever, 2006: 45-46):

Çocuk kitaplarının taşıması gereken tasarım şöyle sıralanabilir (Sever, 2006:45-47):

- **Boyut:** “Çocuklara sunulacak kitapların boyutlarındaki çeşitlilik, çocukların hem büyük ve küçük kavramlarını görerek somutlamaları hem de kitaba ilişkin ilgilerini sürekli kılabilmeleri için gereklidir. Özellikle okulöncesi dönemde, kitapların değişen boyutları hacim ve ağırlık yönünden sorunlar oluşturmamalı; çocuklar, el yapısına uygun kitapları diledikleri yere bir oyunca gibi kolayca taşıyabilmelidir.
- **Kâğıt:** Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın niteliği, kitabın görsel niteliğini belirleyen bir öğedir. Çocukların kitap olarak adlandırılan araca saygı duyabilmeleri için, ilk yıllardan başlayarak yırtılmayan, kolay yıpranmayan, kirlenmeyen ve göz sağlığı açısından da uygun olan kâğıtların kullanıldığı kitaplarla karşılaşması gerekir.
- **Kapak- Cilt:** Kapak, çocuğun kitaba yönelmesini sağlayan ilk uyarandır. Kapağın tasarım özellikleri, kapak resminin görsel etkisi çocuğun kitabı izleme-okuma isteğini artırır. Kitabın uzun süre dağılmadan kullanılabilmesi de ciltlemeye gösterilen özenin niteliğine bağlıdır.
- **Sayfa Düzeni:** Kitabın sayfalarında yer alan tüm öğeler (resim, fotoğraf, yazı, rakam vb.) arasındaki uyum ile sayfa kenarlarındaki izleme-okuma rahatlığı sağlayan boşlukların yarattığı bütünlük, sayfa düzeninin estetik niteliğini belirler.
- **Harfler:** Çocuk kitaplarında kullanılan harfler, yaşlara göre uygun olmalı ve kolay okunabilir özellikler taşımalıdır. Okulöncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan kitaplarda 24, 22, 20 punto büyüklüğündeki harfler kullanılmalı, yaş ilerledikçe harfler küçülmelidir.

- **Resimler:** 2-3 yaş grubundaki çocuklara seslenen kitaplardaki resimler, genellikle çizgi ve rengin diliyle nesne ve varlıkları tanıtmaya, onların görsel imgelerini çocukların belleğinde kavramsallaştırma sorumluluğu üstlenir. 4-5 yaşında bilmece, sayısmaca, oyun tekerlemeleri gibi dilsel gereçlerin yanında, masal, şiir, kısa öykü ve anlatılarla da etkileşimi yoğunlaşan çocuklar için resim önemli bir görsel uyarandır.”

Çocuk kitaplarının taşıması gereken edebi içerik özellikleri ise şöyle sıralanabilir (Sever, 2006: 48-51):

- **Konu:** “Çocuk edebiyatında, yazar tarafından seçilen konu ile çocukların gelişim özellikleri ve gereksinimleri arasında bir koşutluk bulunmalıdır. Çocuk edebiyatında, her yeni öğrenmeyle birlikte yaşamı ve insanı tanıma olanağı bulan çocuklar için, kitaplarda işlenen yeterince anlamlandıramayacakları konular, yetişkinler için ne denli önemli olursa olsun, çocuğa göre değildir.
- **İzlek (Tema):** İzlek sanatçının ele aldığı konuyla okurda uyandırmak istediği etkidir, konunun işlenişiyle, geliştirilişiyle ortaya çıkan soyut anlamdır. Çocuk edebiyatında, konu ve izlek arasında güçlü bir ilişkinin olması, metnin çocuk üzerindeki yazınsal etkisini artırır.
- **Karakter(ler):** Çocuk okurlar, edebiyat yapıtlarındaki kahramanların kişilik özelliklerinden etkilenirler. Okudukları kitapta yer alan kahramanın düşünce, davranış ve eylemlerine öykünürler. Kitaptaki karakterler, çocukların yaş ve deneyim zenginliğine koşut olarak, insan gerçekliğini sezdiren özellikler taşımaktadır. Çocuk edebiyatı yapıtlarında iyi geliştirilmiş karakterlerin çocukların kitaba ve okumaya ilgisini arttıran önemli bir etken olduğu bilinmektedir.
- **Dil ve Anlatım:** Edebiyat metni her şeyden önce bir dil ürünüdür, dilin en yetkin kullanım örneklerini yansıtır. Nitelikli çocuk

kitapları erken dönemden başlayarak çocuklara gelişimlerine uygun zengin bir dil çevresi sunan; onların söz varlığını, dil bilincini ve duyarlılığını geliştiren araçlardır. Çocuk edebiyatı metinlerinde kullanılan dil, yaşına ve gelişim özelliklerine koşut olarak çocuğu, metnin oluşturulmasına ortak edebildiği oranda başarılıdır.

- **İleti:** Sanatçının ele aldığı konuyu işlerken çocuklara ulaştırmak için tasarladığı, kelimelerle metnin dokusuna işlediği, duygu ve düşünce örüntüsü olarak da adlandırabilir.
- **Çevre:** Çocuk edebiyatında kahramanın /kahramanların çevresiyle /dış etmenlerle yaşadıkları etkileşim ve bu etkileşimin onların yaşamındaki önemi, çocuk okurlar için de önemli birer yaşantı kaynağıdır.”

Çocuk kitaplarının taşınması gereken özellikler yukarıda açıklanmış olup çocuk kütüphanecilerinin bu özellikleri göz önünde tutarak çocuk edebiyatında yeterliliklerini sağlamış olmaları gerekir. Bu bağlamda Yalçın ve Aytas (2017) çocuklar için hizmet vermek üzere kurulmuş kütüphaneler ve büyük kütüphanelerin çocuk bölümlerinde görev yapan kütüphanecileri ve bu alanları çocuk edebiyatının önemli bir çevre unsuru olarak belirtmişlerdir. Bu kütüphanecilerin hangi yaş grubundaki ve hangi özelliklere sahip çocuklara hangi kitapların verilebileceği konusunda bilgilendirme yapılması gerektiğini de vurgulamıştır. Aynı zamanda çocuk edebiyatı konusunda, çocukların sosyal, kültürel ihtiyaçları, duygusal gelişimleri konusunda bir bilgi birikimine sahip olmaları çocuk edebiyatının çocuk gelişimine katkı sağlamasında etkili olacaktır.

Bu bilgiler ışığında çocuk kütüphanecisinin, edebiyatı çocuklara sunan bir bilgi aracı konumunda olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla kaliteli yayınları çocuklara ulaştıran kütüphanecilerin çocuk edebiyatı literatürü konusunda birikimine sahip olması daha etkin ve verimli bir hizmet anlayışını da beraberinde getirecektir.

2.3.5 Potansiyel Kullanıcılara Erişim ve Savunuculuk

Halk kütüphanesinin çocuk bölümünde/çocuk kütüphanesinde çalışan kütüphanecilerin göz önüne alması gereken konulardan biri de potansiyel kullanıcılara erişim ve savunuculuktur. Bu yeterlilik alanında çocuk kütüphanecisinin sahip olması gereken bilgi ve becerileri sıralamadan önce bu kavramları tanımlamakta yarar vardır.

İngilizcede “outreach” olarak ifade edilen potansiyel kullanıcılara erişim kavramı hizmet almayan veya yetersiz hizmet alan kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan kütüphane programları ve hizmetleridir. Örnek vermek gerekirse görme engelli, eve bağlı, okuma yazma bilmeyen veya yaşlı bakımevlerinde yer alan ya da ulusal dili akıcı olmayan, okuma yazma bilmeyen veya başka bir şekilde marjinalleştirilmiş kullanıcılardır (Reitz, 2014). İngilizcede “advocacy” olarak ifade edilen savunuculuk kavramı ise kütüphanelerin yararı gözetilerek bir birey ya da bir grubu temsil eden, destekleyen eylemlerdir.

ALSC 2020 belgesine göre bir çocuk kütüphanecisinin bu hizmeti nasıl sağlayacağı ve hangi bilgi ve becerilere sahip olması gerektiği aşağıda sıralanmıştır:

- “Çocuklar ve aileleri için kütüphane hizmetinin misyonunu ve kapsamını tanımlar. Yöneticilere ve diğer kütüphane personeline ya da daha geniş topluluk üyelerine iletir.
- Çocuk kütüphanesindeki ihtiyaçların karşılanmasına yönelik medya aracılığıyla bir farkındalık oluşturur ve etkili halkla ilişkiler tekniklerini kullanır.
- Kaliteli kütüphane hizmetleri için çocuklar ve aileleri adına savunuculuk yapar.
- Sosyoekonomik koşullar, kültür, dil, cinsiyet ve diğer farklılıklara dayalı olarak çocuklara yönelik kütüphane hizmetinin önündeki engellerin kaldırılmasını ve baskı, ayrımcılık, dışlama gibi durumların üstesinden gelinmesini sağlar.
- Kütüphane politikalarını ve prosedürlerini her yaştan kullanıcıya başarıyla iletir, kütüphane kullanımını teşvik eder ve kültürel, ırksal, dilsel ve diğer farklılıklara dayalı iletişim engellerinin ortadan kaldırılmasını sağlar.

- Ortak hedeflere ulaşmak ve sosyoekonomik koşullar, ırk, kültür, ayrıcalık, dil, göçmenlik durumu ve toplum tarafından yaratılan engellerin üstesinden gelmek için toplumdaki çocuklara hizmet eden diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde iletişim kurar.
- Çocuk ve/veya yetişkinlerden oluşan gruplara hitap ederken etkili bir şekilde iletişim kurar ve iletişimi geliştiren teknolojik becerilere ve kültürel yeterliliklere sahiptir.”

2.3.6 İdari ve Yönetmel Beceriler

Daniel Wren'in tanımında yönetim, bir hedefe ulaşmak amacıyla insan gayretinin ve fiziksel kaynakların etkili bir şekilde edinilmesi, tahsis edilmesi ve kullanılması için belirli işlevleri yerine getiren organize çabalar için gerekli bir faaliyet olarak ifade edilmektedir (Evans ve Greenwell, 2013; Wren, 1979).

Bilgi merkezi kapsamında yer alan kütüphanelerde ise yönetim Yontar (1995) tarafından, kullanıcılara belge-bilgi hizmetleri sunmak üzere personel ve diğer kaynakların belli ilke ve yöntemlerle harekete geçirilmesini sağlayan süreç olarak tanımlanır. Bir diğer tanım da ise “kütüphane hizmetinden en üst düzeyde verimlilik ve yarar elde edilebilmesi için öncelikleri organize etme, personeli motive etme, kaynakları sağlama ve performansı değerlendirme” tekniklerini kapsamaktadır (Yılmaz,2004: 172; Harrod's, 2000: 447).

Çocuk kütüphanecisinin idari ve yönetim yeterlilikleri kapsamında şu bilgi ve becerilere sahip olması gerektiğini belirtir (Cerny ve diğerleri, 2006: 12 ve ALSC, 2020):

- Çocuklara, ailelerine, bakıcılarına ve eğitimcilere yönelik hizmetleri temsil etmek ve desteklemek için kütüphanenin planlama sürecinin tüm yönlerine aktif olarak katılır.
- Uzun ve kısa vadeli hedefler, stratejik planlar ve öncelikler belirler.
- Bir bütçeyi geliştirmek, doğrulamak, idare etmek ve yönetmek için çocuklara ve ailelerine kütüphane hizmetlerinin maliyetlerini analiz eder.

- Dış finansman kaynaklarını belirler, değerlendirir ve etkili hibe başvuruları yazar.
- Uygun araştırma yöntemleriyle hizmetleri ve ihtiyaç değerlendirmelerini belgeler ve değerlendirir.
- Kütüphane politikaları ve prosedürlerinin geliştirilmesinde ve yürürlüğe girmesinde yasaları takip eder.
- Kültürel farkındalık, eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, arabuluculuk ve kültürel yeterlilik becerilerini gösterir.
- Sorumluluğu uygun şekilde devreder, personeli yapıcı bir şekilde denetler ve iş birliğini etkin bir şekilde geliştirir.
- Çocuklarla çalışan personel, onların bakıcıları ve aileleri ve eğitimciler için iş tanımlarının yazılmasına, işe alınmasına, mülakata alınmasına, eğitilmesine, değerlendirilmesine ve sürekli eğitiminin teşvik edilmesine katılır.
- Kültürel açıdan bilinçli hizmetleri geliştirmeye adanmış kurumsal değerleri geliştirir ve destekler.
- İşyerinde çeşitliliği artırmak için işe alma, işe alma ve elde tutma çabalarını savunur

IFLA 0-18 Yaş Grubundaki Çocuklar İçin Kütüphane Hizmetleri Rehberi çocuk kütüphanesinin yönetişimi başlığında çocuk kütüphanelerinin yöneticilerinin finansal yönetim, veri koruma, sağlık ve güvenlik, çocuğun korunarak güvence altına alınması ile ilgili mevzuatı içerecek olan kütüphanenin işleyişini etkileyen tüm yasaların bilincinde olarak uygulamaları takip etmesi belirtilmiştir (IFLA,2018).

Çocuk kütüphanecileri, yalnızca kendi bölümlerindeki çalışanları motive etmek için değil, aynı zamanda çocukları, ebeveynleri, öğretmenleri ve diğer yetişkinleri yönlendirmek ve motive etmek için de iyi liderlik becerileri geliştirmek durumundadır. Bu becerileri sayesinde, çocuk kütüphanecileri her yaştan çocukla iletişim kurmalı ve onların geleceğin yetişkin kütüphanesi kullanıcıları olmalarına yardım etmelidir (Ivy,1985: 452).

Kütüphanenin bel kemiği olan kütüphaneci, tüm kütüphane faaliyetlerini verimli bir şekilde yönetmek için yönetim becerilerini geliştirmelidir. Yönetim

becerilerinin geliştirilmesi, kütüphane içinde ve dışında daha iyi hizmet sağlanmasıyla sonuçlanır (Balagopal, 2018: 38).

Gulick ve Urwich geleneksel (klasik) yönetim kuramcılarındandır ve bu kuramcılar yönetimin işlevlerini, İngilizce kelimelerin baş harflerinden oluşan “POSDCORB” sözcüğüyle açıklamıştır. Yönetim işlevleri; “Planlama (Planning), Örgütlenme (Organization), İşgören/Personel Yönetimi (Staffing), Yöneltilme (Directing), Eşgüdüm/Koordinasyon (Coordinating), Raporlandırma (Reporting), Bütçeleme (Budgeting)” olmak üzere yedi grupta adlandırılmıştır (Yılmaz, 2004: 171; Akat ve Budak 1999: 117).

Bir çocuk kütüphanecisinin yönetim yeterliliklerini yukarıda gruplandırılan yedi başlık altında açıklamak mümkündür:

Planlama (Planning): Amaçların belirlenerek ve bu amaçlara ulaşabilmek için gerekli olan faaliyetlerin açıklanması olarak ifade edilmektedir (Yılmaz,2004).

Çocuk kütüphanecisinin bu bağlamda oluşturduğu planlar, kütüphanesi için tanımlanmış hedeflere doğru ilerlemeyi ve bu hedefleri kontrol etmeyi sağlamak ve bir sonuca ulaşmak için tasarlanmış faaliyetlerin koordinasyonuna yardımcı olmaktadır (Evans ve Greenwell, 2013: 106).

Örgütlenme (Organization): Örgütlenme, “ilk işlem olan planlamada öngörülenlerin uygulanmaya başlanması için gerekli olan sistemin oluşturulması” anlamına gelmektedir (Demiroğlu-Duyar, 2018: 83; Parlak, 2011: 161).

Mirze’e göre örgütlenme, amaçlara uygun olarak yapılandırılan plan ve stratejileri temel almaktadır. Plan ve stratejiler kurumlarda ‘ne’ yapılması gerektiğini belirtirken, örgütlenme bütün ortaya konulanların ‘nasıl’ bir yapı ile gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Mirze, 2010).

İşgören/Personel Yönetimi (Staffing): Personel işlevi, genel örgüt için gerekli olan personelin alınması, işlerin tanımlanarak belirlenmesi, personelin eğitilmesi, işlerin analizi ve değerlendirilmesi, ücretlendirme gibi faaliyetleri kapsamaktadır (Yılmaz, 2004: 175).

Yöneltilme (Directing): Yöneltilme yönetimin, işlemlerin belirlenmesini ve politikaların oluşturulmasını kapsayan işlevidir. Aynı zamanda bu işlev yöneticilerin

başkalarıyla birlikte çalışmaları ve onlara ne yapmaları gerektiğini söylemeleri sonucu yerine getirilen bir işlev olarak açıklanmaktadır (Yılmaz, 2004: 174).

Çocuk kütüphaneleri farklı kurumlarla iş birliği yaptığında burada görev yapan çocuk kütüphanecisinin yöneltme becerisini elde edip kullanması önemlidir. Çünkü çocuk kütüphanecisinin bu iş birliğinden oluşacak görevleri, iş ve işlemleri belirleyip hangi çalışmada bulunacaklarını açıklayarak kurumu adına yön vermiş olması sağlanır.

Eşgüdüm/Koordinasyon (Coordinating): “Örgütsel amaçların elde edilmesinde farklılaştırılmış eylemlerin uyum içinde birleştirilmesi ve ayarlanması sürecine eşgüdümleme adı verilir” (Yılmaz ,2004: 176; Akat, Budak ve Budak, 1999: 240). Yılmaz yöneticinin yani çocuk kütüphanecisinin buradaki rolünü, kurumun hedeflenen amaçlarına bağlı olarak etkileşimli bir şekilde insani ve fiziksel kaynakları harekete geçirmek olarak ifade etmektedir. (Yılmaz,2004: 176)

Raporlandırma (Reporting): Gulick raporlama kavramını “yöneticinin, kayıtlar ve diğer araştırma ve inceleme aracılığıyla neler olduğu hakkında sorumlu olduğu kişileri, böylece kendini ve astlarını da bilgilendirmesi” şeklinde açıklamaktadır. (Demirel Duyar,2018: 87; Gulick, 1937: 13-14)

Bilgilendirme alt kademeden üst kademeye karşılıklı yapılan işlerle alakalı bilginin yeni gelişmeler ve öngörüler hakkında yapılan çalışmaların iletilmesidir. Bilginin ve yapılan çalışmaların kademeler arasında iletilmesi çalışanların kurum stratejisini anlamasına ve kurumun belirli bir çalışmaya neden zaman ve bütçe tahsisi gerçekleştirdiğini kavramasına ve kurumsal bir aidiyet duygusunun gelişmesine destek sağlar (Harmancı ve Demir, 2014).

Bütçeleme (Budgeting): Yılmaz bilgi merkezleri olan kütüphanelerin bugünkü ve gelecekteki faaliyetlerinin daha sağlıklı ve istenilen amaçlar doğrultusunda yerine getirebilmesinin ihtiyaç duyulan parasal kaynağın (bütçenin) sağlanması, etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasıyla mümkün olacağını ifade etmektedir (Yılmaz, 2004: 175).

Etkili bir fon sorumlusu olan çocuk kütüphanecisinin ilk olarak neyin yapılması gerektiğini (özellikle kullanıcı ihtiyaçlarını) ve gerekli faaliyetlerin maliyetini değerlendirerek, öncelikleri belirleyip bir plan oluşturulması gerekmektedir.

Maliyetleri ve öncelikleri sunan bu plan çerçevesinde planı uygun finansman kuruluşlarına etkili bir iletişimle sunmak gerekmektedir (Evans ve Greenwell, 2013: 433).

2.3.7 Profesyonellik ve Mesleki Gelişim

Profesyonellik kavramını açıklamadan önce ilişkili “meslek” kavramını tanımlamakta yarar vardır. Çolakların “A Dictionary of the Social Sciences” sözlüğünden aktardığına göre İngilizce “profession” olarak ifade edilen meslek, “ustalık ve bilgi gerektiren entelektüel teknik, gönüllü dernek ve davranış kuralları ile karakterize edilecek iş” olarak tanımlanmıştır (Çolaklar, 2004: 9). Buna bağlı olarak Çolaklar (2004), en sade tanımıyla profesyonelliği bir meslek sahibi olmak olarak açıklamıştır.

Öte yandan profesyonellik TDK Güncel Sözlük’te “profesyonel olma durumu” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2022). Seçer, bir bireyi profesyonel olarak adlandırmak için 3 temel özelliğinin olduğunu belirtmiş ve bunları “güçlü bir bilgi birikimi, özerklik ve topluma hizmet etmede yüksek düzeyde bir sorumluluk bilinci” olarak ifade etmiştir (Seçer, 2009: 254).

Bu bağlamda bireyin sahip olduğu bir özellik olarak değerlendirildiğinde profesyonellik, “bir uzmanlık ve yetkinliğin, görevlerin, belirli bir kalite ve standart göz önünde bulundurularak yerine getirilmesinde ve sorun çözme aşamalarında kullanılması” olarak açıklanmaktadır (Seçer, 2009: 256).

Her ne kadar bireyler olarak bu becerileri geliştirebilsek ve yeni bilgileri takip edebilsen de meslektaşlarımızla bir araya gelmek ve çeşitli profesyonel ortamlar ve organizasyonlar aracılığıyla fikir paylaşımında bulunmak kişisel gelişimimizin yanında mesleki gelişimizi de olumlu yönde etkilemektedir (Cerny ve diğerleri, 2006: 18).

ALSC 2020 belgesine göre çocuk kütüphanecisinin profesyonellik ve mesleki gelişim yeterlilik alanındaki bilgi ve becerileri şunlardır:

- “Çocuk kütüphaneciliğinin bir bütün olarak kütüphanecilik bağlamındaki yerini bilir ve geçmişte mesleğe kimlerin katkı verdiği konusunda bilinç sahibi olur.
- Kütüphanecilik, çocuk gelişimi, erken okuryazarlık, eğitim ve ilgili alanlardaki güncel eğilimler, ortaya çıkan teknolojiler, sorunlar ve araştırmalar hakkında bilgi sahibi olur.
- Öz değerlendirme uygular ve sürekli olarak mesleki gelişim fırsatlarını takip eder.
- İşyerinde ya da daha geniş toplulukta kültürel olarak farklı kimliklerin önemini takdir ederken, ırk, sınıf ve cinsiyet kimlikleri dahil olmak üzere kişisel ve kültürel değerler, inançlar ve sosyokültürel kimlikler hakkında bir anlayış geliştirir.
- Meslek içinde ırkçılık, cinsiyetçilik, kayırma gibi diğer baskı, ayrımcılık ve dışlama sistemlerinin etkilerini bilir ve bu konu hakkında farkındalık oluşturmaya amaçlar.
- Kullanıcı gizliliğini korur.
- BBY öğrencileri ve yeni kütüphanecilere rehberlik eder/mentörlük sağlar
- Bilgi ve becerilerini geliştirmek için meslektaşlarıyla etkileşim içinde bulunur, mesleki derneklere üyeliğini gerçekleştirir ve kütüphane mesleğine katkıda bulunur.
- Meslekte kültürel farkındalığı geliştirmeye yardımcı olan programlara katılır ve katkı sağlar.
- Mesleki etik kurallarını bilir ve uygular.”⁸

2.3.8 İletişim Becerisi⁹

İletişim kavramının aslı Latince de yer alan “communis” kelimesidir. “Buradan türeyen “communication” (iletişim) kelimesi günümüzde bir ortaklığı, birlikteliği toplumsallaşmış olmayı bildiren anlamlarda kullanılmaktadır.” (Batu ve

⁸Ayr. bkz.: TKD Mesleki Etik İlkeleri.

⁹ 2020 ALSC’de bu başlık yer almamaktadır.

Kalaman, 2018: 21; Gürgen 1997: 9). TDK Güncel Sözlüğünde ise “duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, komünikasyon” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2021).

İletişim becerileri insanların çevreleri ile anlamlı ilişkiler kurmaya, kendilerini ifade etmeye ve ifade edileni anlamlandırmalarına yarayan bir süreçtir. Etkili iletişim kurmak, yalnızca bireysel yaşamın temel unsurlarından biri değil, aynı zamanda örgütsel başarının da önemli bir unsurudur. Çünkü "iletişim becerileri", istenen hedeflere ulaşmak için başkalarıyla verimli ve uygun bir şekilde ilişki kurulmasını ifade eder. (Afkhami ve diğerleri, 2019: 2).

Çocuk kütüphanecileri farklı yaş gruplarıyla etkili bir iletişim sağlamak adına aşağıda sıralanan becerileri edinmelidir (Afkhami ve diğerleri, 2019):

- Yazılı İletişim Becerisi: Bu beceri; mesleki yazma becerisi, hibe/ödenek teklifleri hazırlama becerisi, üst kademelerle iletişim kurma, halka yönelik yazma becerisini içermektedir.
- Mesleki Ağ
- Topluluk önünde konuşma
- Sözsüz iletişim
- Kuralları ve disiplini sağlama becerisi

Bu bilgiler ışığında çocuk kütüphanecilerinin etkili bir iletişim sağlamak için yazılı iletişim, sözsüz iletişim, topluluk önünde konuşma gibi iletişimin alt dallarıyla ilgili beceriler edinmesi gerekmektedir. Örneğin bir çocuk kütüphanecisi gerçekleştirdiği kütüphane uygulamalarında topluluk önünde konuşma becerisini kullanarak etkin bir iletişim sağlamış olur bunun yanında üst birimine sunduğu bir raporda yazılı iletişim becerisini, mesleki gelişim için oluşturduğu iletişim ağıyla da kendi gelişimini sağlayarak kütüphanesinde etkin bir iletişim ortamı oluşmasına imkân tanır. İletişim, her meslek sahibinden beklenen genel bir bilgi ve beceridir.

2.4 Dijital Çağa Özgü Bilgi ve Beceriler

Yukarıda incelendiği gibi ALSC çocuk kütüphanecileri için 7¹⁰ mesleki yeterlilik alanı belirlemiş ve çocuk kütüphanecilerinden beklenen bilgi ve becerileri bu alanlar altında ele almıştır. Buna göre ALSC'nin yeterlilik alanları basılı ya da dijital ortama göre ayrıca kategorize edilmemiştir; buna karşın temel mesleki yeterlilikler dijital ortamdaki bilgi ve becerileri içerecek biçimde ele alınmıştır. Örneğin danışma hizmeti temel bir yeterlilik alanıdır ve günümüzde elektronik danışma hizmeti şeklini almıştır. Benzer biçimde derme oluşturma ve geliştirme/derme yönetimi de artık elektronik ortamı içermektedir. Diğer tüm yeterlilik alanları için teknolojiye yararlanmak gerekmektedir. Tezin bu bölümünde de çocuk kütüphanecileri için dijital çağa özgü bilgi ve beceriler yetkinlik alanları bağlamından çıkartılarak “bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanma, oyunlaştırma, dijital okuryazarlık, elektronik danışma hizmeti, çocuk kütüphanelerinde elektronik yayınların hizmete sunulması (önemi)” başlıkları altında ayrıca incelenmiştir.

2.4.1 Bilgi ve İletişim Teknolojilerini Etkin Kullanma

Bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanma tüm kütüphaneciler için geçerli olduğu gibi çocuk kütüphanecileri için de artık temel beceriler arasında yer almaktadır.

Bilgi teknolojisi, bilgisayar tabanlı işleme, depolama ve bilgi aktarımı ile bağlantılı tüm faaliyetleri belirtmek için kullanılan genel bir terimdir ve yalnızca tek bir teknoloji birimini değil, bilgi devrimi çağında kullanıcı ihtiyaçlarına hizmet etmek ve bunları karşılamak için bir araya gelen çok sayıda teknolojinin birleştirilmesi anlamına gelir (Uddin ve Hasan, 2012: 34-35; Chowdhury ve Quiyum, 1989).

Bilgi, eğitim, araştırma ve geliştirmeyi desteklediği için tüm disiplinleri ve hayatın her alanını etkileyen dinamik ve bitmeyen bir kaynaktır. Kütüphaneler ve bilgi merkezleri esas olarak bilgi ile ilgilendiğinden, teknik uygulamalarının çoğu bilgi veya bilgi teknolojisinin toplanması, işlenmesi, depolanması ve yayılmasında olacaktır. Teknolojiler, özellikle bilgisayar ve telekomünikasyon teknolojisi, kütüphane ve bilgi hizmetleri alanında evrim yaratmıştır. Bilginin toplanmasını,

¹⁰ Tezde iletişim ayrıca eklenmiştir.

depolanmasını, düzenlenmesini, işlenmesini, analizini, sunulmasını, iletişimini ve yayılmasını kolaylaştırır. Yeni teknolojinin tanıtılmasıyla birlikte, kütüphanelerin bilgi sağlamak için öncekinden daha hızlı ve daha fazla hacimde çeşitli teknoloji türlerini kullanmaları beklenmektedir (Uddin and Hasan, 2012: 36).

Yeni teknolojilerin ve bilgi kaynaklarının patlaması, kütüphanelerin sağlayabileceği ve sağlaması gereken hizmetler hakkındaki seçimleri yeniden düşünmesine yol açmıştır. Kütüphaneler de değişen çevreye uyum sağlamalı ve proaktif olarak geleceğe hazırlanmalı. Geleceğe hazırlanmanın bir adımı, kütüphane personeli için teknolojik yeterliliklerin belirlenmesi ve geliştirilmesidir (Mcneil ve Giesecke, 2001: 51).

Öte yandan dijital çağda çocuklar için çok sayıda elektronik kaynak hizmeti kurulmuştur. Çeşitli çalışmalar ise çocukların okuma faaliyetleri ve alışkanlıklarına, dijital kaynak kullanımına odaklanmıştır. Çocukların okuma faaliyetlerini ve verimli kaynak kullanımını teşvik etmek için, çocuk kütüphanecilerinin bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin kullanılarak bu alandaki yeterliliklerini geliştirmeleri sağlanmalıdır (Peng,2019).

Hamada ve Stavridi (2013) hem çocuk hem de gençlik kütüphanecilerinin dijital çağda kullanıcılarına daha iyi hizmet vermeleri için mesleki (çocuk kütüphaneciliği disiplinine özgü) sahip olunması gereken becerileri şu başlıklarla ifade etmiştir:

- Teknolojik ekipmanı tanımlama farkındalığı,
- içeriği değerlendirme yeteneği,
- farklı dijital cihazları kullanma konusunda iyi bilgi sahibi olma,
- teknoloji farkındalığı,
- güvenilir çevrimiçi kaynakların bilincinde olma,
- teknoloji geliştirme programlarını uygulama ve değerlendirme yeteneği,
- web sitesi arayüzünün sürekli değişimi ve güncellenmesi.

Bu bağlamda kütüphaneci bilgi kaynağını göstermekten ziyade bilgiyi çeşitli teknolojik platformlarda sunan yani erişim kütüphanecisinden siber kütüphaneciye¹¹ uzanan bir dizi rolü gerçekleştirmektedir (Cherinet, 2018: 100).

Dijital çağda çocuk kütüphanecisi tarafından bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin kullanımı kullanıcılarına daha iyi hizmet vermeleri için önemli bir bilgi ve beceridir. Çünkü BİT etkin kullanımı teknolojik ekipmanı tanıma, farklı teknolojik cihazların kullanımı, gelişen teknolojiler hakkında program geliştirme ve uygulama yeteneğini de beraberinde getirecektir. Bu durum çocuk kütüphaneleri ve kütüphanecileri aracılığıyla teknolojinin toplumun her kesimine ücretsiz ve erişilebilir olmasına imkân sunmaktadır.

Çocuk kütüphanecisi bilgi ve iletişim teknolojisini etkin kullanırken dijital dünyada çocukların hangi haklara sahip olduğunu da bilmelidir. Dünya çapında UNICEF ve birçok kurum tarafından da desteklenen bir oluşum olan 5Rights kuruluşunun geniş kabul gören çerçevesine göre çocuklar dijital dünyada aşağıdaki haklara sahiptirler (5Rights, 2018)):

- **Bilme hakkı:** Çocuklar ve gençler, bilgilerini kimin elinde tuttuğunu veya bunlardan yararlandığını, bilgilerinin ne için kullanıldığını ve bunların kopyalanıp kopyalanmadığını, satılıp satılmadığını veya ticaretinin yapılıp yapılmadığını bilme hakkına sahiptir. Çocuklardan ve gençlerden kişisel verileri ancak bunu yaptıklarını ve kararlarının ne anlama geldiğini anlama kapasitelerine sahip olduklarında vermelerinin istenmesi doğru olmalıdır.

- **Silme hakkı:** Her çocuk ve genç, oluşturduğu tüm içerikleri kolayca düzenleme veya silme hakkına sahip olmalıdır. İnternet her bireyin tüm çevrimiçi eylemlerinin sonsuz bir hafızasına sahip olabilmektedir. Dolayısıyla 18 yaşından küçük olan bireylerin oluşturdukları içeriğe sahip olmaları ve kendilerine atıfta bulunan çevrimiçi verileri geri çekmek, düzeltmek ve itiraz etmek için kolay ve açıkça belirlenmiş bir yol sunulmalıdır.

- **Bilinçli ve bilgilendirici kullanım hakkı:** Çocuklara ve gençlere çevrimiçi ortamda kişisel gelişimlerine katkı sunacak yaratıcı yerlere ulaşmaları için erişim

¹¹ Cybrarian: İşi World Wide Web'de bulunan bilgileri bulmak, toplamak ve yönetmek olan bir kişi.

yetkisinin sağlanması gerekmektedir. Aynı zamanda çocuklar, onları kendine bağlayan ortamlardan da kolayca ayrılabilirlik kapasite ve desteğe de sahip olmalıdır.

• **Dijital güvenlik ve destek hakkı:** Güvenli web yazılımı olsun ya da olmasın çocukların bir noktada ister kazayla ister kasıtlı eylemlerle potansiyel olarak zararlı içeriğe, temasa veya davranışa maruz kalmaları muhtemeldir. Çocukların ve gençlerin, çevrimdışı ortamda olduğu gibi çevrimiçi alanda da yaşlarına uygun, karşılaştırılabilir düzeyde yetişkin koruması, bakımı ve rehberliği almaları doğru olmalıdır. Dolayısıyla çocuklar ve gençler yasa dışı uygulamalardan korunacaklarından ve çevrim içi sorun veya üzücü senaryolarla karşı karşıya kaldıklarında destekleneceklerinden emin olmalıdır.

• **Dijital okuryazarlık becerilerine sahip olma hakkı:** Dijital teknolojiler sosyalleşmek, çalışmak, oyun oynamak, iletişim kurmak, öğrenmek ve keşfetmek için kullanılmaktadır. Kısacası, bir çocuk ve gencin hayatının her yönünü etkiler. Bu sebeple internetin sunabileceği bilgilere erişmek için çocuklara ve gençlere dijital teknolojileri kullanma, oluşturma ve eleştirme becerilerinin öğretilmesi gerekmektedir.

Bu bilgiler ışığında çocuk kütüphanecisi çocukların bu dünyada var olabilmelerini sağlayarak dijital hak ve sorumluluklarını gözetip kütüphane ve teknoloji arasında bir köprü görevi niteliği taşır.

2.4.1.1 Dijital İçerik Oluşturma

Çocuk kütüphanecisinin dijital içerik oluşturma yeni teknolojilerin ve araçlarının kullanılmasıyla gerçekleşir.

Dijital içerik oluşturmak, açıkça tanımlanmış bir hedef kitlenin dikkatini çekmek ve onun ilgisini canlı tutmak adına tutarlı ve hedef kitleyle ilişkili içerik oluşturmaya ve dağıtmaya odaklanan bir pazarlama yaklaşımı olarak tanımlanmıştır (Okuonghae, 2021: 16; Gardiner,2019)

Majali (2017) dijital içerik oluşturma web sitelerinin güncellenmesini ve bakımını, blog yazarlığını, çevrimiçi yorumları, video oluşturma uygulamalarını,

sosyal medya hesaplarının bakımını, fotoğrafçılığı, dijital medyanın düzenlenmesini ve dağıtımını içerebileceğini de belirtmiştir.

Okuonghae'e göre dijital içeriklerin oluşturulması, pazarlanması ve yönetimi sürecinin bilgi arama, bulma ve meta veri yönetimi gibi alanlarda son derece yetenekli kişinin aktif katılımıyla gerçekleşmektedir. Kütüphaneciler ise yalnızca bilgi yönetiminde değil aynı zamanda verilerin aranması, düzenlenmesi ve tanımlanmasında yetkin oldukları için bu alana oldukça uygundurlar (Okuonghae,2021: 17).

Justesen (2019), iyi içerik oluşturucuların iyi araştırma becerilerine, organizasyon becerilerine, düzenleme becerilerine ve iletişim becerilerine sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Böylece kütüphaneciler, oluşturulan içeriğe değer ve güvenilirlik katan doğru ve etkili bilgiler sunmaktadır.

Kütüphaneciler dijital çağda etkili ve doğru bilgiler sunmak için var olan bilgilerini geliştirmek ve ortaya çıkan dijital araçların kullanımında yeni becerileri takip etmek ve öğrenmek durumundadır.

2.4.1.1.1 Kütüphanede Web Tabanlı İçerik Oluşturma Araçları

“Bulut sunucusuna kurulan bulut uygulamaları olan bu araçlar, yerel bilgisayara yüklenmek yerine web tarayıcısını uygulama arabirimi” olarak kullanmakta ve bu sayede içeriği oluşturan ve kullananların aynı içeriği eş zamanlı görmelerine, birlikte çalışmalarına izin vermektedir (Biçer, 2019: 49)

Web tabanlı uygulamaların zaman ve mekân konusunda esneklik sağlanarak içeriğin kolayca güncellenebilmesi ve etkinlik çeşitliliğinin kolay sağlanabilmesi sebebiyle kütüphaneciler için oldukça avantajlı olduğu görülmektedir. Günümüzde Web 1.0'dan Web 4.0'a kadar bir gelişim göstermektedir (Kurulgan,2013: 480).

Bu gelişim süreci ve web araçlarının kütüphane uygulama alanları şu şekilde açıklanmıştır:

Web 1.0. “Web 1.0 olarak nitelendirilen Web sitelerindeki temel amaç, kullanıcıya sadece veri/bilgi sunmaktır. Burada Web tasarımcısının hazırlayıp-

yayımladığı bilgilere kullanıcılar, sadece bağlantı kurup bilgilerden yararlanılabirler” (Kurulgan, 2013: 481).

Web 2.0. Web 2.0 teknolojileri dijital düzenin farklı bir boyuta taşınmasına olanak tanımıştır. Web 2.0 teknolojisi ile web platformunda kullanıcılara yalnız içeriklere ulaşmak değil o içerikleri yönetmek gibi işlemleri ile yeni içerikler geliştirme imkânı da sunulmaya başlamıştır (Sağıroğlu ve diğerleri, 2020: 4)

Web 2.0 araçları etkileşimli içerikler oluşturma, paylaşma ve yeniden düzenleyerek kullanma konusunda zengin araçlar sağlamaktadır. Bu araçlar ile dijital çağda çocuklar için oluşturulacak etkili içerikler için kütüphanecilere yardımcı olan programlar aşağıda listelenmiştir.

Web 2.0 teknolojilerinin kullanıcılara getirdiği en önemli özellik etkileşimdir. *LearningApps.org*, etkileşimli öğelerle eğitim ve öğretim süreçlerini desteklemek için geliştirilmiş Web 2.0 uygulamasıdır. Örneğin bu programla Dewey Onlu Sınıflama sistemi öğretilirken her konu başlığı için bir etkileşim aracı seçilip öğrenme daha kalıcı hale getirilebilmektedir.

Teknolojik araçların okul çağı çocuklarının gelişim sürecine sağladığı katkılardan birisi de kodlama eğitimidir. “Kodlama sadece bilişim alanı için gerekli bir koşul değildir. Kodlama öğretim süreci; çocukların mantıksal düşünme, problem çözme ve yaratıcılık becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır” (Baz, 2018: 40). Kodlama eğitimi için temel seviye değişik programlar (Scrath ve ScratchJunior) kullanılarak atölye içerikleri oluşturulabilmektedir.

Karmaşık olan bir konunun anlaşılmasını kolaylaştıran araçlardan birisi de infografiklerdir. Infografik; resim, fotoğraf, grafik, şema, diyagram gibi görseller yardımıyla anlatıma yardımcı olmaktadır. Canva, Easelly, Infogram, Piktochart, Venngage ve Visme gibi web tabanlı platformlar öğretim sürecinde gereksinim duyulan infografiklerin geliştirilmesi için kullanılabilir (Çoklar, 2019).

Web teknolojileri, dijital öyküleme ile çocukların eğitiminde kullanılan öykü anlatımı etkinliğine yeni olanaklar sunmaktadır. Dijital öyküleme; “*bir kavramın, olgunun, olayın ya da konunun öyküleştirilerek hikâye anlatma sanatı ile resim, animasyon, video, seslendirme, müzik ve metin gibi çoklu ortam öğelerinden yararlanarak üç-beş dakikalık kısa videolar biçiminde dijital ortamda sunulmasıdır.*”

(Çalışkan, 2020: 305; Günüç, 2017; Sarıtepeci, 2018). Çocuk kütüphanecileri, web ortamında dijital öyküler oluşturabilmek adına Fransa’da geliştirilen uluslararası bir proje çalışması olan Elementari.io’nun programı yardımıyla oldukça kolay çalışmalar yayımlayabilir.

Hareketli animasyonlar elde edilmek istendiğinde Animaker, Powtoon ve Vyond gibi sistemlerin kullanımı kolay olan programlar tercih edilebilir. Çalışkan, bu uygulamanın kütüphanelerinde yer alan zengin içerik, karakter ve arka planlar ile istenen efektleri, seslendirmeleri karakterlere kolaylıkla uygulanabileceğini ifade etmiştir (Çalışkan, 2020: 306). Bu programlar sayesinde kütüphanecilerin animasyon tabanlı dijital içerik oluşturmaya olanak sağlanacaktır.

Bu bağlamda bir çocuk kütüphanesinde çalışan kütüphaneci çocukların gelişim dönemlerine, bilgi ihtiyaçlarına ve eğlenmelerine yönelik oluşturduğu dijital içerikler aracılığıyla maksimum düzeyde katılımcı sağlayarak keşfedilebilirliğini arttırmış olacak ve oluşturulan içeriğe de değer ve güvenilirlik katmış olacaktır.

Web 3.0 .“Web 3.0 kavramı, kullanıcı tarafından sağlanan içeriğin arama motorları tarafından anlamlandırılması, kullanıcının gereksinim duyduğu bilgiye ve sağladığı ipuçlarına göre, bilginin yorumlanıp-kullanıcının özel ihtiyaçlarına uygun bir biçimde sunulması anlamına gelmektedir. Bundan dolayı Web 3.0 kavramı, literatürde” “*Anlamsal Ağ* (Semantic Web)” olarak da kullanılmaktadır (Kurulgan, 2013: 482).

Web 4.0. Web 4.0 dünyası “insanların doğrudan makinelerle iletişim kurabileceği, dünyayı şekillendirebilecek ve bilgisayarların cevap verebileceği nitelikli ve etkileşimli bir web teknolojisi olarak düşünülmektedir” (Ersöz, 2020: 59; Perera, 2014; Khoo, 2010).

Çocuk kütüphanecileri tarafından web araçlarının etkin kullanımı onların çocuk kütüphanelerinde oluşturduğu hizmet anlayışını da geliştirmiştir. Bu kapsamda teknolojiyi etkin kullanan çocuk kütüphanecilerinin kullanıcılarına oyunlaştırma becerisiyle ilgi çekici ve kaliteli etkinlikler yapması bu hizmet anlayışını daha da verimli hale getirecektir.

2.4.1.2 Oyunlaştırma

Oyunlaştırma, dijital ortama özgü bir kavram değildir; fakat elektronik ortamda olanaklar daha fazladır. Bu nedenle dijital çağa özgü beceriler başlığı altında incelenecektir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hayatımıza girmesiyle değişen birçok olgu gibi kütüphane kullanıcılarının da ihtiyaçları değişmiş ve gelişmiştir. Günümüzde kütüphaneler hayatta kalmak ve gelişmeye devam etmek için bu değişime uyum sağlamak durumundadır (Panopoulou-Huovila, 2020: 6).

Kütüphaneler için oyunlaştırma, bu değişime odaklanan kütüphane uygulamalarını ve hizmetlerini eğlenceli hale getirmeyi amaçlayan bir kavramdır. Buna ek olarak kullanıcıların katılımını artırarak deneyimlerini geliştirmeyi sağlamakta ve sunulan hizmetlerin de verimliliğini arttırmaktadır. (Bigdeli ve diğerleri, 2016: 8). Oyunlaştırma kavramını tanımlamak gerekirse “kullanıcıları motive etmek ve problemleri çözmek amacıyla oyun düşüncesi ve mekanizmalarını gerçek hayata uyarlamak” olarak belirtilmiştir (Milténoff ve diğerleri, 2015: 155).

Buradan hareketle bir çocuk kütüphanesinde ilgi çekici bir oyun tasarlamak ve "eğlenceli bir deneyim nasıl yaratabiliriz?" sorusunu yanıtlamak çok sayıda beceriden yararlanmayı gerektirir. Öte yandan ülkemizde kütüphanecilik eğitiminin verildiği Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü müfredatında oyun tasarımına bağlı grafik tasarımı ve programlama gibi ilgili beceriler hakkında herhangi bir ders mevcut değildir. Dolayısıyla kütüphanecilerin kütüphane oyunlarını tasarlama çabaları anlamakta güçlük çektiği temel bir çaba olmaktadır. Fakat bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanan bir çocuk kütüphanecisi ayrı bir disiplin alanı olan oyunlaştırma konusunda oyun tasarım ilkelerine hâkim olup bilgi ve beceri edinerek bu süreci yönetebilmektedir (Felker, 2014: 21).

Kütüphanelerde oyunlaştırma uygulamaları ise iki başlık altında ele alınabilmektedir. Bu başlıklar şu şekilde açıklanmaktadır (Milténoff ve diğerleri, 2015: 157):

Fiziksel: Kütüphanelerin fiziksel yapısının kullanımını arttırmaya yönelik yapılan oyunlaştırma tasarımıdır.

Online (Çevrimiçi): Kütüphaneler gelişen dijital çağa ayak uydurarak oyunlaştırma uygulamalarını sadece fiziksel olarak değil aynı zamanda uzaktan erişim

yöntemiyle de kullanıcıların hizmetine sunarak yararlandırılabilir. Örneğin, bir kaynaktan nasıl araştırma yapılacağı, bu kaynakları ararken hangi anahtar kelimelerin seçileceği, veri tabanlarının kullanımı gibi birçok uygulama için oyunlaştırma kullanılabilir (Kılıçarslan ve Altuğ, 2018: 215)

Çocuk kütüphanecisi bu oyunlaştırma uygulamalarını bir web aracı kullanarak ya da kendisi oyun tasarımı yaparak gerçekleştirebilir. Şöyle ki kullanıcıların aktif katılımlarını sağlamak adına okuryazarlık becerilerini geliştirme, oyun ile öğrenme gibi etkinliklere olanak sağlayan araçlar mevcuttur. Örneğin *Kahoot* programı sayesinde oyunlaştırma etkinlikleri ile internet üzerinden sunulan sorulara hızlı cevap verilmesi, eğlenceli ve rekabetçi bir değerlendirme ortamının oluşmasını sağlamaktadır (Alsancak-Sırakaya, 2018: 190).

Bu etkinliğe ek olarak çocuk kütüphanelerinde yaratıcı yazma atölyeleri her zaman popüler olan bir etkinliktir. Bu atölyeleri oyunlaştırma bağlamında ele alırsak yaratıcılık konusunda geniş potansiyele sahip ücretsiz, çevrimiçi bilgisayar programları mevcuttur. Örneğin "Inklewriter" ile etkinliği oyunlaştırarak eğlenceli hale getirmek mümkün olmaktadır. Bu uygulama, kullanıcıların "Kendi Maceranı Seç" hikayesi gibi çeşitli kurgu ve sonlara sahip hikayeler oluşturmalarını, saklamalarını, yayınlamalarını ve paylaşmalarını sağlar. Ayrıca ekitap okuyucu cihazlar aracılığı ile okuyucu tarafından desteklenen formata dönüştürülebilir. Hikâyenin nereye yayılacağı ve olay örgülerinin nasıl iç içe geçeceği yalnızca program kullanıcılarının hayal gücüne ve ilhamına bağlıdır. Bu programdaki hikâye anlatımı için bilgisayar oyunlarının öğeleri ustaca kullanılabilir (Đjordžević ve Brkić, 2017: 306).

Öte yandan ABD kütüphanelerinden olan Michigan eyaletindeki Ann Arbor Şehir Kütüphanesi kütüphanede oyunlaştırma yöntemini sistemlerine entegre ederek bir program gerçekleştirmiştir. Kütüphane, kullanıcılarına sunduğu Summer Game (Yaz Oyunu) adlı bu programın amacını sadece eğlence olarak değil kütüphane hizmetlerini tanıtan medya becerisi geliştiren ve kullanıcıları kütüphaneye sık sık gelmeye heveslendiren yenilikçi bir yöntem olarak belirtmektedir (Goethe Institut, 2014).

Çocuk kütüphanesinde gerçekleşen bu oyunlar aracılığıyla çocuklar birbirleriyle eğlenceli iletişim kurmakta, hayal etme yeteneklerini güçlendirirken aynı zamanda yaşamları boyunca gerekli olacak iletişim becerilerini geliştirmektedir. Çocuk kütüphanecileri ise oyunlaştırma becerilerini kullanarak sundukları oyun aracılığıyla ekip çalışmasının, bireysel ve grup kararları vermenin, anlamlı etkileşimler ve bilgi paylaşımı yaratmanın ve problem çözmenin önemini anlatabilmektedir (Rusch, 2016: 2; Dresang, 2008; Walton-Hadlock, 2008).

2.4.2 Dijital Okuryazarlık

Dijital okuryazarlık, bilgi ve iletişim teknolojileriyle birlikte değişen dünyada bireylerin ihtiyaç duyduğu ve hayatını devam ettirmenin bir gereği olarak görülürken şüphesiz çocuk kütüphanecileri için de gerekli bir beceri türüdür.

Bawden, dijital okuryazarlığı sayısal ortamlar üzerinden erişilen verinin kullanılması ve teknolojik cihazların farkındalığı ile ilişkilendirerek tanımlamaktır (Bawden, 2001: 219) Dijital okuryazarlık kavramı dijital yetkinlikler bütünü olarak ifade edilirken Covello'ya göre farklı alt disiplinlerden de oluşmaktadır. Bu disiplinlere ilişkin tanımlar şu şekilde ifade edilmiştir: (Bayrakçı, 2020: 23; Covello, 2006: 4)

Dijital Okuryazarlık Alt Disiplinleri	
Alt Disiplinler	Tanımlar
Bilgi Okuryazarlığı	“Kaynak bulma ve yerleştirme, materyali analiz etme ve sentezleme, kaynağın güvenilirliğini değerlendirme, etik ve yasal yollardan yararlanma ve kullanma, konulara odaklanma ve araştırma sorularını doğru, etkili ve verimli bir şekilde formüle etme yetisi.
Bilgisayar Okuryazarlığı	Pratik amaçlar için bilgisayar ve uygulama yazılımlarının nasıl kullanılacağını anlaşılmaması.

Medya Okuryazarlığı	Çeşitli formlarda bilgiye erişme, analiz etme, değerlendirme ve iletme yeteneği.
İletişim Okuryazarlığı	Kullanıcıların bireysel veya takım çalışmalarında yayıncılık teknolojilerini, İnternet'i ve diğer telekomünikasyon araçlarını kullanarak etkili iletişim kurabilme yetisi.
Görsel Okuryazarlık	Resim veya grafiklerde sunulan bilgileri okuma ve anlama becerisi. İnsanların çevrede karşılaştıkları doğal veya inşa edilmiş görünen nesneleri ve / veya sembolleri ayırt etmelerine ve yorumlamalarına izin veren bir grup yetkinlik.
Teknoloji Okuryazarlığı	Öğrenmeyi, üretkenliği ve performansı vb. geliştirmek için bilgisayarı ve diğer teknolojileri kullanabilme becerisi.”

Tablo 2.6: Dijital Okuryazarlık Alt Disiplinleri

Tablo 2.6'ya göre dijital okuryazarlık çatısı altında yer alan bilgi okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, iletişim okuryazarlığı, görsel okuryazarlık ve teknoloji okuryazarlığı tanımları verilmiştir. Buradan hareketle açıklanan kavramların ortak özelliği ait oldukları konuya ilişkin değişimlere uyum sağlayabilme, kullanabilme ve değerlendirme becerilerini içerir. Öte yandan dijital okuryazarlık başlığı altında açıklanan bu okuryazarlık türlerinin odak noktaları farklı olsa da birbirlerinden ayrı düşünmek pek mümkün değildir. Bayrakçı bunun nedenini ise dijital teknolojilerin hayatın her alanında yer alarak iletişim etkisinin giderek artması olarak açıklamaktadır (Bayrakçı, 2020: 23).

Gençtürk çalışmasında dijital okuryazarlık kavramının yaygın olarak kullanıldığını fakat kütüphane ve enformasyon bilimi alanında ise dijital bilgi okuryazarlığı kavramıyla karşılaşıldığını belirtir. Buna göre dijital okuryazarlığı; “bilgi okuryazarlığı becerileri ile bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma becerilerinin kesişiminden ortaya çıkan bir kavram” olarak açıklamaktadır (Gençtürk, 2022: 49)

Martin ve Grudziecki dijital okuryazarlık yetkinliğini, “Dijital kaynakları saptamak, onlara erişmek, yönetmek, bütünleştirmek ve değerlendirmek, yeni bilgiyi inşa etmek; medya içerikleri oluşturmak, günlük yaşam içinde sosyal eylemlerin yapıcı şekilde oluşması için başkalarıyla iletişim kurmak ve tüm bu süreçleri ifade edebilmek için dijital araçların ve dijital imkânların bireylerce uygun kullanma yeteneği, farkındalığı ve tutumu” şeklinde tanımlayarak çok boyutlu bir yapıda ele almıştır. (Bayrakcı, 2020, 14: Martin ve Grudziecki, 2006).

2013 yılında ALA’s Digital Literacy Task Force, dijital okuryazar bir kişiyi şu şekilde açıklamıştır:

- Çok çeşitli biçimlerde dijital bilgileri bulmak, anlamak, değerlendirmek, oluşturmak ve iletmek için gereken bilişsel ve teknik çeşitli becerilere sahiptir;
 - bilgi aramak ve bulmak, arama sonuçlarını yorumlamak ve edinilen bilgilerin kalitesini değerlendirmek için çeşitli teknolojileri uygun ve etkili bir şekilde kullanabilir;
 - teknoloji, yaşam boyu öğrenme, kişisel mahremiyet ve uygun bilgi yönetimi arasındaki ilişkileri anlar;
 - akranlar, meslektaşlar, aile ve bazen de genel halkla iletişim kurmak ve iş birliği yapmak için bu becerileri ve uygun teknolojileri kullanır;
 - bu becerileri sivil topluma aktif olarak katkıda bulunmak için kullanır.
- (Cordell, 2013: 179)

Bilinçli bir dijital okuryazar olmak için aşağıda belirtilen hususları bilmek ve uygulamak gereklidir:

- “Dijital dünyayı doğru anlamak, sunmuş olduğu imkân ve fırsatları risk, tehdit ve tehlikelerini de bilerek kullanmak, imkân ve fırsatlardan faydalanırken risk, tehdit ve tehlikelerden uzak durmak,
- Elektronik ortamlardan, mevcut araç, gereç, uygulama, yazılım veya ürünlerden bilinçli, doğru, güvenli ve etkin bir şekilde faydalanmak,
- Dijital dünyanın bir kültür olduğu bilinciyle hareket etmek ve buna sahip olmak için çaba harcamak,
- Sanal ortamın aynı zamanda iyi bir eğitim ortamı olduğunu bilerek bunu en iyi şekilde kullanmak hem öğrenmek hem de öğretmek,

- Mahremiyeti koruyarak dijital ortamlarda içerik üretmek, paylaşmak,
- Dijital okuryazar olmanın yanında dijital çalışır, üretir, kullanır, yönetir, paylaşır, satar veya pazarlar olmak gereklidir” (Sağıroğlu ve diğerleri, 2020: 9)

Dijital okuryazarlık becerisine sahip bir çocuk kütüphanecisi dijital dünyada dijital kaynakların edinimi, değerlendirilmesi ve yönetimini sağlayarak kütüphanesindeki hedef kitlenin gelişim düzeyine uygun dijital araçları kullanır ve medya içerikleri sunar. Bunun bir sonucu olarak da kütüphane kullanıcılarının dijital dünyadan bilinçli, güvenli ve doğru bir şekilde yararlandırılmasını sağlar.

2.4.3 Elektronik Danışma Hizmeti

Elektronik danışma ¹² hizmeti dijital çağda çocuklara hizmet veren kütüphaneciler için önemli bir yetkinlik alanıdır. Bu hizmeti verebilmek için çocuk kütüphanecisi teknolojinin sağladığı imkanlar neticesinde ortaya çıkan iletişim araçlarını kullanmaktadır. Bu bölümde çocuk kütüphanecisinin çevrimiçi ortamda danışma hizmetini vermek için hangi bilgi ve becerileri edinmesi gerektiği ve kullandığı uygulamalar açıklanacaktır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişim ve sosyal değişimlerin sonucu olarak bireylerin bilgi arama davranışlarının, bilgiye duyulan ihtiyacın ve bilgiyi kullanma biçimlerinin değiştiği belirtilerek kütüphaneci ve kullanıcı ilişkilerinin de değişime uğradığı ifade edilmiştir. Katırcı geleneksel kütüphane hizmetinin değişime uyum sağlaması adına kütüphanecilerin daha fazla emek göstererek insan-insan etkileşimine odaklanan ve birey olarak bilgi gereksinimlerine göre özelleştirilen hizmet sunmaları gerektiğini de açıklamıştır (Katırcı, 2019: 54). Bu kapsamda kütüphaneciler yetişkin bireylere sunulan hizmetten çok daha fazlasını çocuk kullanıcılara sunmalıdır. Çünkü çocuk kütüphanecileri çocukların gelişimsel ve bilgi gereksinimleri açısından yetişkinlere bakışla çok daha özel bir rehberliğe ihtiyaç duyduğunu bilmeli ve bu kapsamda hizmet sunmalıdır.

Çocuk kütüphanecilerinin elektronik danışma hizmetini sağlarken çok daha özel bir rehberliğe ihtiyaç duyan ve odak noktası olan çocuklara yönelik yapılan

¹² Elektronik danışma hizmeti alan yazınında dijital ya da sanal danışma hizmeti adlarıyla da ifade edilmektedir.

araştırmada, çocukların ve genç yetişkinlerin büyük çoğunluğunun internet kullanıcısı olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda bu araştırma, çocukların ve genç yetişkinlerin interneti nasıl kullanacaklarına yönelik olarak kendilerini yetkin gördüklerini ifade etmiştir. Hanji ve arkadaşlarına göre yapılan araştırmalarda ise internette bilgi bulma, çevrimiçi katalog ve elektronik kaynakları kullanma konusunda başarılı olamadıklarının saptandığı da vurgulanmıştır (Hanji ve diğerleri, 2017: 12). 2010 yılında, Scholastic'in¹³ yayınladığı Çocuk ve Aile Okuma Raporunda (*Kids and Family Reading Report*) dokuz ila on yedi yaş arasındaki çocukların %39'unun "çevrimiçi bulduğum bilgiler her zaman doğrudur" ifadesine katıldığını göstermektedir (Scholastic, 2015: 5). Dolayısıyla günümüz çocuklarının çok çeşitli bilgilerin bulunduğu bu dijital ortamda kaybolmamaları adına çevrimiçi dünyada edindikleri bilgilerin doğruluğu, güncelliği ve tarafsızlığı konusunda bilgi rehberleri olarak çocuk kütüphanecilerine hala ihtiyaç duyduğu açıktır. Öte yandan Whitlatch, web'in hizmete sunulmasıyla birlikte kütüphanecilere yöneltilen danışma sorularının sayısında düşüş meydana geldiğini fakat sorulan soruların daha karmaşık olduğunu ifade etmektedir. Kütüphanecilerin, kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için onlara bir rehber mahiyetinde elektronik bilgi danışmanlığı rolüne yönelmekte olduğunun altını çizmektedir. Whitlatch, mesleğimizde belirgin farklar yaratabilmek adına insan-insan etkileşimi içeren ve doğrudan kullanıcı gereksinimlerine odaklanmamız gerektiğini açıklamaktadır (Whitlatch, 2003: 30). Bu bağlamda çocuk kütüphanecisi elektronik ortamda bir rehber olma niteliği taşıyarak çocuğa görelilik yaklaşımını benimsemeli ve her çocuğun gelişiminin, isteklerinin farklı olduğu bilinciyle de hizmetini planlamalıdır. Aynı zamanda çocuk kütüphanecileri planlamalarını yaparken hangi platformlar aracılığıyla elektronik danışma hizmetini gerçekleştireceğini de irdelemelidir.

Dijital çağda çocuk kütüphanecilerinin sunduğu elektronik danışma hizmeti şu platformlar üzerinden verilebilmektedir (Hanji ve diğerleri, 2017: 8):

¹³ Dünyanın en büyük çocuk kitabı yayıncısıdır.

1. E-posta tabanlı danışmanlık hizmeti: Bu yöntemle çocuklar ve genç yetişkinler gece ve gündüz sorularını gönderebilir ve web formlarındaki e-postaları aracılığıyla cevap alabilirler (web formunun doldurulması zorunludur).

2. Sohbet tabanlı danışmanlık hizmeti: Müşteriler sorularını çevrimiçi olarak gönderebilir ve yanıtlarını çevrimiçi olarak da alabilirler. Belirli saat aralığı verilerek canlı görüşme de sağlanabilir.

3. Anlık mesajlaşma hizmeti: Bu hizmeti veren çeşitli uygulamalar aracılığıyla dijital bilgi danışma hizmeti için modern bir araç olarak kullanılmalıdır. Örneğin kütüphaneci-kullanıcı arasında gerçekleşen anlık mesajlaşma olanağı veren telegram uygulaması ile danışma hizmetinin sağlanması, telegram ortamında farklı türlerde dosya gönderme imkânı, kelimeler yerine çıkartmalar kullanması ve erişim kolaylığı gibi birçok olumlu özellik sunmaktadır.

Buna ilaveten çocuk kütüphanecileri elektronik danışma hizmetinin hangi platform aracılığıyla yapılacağını planlarken çocuklarla kurulacak iletişim esnasında karşılaştıkları bazı zorlukları da göz önünde bulundurmalıdır. Bu zorluklar şu şekilde sıralanabilir (Hangi ve diğerleri, 2017: 9; Luthy, 2005):

- Çocuklar duydukları bilgi ihtiyaçları konusunda yeterince ayrıntılı bilgi veremez.
- Sözsüz işaretlerin kullanılması nedeniyle elektronik ortamda kullanıcıların sorularını anlamak fiziksel ortama göre daha zordur.
- Çocuklar yavaş yazdıklarından ve bazen sözcüklerin doğru yazımını bilmediklerinden, kütüphanecinin ek bilgi toplaması zor bir süreç haline gelir ve oldukça yavaş ilerler.
- Çocuklar, elektronik iletişim ortamı sunan e-posta ve sohbet araçlarının nasıl kullanıldığını yanlış anlayabilir. Örneğin gönderdiği bir e-postanın hemen akabinde cevap vermenizi bekleyebilir.

Bu bilgiler ışığında çocuk kütüphanecileri çocuklarla kurulacak iletişimde bilgi ve becerilerini geliştirmeli ve elektronik danışma hizmeti yetkinliğini sağlamış olmalıdır. Bu yetkinlikler şu şekilde sıralanmıştır (Özarslantürk, 2018: 103-104; Meola ve Stormont, 2002: 118):

- *Basılı ve elektronik kaynaklara hâkim olma:* Çocuk kütüphanesi hedef kitlesinin bilgi ihtiyaçlarına uygun kaynakları önerebilmek adına hem basılı hem elektronik kaynaklara hâkim olmalıdır. Çünkü her konu alanında yeterli elektronik kaynak bulunmadığında kütüphanecinin basılı kaynak bilgisi de önem kazanmaktadır.
- *Gelişmiş tekniklerle tarama yapabilme:* İstenilen bilgi karşısında hızlı ve güvenilir bir tarama yapabilmek için doğru konu başlıkları seçip doğru araçları kullanmalıdır.
- *Kaynakların yeterliliğini değerlendirebilme:* Kütüphaneci kullanıcıya ulaştığı kaynağı yönlendirmeden önce kaynakların doğruluğunu ve tarafsızlığını değerlendirmeli özellikle çocuk kullanıcıları için gelişim düzeylerine uygun içerikteki bilgileri sunmalıdır.
- *Danışma görüşmeleri yapma konusunda uzmanlık:* Kullanıcının tam olarak neye ihtiyaç duyduğunu anlamak özellikle çocuk kullanıcılar için oldukça zordur. Elektronik danışma görüşmelerinde çocuklara yönelik doğru sorular sorarak istediği bilgiye ulaşması sağlanmalıdır.

Dijital çağda çocuklar için elektronik danışma hizmeti çalışmaları, elektronik kaynakların karmaşık kullanımını gerektirmektedir. Bir zamanlar basılı danışma kaynakları yerini, çoğu tam metin arama ve tam görsel makalelere erişim sunan çevrimiçi periyodik dizinlere bırakmıştır. Çocukların basılı kaynaklardaki yardımımızla bir zamanlar bulduklarının çoğunu şimdi internette bulmakta ya da en azından orada bulmayı beklemektedir. İşlevimiz, bilgi toplayıcıları ve düzenleyicilerinden, bilgi tanımlayıcılarına ve değerlendiricilerine kaymıştır. (Sullivan, 2013).

Öte yandan Benke'nin tez çalışmasında çocuk kütüphanecilerinin mesleki kimliklerini şekillendirirken eğitici rolünü de üstlenmeleri gerektiği ifade edilmiştir (Benke, 2019).

2.4.3.1 Güvenli İnternet Kullanım Eğitimi

Kütüphaneler geçmişte olduğu gibi günümüzde de nitelikli ve yetkin bilgi hizmetinin merkezi konumundadır. Kütüphaneciler ise doğru bilgiyi doğru kişiye sunarak bilginin değerlendirilmesi konusunda önemli bir yer edinmektedir. Bilgide erişimin kolaylaştığı küreselleşen dünyamızda ise eğitici misyonu ile çocuk kütüphanecileri, çevrimiçi bilgi ve ağların kullanılmasında rehberlik ederek internet ortamının oluşturduğu riskli durumları önlemek için çocukların gelişim düzeylerine uygun bilinçlendirme eğitimi oluşturmalı ve güvenli internet kullanımı hakkında gerekli bilgi ve becerileri edinmelidir.

Güvenli internet kullanımı kavramını Aslan, “uygun bir kullanım süresinde amaçlanan içeriğe ulaşırken karşılaşılabilecek internet riskleriyle sahip olunan bilgi ve becerilerle başa çıkarak İnternet’in sunduğu fırsatlardan verimli bir şekilde yararlanmak” olarak tanımlamaktadır (Aslan, 2016: 33). Çocuk kütüphanelerinin hedef kitlesinde yer alan çocuklar için güvenli internet kullanımı bu ortamlardan verimli bir şekilde yararlanabilmeleri adına oldukça önemlidir.

Öte yandan günümüzde çocuklar dokunmatik ekranlara sahip olan mobil cihazlar sayesinde okuryazar olmadan internet ve çevrim içi uygulamaları kolay bir şekilde kullanabilmektedir. (Yıldırım ve Kurşun, 2020: 115; Croll, 2016). Çocuklar yaşamlarının erken dönemlerinde interneti hayatın hemen hemen her alanında yaygın bir şekilde kullandıkları için dijital dünyada da birçok riskle karşılaşmaktadır. “İnternette siber zorbalık başta olmak üzere, şiddet ve cinsel içerikli görsellere maruz kalmak, tanımadığı kişiler tarafından internet üzerinden rahatsız edilmek, intihar ve uyuşturucu gibi zararlı davranışları özendirici mesajlar almak” gibi birçok riskin olduğu ifade edilmiştir (Yıldırım ve Kurşun, 2020: 115; Fenaughty ve Harré, 2013).

“Çocuk kütüphanecileri, kütüphaneyi güvenli bir yer olarak tanıtmalı, çocuklara, genç yetişkinlere, ebeveynlere ve bakıcılara çevrimiçi ortamları kullanırken güvende olmalarına yardımcı olma konusunda rehberlik etmelidir. Kütüphane personeli, dijital medya kullanımını kolaylaştırmak için gerekli bilgi ve beceriye sahip olmalıdır” (IFLA, 2018: 15.) Bu bağlamda çocukların, internet

ortamında güvende kalmaları için çevrimiçi risklerden haberdar edilerek bilinçlendirilmesi gerekir. Bu bilinçlendirme içeriği şu adımları kapsamaktadır (Endicott-Popovsky, 2009: 7):

- Kötü niyetli çevrimiçi davranışlar engellenmeli ve yaptırıma tabi tutulmalıdır;
- bilgisayar erişim bilgisi, kullanıcı farkındalığı eğitimi almalıdır;
- çevrimiçi bilginin güvenilirliğinin nasıl belirleneceğine dair beceriler öğretilmelidir;
- hesap verebilirlik ve sorumluluk vurgulanmalıdır ve fikri mülkiyeti kapsayan konular intihal (aşırma/bilgi hırsızlığı) vb. hakkında bilinçlendirme eğitimleri düzenlenmelidir.

Çocuk kütüphanecileri ise çocukların çevrimiçi ortamda karşılaşılabilecekleri risk ve tehlikelerin bilgisini edinerek eğitim içeriğini bu başlıklar çerçevesinde geliştirmelidir. Çevrimiçi ortamın getirdiği bazı riskli durumlar şu şekilde sıralanmıştır (GCF Global, 2021)

- **E-dolandırıcılık:** Kimlik avı, dolandırıcının kişisel bilgilerinizi ifşa ederek kandırmaya çalıştığı bir dolandırıcılık türüdür. Genellikle meşru bir şirkettenmiş gibi görünerek e-posta, anlık mesaj veya web sitesi içerir.
- **İntihal (Aşırma):** Çevrimiçi dünyada telif hakkıyla korunan malzemelerin yasa olmayan yollarla paylaşılması anlamına gelir. Birçok çocuk için dosya paylaşmak masum görünebilir, ancak bu, ağır cezalarla sonuçlanabilir.
- **Siber zorbalık:** Genellikle anlık mesajlaşma, e-posta veya sosyal ağlar yoluyla çevrimiçi olarak gerçekleşen zorbalıktır.
- **Kötü amaçlı yazılım:** Bilgisayarınıza zarar vermeyi amaçlayan casus yazılımları içererek kişisel bilgilerinizi çalan yazılımlardır.
- **Müstehcenlik:** İnternet, pornografi, şiddet içeren içerik ve kaba dil dahil çocukların görmemesi gereken pek çok konuyu barındırıyor.
- **Kişisel bilgi paylaşımı:** Birçok çocuk ve genç, fotoğraf göndermeyi ve kendileri hakkında bilgi paylaşmayı sever. Bazı durumlarda, bu bilgiler

çevrimiçi avcılar tarafından kullanılabilir. Utanç verici bir fotoğrafın bir çocuğun veya gencin itibarını zedelemesi de mümkündür. Bu, sosyal yaşamlarını etkileyebilir ve hatta yıllar sonra bir işe başvururken onları rahatsız edebilir.

Buradan hareketle çocuk kütüphanecisinin çocukların dijital dünyada bilginin güvenilirliği, doğruluğu vb. konularda bir rehber niteliği taşıdığını düşünürsek yukarıda sıralanan önlemlerin bilgisini edinmeli ve bu bilgilere ihtiyaç duyan ebeveynlere de bilinçlendirme eğitimleri düzenlemelidir. Konunun uzmanı paydaşlardan da destek alarak bu çalışmaların kütüphanede de sürdürülmesini sağlamalıdır. Nitekim MEB Ortaokullarında Bilişim Teknolojileri ve Yazılım dersi içerisinde yer alan “Gizlilik ve Güvenlik”, “Dijital Vatandaşlık” “Dijital Ayak İzim” başlıklarında güvenli internet kullanımı eğitimleri yapılmaktadır (MEB, 2018). Üçüncü mekân kavramıyla nitelendirilen halk kütüphaneleri yaşam boyu öğrenme ortamını sunarak çocuk kütüphaneleri özelinde güvenli internet kullanımı eğitiminin bir destekleyicisi niteliğini taşıyabilir.

Bir başka açıdan güvenli internet kullanımı konusu gençlerin ve çocukların korunması için yalnız okullarda verilen bir ders niteliğinin dışında medya iletişim ortamlarında gerekli düzenlemelerin yapılması konusunda hükümetlere önemli sorumlulukların düştüğü belirtilmiştir (O’Neill ve Staksrud, 2014: 21). Bu kapsamda ülkemizde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu “siber güvenliğin sağlanması ile 5651 sayılı İnternet Ortamında Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun kapsamında çalışmalarını sürdürmektedir”. Bu çalışmalar kapsamında önleyici tedbir olarak Güvenli İnternet Hizmeti (GİH) sunulmaktadır (Sağıroğlu ve diğerleri, 2020: ix- x).

Çocuk kütüphanecilerinin güvenli internet kullanımı eğitimlerini yalnız çocuklara değil çocuk kütüphanesinin hedef kitlesinde yer alan ebeveynlere, bakıcılara ve bu hizmete ihtiyaç duyan diğer kullanıcılara planlamasını yaparak sunması gerekmektedir. Dolayısıyla bu planlamaları yaparken güvenli internet kullanımı hakkında bilgi ve becerilerini edinerek paydaş kurumlarla ortak bir çalışma içinde yer almalıdır.

2.4.3.2 Gizlilik (Mahremiyet) Algısı

Çocuk kütüphanecisi güvenli internet kullanımı konusunda bilgi ve beceri edinirken ona bağlı alt başlık içerisinde yer alan mahremiyet algısı konusu üzerinde de bilgi sahibi olmalıdır.

Mahremiyet kavramı sözlükte “gizlilik” anlamına gelmektedir (TDK, 2021). Mahremiyet bireyler için oldukça önemlidir. Çünkü bireyler genellikle kişisel veriler, aile bilgileri vb. gibi mahrem alanlar kapsamında istenmeyen müdahalelere karşı gizli ve güvende kalmayı tercih etmektedir. Buttarelli’ye göre dijital hayatın getirdiği bir sonuç olarak büyük oranda bıraktığımız dijital izler mahremiyet durumunu da sorgulatmaktadır (Çelen ve Seferoğlu, 2020: 184; Buttarelli, 2017).

Dijital çağda gelişen teknolojilere artan yoğun ilgi bu teknolojilerin kullanımı sürecinde çok sayıda verinin açığa çıkmasına sebep olmakta bu durum ise güvenlik ve mahremiyet adına ciddi tehditler oluşturmaktadır. (Zeadally ve Badra, 2015: 1). “Biyometrik tehlikeler, kimlik saptama, konum belirleme ve izleme, ticari amaçlı izleme ve profil oluşturma ile özel bilgilerin ifşa edilmesi dijital mahremiyete yönelik tehditler arasındadır. (Çelen ve Seferoğlu, 2020: 202) Bu kapsamda yer alan tehditlere karşı bilinçlendirilmek için Güvenli İnternet Merkezi tarafından, çocukların dijital ortamlarda nasıl güvende kalacaklarını açıklayan "Dijital Mahremiyet Rehberi" hazırlanmıştır. Çocuk kütüphanecileri, çocuklar için dijital mahremiyetlerini korumaya yardımcı olarak bilinçlendirme hizmeti ve eğitimi sunmalıdır. Dolayısıyla bu konuda hazırlanan dijital mahremiyet rehberini gerekli bilgi ve becerilerini geliştirmek için öğrenmelidir. Bu rehberde açıklanan bazı başlıklar şu şekildedir (Aytekin, 2021):

Kendimizi sosyal ağlarda nasıl koruruz?

Sosyal ağlarda ve internette paylaştığınız her şey silinmeden kalmaktadır. Okul, telefon, adres vb. kişisel bilgilerimizi sosyal ağlarda paylaşılmamalıdır.

Güvenli mesajlaşma nasıl sağlanır?

Tanınmayan kişilerle iletişim kurulmamalı, kişisel bilgiler asla paylaşılmamalı, yabancı kişilerden gelen fotoğraf, video gibi içerikler kabul edilmemeli ve güvenilmeyen kaynaklardan gelen linklere dikkat edilmemelidir.

Parola güvenli bir şekilde nasıl oluşturulur?

Aynı parola iki kere kullanılmamalı, parola en az 8 karakterli, büyük küçük harf ve semboller içermeli, parola seçerken tahmin edilmesi kolay bilgiler kullanılmamalıdır.

Akıllı telefon güvenliği nasıl sağlanır?

Akıllı telefonlara yeni bir uygulama yüklemeyen önce verilen izinler kısmı kontrol edilmeli ve ayarlar kısmından izinler değiştirilmez.

İnternette güvenli bir şekilde gezinme nasıl gerçekleşir?

İnternette gezinilen her adımda (örneğin video izleme, alışveriş yapma, sosyal ağlarda gezinme gibi) dijital ayak izleri bırakılmaktadır. Bu bağlamda dijital ayak izinin kontrolü için “internet üzerinden hangi bilgilerin paylaşılması güvenli ya da güvensizdir?”, “gönderdiğim içerikte bilinmesini istemediğim herhangi bir bilgi var mı?”, internet ortamında paylaşılan bilginin silinmeyecek oluşu ileride herhangi bir sıkıntı yaratır mı?” soruları sorulmalıdır.

Bu bilgiler ışığında çocuk kütüphanecisi çocuklara dijital ortam için bir rehber olabilmek için yukarıda açıklanan adımları takip ederek öncelikle kendi gelişiminde bu bilgi ve becerileri edinmelidir. Sonrasında ise çocuklar için dijital ortamı doğru kullanmak adına eğitim içerikleri planlamalı ve bu planlamalarını yaparken de dijital hak ve sorumlulukların bilincinde olmalıdır.

2.4.4 Elektronik Kaynakların Yönetimi

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler nedeniyle elektronik kaynaklarda önemli oranda büyüme gerçekleşmiştir. Günümüzde çocukların hem internet hem de kütüphane kullanıcılarının büyük bir grubunu oluşturduğunu düşünürsek uygun teknolojik çözümlere sahip olmak ve elektronik kaynakları (elektronik kitap, web siteleri, dergi vd.) çocuk kütüphanesi dermesine dahil etmek ve bu kaynaklardan etkili bir biçimde yararlandırmak onlara yüksek kaliteli kütüphane hizmetleri sunacaktır.

Elektronik Kaynakların Yönetimi (dergilerin, kitapların, danışma kaynaklarının, online veritabanları gibi) başlı başına bir araştırma konusudur ve bu çalışmanın sınırlarını aşmaktadır. Bu nedenle ALSC 2020 yeterlilikleri kapsamında

kısaca şunlar söylenebilir: ALSC Çocuk Kütüphanecisi Yeterlilikleri (2020)'ye göre çocuk kütüphanecileri derme yönetimi kapsamında çocuklarla ilgili elektronik kaynakları yönetecek bilgi ve beceriye sahip olmalı aynı zamanda bu dermenin erişilebilir kılınmasını da sağlamalıdır.

Çocukların elektronik yayınları kullanma süreleri, uygun yaş aralıklarının belirlenmesi ve nasıl sınırlandıracağı gibi bilgiler çerçevesinde ailelere de eğitimler düzenlenerek bu konuda çocuklara rehberlik etmeleri sağlanmalıdır.

Bu rehberlikler çerçevesinde çocukların yaş aralıklarına bağlı olarak elektronik yayın kullanma süreleri şu şekilde belirtilmiştir (Mustafaoğlu ve Yasacı, 2020: 284):

Yaş	Kullanım Süresi
2 yaş altı	Bu yaş aralığındaki çocukların, ekran karşısında zaman geçirmemesine özen gösterilmelidir.
4 yaş altı	Bu yaş aralığındaki çocukların, tek başına oyun oynama, o çocuğun bireysel problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacağı bilinmelidir.
3-6 yaş	Bu yaş aralığındaki çocukların, ebeveynlerinin kontrolünde 30 dakika ekran tabanlı dijital cihaz kullanımına izin verilebilir.
6-12	Bu yaş aralığındaki çocuklar için ekran karşısında tek başına oturma izni günde en fazla bir iki saat olarak verilebilir; ancak bu yaş döneminde de çocuğun kişisel gelişimi devam ettiği unutulmamalı ve özel yaşamına saygı gösterilerek takibi yapılmamalıdır.
12 ve üstü	Bu yaş aralığındaki çocuklar, aile denetiminde bilgisayar kullanımına başlayabilir. İlerleyen yaş ile bu kontrol yavaş yavaş azaltılabilir.

Tablo 2.7: Yaş aralıklarına bağlı olarak elektronik yayın kullanma süreleri

Tablo 2.7'ye göre elektronik yayınların çocuklar için yararlı bir kaynak olması onun kullanım süresiyle doğrudan ilişkili olarak açıklanmıştır. Öte yandan gelişim dönemlerine uygun olarak elektronik yayınların kullanımı çocuklar için dijital bir kültür sağlayarak ebeveyn kontrolünde olması da dijital dünyanın getirdiği olumsuz durumlara karşı bir ön tedbir oluşturmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE' DE ÇOCUKLARA HİZMET VEREN KÜTÜPHANECİLERİN YETERLİLİK ALGILARI

3.1 Amaç ve Araştırma Soruları

Halk kütüphanesinde hizmet verilen bir kitle olan çocuklar bu hizmet sağlanırken çok daha özel bir ilgiye ve rehberliğe ihtiyaç duymaktadır. Çocuklara bu rehberliği sağlayan kütüphaneci ise onların gelişim dönemlerinin her aşamasına şahit olarak merak güdülerini ve keşfetme isteklerini teşvik eden bir ortam oluşturmak için çaba göstermektedir. Çocuk kütüphanecisi mesleğini daha etkin bir biçimde yapmak için sahip olduğu bilgi ve becerileri içinde bulunduğumuz dijital çağın değişimleri ile uyumlu olarak gelişmektedir. Bu bağlamda çocuk kütüphanecisinin hangi yeterlilik

alanlarında ve hangi bilgi ve becerilere sahip olması gerektiği de bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Alan yazını incelendiğinde, çocuk kütüphanecisinin sahip olması gereken bilgi ve becerilerin kişisel (kişilerarasını da kapsayacak biçimde) genel (her profesyonel meslek sahibinin sahip olması gereken) ve mesleki (çocuk kütüphaneciliği alanına özgü) bilgi ve becerileri kapsadığı görülmektedir. Bu tezin amacı çocuklara hizmet veren kütüphaneciler için temel yeterliliklerin ne olduğunu literatüre bağlı olarak ortaya koymak ve Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı halk ve çocuk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin yeterlilik algılarını belirlemektir. Üçüncü bölümde de Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı halk ve çocuk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin yeterlilik algıları incelenmektedir. Ülkemizde çocuklara hizmet veren kütüphaneciler halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerinde; ilçe ve semt kütüphanelerinde ya da müstakil binalı çocuk kütüphanelerinde görev yapmaktadır. Bazen tek bir kütüphaneci tüm hizmetleri sağlamaktan sorumlu olmaktadır. Bazı halk kütüphanelerinde ise görev verildiğinde çocuk kütüphanecisi rolü üstlenilmektedir. Dolayısıyla koşul ve sorumluluklar büyük ölçüde farklılık göstermektedir. Kütüphanecilerde mesleklerini değişen derecelerde uygulamaya koyacaklardır ve değişik düzeylerde bu yeterliliklere ihtiyaç duyacaklardır. Bu nedenle yeterlilikler halk kütüphanesinde çocuklara hizmet etmek için gereken minimum etkinlik ve beceri düzeylerini kategorize etmekten çok kapsayıcı olma özelliğine sahiptir.

Belirlenen amaç doğrultusunda şu araştırma sorularına yanıt aranacaktır:

1. Çocuk kütüphanecilerinin kişisel tutum ve özelliklere yönelik yeterlilik algıları nasıldır?
2. Çocuk kütüphanecilerinin kişisel tutum ve özelliklerine yönelik algıları yaşa ve cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
3. Çocuk kütüphanecilerinin genel (her profesyonelin sahip olması gereken) bilgi ve becerilere yönelik yeterlilik algıları nasıldır?
4. Çocuk kütüphanecilerinin genel bilgi ve becerilerine yönelik algıları yaşa ve cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

5. Çocuk kütüphanecilerinin mesleki (çocuk kütüphaneciliği alanına özgü) bilgi ve becerilere yönelik yeterlilik algıları nasıldır?
6. Çocuk kütüphanecilerinin mesleki (çocuk kütüphaneciliği alanına özgü) bilgi ve becerilerine yönelik algıları yaşa, cinsiyete ve eğitim derecesine göre farklılık göstermekte midir?
7. Türkiye'deki çocuk kütüphanecilerinin mesleki ve genel bilgi ve becerilerini geliştirmelerinin arkasında yatan ne gibi engeller vardır?

3.2 Yöntem

Araştırmada nicel araştırma tasarımı benimsenmiştir. Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı halk ve çocuk kütüphanelerinde çalışan çocuk kütüphanecilerin yeterlik algılarını tespit etmek üzere de tarama (survey) yönteminden yararlanılmıştır. Ayrıca veri toplamak üzere anket tekniği kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı halk ve çocuk kütüphanelerinde çalışan 955 kütüphaneci oluşturmaktadır. Türkiye'de, Bakanlığa bağlı halk kütüphanelerinde (il/ilçe) çoğunlukla tek bir kütüphaneci –teorik olarak- tüm hizmetleri sağlamaktan sorumlu olmaktadır. Çocuk kütüphanelerinde ise –varsa- yine çoğunlukla tek bir kütüphaneci tüm hizmetleri sağlamaktan sorumlu olmaktadır. Bazı halk kütüphanelerinde ise görev verildiğinde çocuk kütüphanecisi rolü üstlenilmektedir. Bu nedenle anket meslek eğitimi almış tüm kütüphanecilere uygulanacak bunlar arasında çocuk kütüphanecisi olarak çalışanlar sorularla ayrıca saptanacaktır. Buna göre araştırmanın evren büyüklüğü 955 kişidir. 955 kişilik bir evrende %95 güven düzeyi ve %5 hata marjı ile en az 275 kişiye anket yapılması gerekmektedir.

Araştırma evreninde yer alan Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak görev yapan kütüphanecilere web tabanlı ankete katılmaları için anketin linki, araştırmanın amacını açıklayan ve etik onam isteyen bir eposta yönlendirilmiştir. Ayrıca kütüphanecilere uygulanan anket için Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nden izin alınmıştır.

Ankete 318 kişi yanıt vermiştir. 3 kişi kütüphanecilik eğitimi almamaları sebebiyle örnekleme dahil edilmemiştir. Buna göre örneklem 315 kişiden oluşmaktadır (n=315).

Anket; demografik sorular, halk kütüphanesinin çocuk bölümü ve çocuk kütüphanesine yönelik sorular ve çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin yeterli alanlarına yönelik sorular olarak 3 bölümden ve 16 kapalı uçlu, 1 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Ayrıca yeterli alanlarına yönelik sorular, “kişisel tutum ve özellikler, genel bilgi ve beceriler ve mesleki bilgi ve beceriler” adlı kendi içinde 3 bölümden oluşmaktadır.

Anket sorularını hazırlamak üzere alan yazınının bir değerlendirmesi yapılmış ve danışmanla birlikte sorulara karar verilmiştir. Araştırmada temel olarak Likert Ölçeğine dayalı olarak hazırlanan sorulardan oluşan anketin güvenilirliği için SPSS programında Cronbach alfa katsayısı kullanılarak güvenilirlik analiz edilmiştir. Cronbach’s Alpha güvenilirlik indeks değerlerinde; $\alpha < 0.4$ “güvenilir değil”, $0.4 \leq \alpha < 0.6$ “düşük güvenilirlikte” $0.6 \leq \alpha < 0.8$ “oldukça güvenilir”, $0.8 \leq \alpha$ “yüksek derecede güvenilir” şeklinde ifade edilmektedir (Terzi, 2019) Buna göre araştırmanın Cronbach’s Alpha güvenilirlik test sonuçları tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Ölçek	Cronbach's Alpha
Kişisel Tutum ve Özellikler	0,765
Genel Bilgi ve Beceriler	0,912
Mesleki Bilgi ve Beceriler	0,986

Tablo 3.1: Likert Ölçekli Soruların Güvenilirlik İndeks Değerleri

Tablo 3.1’de Likert tipi soruların güvenilirlik değerleri belirtilmiştir. Burada anket değerlerinin “oldukça güvenilir” ve “yüksek derecede güvenilir” olduğunu görölmektedir.

Veriler yazar tarafından bilgisayarda kodlanmış, istatistiksel analizler ise IBM

SPSS programı 28.0 versiyonu kullanılarak bir istatistikçi yardımı ile yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler yüzdelik değerler ve ortalamalar alınarak tablolar halinde verilmiştir. İki değişken arasındaki farkın anlamlılığı için T-Testi kullanılmış, ikiden fazla bağımsız gruplar arasındaki farkın anlamlılığı için ise ANOVA testi kullanılmıştır.

3.3 Bulgular

3.3.1 Demografik Bulgular

Tablo 3.2’de araştırmaya katılan kütüphanecilerin yaşlara göre dağılımı verilmektedir.

Yaş Aralığı	n	%
22-29	120	38,1
30-39	125	39,7
40-49	54	17,1
50-59	16	5,1
60 ve üzeri	0	0
Toplam	315	100,0

Tablo 3.2: Yaşa Göre Dağılım

Tablo 3.2’ye göre ankete katılanların %39,7’si 30-39 yaş aralığında, %38,1’i 22-29 yaş aralığında, %17,1’i 40-49 yaş aralığında, %5,1’i 50-59 yaş aralığındadır, 60 ve üzeri yaş aralığında herhangi bir katılımcı yer almamaktadır.

Tablo 3.3’te araştırmaya katılan kütüphanecilerin cinsiyete göre dağılımı verilmektedir.

Cinsiyet	n	%
Kadın	197	62,5
Erkek	118	37,5
Toplam	315	100,0

Tablo 3.3: Cinsiyete Göre Dağılım

Tablo 3.3'e göre ankete katılanların %62,5'i kadın ve %37,5'i erkektir. Tablo 3.4'te araştırmaya katılan kütüphanecilerin eğitim derecelerinin dağılımı verilmektedir.

Eğitim Derecesi	n	%
Lisans	264	83,8
Yüksek Lisans	49	15,6
Doktora	2	0,6
Toplam	315	100,0

Tablo 3.4: Eğitim Derecesine Göre Dağılım

Tablo 3.4'e göre ankete katılanların %83,8'i lisans, %15,6'sı yüksek lisans, %0,6'sı doktora mezunudur.

Tablo 3.5'te kütüphanecilerin araştırmaya katıldıkları şehirlerin dağılımı verilmektedir.

İL	N	İL	n	İL	n
Adana	5	Hakkâri	3	Siirt	3
Adıyaman	2	Hatay	6	Sinop	3
Afyon	5	Isparta	1	Sivas	6
Amasya	2	Mersin	3	Tekirdağ	3
Ankara	8	İstanbul	43	Tokat	2
Antalya	7	İzmir	9	Trabzon	4
Artvin	4	Kars	1	Şanlıurfa	5
Aydın	4	Kastamonu	2	Uşak	2

Balıkesir	7	Kayseri	4	Van	3
Bilecik	2	Kırklareli	3	Yozgat	1
Bingöl	1	Kırşehir	4	Zonguldak	
Bitlis	3	Kocaeli	6	Aksaray	5
Bolu	1	Konya	6	Karaman	2
Burdur	2	Kütahya	5	Kırıkkale	2
Bursa	1	Malatya	3	Batman	8
Çanakkale	2	Manisa	10	Şırnak	1
Çankırı	1	Kahramanmaraş	3	Bartın	6
Denizli	4	Mardin	2	Ardahan	2
Diyarbakır	4	Muğla	6	Yalova	4
Edirne	4	Muş	1	Karabük	2
Erzincan	1	Nevşehir	2	Kilis	1
Erzurum	5	Niğde	6	Osmaniye	3
Eskişehir	2	Ordu	2	Düzce	1
Gaziantep	3	Rize	8		
Giresun	3	Sakarya	3	Toplam:	3
Gümüşhane	2	Samsun	8		

Tablo 3.5: Şehirlere Göre Gerçekleşen Katılım Sayısı

Tablo 3.5'e göre Türkiye'deki 81 ilin 76'sından katılım gerçekleşmiştir. Katılım göstermeyen iller Ağrı, Çorum, Elâzığ, Tunceli ve Iğdır'dır. Öte yandan en çok katılım gösteren iller; 43 kişi ile İstanbul, 10 kişi ile Bursa ve Manisa, 9 kişi ile İzmir, 8 kişi ile Ankara, Rize, Samsun ve Batman olarak görülmektedir.

Tablo 3.6'da çocuk kütüphanecisinin çalışma süreleri verilmektedir.

Çalışma Süreleri	n	%
Bir yıldan az	4	1,3
1-5 yıl arası	162	51,4
6-10 yıl arası	79	25,1
11-15 yıl arası	39	12,4

16-20 yıl arası	15	4,8
21 ve üzeri	16	5,1
Toplam	315	100,0

Tablo 3.6: Çocuk Kütüphanecisinin Çalışma Süresi

Tablo 3.6'ya göre katılımcıların %51,4'ü 1-5 yıl arası, %25,1'i 6-10 yıl arası, %12,4'ü 11-15 yıl arası, %5,1'i 21 ve üzeri, %4,8'i 16-20 yıl arası, %1,3'ü ise bir yıldan az çalıştığını belirtmişlerdir.

Tablo 3.7'de halk kütüphanesinin çocuk bölümünde ya da (müstakil binalı) çocuk kütüphanesinde halihazırda çalışan kütüphanecilerin dağılımı verilmektedir.

	n	%
Hayır	185	58,7
Evet	130	41,3
Toplam	315	100,0

Tablo 3.7: Çocuk Bölümü Ya Da Müstakil Binalı Çocuk Kütüphanesinde Halihazırda Çalışan Kütüphaneciler

Tablo 3.7'ye göre, katılımcıların %58,7'si halk kütüphanesinin çocuk bölümünde ya da müstakil binalı çocuk kütüphanesinde halihazırda çalışmıyorken, %41,3'ü halihazırda çalışmaktadır.

Tablo 3.8'de çocuk bölümü ya da müstakil binalı çocuk kütüphanesinde çalışmış olan kütüphanecilerin oranı belirtilmektedir.

	n	%
Hayır	56	17,8
Evet	259	82,2
Toplam	315	100,0

Tablo 3.8: Çocuk Bölümü Ya Da Müstakil Binalı Çocuk Kütüphanesinde Çalışmış Olan Kütüphaneciler

Buna göre, katılımcıların %82,2'si halk kütüphanesinin çocuk bölümünde ya da müstakil binalı çocuk kütüphanesinde daha önce çalışmış olduğunu belirtirken, %17,8'si çalışmadığını belirtmiştir.

Çalışma Birimi	n	%
Çocuk Bölümü	61	19,5%
Gençlik Bölümü	49	15,7%
Ödünç Verme ve Kütüphaneler arası Ödünç Verme	62	19,8%
Sürekli Yayınlar	48	15,3%
Teknik Hizmetler	98	31,3%
Tüm Birimlerden Sorumluyum	173	55,3%
Yetişkin Bölümü	69	22,0%
Yönetim	52	16,6%
Diğer	11	3,5%
Toplam	623	100,0%

Tablo 3.9: Çalışma Birimi ¹⁴

Tablo 3.9'da kütüphanecilerinin kütüphanelerinde hangi birimden sorumlu oldukları verilmektedir. Buna göre ankete katılan kütüphanecilerin %55,3'ü tüm birimlerden sorumluyum cevabını vermiştir. Onu sırasıyla %31,3 ile teknik hizmetler birimi, %22,0 ile yetişkin bölümü takip etmektedir.

3.3.2 Halk Kütüphanesinin Çocuk Bölümüne ve Müstakil Binalı Çocuk Kütüphanesine Yönelik Bulgular

Personel Sayısı	n	%
1-3 kişi	140	44,4

¹⁴ Çoklu cevaplardan dolayı katılımcı sayısı örneklem hacmini aşmaktadır.

4-8 kişi	98	31,1
8 ve üzeri	77	24,4
Toplam	315	100,0

Tablo 3.10: Personel Sayısı

Tablo 3.10'a göre katılımcıların %44,4'ü 1-3 kişi aralığındaki personelle, %31,1'i 4-8 kişi, %24,4'ü ise 8 ve üzeri kişi aralığındaki personelle çalışmaktadır.

Personel Unvanı	n	%
Bilgisayar İşletmeni	150	47,6%
Güvenlik Görevlisi	107	34,0%
Hizmetli	192	61,0%
Memur	201	63,8%
Diğer	95	30,2%
Toplam	745	100,0%

Tablo 3.11: Personel Unvanları¹⁵

Tablo 3.11'e göre çocuk kütüphanecisiyle birlikte çalışan personelin %63,8 oranında memur unvanına sahip olduğu görülmektedir. %61,0 ile hizmetli, %47,6 ile bilgisayar işletmeni, %34,0 ile güvenlik görevlisi yer almaktadır. Diğer cevabını veren katılımcıların (%30,2) ifadelerinde ise kütüphaneci, işçi ve belediye personeli yer almaktadır.

Derme Büyüklüğü	N	%
3-6 bin	145	46,0
6-9 bin	75	23,8
9-15 bin	67	21,3

¹⁵ Çoklu cevaplardan dolayı katılımcı sayısı örneklem hacmini aşmaktadır.

15 bin ve üzeri	28	8,9
Toplam	315	100,0

Tablo 3.12: Derme Büyüklüğü

Tablo 3.12'ye göre katılımcıların yer aldığı çocuk bölümleri/çocuk kütüphanelerinde bulunan derme büyüklüğü ağırlıklı olarak %46,0 oranında 3-6 bin aralığındadır. %23,8'i 6-9 bin aralığında, %21,3'ü 9-15 bin, %8,9'u ise 15 bin ve üzerinde yer almaktadır.

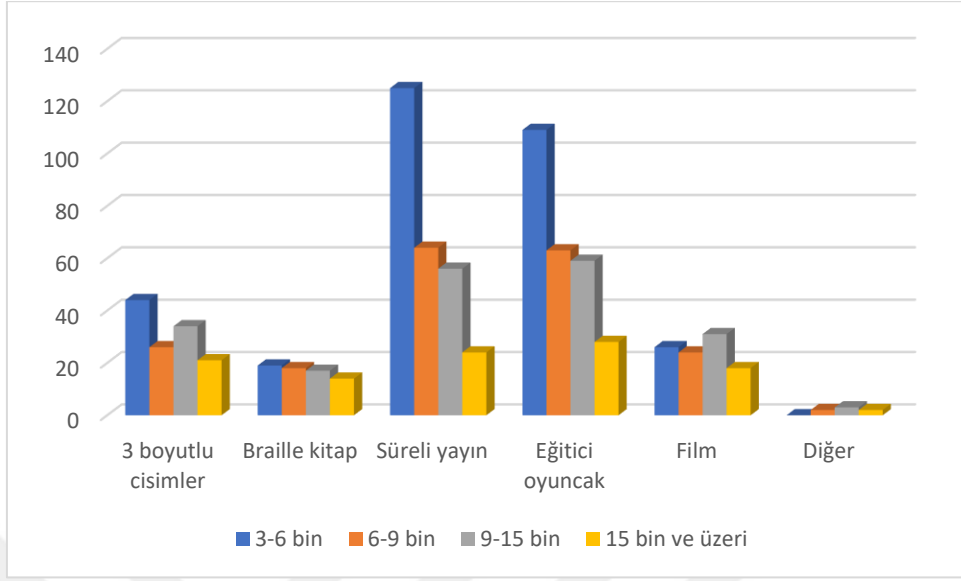
Kitap Dışı Materyal Türü	N	%
3 boyutlu cisimler	125	15,1%
Braille kitap	68	8,2%
Sürelî yayın	269	32,5%
Eğitici oyuncak	259	31,3%
Film	99	12,0%
Diğer	7	0,8%
Toplam	827	100,0%

Tablo 3.13: Kitap Dışı Materyal Türü¹⁶

Tablo 3.13'e göre katılımcıların yer aldığı çocuk bölümleri/çocuk kütüphanelerinde kitap dışı materyal türü olarak en çok %32,5 oranıyla sürelî yayın yer almaktadır. %31,3 ile eğitici oyuncak, %15,1 ile 3 boyutlu cisimler, %8,2 ile Braille kitap belirtilmektedir. %0,8 oranında verilen diğer cevabında ise maker atölyesi araçları, masal anlatım malzemeleri ifadeleri yer almaktadır.

Grafik 3.1'de kitap dışı materyal türlerinin kütüphanelerin toplam derme içindeki yeri gösterilmektedir.

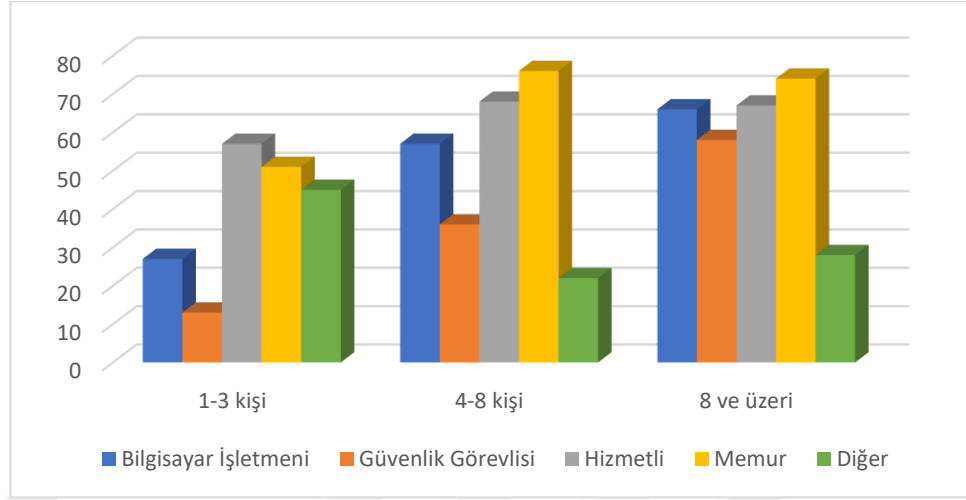
¹⁶ Çoklu cevaplardan dolayı katılımcı sayısı örneklem hacmini aşmaktadır.

Grafik 3.1: Derme büyüklüğü ile kitap dışı materyal türleri

Grafik 3.1'e göre derme büyüklüğüne bağlı olarak kütüphanede yer alan kitap dışı materyal türleri incelenmiştir. Buna göre derme sayısı 3-6 ve 6-9 bin aralığında olan kütüphanelerde çoğunluk olarak süreli yayın yer alırken, 9-15 bin ve 15 bin üzeri aralığında olanlarda ise çoğunluk olarak eğitici oyuncak yer almaktadır.

Grafik 3.2'de çocuklara hizmet veren kütüphaneciyle çalışan personelin unvanlarının kütüphane personel sayısına göre farklılık gösterip göstermediği belirtilmektedir.

Grafik 3.2: Kütüphane Personelinin Sayısı ile Çalışanların Unvanları

Grafik 3.2’de kütüphane personelinin sayısına bağlı olarak çocuklara hizmet veren kütüphaneciyle çalışanların unvanları belirtilmektedir. Buna göre personel sayısı 1-3 aralığında olan bir kütüphanede en çok hizmetli, 4-8 ve 8 ve üzeri aralığında olan kütüphanede ise en çok memur unvanlı personel çalışmaktadır.

Tablo 3.14’te halk kütüphanesinin çocuk bölümü ya da müstakil binalı çocuk kütüphanesinde çalışma durumuna göre çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin eğitim dereceleri verilmektedir.

Eğitim Düzeyi	Evet		Hayır	
	N	%	n	%
Lisans	116	36,8%	148	47,0%
Yüksek Lisans	14	4,4%	35	11,2%
Doktora	0	0,0%	2	0,6%

Tablo 3.14: Halk Kütüphanesinin Çocuk Bölümü Ya Da Müstakil Binalı Çocuk Kütüphanesinde Halihazırda Çalışma Durumuna Göre* Eğitim Düzeyleri

Tablo 3.14'e göre halk kütüphanesinin çocuk bölümü ya da müstakil binalı çocuk kütüphanesinde halihazırda çalışma durumunun sorulduğu soruda evet yanıtını veren kütüphanecilerin %36,8'i lisans mezunu, %4,4'ü yüksek lisans mezunudur. Öte yandan hayır cevabını veren kütüphanecilerin %47,0'ı lisans mezunuyken %11,2'si yüksek lisans mezunudur. Ayrıca 2 kütüphaneci doktora derecesine sahiptir (%0,6).

3.3.3 Çocuklara Hizmet Veren Kütüphanecilerin Yeterlik Alanlarına Yönelik Bulgular

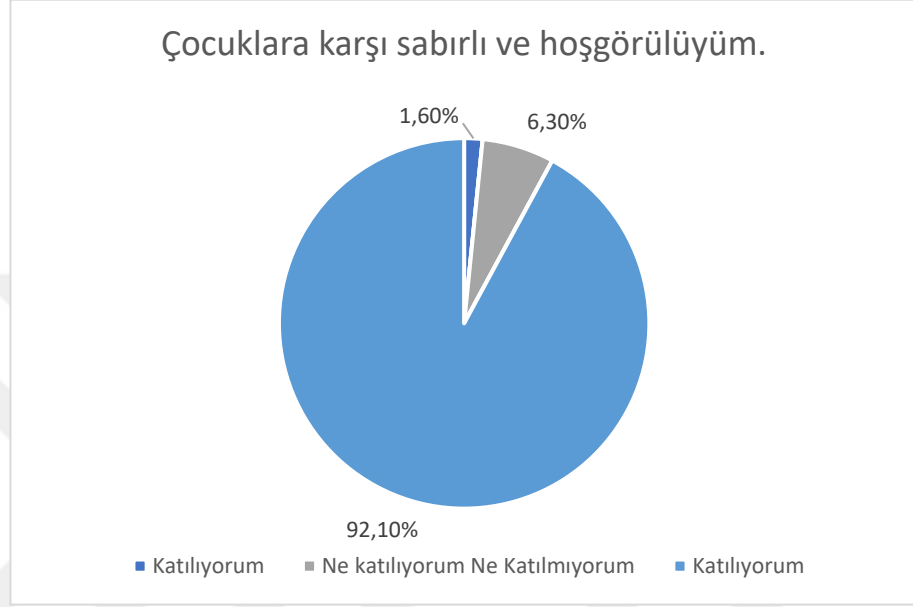
3.3.3.1 Kişisel Tutum ve Özellikler

Likert ölçeği sınırları “katılmıyorum” 1.00-1.66, “ne katılıyorum ne katılmıyorum” 1.67-2.33, “katılıyorum” 2,34-3.00 aralığında ifade edilmektedir. Değerlendirmeler bu aralıklara bağlı olarak yapılacaktır.

Değerlendirme Ölçütleri	Ortalama	Ss
Çocuklara karşı sabırlı ve hoşgörülüyüm.	2,90	,344
Hevesli ve istekliyim.	2,70	,517
Sıcakkanlı ve güler yüzlüyüm.	2,83	,435
Bireysel farklılıkları kabul eden ve kültürel çeşitliliğe saygılı bir kişiyim.	2,83	,420
Uyum sağlama ve değişimle başa çıkma yeteneğine sahibim.	2,73	,491
Mesleki gelişim fırsatlarını değerlendirme konusunda istekliyim.	2,71	,494

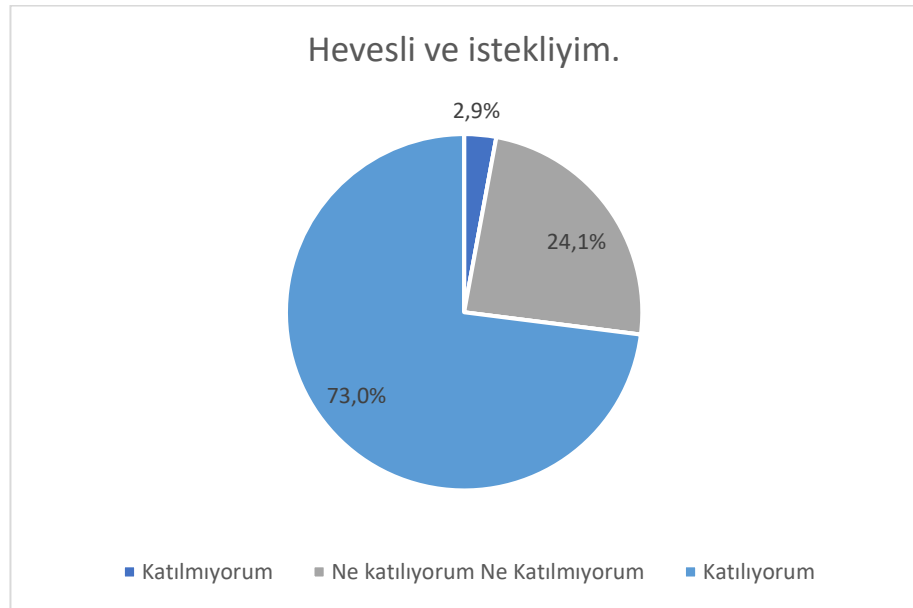
Tablo 3.15: Kişisel Tutum ve Özellikler Değerlendirme Ortalamaları

Tablo.3.15’te kütüphanecilerin verdikleri yanıtlar likert ölçeği sınırları ile değerlendirildiğinde genel ortalama 2,783 ile “katılıyorum”dur. Aşağıda yer alan grafiklerde kişisel tutum ve özellikler alanının her bir ifadesi için yüzdelik oran bilgisi ve katılımcı sayıları verilmiştir.

Grafik 3.3: Çocuklara Karşı Sabır Ve Hoşgörü

Grafik 3.3’te kütüphaneciler %92,1(n=290) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %6,3 (n=30) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarken %1,6(n=5) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

Grafik 3.4: Heves ve istek

Grafik 3.4'te kütüphaneciler %73,0 (n=230) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %24,1 (n=76) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarken %2,9 (n=9) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

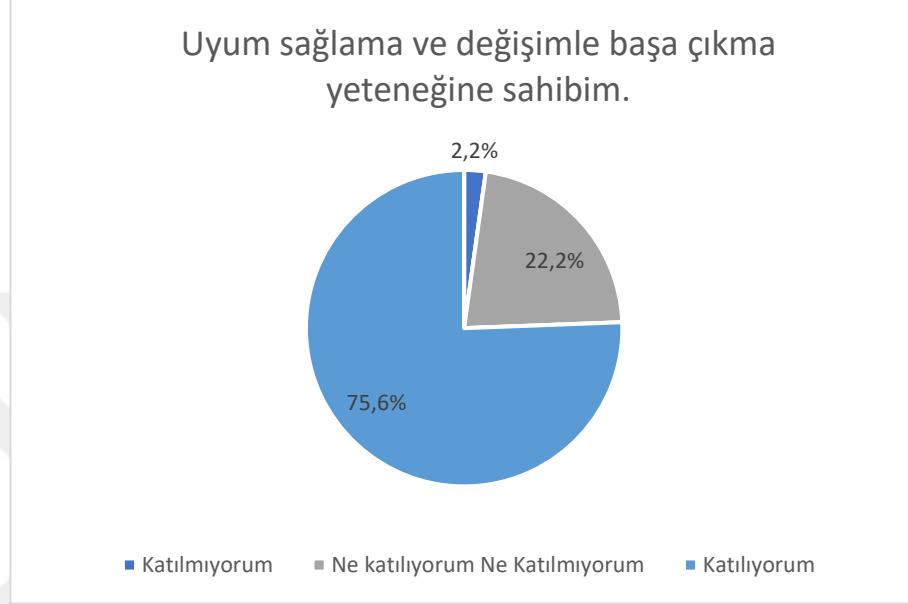
Grafik 3.5: Sıcakkanlılık ve Güler Yüz

Grafik 3.5'te kütüphaneciler %84,8 (n=267) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %13,0 (n=41) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarken %2,2(n=7) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

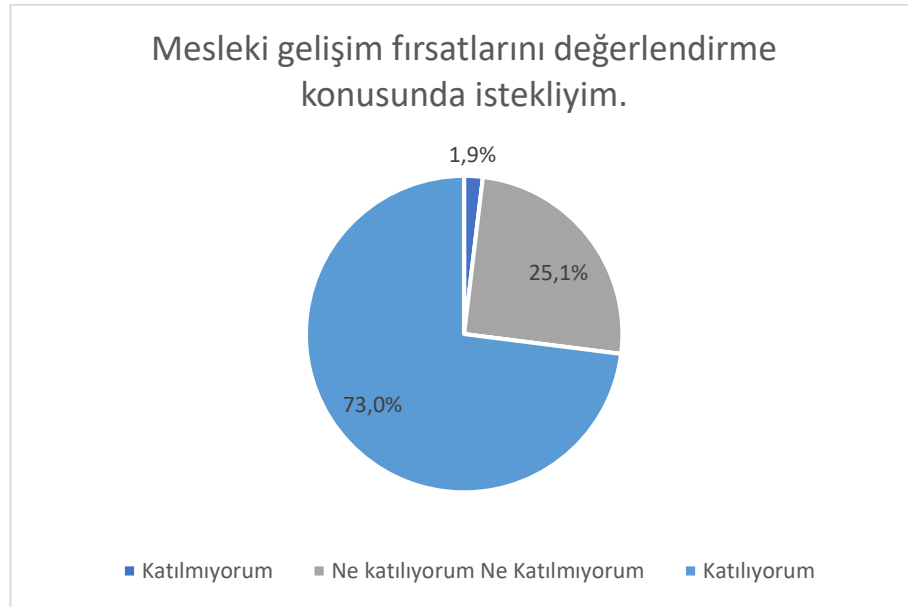
Grafik 3.6: Bireysel Farklılık Ve Kültürel Çeşitliliğe Saygı

Grafik 3.6’da kütüphaneciler %84,1 (n=265) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %14,3 (n=45) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarken %1,6 (n=5) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

Grafik 3.7: Uyum Sağlama ve Değişimle Başa Çıkma

Grafik 3.7’de kütüphaneciler %75,6 (n=238) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %22,2 (n=70) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarken %2,2(n=7) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

Grafik 3.8: Mesleki Gelişim Fırsatlarını Değerlendirme

Grafik 3.8’de kütüphaneciler %73,0 (n=230) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %25,1 (n=79) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarken %1,9 (n=6) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

Çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin kişisel tutum ve özellikleri cinsiyet ile ilişkili olarak Tablo 3.16’da incelenmiştir.

Cinsiyet	Ortalama	n	%	Ss
Kadın	2,80	197	62,5%	,30
Erkek	2,75	118	37,5%	,32

Tablo 3.16: Cinsiyet*kişisel tutum ve özellikler

Tablo 3.16’ya göre kişisel tutum ve özelliklerin cinsiyete bağlı ortalaması alındığında kadınların 2,80 katılıyorum cevabıyla kendilerini daha yeterli gördüğü belirtilmiştir. Buna karşın, cinsiyete göre t-testi analizi yapıldığında cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir.

Yaş	Ortalama	n	%	Ss
22-29	2,84	120	38,1%	,27
30-39	2,73	125	39,7%	,32
40-49	2,77	54	17,1%	,33
50-59	2,84	16	5,1%	,35
60 ve üzeri	0	0	0,0%	.

Tablo 3.17: Yaş* kişisel tutum ve özellikler

Tablo 3.17’ye göre kişisel tutum ve özelliklerin yaş gruplarına göre ortalaması alındığında 22-29 ve 50-59 yaş aralığındaki kütüphaneciler 2,84 katılıyorum cevabıyla kendilerini daha yeterli görmektedir.

Tablo 3.18, kişisel tutum ve özelliklerin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılığının olup olmasına ilişkin ANOVA analizi sonuçlarını göstermektedir.

Yaş	N	Ort.	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P	Anlamlılık
22-29	120	2,84	,27	Grup Arası	,880	3	,293			
30-39	125	2,73	,32	Grup İçi	28,89	31	,093			
					6	1		3,157	0,025	1-2
40-49	54	2,77	,33	Toplam	29,77	31				
					6	4				
50-59	16	2,84	,35							

Tablo 3.18: Kişisel Tutum Ve Özelliklerin Yaş Gruplarına Göre Farklılığın Olup Olmamasına İlişkin ANOVA Analizi¹⁷

Tablo 3.18’ye göre çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin kişisel tutum ve özelliklerine yönelik yeterlik algıları yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır ($F=3,157$; $p<0.05$). Bu farklılığın hangi yaş grupları arasında oluştuğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre 22-29 yaş aralığındaki kütüphanecilerin yeterlik algıları ($X=2,84$), 30-39 yaş aralığındaki ($X=2,73$) kütüphanecilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.3.3.2 Genel Bilgi ve Beceriler

Genel bilgi ve becerilere yönelik ifadelerin ortalama ve Ss değerleri tablo 3.19’da verilmiştir.

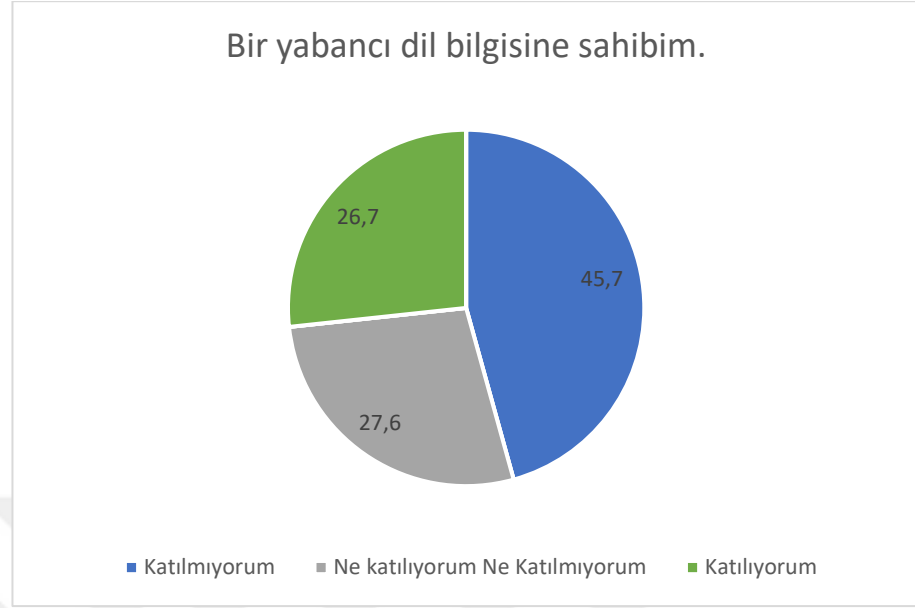
Değerlendirme Ölçütleri	Ortalama	Ss
Bir yabancı dil bilgisine sahibim.	1,81	,830

¹⁷ 60 ve üzeri yaş grubu arasında herhangi bir katılımcı olmadığı için analizde gösterilmemiştir.

Çoklu görevleri yerine getirebilirim.	2,59	,592
Farklı dijital cihazları kullanma konusunda bilgi sahibiyim.	2,29	,816
Zaman yönetimi becerisine sahibim	2,50	,665
Kişilerarası duyarlılık bilgi ve becerisine sahibim.	2,69	,602
Gelişmiş web teknolojileri konusunda bilgi ve beceriye sahibim.	2,08	,786
Sözsüz iletişim becerisine sahibim	2,05	,818
Yazılı iletişim becerisine sahibim.	2,30	,818
Eleştirel düşünme ve problem çözme becerisine sahibim.	2,50	,729
Takım çalışması becerisine sahibim.	2,42	,623

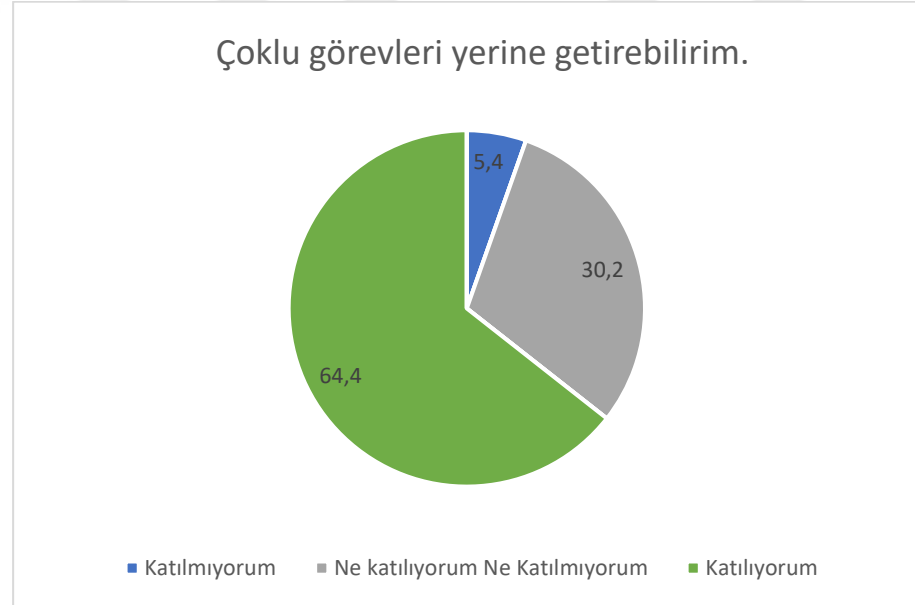
Tablo 3.19: Genel Bilgi ve Beceriler Değerlendirme Ortalamaları

Tablo 3.19’da kütüphanecilerin verdikleri yanıtlar likert ölçeği sınırları ile değerlendirildiğinde genel ortalama 2,343 ile “katılıyorum”dur. Aşağıda yer alan grafiklerde genel bilgi ve beceriler yeterlik alanının her bir ifadesi için yüzdelik oran bilgisi ve katılımcı sayıları verilmiştir.

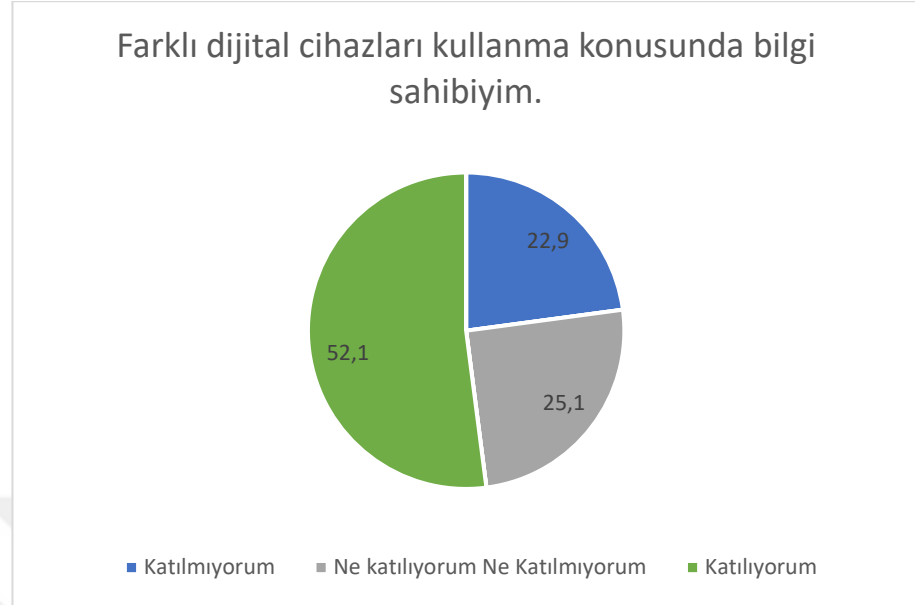
Grafik 3.9: Yabancı Dil Bilgisi

Grafik 3.9’da kütüphaneciler %26,7 (n=84) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %27,6 (n=87) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarırken %45,7 (n=144) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

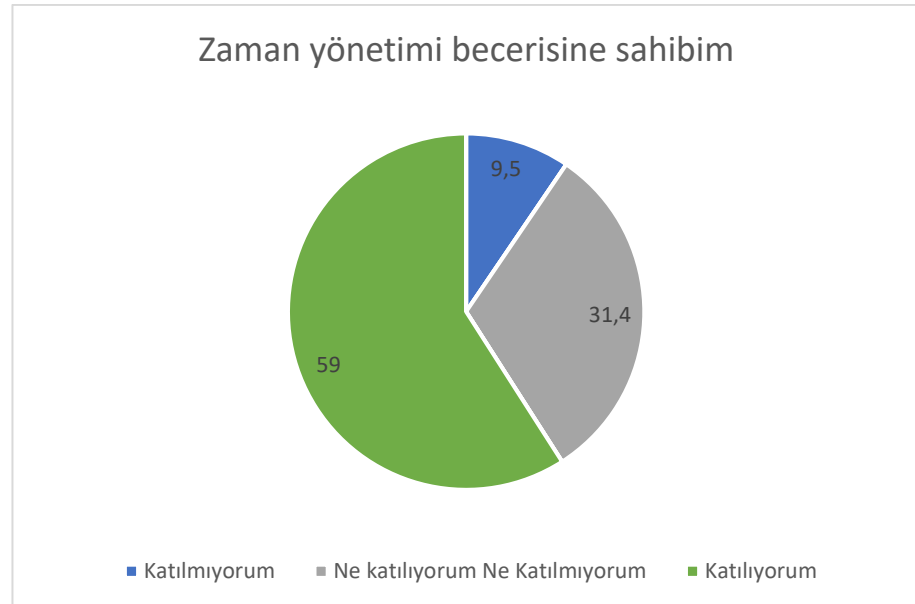
Grafik 3.10: Çoklu Görevleri Yerine Getirebilme

Grafik 3.10’da kütüphaneciler %64,4 (n=203) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %30,2 (n=95) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarırken %5,4 (n=17) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

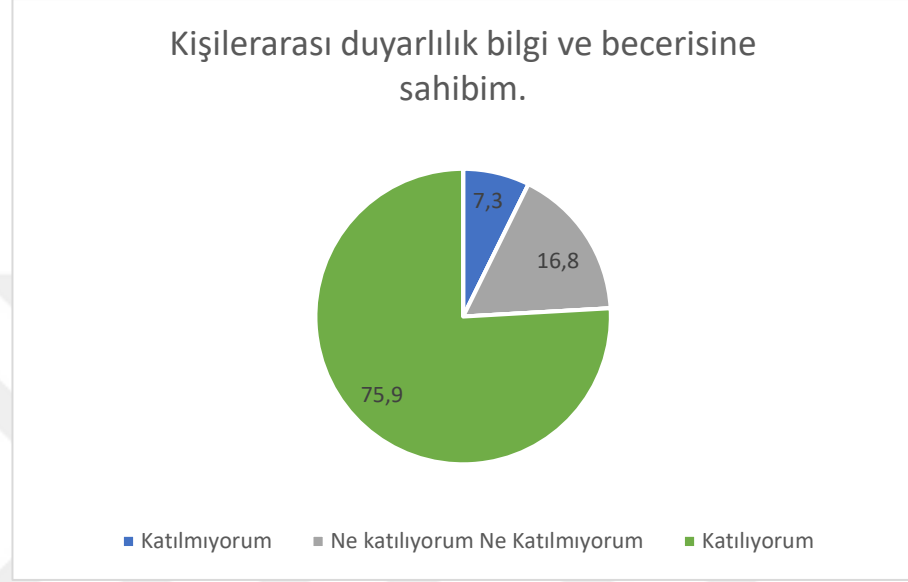
Grafik 3.11: Farklı Dijital Cihazları Kullanabilme

Grafik 3.11’de kütüphaneciler %52,1 (n=164) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %25,1 (n=79) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarırken %22,9 (n=72) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

Grafik 3.12: Zaman Yönetimi

Grafik 3.12’de kütüphaneciler %59 (n=186) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %31,4 (n=99) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarken %9,5 (n=30) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

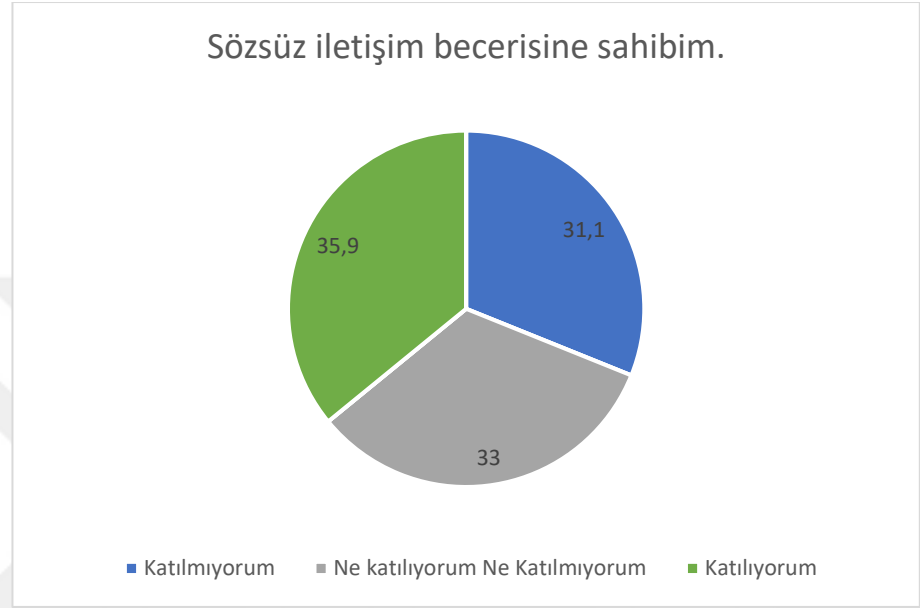
Grafik 3.13: Kişilerarası Duyarlılık

Grafik 3.13’te kütüphaneciler %75,9 (n=139) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %16,8 (n=53) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarken %7,3 (n=23) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

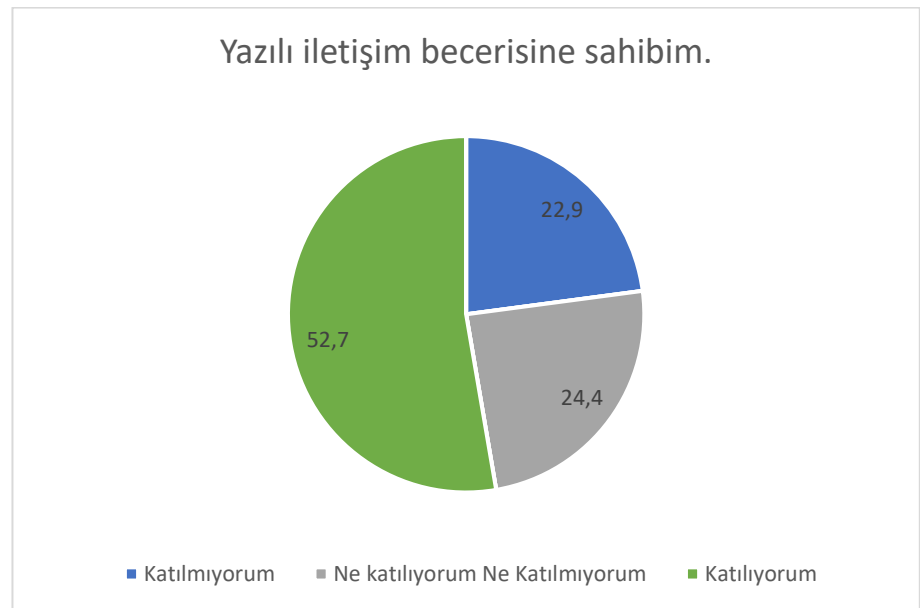
Grafik 3.14: Gelişmiş Web Teknolojileri

Grafik 3.14'te kütüphaneciler %35,2 (n=111) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %37,8 (n=119) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarken %27 (n=85) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

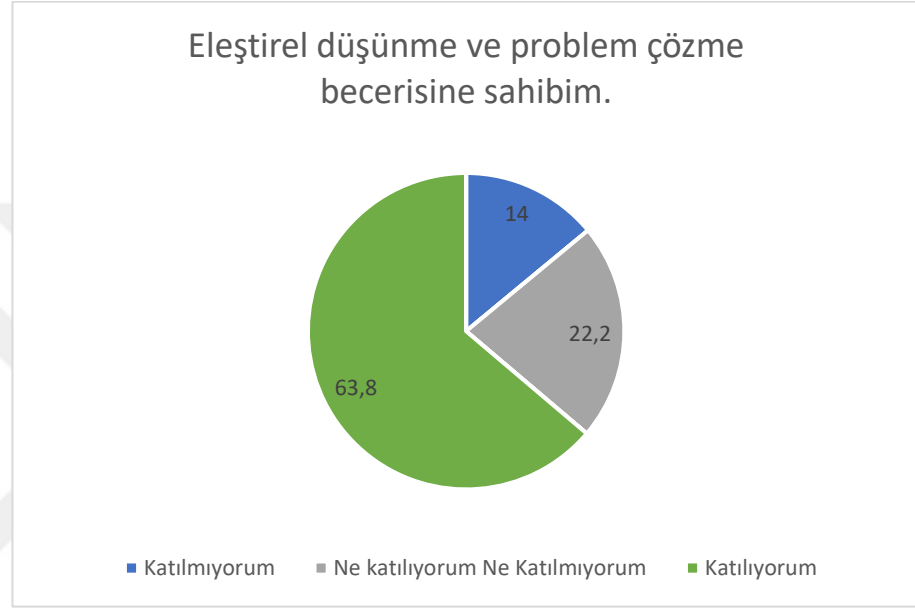
Grafik 3.15: Sözsüz İletişim Becerisi

Grafik 3.15'te kütüphaneciler %35,9(n=113) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %33 (n=104) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarken %31,1 (n=98) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

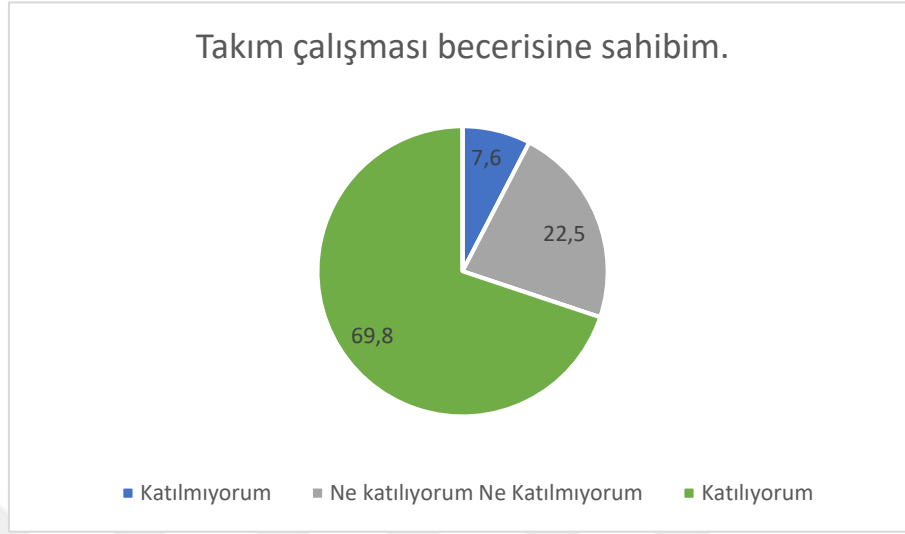
Grafik 3.16: Yazılı İletişim Becerisi

Grafik 3.16'da kütüphaneciler %52,7 (n=166) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %24,4 (n=77) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarken %22,9 (n=72) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

Grafik 3.17: Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerisi

Grafik 3.17'de kütüphaneciler %63,8 (n=201) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %22,2 (n=70) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarken %14 (n=44) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

Grafik 3.18: Takım Çalışması Becerisi

Grafik 3.18’de kütüphaneciler %69,8 (n=220) ile katılıyorum cevabını vermiştir. %22,5 (n=71) ile ne katılıyorum ne katılmıyorum olarak cevaplarken %7,6 (n=24) oranında ise katılmıyorum cevabını vermiştir.

Çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin genel bilgi ve becerileri cinsiyet ile ilişkili olarak tablo 3.20’de incelenmiştir.

Cinsiyet	Ortalama	n	%	Ss
Kadın	2,34	197	62,5%	,54
Erkek	2,34	118	37,5%	,57

Tablo 3.20: Cinsiyet*genel bilgi ve beceriler

Tablo 3.20’ye göre genel bilgi ve beceriler yeterlik alanının cinsiyete bağlı ortalaması alındığında kadınların ve erkeklerin eşit oranda (2,34) katılıyorum cevabıyla kendilerini yeterli gördüğü belirtilmiştir. Öte yandan genel bilgi ve beceriler ile cinsiyet arasında t-testi analizi yapıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir.

Yaş	Ortalama	n	%	Ss
22-29	2,46	120	38,1%	,46
30-39	2,24	125	39,7%	,58
40-49	2,30	54	17,1%	,61
50-59	2,43	16	5,1%	,56
60 ve üzeri	0	0	0,0%	.

Tablo 3.21 Yaş* genel bilgi ve beceriler

Tablo 3.21'e göre genel bilgi ve beceriler yeterlik alanının yaş gruplarına göre ortalaması alındığında 22-29 yaş aralığındaki kütüphaneciler 2,46 katılıyorum cevabıyla kendilerini yeterli gördüğü belirtilmiştir.

Tablo 3.22, genel bilgi ve becerilerin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılığının olup olmamasına ilişkin ANOVA analizi sonuçlarını göstermektedir.

Yaş	n	Ort.	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P	Anlamlılık
22-29	120	2,46	,46	Grup Arası	3,319	3	1,106	3,769	0,011	1-2
30-39	125	2,24	,58	Grup İçi	91,003	310	0,294			
40-49	54	2,30	,61	Toplam	94,332	313				
50-59	16	2,43	,56							

Tablo 3.22 Genel bilgi ve becerilerin yaş gruplarına göre farklılığın olup olmamasına ilişkin ANOVA analizi¹⁸

Tablo 3.22'ye göre çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin genel bilgi ve becerilerinin yeterlik algıları yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır ($F=3,769$; $p<0.05$). Bu farklılığın hangi yaş grupları arasında oluştuğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre 22-29 yaş aralığındaki kütüphanecilerin

¹⁸ 60 ve üzeri yaş grubu arasında herhangi bir katılımcı olmadığı için analizde gösterilmemiştir.

yeterlik algıları($X=2,46$), 30-39 yaş aralığındaki ($X=2,24$) kütüphanecilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.3.3.3 Mesleki Bilgi ve Beceriler

Mesleki bilgi ve becerilere yönelik yer alan ifadelerin ortalama ve Ss değerleri tablo 3.23'te belirtilmektedir.

Değerlendirme Ölçütleri	Ortalama	Ss
Çocuğa yönelik derme oluştururken çocuk edebiyatı, süreli yayınlar, görsel işitsel materyaller, web siteleri ve diğer elektronik medya hakkında materyal bilgisi sahibiyim.	2,30	,811
Çocuğa yönelik oluşturulan dermenin içeriği ve sanatsal değeri hakkında bilgi sahibiyim	2,27	,777
Çocuğa yönelik oluşturulan dermede güncel konuları ve yayınları takip ederim	2,21	,806
Çocuk kütüphanesinin yönetimiyle ilgili mevzuatı bilir ve uygulamam.	2,08	,837
Çocuk kütüphanesinin yönetiminde; bütçeleme, planlama ve organizasyon bilgi ve becerisine sahibim.	1,99	,845
Pedagojik bilgiye sahibim ve iletişimimi bu bilgiyi göz önünde bulundurarak kuramam.	1,85	,797
Çocuğun istediği bilgiyi ortaya çıkarmaya yönelik olarak ona yardımcı olacak sorular soramam.	2,41	,798
Çocuklara ve diğer kütüphane kullanıcılarına, ilgi ve yeteneklerine uygun materyal seçimi için tavsiye görüşmeleri yapamam.	2,39	,832
Kütüphane kullanıcılarını, kütüphane kaynaklarının fiziksel ve dijital kullanımı hakkında eğitir ve onları desteklerim.	2,33	,841
Elektronik ortamda danışma hizmeti verirken gelişmiş tekniklerle tarama yapabilirim	2,20	,855
Elektronik ortamda danışma hizmeti verirken çocuklarla kurulacak iletişimde bilgi ve becerilerimi geliştiririm.	2,19	,878

Çeşitliliğe ve kültürel değerlere saygı gösterir ve kapsayıcı bir hizmet sunmak için çalışırım.	2,48	,807
Çocukların ve çocuk bölümünün kaynaklarını kullanan diğer yetişkinlerin ihtiyaç ve tercihlerini düzenli ve sistematik olarak değerlendiririm.	2,33	,809
Kütüphanenin yer aldığı mekâna bağlı olarak kullanıcı profili oluşturma konusunda bilgi ve beceriye sahibim.	2,39	,796
Çocuk kütüphaneciliğinin tarihi ve kütüphanecilik bağlamındaki yeri hakkında bilgi sahibiyim.	2,05	,830
Kütüphanecilik, çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili alandaki güncel eğilimleri takip ederim.	2,13	,848
Öz değerlendirme uygulamaları ve sürekli olarak mesleki gelişim fırsatlarını takip ederim.	2,27	,791
Mesleki iletişim ağı oluşturarak kendi gelişimime katkı sağlarım.	2,22	,801
Pedagojik bilgiye sahibim ve kütüphane uygulamalarını bu bilgilere göre planlarım.	1,87	,795
Çocukların sosyal becerilerini geliştirmelerine katkı sağlamak için kütüphane uygulamaları sunarım.	2,27	,825
Çocukların bilişsel gelişimine katkı sağlamak amacıyla fen atölyeleri, makerspace yaratıcılık atölyeleri vb. uygulamalar planlarım.	1,95	,796
Çocuklara yönelik elektronik ortamda da eğlence ve öğrenme için uygulamalar planlarım.	1,97	,806
Gelişen teknolojiyi kütüphane uygulamalarında kullanırım.	2,10	,843
Bilgiyi teknolojik platformlarda sunabilirim.	2,16	,850
Web sitesi arayüzünün sürekli değişimi ve güncellenmesini sağlarım.	1,86	,810
Dijital içerik oluştururken güvenilir çevrimiçi kaynakların bilincinde olurum.	2,17	,833
Dijital içerik oluştururken içeriğe değer ve güvenilirlik katan doğru ve etkili bilgi sunarım.	2,13	,838
Dijital içerik oluşturma konusunda web araçları bilgisine sahibim ve kütüphanede uygulayırım.	2,02	,827

Çocuklara ve kütüphane kullanıcılarına yönelik güvenli internet kullanımı hakkında eğitim verebilirim.	2,06	,837
Çocukların dijital dünyada mahremiyet algısının korunmasına yönelik bilinç sahibiyim.	2,22	,879
Çocuklara ve kütüphane kullanıcılarına yönelik teknolojiyi güvenli bir araç olarak sunmak için onların dijital hak ve sorumluluklarının bilincindeyim.	2,23	,876
Elektronik yayınların hizmete sunulması konusunda bilgi ve beceri sahibiyim.	2,06	,853

Tablo 3.23: Mesleki Bilgi ve Beceriler Değerlendirme Ortalamaları

Tablo 3.23'te kütüphanecilerin verdikleri yanıtlar likert ölçeği sınırları ile değerlendirildiğinde genel ortalama 2,16 ile “ne katılıyorum ne katılmıyorum” dur.

Aşağıda yer alan tabloda mesleki bilgi ve becerilere yönelik yer alan her bir ifadenin yüzdelik bilgileri ve katılımcı sayıları verilmiştir.

Değerlendirme Ölçütleri	Katılmıyorum		Ne katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%
Derme oluştururken çocuk edebiyatı, süreli yayınlar, görsel-işitsel materyaller, web siteleri ve diğer elektronik medya hakkında materyal bilgisi sahibiyim.	70	22,2	80	25,4	165	52,4
Çocuğa yönelik oluşturulan dermenin içeriği ve sanatsal değeri hakkında bilgi sahibiyim.	64	20,3	103	32,7	148	47

Çocuğa yönelik oluşturulan dermede güncel konuları ve yayınları takip ederim.	76	24,1	97	30,8	142	45,1
Çocuk kütüphanesinin yönetimiyle ilgili mevzuatı bilir ve uygulamam.	98	31,1	93	29,5	124	39,4
Çocuk kütüphanesinin yönetiminde; bütçeleme, planlama ve organizasyon bilgi ve becerisine sahibim.	114	36,2	91	28,9	110	34,9
Pedagojik bilgiye sahibim ve iletişimimi bu bilgiyi göz önünde bulundurarak kurarım.	126	40	109	34,6	80	25,4
Çocuğun istediği bilgiyi ortaya çıkarmaya yönelik olarak ona yardımcı olacak sorular sorarım.	62	19,7	63	20	190	60,3
Çocuklara ve diğer kütüphane kullanıcılarına, ilgi ve yeteneklerine uygun materyal seçimi için tavsiye görüşmeleri yaparım.	71	22,5	51	16,2	193	61,3
Kütüphane kullanıcılarını, kütüphane kaynaklarının fiziksel ve dijital kullanımı hakkında eğitir ve onları desteklerim.	76	24,1	58	18,4	181	57,5
Elektronik ortamda danışma hizmeti verirken gelişmiş tekniklerle tarama yapabilirim.	90	28,6	73	23,2	152	48,3

Elektronik ortamda danışma hizmeti verirken çocuklarla kurulacak iletişimde bilgi ve becerilerimi geliştiririm.	97	30,8	62	19,7	156	49,5
Çeşitliliğe ve kültürel değerlere saygı gösterir ve kapsayıcı bir hizmet sunmak için çalışırım.	63	20	37	11,7	215	68,3
Çocukların ve çocuk bölümünün kaynaklarını kullanan diğer yetişkinlerin ihtiyaç ve tercihlerini düzenli ve sistematik olarak değerlendiririm.	68	21,6	75	23,8	172	54,6
Kütüphanenin yer aldığı mekâna bağlı olarak kullanıcı profili oluşturma konusunda bilgi ve beceriye sahibim.	62	19,7	67	21,3	186	59
Çocuk kütüphaneciliğinin tarihi ve kütüphanecilik bağlamındaki yeri hakkında bilgi sahibiyim.	101	32,1	98	31,1	116	36,8
Kütüphanecilik, çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili alandaki güncel eğilimleri takip ederim	95	30,2	84	26,7	136	43,2
Öz değerlendirme uygulamaları ve sürekli olarak mesleki gelişim fırsatlarını takip ederim.	67	21,3	95	30,2	153	48,6
Mesleki iletişim ağı oluşturarak kendi gelişimime katkı sağlarım.	74	23,5	99	31,4	142	45,1

Pedagojik bilgiye sahibim ve kütüphane uygulamalarını bu bilgilere göre planlarım.	123	39	111	35,2	81	25,7
Çocukların sosyal becerilerini geliştirmelerine katkı sağlamak için kütüphane uygulamaları sunarım.	76	24,1	79	25,1	160	50,8
Çocukların bilişsel gelişimine katkı sağlamak amacıyla fen atölyeleri, makerspace yaratıcılık atölyeleri vb. uygulamalar planlarım.	108	34,3	115	36,5	92	29,2
Çocuklara yönelik elektronik ortamda da eğlence ve öğrenme için uygulamalar planlarım.	108	34,3	115	35,2	98	31,1
Gelişen teknolojiyi kütüphane uygulamalarında kullanırım.	98	31,1	89	28,3	128	40,6
Bilgiyi teknolojik platformlarda sunabilirim.	92	29,2	80	25,4	143	45,4
Web sitesi arayüzünün sürekli değişimi ve güncellenmesini sağlarım.	128	40,6	103	32,7	84	26,7
Dijital içerik oluştururken güvenilir çevrimiçi kaynakların bilincinde olurum.	87	27,6	88	27,9	140	44,4
Dijital içerik oluştururken içeriğe değer ve güvenilirlik katan doğru ve etkili bilgi sunarım.	92	29,2	89	28,3	134	42,5

Dijital içerik oluşturma konusunda web araçları bilgisine sahibim ve kütüphanede uygulamam.	104	32,1	94	29,8	120	38,1
Çocuklara ve kütüphane kullanıcılarına yönelik güvenli internet kullanımı hakkında eğitim verebilirim.	101	32,1	94	29,8	120	38,1
Çocukların dijital dünyada mahremiyet algısının korunmasına yönelik bilinç sahibiyim.	94	29,8	57	18,1	164	52,1
Çocuklara ve kütüphane kullanıcılarına yönelik teknolojiyi güvenli bir araç olarak sunmak için onların dijital hak ve sorumluluklarının bilincindeyim.	93	29,5	58	18,4	164	52,1
Elektronik yayınların hizmete sunulması konusunda bilgi ve beceri sahibiyim.	105	33,3	85	27	125	39,7

Tablo 3.24: Mesleki bilgi ve becerilere yönelik değerlendirmeler

Tablo 3.24’göre çocuklara hizmet veren kütüphaneciler, mesleki bilgi ve becerilerine yönelik sorulan sorularda “katılıyorum” cevabını vererek bu ifadede yer alan mesleki bilgi ve beceriye sahip olduğunu belirtmiştir. Buna göre çocuk kütüphanecileri %68,3 değer ile “çeşitliliğe ve kültürel değerlere saygı gösterir ve kapsayıcı bir hizmet sunmak için çalışırım” ifadesindeki bilgi ve beceriye en yüksek oranda sahip olduğunu belirtmiştir. Ne katılıyorum ne katılmıyorum” cevabında ise en yüksek oran %36,5 ile “çocukların bilişsel gelişimine katkı sağlamak amacıyla fen atölyeleri, makerspace yaratıcılık atölyeleri vb. uygulamalar planlarım” olmuştur. Öte yandan bazı çocuk kütüphanecileri “katılmıyorum” cevabını vererek bu soruda yer alan ifade için mesleki bilgi ve beceriye sahip olmadığını belirtmişlerdir. Buna göre çocuk kütüphanecileri %40,6 oran ile “web sitesi arayüzünün sürekli değişimi ve

güncellenmesini sağlarım” ifadesindeki bilgi ve beceriye sahip olmadığını belirtmişlerdir. Bu cevabı %40 değeri ile takip eden “pedagojik bilgiye sahibim ve iletişimimi bu bilgiyi göz önünde bulundurarak kurarım” ifadesindeki bilgi ve beceridir.

Çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin mesleki bilgi ve becerilerine yönelik algıları tablo 3.25’te incelenmiştir.

Yaş	Ortalama	n	%	Ss
22-29	2,36	120	38,1%	,62
30-39	1,97	125	39,7%	,68
40-49	2,09	54	17,1%	,74
50-59	2,38	16	5,1%	,66

Tablo 3.25: Yaş* Mesleki Bilgi ve Beceriler

Tablo 3.25’e göre mesleki bilgi ve becerilerin yaş gruplarına göre ortalaması alındığında 50-59 yaş aralığında kütüphanecilerin 2,38 katılıyorum cevabıyla kendilerini yeterli gördüğü belirtilmiştir.

Yaş	n	Ort.	Ss	Varyansı	KT	Sd	KO	F	P	Anlam
				n						
				Kaynağı						
22-29	120	2,36	,62	Grup	10,469	3	3,49	7,878	0,001	1-2
				Arası			0			
30-39	125	1,97	,68	Grup İçi	137,30	310	,443			
					8					
40-49	54	2,09	,74	Toplam	147,77	313				
					7					
50-59	16	2,38	,66							

Tablo 3.26: Mesleki Bilgi ve Becerilerin Yaş Gruplarına Göre Farklılığın Olup Olmamasına İlişkin ANOVA Analizi¹⁹

Tablo 3.26'ya göre çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin mesleki bilgi ve becerilerinin yeterlik algıları yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır ($F=7,878$; $p<0.05$). Bu farklılığın hangi yaş grupları arasında oluştuğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre 22-29 yaş aralığındaki kütüphanecilerin yeterlik algıları ($X=2,36$), 30-39 yaş aralığındaki ($X=1,97$) ve 40-49 yaş aralığındaki ($X=2,09$) kütüphanecilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. 50-59 yaş aralığındaki ($X=2,38$) kütüphanecilerin ise 40-49 yaş aralığındaki ($X=2,09$) kütüphanecilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.27'da çocuk kütüphanecilerinin mesleki bilgi ve becerilerine yönelik algılarının eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin ANOVA analizi sonuçları gösterilmiştir.

Eğitim D.	n	Ort.	Ss	Varyansı n	KT	Sd	KO	F	P	Anlamlılık
Kaynağı										
Lisans	263	2,20	,65	Grup Arası	3,307	2	1,65	3,359	,030	1-2
Y.Lisans	49	1,92	,78	Grup İçi	144,47	311	,465			
Doktora	2	2,06	1,3	Toplam	144,77	311				
			,68							

Tablo 3.27: Mesleki Bilgi ve Becerilerin Eğitim Düzeylerine Göre Farklılığın Olup Olmamasına İlişkin ANOVA Analizi

¹⁹ 60 ve üzeri yaş grubu arasında herhangi bir katılımcı olmadığı için analizde gösterilmemiştir.

Tablo 3.27'ye göre çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin mesleki bilgi ve becerilerine yönelik yeterlilik algıları eğitim derecelerine göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır ($F=3,559$; $p<0.05$). Bu farklılığın hangi eğitim düzeylerine arasında oluştuğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre “lisans” mezunlarının algıları “yüksek lisans” mezunlarının algılarından daha yüksek saptanmıştır.

3.3.4 Çocuklara Hizmet Veren Kütüphanecilerin Gelişiminin Önündeki Engeller

Çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin kendilerini geliştirmelerinin önünde hangi engellerin olduğunu belirlemek amacıyla bir adet açık uçlu soru sorulmuştur. Bulgular, Tablo 3.28'de verilmektedir.

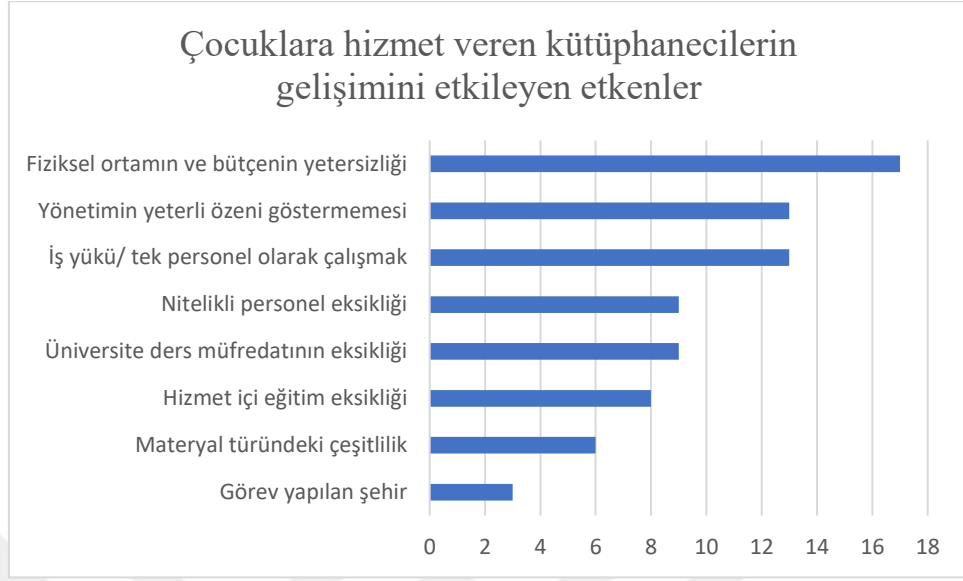
Çocuk kütüphaneciliği alanında kendinizi geliştirmenizin önünde engel(ler) olduğunu düşünüyor musunuz?		
	n	%
Evet	78	77,3
Hayır	23	22,7
Toplam	101	100

Tablo 3.28: Çocuk Kütüphanecilerinin Kendilerini Geliştirmelerinin Önündeki Engeller

Tablo 3.28'e göre sorulan açık uçlu soruya 101 katılımcı yanıt vermiştir. Bu yanıtlardan %80,5'i gelişiminin önünde bir engel olduğunu düşünürken %19,5'i hayır yanıtı vererek herhangi bir engelin olmadığını düşünmektedir.

Açık uçlu soruya verilen yanıtların daha kolay analiz edilebilmesi için benzer ifadeler gruplandırılmıştır. Bu gruplandırma 8 ana başlıkta şu şekilde yapılmıştır: Fiziksel ortamın ve bütçenin yetersizliği, üniversite ders müfredatının eksikliği, yönetimin gerekli özeni göstermemesi, materyal türündeki çeşitlilik, iş yükü/ tek personel olarak çalışmak, hizmet içi eğitim eksikliği, nitelikli personel eksikliği, görev yapılan şehir olarak sıralanmıştır.

Grafik 3.17'de açık uçlu soruya verilen yanıtlar ve katılım oranları verilmiştir.

Grafik 3.19: Çocuklara Hizmet Veren Kütüphanecilerin Gelişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Yorumlar

Grafik 3.17'ye göre çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin gelişiminin önündeki engellere ilişkin yapılan gruptandırma en yüksek oran “fiziksel ortamın ve bütçenin yetersizliği” (%16,8), en düşük oran ise “görev yapılan şehir” (%2,9) ifadesini kapsamaktadır.

Aşağıda her bir faktöre ilişkin yorumlar ayrıca açıklanacaktır.

Fiziksel Ortamın ve Bütçenin Yetersizliği

Bu başlık altında 17 kütüphaneci yorum yapmıştır. Halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerinde fiziksel ortamın yetersizliği nedeniyle çocuklara uygun ve ayrı bir alanın olmaması engel olarak görülmektedir. Buna ek olarak tek bir salon içerisinde hizmet verdiklerini belirten kütüphaneciler bu durumun yapılmak istenen etkinliklerin ve etkili hizmetin de önünde bir engel olduğunu belirtmişlerdir. Kendilerini geliştirmek istediklerini fakat kütüphane bütçelerinin de yetersiz olmasını engelleyen bir diğer etken olarak sıralamışlardır.

Yönetimin Gerekli Özeni Göstermemesi

Bu başlık altında 13 kişi yorum yapmıştır. Yorum yapan kütüphaneciler çocuk bölümleri/çocuk kütüphanelerindeki yönetimin gerekli özeni göstermemesini engel

olarak görmüşlerdir. Burada, yapılan etkinliklerin onay süreci, bürokratik işlemler ve çocuk bölümleri/çocuk kütüphanelerindeki çalışma sürelerinin belirsizliği ve sürekli farklı birimlerde görevlendirilmek olarak sıralanmıştır.

İş Yüğü/ Tek Personel Çalışmak

Bu başlık altında 13 kütüphaneci yorum yapmıştır. Yapılan yorumlarda tek personel olarak çalışmanın bir sonucu olarak tüm birimlerden sorumlu olmanın uzmanlaşma önünde engel olduğu belirtilmiştir. Sadece çocuk bölümü/çocuk kütüphanesiyle değil diğer birimlerdeki iş yükünün bu alandaki üretkenliklerini ve enerjilerini düşürdüğünü ve kendilerini geliştiremediklerini vurgulamışlardır.

Nitelikli Personel Eksikliği

Bu başlık altında 9 kütüphaneci yorum yapmıştır. Burada kütüphaneciler birlikte çalıştıkları iş arkadaşlarının bilgi, kültür ve çalışma isteklerinin az olmasından oluşan nitelikli personel eksikliğini gelişimlerini engelleyen bir etken olarak görmüşlerdir. Ayrıca kütüphanelerde daha fazla nitelikli genç personelin yer alması gerektiğini de belirtmişlerdir. Ağırlıklı olarak bulundukları yerlerde tek personel olarak çalışan kütüphanecilerin daha fazla meslektaşlarıyla çalışmaya ihtiyaç duydukları belirtilmiştir. Bu durumun da kendilerini geliştirecek bir motive aracı olduğunu ve kütüphanelerinde fikirlerini paylaşabilecekleri kütüphaneci çalışma arkadaşlarının olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Üniversite Ders Müfredatının Eksikliği

Bu başlık altında 9 kütüphaneci yorum yapmıştır. Halk kütüphanesinde her yaşta kitleye hizmet veren kütüphaneciler, yetişkin ve çocuk kullanıcılarına ve birlikte çalıştıkları personele yaklaşım noktasında yeterli akademik dersi alamadıklarını ve bu konunun bir engel teşkil ettiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca dezavantajlı kullanıcı gruplarının olduğu ve onlarla kurulacak iletişim noktasında da sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Buna ilaveten çocuklara verilen hizmette pedagojik bir eğitime ihtiyaç duyduklarını ve bunu kişisel bir çaba ile yapmaya çalıştıklarını ifade ederek bilgi ve belge yönetimi bölümü ders müfredatının geliştirilmesi/güncellenmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Hizmet İçi Eğitim Eksikliği

Bu başlık altında 9 kütüphaneci yorum yapmıştır. Yorum yapan kütüphaneciler hizmet içi eğitim eksikliği nedeniyle ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri bireysel olarak sağlayamaya çalıştıklarını fakat maddi olarak bu eğitimleri karşılayamadıklarını ifade etmişlerdir. Bakanlık tarafından çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin gelişimlerini destekleyecek ocuk kütüphaneciliği uzmanlığı altında hizmet içi eğitimin yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Aksi halde gelişen teknolojiyle birlikte kendilerini yenilemelerinin bireysel bir çabayla çok zor olacağını ifade etmişlerdir.

Materyal Türündeki eşitlilik

Bu başlık altında 6 kütüphaneci yorum yapmıştır. Yapılan yorumlarda halk kütüphanelerinin ocuk bölümü için çok az bir alan ayrıldığı belirtilmiştir. Bunun sonucu olarak çocukların ilgi alanlarına ve yaş gruplarına göre materyal bulundurmanın zorlaştığı ve çeşitliliğin azaldığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla kütüphaneciler çocuklara hizmet verirken farklı deneyimler elde etmek adına materyal türlerindeki çeşitliliğin kütüphanelerinde olmamasını gelişimlerini etkileyen bir engel olarak görmektedirler.

Görev Yapılan şehir

Bu başlık altında 3 kütüphaneci yorum yapmıştır. Yapılan yorumlarda görev yaptıkları şehirlerin imkanlarının kısıtlı olduğunu ve bulundukları yerde ocuk nüfusunun az olmasından dolayı yeterli deneyimi sağlayamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun da kendi gelişimleri için bir engel olduğunu belirtmişlerdir.

3.4 DEĞERLENDİRME

Bu araştırma çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin kişisel, genel ve mesleki bilgi ve becerilerine (çocuk kütüphaneciliği alanına özgü) yönelik yeterlilik algılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu araştırmanın bulguları değerlendirildiğinde halk kütüphanesinin çocuk bölümü/çocuk kütüphanesinde halihazırda çalışan kütüphaneci sayısı %41,3'dür (130 kişi). Halk kütüphanelerinde çalışan meslek eğitilmiş kütüphaneci sayısı, Türkiye nüfusuna oranladığında genel olarak oldukça düşüktür. Çocuk kütüphanecileri / çocuklara hizmet veren kütüphaneciler için ise bu oran daha da düşüktür. Oysa eğitilmiş personel kütüphaneyi oluşturan temel öğelerden biridir. Katılımcılar da nitelikli personel eksikliğini kütüphanenin temel sorunlardan biri olarak görmektedir. Peng (2019) de araştırmasında bu bulguya benzer bir sonuç ortaya koyarak Tayvan'daki halk kütüphanelerinde yaşanan personel eksikliğini vurgulamış ve uzman çocuk kütüphanecisi sayısının oldukça düşük olduğunu ve buna bağlı olarak yaptığı araştırmada az sayıda katılımcının yer aldığını belirtmiştir.

Araştırmanın önemli bulgularından biri çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin kişisel tutum ve özelliklerine (2,78) ve genel bilgi ve becerilerine (2,34) yönelik algılarının yüksek olmasıdır. Bunun yanında çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin mesleki bilgi ve becerilerine (çocuk kütüphaneciliği alanına özgü) yönelik algılarının “katılmıyorum” ifadesine daha yakın bir oranla (2,16) düşük olduğu saptanmıştır.

Çocuk kütüphanecilerinin en yüksek oranda katıldıkları (%92,1) kişisel tutum ve özellik “çocuklara karşı sabırlı ve hoşgörülüyüm” ifadesidir. Sonrasındaki en yüksek orana sahip (%84,8) kişisel tutum ve özellik “sıcakkanlı ve güler yüzlüyüm” ifadesidir.

Öte yandan, kadın kütüphanecilerin kişisel tutum ve özellik algılarının erkeklere göre yüksektir. Fakat kişisel tutum ve özellikler ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna karşın kişisel tutum ve özelliklerle yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre 22-29 yaş aralığındaki kütüphanecilerin yeterlik algıları ($X=2,84$), 30-39

yaş aralığındaki ($X=2,73$) kütüphanecilerden daha yüksektir. Bu durum mesleğe yeni başlayan kütüphanecilerin sabır ve hoşgörüsünün ayrıca mesleki motivasyonlarının daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çocuk kütüphanecilerinin genel bilgi ve becerilere yönelik olarak en yüksek oranda katıldıkları ifade (%75,9) “kişilerarası duyarlılık bilgi ve becerisine sahibim” dir. Sonrasındaki en yüksek orana sahip (%69,8) ifade ise “takım çalışması becerisine sahibim” dir. En düşük oranda katıldıkları (%26,6) ise “bir yabancı dil bilgisine sahibim” ifadesidir. Hamada ve Stavridi (2013) çalışmasında etik ve sosyal sorumluluk, eleştirel düşünme, yabancı dil bilgisi ve benzerlerini genel bilgi ve beceriler altında sıralamıştır. Çocuk kütüphanecilerine bu bilgi ve becerilerin çalışma hayatında gerekli olup olmadığını sorulduğunda ise oldukça sınırlı sayıda olan katılımcıların (5 kişi) 2’si bilgi ve becerilerin tamamının gerekli olduğunu diğer 2 kişi ise yabancı dilin bir kişi de eleştirel düşünme becerisinin çocuk kütüphanecileri için gerekli olmadığını belirtmiştir. Oysa her meslek sahibinin kendini geliştirmek için anadili dışında mesleki gelişmeleri takip edecek okumalar yapabilmek için yabancı dil bilgisi olmalıdır. Sorun bu becerinin nerede ve nasıl kazanılacağıdır.

Öte yandan, kadın ve erkek kütüphanecilerin genel bilgi ve becerilere yönelik algıları eşit orana sahiptir (2,34). Fakat, genel bilgi ve beceri ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Doğal olarak erkekler de kadınlar da her meslek elemanının sahip olması gereken bilgi ve becerilere sahip olup işlerini en iyi şekilde yapmak isterler. Bir diğer bulgu çocuk kütüphanecilerinin genel bilgi ve becerileriyle yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğudur. Buna göre 22-29 yaş aralığındaki kütüphanecilerin genel bilgi ve becerilere yönelik algıları ($X=2,46$), 30-39 yaş aralığındaki ($X=2,24$) kütüphanecilerden daha yüksektir. Bu durum mesleğe yeni başlayan kütüphanecilerin mesleki tecrübelerinin daha az olmasına rağmen daha tecrübeli olan 30-39 yaş aralığındakilere göre bu konuda kendilerini daha yetkin hissetmektedirler. Ayrıca bazı çalışmalar genel mesleki becerilerin önemine dikkat çekmektedir (Peng,2019). Peng’e göre çocuk kütüphanelerinde yeterli sayıda elemanın istihdam edildiği -kütüphanecilerin tek kişi çalışmak durumunda olmadığı- ülkeler için kütüphanecilerden ayrıntılı mesleki ALSC yeterlilik alanlarına özgü bilgi ve becerilerin beklenmesi doğaldır. Bu konuda daha az

gelişmiş ülkeler için ise kütüphanecilerin genel bilgi ve becerilerinin artırılması daha önemlidir.

Araştırma bulgularına göre “çeşitliliğe ve kültürel değerlere saygı gösterir ve kapsayıcı bir hizmet sunmak için çalışırım” ifadesi çocuk kütüphanecilerinin en yüksek oranda katıldığı mesleki bilgi ve beceridir (%68,3). Sonrasındaki en yüksek orana sahip (%61,3) ifade ise “çocuklara ve diğer kütüphane kullanıcılarına, ilgi ve yeteneklerine uygun materyal seçimi için tavsiye görüşmeleri yaparım” dır. En düşük oranda katıldıkları (%26,7) ise “web sitesi arayüzünün sürekli değişimi ve güncellenmesini sağlarım” ve onu (%25,4) “pedagojik bilgiye sahibim ve iletişimimi bu bilgiyi göz önünde bulundurarak kurarım” ifadesi izlemektedir. Sullivan (2022)’nin araştırmasında bu bulguya benzer bir şekilde çocuk gelişimi bilgisinin çocuk kütüphaneciliğinin birçok yönü ile ilgili olduğu saptanmaktadır. Ayrıca yeni çocuk kütüphanecilerinin öncelikle pratik deneyime dayalı bazı bilgilere sahip olmasına rağmen, birçoğunun bilgi boşluğuna yol açabilecek güçlü bir akademik temelden yoksun olduğunu da göstermektedir.

Öte yandan çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin mesleki bilgi ve becerilerine yönelik algıları ile yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre 22-29 yaş aralığındaki kütüphanecilerin algıları ($X=2,36$), 30-39 yaş aralığındaki ($X=1,97$) ve 40-49 yaş aralığındaki ($X=2,09$) kütüphanecilerden daha yüksektir. 50-59 yaş aralığındaki ($X=2,38$) kütüphanecilerin mesleki bilgi ve becerilerine yönelik algılarının ise 40-49 yaş aralığındaki ($X=2,09$) kütüphanecilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre 22-29 yaş aralığındaki kütüphanecilerin mesleki bilgi ve becerilerine yönelik algılarının daha yüksek olması teknoloji ile iç içe yaşadıkları ve gelişime daha kolay ayak uydurabildiklerini gösteriyor şeklinde yorumlanabilir. Mesleki bilgi ve beceriler ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelendiğinde ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. Burada lisans mezunlarının algısının yüksek lisans mezunlarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, yüksek lisans yapan kütüphanecilerin çocuk kütüphaneciliği alanı dışında bir BBY alanında tezli ya da tezsiz YL yapmaları ile açıklanabilir.

Çocuk kütüphanecilerinin kişisel, genel ve mesleki bilgi ve becerilerine yönelik algıları ile yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda çocuk kütüphanecilerinin mesleki bilgi ve becerilerine yönelik algıları ile eğitim düzeyleri arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, kadın kütüphanecilerin kişisel tutum ve algıları erkeklere göre daha yüksektir ama istatistiksel olarak cinsiyetle tutum ve özellikler arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Yaş grupları arasında ortaya çıkan anlamlı ilişkide ise göreve yeni başlayan kütüphanecilerin yeterlilik algıları çoğunlukla diğer yaş gruplarına göre daha yüksektir.

Çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin kendilerini geliştirmelerinin önünde yatan engel (ler)in var olup olmadığı sorusuna katılımcıların (n=118) %77,3'ü evet %22,7 'i hayır yanıtını cevabını vermiştir. Evet cevabını veren katılımcılar, en yüksek katılım oranıyla (%16,84) “fiziksel ortamın ve bütçenin yetersizliği” ifadesine katılmışlardır (Grafik: 3.19). Buna göre fiziksel ortamın yetersizliği sebebiyle tek bir salon içerisinde hizmet verdiklerini belirten kütüphaneciler bu durumun yapılmak istenen uygulamaların ve etkili hizmetin önünde bir engel olduğunu ifade etmişlerdir. “Yönetimin yeterli özeni göstermemesi” ifadesi de sonrasındaki en yüksek katılım oranına sahiptir. Bu engeli; yapılan etkinliklerin onay süreci, bürokratik işlemler ve çocuk bölümleri/çocuk kütüphanelerindeki çalışma sürelerinin belirsizliği ve sürekli farklı birimlerde görevlendirilmek olarak izlemektedir.

SONUÇ

Çocuklar toplumun önemli parçası olduğu gibi geleceğidir. Ülkemizde çocuklara yönelik kütüphane hizmetleri, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı

kütüphanelerin çocuk bölümlerinde ya da müstakil çocuk kütüphanelerinde verilmektedir. Ayrıca belediyeler de çocuklara hizmet veren kütüphaneleri örgütlemektedir. Çocukların hizmet aldığı kütüphanelerde yaşam boyu öğrenme isteklerinin karşılanacağı merak güdülerinin uyarılacağı, çocuk kütüphanecilerinin rehberlik edeceği bir ortam sunulmalıdır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler de hiç şüphesiz çocuk kütüphanecisinin hizmet anlayışına ve sahip olduğu bilgi ve becerilere yenilikler getirmektedir. Bu bağlamda çocuk kütüphanecisinin ne tür bilgi ve becerilere sahip olması gerektiği de bir araştırma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu tezin temel amacı da çocuklara hizmet veren kütüphaneciler için temel yeterliliklerin ne olduğunu alan yazınına dayalı olarak ortaya koymak ve Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı halk ve çocuk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin yeterlilik algılarını belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı halk ve çocuk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin kişisel, genel ve mesleki bilgi ve becerilerine yönelik web üzerinden bir anket uygulanmıştır (n= 315).

Çocuk kütüphaneciliği alanında yapılan araştırmalar çocukların yetişkinlere nazaran okuma, kitap ve kütüphane konusunda çok daha özel bir ilgiye ve rehberliğe ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Bu nedenle çocuklar için bir eğlenme ve öğrenme merkezi olan çocuk kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin yalnızca dermenin geliştirilmesi ve hizmete sunulup kullanılması konularında değil aynı zamanda bizzat çocuğun kendisi hakkında bilgi sahibi olması önemlidir. Daha spesifik olarak belirtilmesi gerekirse pedagojik bilgi çocuk kütüphanecileri için temel bilgiler arasında değerlendirilmektedir. Çocuk kütüphaneci hangi yaş grubu için hangi düzeyde aktivitelerin gelişimsel olarak uygun olacağı konusunda bilgi sahibi olmalı ve bu tür aktiviteleri bu bilgi ışığında yapmalıdır. Ayrıca gerektiğinde ailelere ya da bakıcılara yol gösterebilmelidir.

Çocuk kütüphanecisinin yeterlilikleri alan yazını bağlamında değerlendirildiğinde sahip olunması gereken bilgi ve becerilerin genel bilgi ve beceriler, mesleki bilgi ve beceriler ve kişisel tutum ya da özellikler biçiminde incelendiği görülür. Her profesyonelin sahip olması gereken yabancı dil gibi genel

bilgi ve beceriler ve Web teknolojisi hakimiyeti ya da elektronik kaynak yönetimi gibi mesleki bilgi ve beceriler yanında sahip olunması gereken sabırlı ve eşitlikçi olmak gibi kişisel tutumlar da başarılı bir çocuk kütüphanecisi olmaya katkı sunar. Ayrıca deneyim de gözardı edilmemelidir. ALSC'nin çocuk kütüphanecilerinin mesleki yeterliliklerini 7 başlıkta topladığı görülmektedir. Dijital ortama özgü bilgi ve beceriler de ayrı bir başlık altında değil; temel yeterlilik alanları içinde ele alınmaktadır. Çocuk kütüphanelerinde yeterli sayıda elemanın istihdam edildiği - kütüphanecilerin tek kişi çalışmak durumunda olmadığı ülkeler için kütüphanecilerden ALSC'nin belirlediği tüm yeterlilik alanlarına yönelik mesleki bilgi ve becerilerinin beklenmesi doğaldır. Daha az gelişmiş ülkeler için ise kütüphanecilerin kişisel tutumlarının ve genel bilgi ve becerilerinin güçlendirilmesinin mesleki bilgi ve becerilerinden daha önemli olduğunu ileri süren çalışmalar vardır.

Ülkemizde (Bakanlığa bağlı olarak) hizmet veren kütüphaneciler halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerinde; ilçe ve semt kütüphanelerinde ya da müstakil binalı çocuk kütüphanelerinde görev yapmaktadır. Bazen tek bir kütüphaneci tüm hizmetleri sağlamakla sorumlu olmaktadır. Bazı halk kütüphanelerinde ise görev verildiğinde çocuk kütüphanecisi rolü üstlenilmektedir. Dolayısıyla koşul ve sorumluluklar çok geniş ölçüde farklılık göstermektedir. Bu nedenle yeterlilikler halk kütüphanesinde çocuklara hizmet etmek için gereken minimum etkinlik ve beceri düzeylerini kategorize etmekten çok kapsayıcılığı açısından ele alınmalıdır.

Araştırmanın bulguları göstermektedir ki, halk kütüphanesinin çocuk bölümünde ya da çocuk kütüphanesinde halihazırda çalışan kütüphaneci oranı %41,3'tür. Öte yandan tüm birimlerden sorumluyum yanıtını veren kütüphaneci sayısı ise toplam katılımcıların %55,3'ünü oluşturmaktadır. Buna göre kütüphanecilerin büyük bölümü meslek elemanı eksikliği nedeniyle kütüphanedeki tüm birimlerden sorumlu görünmektedir. Bu durum kütüphanecilerin çocuk kütüphaneciliği alanına yoğunlaşmalarını / uzmanlaşmalarını sağlayacak ortama ihtiyaçları olduğunu göstermektedir. Ayrıca Türkiye'nin sahip olduğu çocuk nüfusu düşünüldüğünde bu önemli bir ihtiyaçtır.

Türkiye’de nüfusa oranlandığında halk kütüphanesi ve bu kütüphanelerde çalışan meslek elemanı (kütüphaneci) sayısı oldukça azdır. 2021 yılında 18 yaşın altında 22 milyon 738 bin 300 çocuk vardır (TÜİK,2021). Bakanlığa bağlı 1252 halk kütüphanesinin her birinde çocuk bölümü olduğu kabul edilirse, 2021 yılı için kütüphane başına 18.162 kadar çocuğa hizmet verilmek zorundadır.²⁰ 1252 halk kütüphanesinde ise yalnızca 955 kütüphaneci vardır. Bu veri hem kütüphane sayısının hem de kütüphaneci sayısının artırılması gerektiğini açıkça göstermektedir. Çocuk kütüphanecileri ise niceliksel olarak daha yetersiz kalmaktadır.

Türkiye’de çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin kişisel, mesleki ve genel bilgi ve becerilerine yönelik algılarına ilişkin bulgular bölüm 3.4’te ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Burada kısaca değinilecek olursa çocuk kütüphanecilerinin kişisel tutum ve özelliklerine yönelik algıları ile genel bilgi ve becerilerine yönelik algıları genel olarak yüksektir. Buna karşın çocuk kütüphanecilerin mesleki bilgi ve becerilerine (çocuk kütüphaneciliği alanına özgü) yönelik algıları, genel bilgi ve beceriler ile kişisel tutumlara göre daha düşüktür. Bu bulgu çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin bazı mesleki konularda (örn.web teknolojileri) kendilerini geliştirmeye daha çok ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır.

Çocuk kütüphanecilerinin en yüksek oranda katıldıkları (%92,1) **kişisel tutum ve özellik** “çocuklara karşı sabırlı ve hoşgörülüyüm” ifadesidir. Onu sırasıyla “sıcakkanlı ve güler yüzlü” ve “bireysel farklılıkları kabul eden ve kültürel çeşitliliğe saygılı bir kişiyim” izlemektedir. En düşük oranda katıldıkları ise ‘hevesli ve istekliyim’dir (X=2,70). Aynı zamanda kadın kütüphanecilerin kişisel tutum ve özelliklere yönelik algısı erkeklere göre yüksektir. Fakat cinsiyet ile kişisel tutum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur. Buna karşın kişisel tutum ve özelliklerle yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre 22-29 yaş aralığındaki kütüphanecilerin yeterlik algıları (X=2,84), 30-39 yaş aralığındaki (X=2,73) kütüphanecilerden daha yüksektir. Bu durum mesleğe yeni

²⁰ İllere göre bu sayı artar ya da azalabilir.

başlayan kütüphanecilerin sabır ve hoşgörüsünün ayrıca mesleki motivasyonlarının diğer yaş gruplarından daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Genel bilgi ve becerilere yönelik bulgular göstermektedir ki çocuk kütüphanecilerinin en yüksek oranda katıldıkları ‘kişilerarası duyarlılık bilgi ve becerisine sahibim’ ifadesidir (%75,9). En düşük oranda katıldıkları (%26,6) ise “bir yabancı dil bilgisine sahibim” ifadesidir. Aynı zamanda çocuk kütüphanecilerinin genel bilgi ve becerileri ile yaş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre 22-29 yaş aralığındaki kütüphanecilerin algıları ($X=2,46$), 30-39 yaş aralığındaki ($X=2,24$) kütüphanecilerden daha yüksektir. Bu durum 30-39 yaş aralığındaki kütüphanecilerin tecrübelerine rağmen genel bilgi ve beceriler konusunda daha genç olanlara göre kendilerini geliştirme ihtiyacında olduklarına da işaret etmektedir.

Çocuk kütüphanecilerin **mesleki bilgi ve becerilere** yönelik olarak yüksek oranda katıldıkları ifade (%68,3) “çeşitliliğe ve kültürel değerlere saygı gösterir ve kapsayıcı bir hizmet sunmak için çalışırım” ve sonrasındaki en yüksek orana sahip (%61,3) ifade ise “çocuklara ve diğer kütüphane kullanıcılarına, ilgi ve yeteneklerine uygun materyal seçimi için tavsiye görüşmeleri yaparım” dır. En düşük oranda katıldıkları (%26,7) ise “web sitesi arayüzünün sürekli değişimi ve güncellenmesini sağlarım” ifadesidir ve onu %40 ile ise “pedagojik bilgiye sahibim ve iletişimimi bu bilgiyi göz önünde bulundurarak kurarım” izlemektedir. Mesleki bilgi ve becerilere yönelik bu bulgular kütüphanecilerin web teknolojisi ve pedagoji konusunda kendilerini mesleki olarak geliştirme ihtiyacında olduğunu göstermektedir. Literatürde de çocuk kütüphanecisinin sahip olması gereken teknolojik beceriler arasında BİT uygulamaları, donanım, ağ oluşturma ve güvenlik, kamu erişim teknolojisi, dijital bilgi yönetimi ve dijital içerik oluşturma ile dijital hak yönetimi bilgisi yer almaktadır. Çocuğu ve gelişim dönemlerini bilmek bunlarla uyumlu programlar/hizmetler örgütlemek çocuk kütüphanecinin yeterlilikleri arasında görülmektedir (Stavridi ve arkadaşları,2016).

Ayrıca, çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin **mesleki bilgi ve becerilerine yönelik yeterlilik algıları ile yaş grupları** arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre 22-29 yaş aralığındaki

kütüphanecilerin mesleki bilgi ve beceri algılarının ($X=2,36$), 30-39 yaş aralığındaki ($X=1,97$) ve 40-49 yaş aralığındaki ($X=2,09$) kütüphanecilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. 50-59 yaş aralığındaki ($X=2,38$) kütüphanecilerin ise 40-49 yaş aralığındaki ($X=2,09$) kütüphanecilerden daha yüksek mesleki bilgi ve beceri algısına sahip olduğu saptanmıştır. 22-29 yaş aralığındaki kütüphanecilerin mesleki bilgi ve becerilerine yönelik algılarının daha yüksek olması teknoloji ile iç içe yaşadıkları ve bu konudaki gelişime daha kolay ayak uydurabildiklerini gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Mesleki bilgi ve beceriler ile eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelendiğinde de istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. Lisans mezunlarının mesleki bilgi ve becerilerine yönelik yeterlilik algıları yüksek lisans mezunlarına göre daha yüksektir. Bu bulgu, yüksek lisans yapan kütüphanecilerin çocuk kütüphaneciliği alanı dışında bir BBY alanında tezli ya da tezsiz YL yapmaları ile de açıklanabilir.

Çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin kendilerini geliştirmelerinin önünde yatan engel (ler)in var olup olmadığı sorusuna katılımcıların ($n=118$) %77,3'ü 'evet' %22,7'si hayır yanıtını cevabını vermiştir. Bu engeller fiziksel ortamın ve bütçenin yetersizliği" (%16,84) ilk sıradadır. Buna göre fiziksel ortamın yetersizliği sebebiyle tek bir salon içerisinde hizmet verdiklerini belirten kütüphaneciler bu durumun yapılmak istenen uygulamaların ve etkili hizmetin önünde bir engel olduğunu ifade etmişlerdir. "Yönetimin yeterli özeni göstermemesi" ifadesi de sonrasındaki en yüksek katılım oranına sahiptir. Üniversite ders müfredatının eksikliği, materyal türündeki çeşitlilik, iş yükü/ tek personel olarak çalışmak, hizmet içi eğitim eksikliği, nitelikli personel eksikliği, görev yapılan şehrin olanakları da diğer engeller arasında görülmektedir.

Türkiye'de halk kütüphanelerinde yaşanan meslek elemanı (kütüphaneci / bilgi ve belge yöneticisi) eksikliğinin çocuk kütüphaneciliği alanındaki uygulamayı ve /veya uzmanlaşmayı da etkilediği kolayca ileri sürülebilir. Çocuklara yönelik hizmetler konusunda alan dışından olan kütüphane yöneticilerinin tutumu da buna dahil edilmelidir. Günümüzün kütüphanecileri / bilgi ve belge yöneticileri bir yandan kullanıcı beklentilerini karşılayabilmek için öte yandan bilgi ve iletişim

teknolojilerindeki gelişmelerle başa çıkmak için teknoloji konusunda kendilerini geliştirmek durumundadırlar. Bu araştırmaya katılan kütüphaneciler de özellikle Web teknolojileri konusunda kendilerini daha az yeterli bulmaktadır. Daha az yeterli hissettikleri bir diğer konu ise pedagojidir. BBY bölümlerinin çocuk kütüphaneciliği alanındaki bu ihtiyaçları gözeten programlar geliştirmesi gerektiği açıktır. Genel olarak Web teknolojilerini içeren BBY öğretim programlarına çocuk gelişimi ve pedagoji içeriğinin de dahil edilmesi ve mezuniyet sonrası kütüphanecilerin bu alanda da sürekli eğitim fırsatları ile desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca, kütüphaneciler / bilgi ve belge yöneticileri “yaşam boyu öğrenmenin” anlamını iyi bilen insanlardır. Bu nedenle de öğrenme fırsatlarının öneminin farkındadırlar. Kütüphanecilerin her türlü öğrenme ortamından (eğitim, konferans, gezi vd.) yararlanmaları için yöneticileri tarafından desteklenmeleri de bu açıdan önemlidir. Çocuk kütüphanecilerinin yeterliliklerini arttırmaya yönelik Kültür ve Turizm Bakanlığı çatısı altında düzenli aralıklarla hizmet içi eğitimin gerçekleştirilmesi tek kişi olarak çalışan kütüphaneciye motivasyon sağlayacak ve mesleki bir ağ kurmasını kolaylaştıracaktır. Buna ek olarak çocuklara hizmet veren kütüphanecilerin kurumsal bir kimlik altında “çocuk kütüphanecisi” adıyla kabul görmesi düşünülmelidir. Bu durum uzmanlaşmayı sağlayacağı gibi çocuklara verilen kütüphane hizmetinin niteliğini de şüphesiz arttıracaktır.

Bu çalışma Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı müstakil binada hizmet veren çocuk kütüphanelerinde ve halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerinde görev yapan kütüphanecileri kapsamaktadır. Fakat belediyelere bağlı halk kütüphanelerinde çalışan çocuk kütüphanecilerini de kapsayan yeni araştırmalar bu konuya bütüncül bir bakış kazandıracaktır.

KAYNAKÇA

“5RIGHTS”: 2018

“About 5Rights Foundation”, (Çevrimiçi) <https://5rightsfoundation.com/about-us/>, 01 Eylül 2021.

AFKHAMİ, N., TAJAFARİ, M., "The Status of Librarians' Communication Skills NOWKARİZİ, M., ASGHARİ N. VE and the Effective Factors in Public Libraries" SEYYED M.: 2019

Library Philosophy and Practice (e-journal), (Çevrimiçi)

<https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/2190>,

23 Ağustos 2021.

AKKAYA, M. VE ODABAŞ, H.: 2019 “Kütüphane Deneyiminin Beşiği Olarak Çocuk Kütüphaneleri” Yay. Haz. Akkaya, M. ve Odabaş, **Bilgi Merkezleri: Kütüphaneler – Arşivler – Müzeler**, İstanbul, Hiperlink Yayınları, s.82-125.

ALACA, E.: 2015

“Halk Kütüphanelerinde Yenilikçi Hizmet Geliştirme Süreci: Bartın Ulus Kültür Ve Sanatevi Halk Kütüphanesi Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı.

ALAN, B.: 2019

“Genel öğretmenlik yeterliliklerinin belirlenmesi ve yeterliliklere dayalı bir hizmet öncesi öğretmen eğitimi programının tasarlanması”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Programı / Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

ALPAY, M. 1991

Kütüphane: Dünyü Yarına Bağlayan Köprü, İstanbul, Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları.

ALSANCAK SIRAKAYA, D.: 2018

“Oyunlaştırarak ölçme ve değerlendirme”, Ed. Nezih Önal, **Etkinlik örnekleriyle zenginleştirilmiş eğitimde teknoloji**

- uygulamaları içinde s. 186-216, Ankara, Pegem Akademi.
- ALTINKÖPRÜ, T.: 2003 **Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır**, İstanbul, Hayat Yayıncılık.
- AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION (ALA): 1989 “Presidential Committee on Information Literacy: final report”, (Çevrimiçi) <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/publications/whitepapers/presidential.cfm>, 5 Nisan 2021.
- AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION (ALA): 2018 “Selection Criteria”, (Çevrimiçi) <https://www.ala.org/tools/challengesupport/select-ionpolicytoolkit/criteria>, 5 Eylül 2021.
- AMERICAN LIBRARY ASSOCIATION (ALA): 2020 “Children's Librarian”, (Çevrimiçi) <https://www.ala.org/educationcareers/libcareers/jobs/children>, 24 Haziran 2020.
- ARAL, N. VE SAĞLAM, M.: 2016 “Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları”, **Çocuk ve Medeniyet**, 1/2, 43-56.
- ARAL, N., TANRIBUYURDU, E., YURTERİ TİRYAKİ, A., SAĞLAM, M., AYSU, B.: 2015 “Türkiye’de çocuk gelişimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi”. **Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi**, 14/1, 7-16
- ASLAN H.: 2019 “48-66 Aylık Çocuklarda Dil Gelişimi Ve Sosyal Beceri İle İlişkili Değişkenlerin Araştırılması”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı.
- ASLAN, A.: 2016 “Türkiye’de Çocukların Güvenli İnternet Kullanımında 2010-2015 Yılları Arasındaki Değişimler Ve Uygulamaların Yansımaları”

Doktora Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar Ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı.

ASSOCIATION FOR LIBRARY
SERVICE TO CHILDREN (ALSC):
2016

“Programs For School-Aged Kids” (Çevrimiçi)
https://sarahtarvid.files.wordpress.com/2016/10/programs-for-school-aged-kids_-association-for-library-service-to-children-alsc.pdf, 30 Eylül 2020.

ASSOCIATION FOR LIBRARY
SERVICE TO CHILDREN (ALSC):
2020

“Competencies for Librarians Serving Children in Libraries”, (Çevrimiçi)
<https://www.ala.org/alsc/edcareers/alsccorecomps>, 14 Ekim 2021.

AYTEKİN, G.: 2021

“Btk, çocuklar için dijital mahremiyet rehberi hazırladı”, (Çevrimiçi)
<https://www.guvenliweb.org.tr/haber-detay/btk-cocuklar-icin-dijital-mahremiyet-rehberi-hazirladi>, 25 Eylül 2021.

BADKE, W.: 2010

“Foundations of information literacy: Learning from Paul Zurkowski”, (Çevrimiçi)
https://www.researchgate.net/publication/293703989_Foundations_of_information_literacy_Learning_from_paul_zurkowski 24 Nisan 2021.

BALAGOPAL, M.: 2018

“Managerial Skill for Library Professionals in the Digital Library Environment”, (Çevrimiçi)
https://www.researchgate.net/publication/344266263_Managerial_Skill_for_Library_Professionals_in_the_Digital_Library_Environment 24 Mayıs 2021.

BATU, M., KALAMAN. S.: 2018

“İletişimde Kavramsal Çerçeve: 2000 Yılı Sonrasında Türkiye’deki Yayınlar Üzerine Bir İnceleme”, **Selçuk İletişim** 11/1, 19-39.

BAYRAKCI, S.: 2020

“Dijital Yetkinlikler Bütünü Olarak Dijital Okuryazarlık: Ölçek Geliştirme Çalışması”, Doktora Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim
Dalı Bilişim Bilim Dalı.

BAWDEN, D.: 2001

Doi:10.1108/EUM00000000007083

“Information And Digital Literacies: A Review Of
Concepts”, **Journal of Documentation**, 57/2,
218-259.

BAZ, F. Ç.: 2018

“Çocuklar İçin Kodlama Yazılımları Üzerine
Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, **Current Research
In Education**, 4/1, 36-47.

BENKE, L. F.: 2019

"It's All Fun and Games Until Someone Learns to
Read, Then It's Educational: Children's
Librarians as Literacy Educators" Colorado,
Doktora Tezi, University of northern colorado,
College of Education and Behavioral Sciences
School of Psychological Sciences Educational
Psychology.

BIN HASHIM, L., MOKHTAR, W.: “Preparing New Era Librarians and Information
2012 Professionals: Trends and Issues”, **International**

Journal of Humanities and Social Science, 2/7:
151-155.

BİÇER, A. U.: 2019

“E-Öğrenme İçerik Geliştirme Araçlarına Yönelik
İnanç Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Çeşitli
Değişkenlere Göre İncelenmesi”, Yayınlanmamış
Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara
Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar
ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim
Dalı.

BİGDELİ, Z., HAİDARİ, G., HAJİ, “Gamification In Library Websites Based On
YAKHCHALI, A. VE BASIRIAN J. R.: Motivational Theories”, **Webology**, 13/1, 1-12.

2016

BİNİCİ, K.: 2017

“E-Kitap ve kütüphanecilikte düşündürdükleri”,
Ed. Hüseyin Odabaş ve Mehmet Ali Akkaya,

Bilişim Teknolojilerinin Bilgi Merkezlerine ve Hizmetlerine Etkileri içinde s. 181-204, İstanbul, Hiperkitap.

BROCK, A. & RANKİN, C.: 2008

Communication, Language And Literacy From Birth To Five. Doi, 10.4135/9781446269398, London: Sage.

BROWN, A.: 2004

Doi: 10.1080/00049670.2004.10721654

“Reference Services For Children: Information Needs And Wants İn The Public Library”, **The Australian Library Journal**, 53/3, 261-274.

CAREY J.O.: 1998

“Library Skills, Information Skills, and Information Literacy: Implications for Teaching and Learning”, (Çevrimiçi) https://www.ala.org/aasl/sites/ala.org/aasl/files/content/aaslpubsandjournals/slr/vol1/SLMR_LibrarySkillsV1.pdf, 24 Nisan 2021.

CENGİZ, Ö., ZEMBAT, R., KÜSMÜŞ, G., YILMAZ, H.: 2018

“İstanbul’daki Çocuk Kütüphanelerinde Görev Yapan Personellerin Mesleki Nitelikleri Üzerine Bir Araştırma”, **1.Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu 14-17 Kasım 2018, Nevşehir, Türkiye**, Yay. Haz. Asiye Kakırman Yıldız, (Çevrimiçi) <http://www.cocukkutuphaneleri.org/wpcontent/uploads/2019/06/bildiri-kitab%C4%B1.pdf>, 24 Ekim 2021.

CERNY R., MARKEY P., WILLIAMS A.: 2006

Outstanding Library Service to Children: Putting the Core Competencies to Work, Chicago, American Library Association.

CHERINET, Y. M.: 2018

Doi: 10.1108/LM-02-2017-0015

"Blended Skills And Future Roles Of Librarians", **Library Management**, 39/2, 93-105.

- CONNOR, J.: 1990 **Children's Library Services Handbook.** Canada, ORYX PRESS.

CORDELL, R. M.: 2013 Doi: 10.15760/comminfolit.2013.7.2.150
“Information Literacy and Digital Literacy: Competing or Complementary?”, **Communications In Information Literacy**, 7/2, 177-183.

ÇALIŞKAN, E. (2020). “Okul Çağı Çocukların Eğitiminde Mobil Aygıtlar İle İnternetin Etkin Kullanımı” Ed. Şeref Sağıroğlu, Halil İbrahim Bülbül, Ahmet Kılıç, Mustafa Küçükali, **Dijital Okuryazarlık: Araçlar, Metodolojiler, Uygulamalar Ve Öneriler** (Çevrimiçi) <https://Acikkaynak.Gim.Org.Tr/İmg/Kitap.Pdf>, 5.09.2021.

ÇELEN, F.K., SEFEROĞLU, S.: 2020 “Dijital Dünyada Bilgi Güvenliği ve Mahremiyet”, Ed. Şeref Sağıroğlu, Halil İbrahim Bülbül, Ahmet Kılıç, Mustafa Küçükali, **Dijital Okuryazarlık: Araçlar, Metodolojiler, Uygulamalar Ve Öneriler** (Çevrimiçi) <https://acikkaynak.gim.org.tr/img/kitap.pdf>, 28 Eylül 2021.

ÇELİK, C.:2005 “Çocuk Kavramı ve Medeni Hukuk Açısından Çocuk Haklarının Tarihi Gelişimi”, **Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi**, (Çevrimiçi), <http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=%C7OCUK%20KAVRAMI%20VE%20MEDENI%20HUKUK%20A%C7ISINDAN%20%C7OCUK%20HAKLARININ%20TAR%20HISTORIK%20GELISIMI>

Mayıs 2020.

ÇOKLAR, A. N.: 2019

“Görsel Ve İşitsel Medya Kullanımı”, Ed. Serkan Şendağ, **Öğretim Teknolojileri Etkili Ve Eğlenceli Öğrenme Deneyimi Tasarım Rehberi** İçinde S. 481-50, Ankara, Nobel Yayıncılık.

ÇOLAKLAR, H.: 2004

“Profesyonellik ve kütüphanecilik mesleği” (Çevrimiçi)
<https://acikerisim.bartın.edu.tr/bitstream/handle/11772/1031/Huriye%20%C3%87olaklar8.pdf?sequence=2&isAllowed=y>, 30.07.2022.

DANLEY, W.: 2003

“The Public Children’s Librarian As Educator” **Public Libraries**, 3/4, 98-102.

DAVIES G., RILEY F.: 2008

“Multimedia”, Glossary of ICT terminology, (Çevrimiçi)
http://www.ict4lt.org/en/en_glossary.htm, 1 Eylül 2021.

DEMİRCAN, C.: 2000

‘Türkiye’deki Çocuk Kütüphanelerinin Halk Kütüphanelerine Devredilmeden Önceki Niceliksel Durum (1995- 2000)’ **Türk Kütüphaneciliği**, 20/2, 177-194.

DEMİR-GÜRDAL, A.: 2013

“Sosyolojinin İhmal Edilen Kategorisi Çocuklar Üzerinden Çocukluk Sosyolojisine ve Sosyolojiye Bakmak.” **İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, 15(4), 1-26.

DEMİROL-DUYAR, D.: 2018

“Fayol Ve Gulick’ten Günümüze Yönetim Fonksiyonlarının Dönüşümü Üzerine Bir Değerlendirme” **Journal of Political Administrative and Local Studies**, 1/2, 75-92.

- DEMİRYÜREK, G.: 2009 “Türkiye Çocuk, Diyanet Çocuk ve Ebe Sobe Çocuk Dergilerinin yapısal özellikler bakımından değerlendirilmesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Bölümü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı.
- DİLEK, H.: 1998 “Derme Geliştirme Politikası Nedir? İstanbul’daki Üniversite Kütüphanelerinde Durum”, **21. Yüzyılda Üniversite Kütüphanelerimiz Sempozyumu 22- 24 Ekim 1998, Edirne, Türkiye**, s.1-10.
- DİLEK- KAYAOĞLU, H.: 2017 “Kütüphane Biliminden Enformasyon Bilimlerine: İnceleme Alanını/Bilim Dalını Adlandırma ve Tanımlanma Sorunu”, **Bilgi ve Belge Yönetimi: Kuramsal Yaklaşımlar**, Ed. Bülent Yılmaz vd., İstanbul, Hiperlink, s. 64-123.
- DİLEK KAYAOĞLU, H.: 2021 “Sürelı Yayın Dermesinin Yönetimi: Basılı ve Elektronik= Serials Collection Management: Print and Electronic”, Ed. Erol Yılmaz, Leyla Kanık, **Bilgi Merkezlerinde Yönetim (2. cilt)**, İstanbul, Hiper Yayın, s.369-400.
- DİLEK-KAYAOĞLU, H: 1999 **Derme Oluşturma ve Geliştirme: İ.Ü. Merkez Kütüphanesinde Bütçe Yönetimi (Nisan 1994- Kasım 1997)**, Mavibulut, İstanbul.
- ĐJORĐJEVIĆ, V., & BRKIĆ, J.: 2017 “Playful Learning in Children’s Library: New Technologies for Digital Natives”, **Qualitative And Quantitative Methods In Libraries**, 5(2), 301-310.
- DOYLE, C. S.: 1994 “Information literacy in an information society: A concept for the information age” (Çevrimiçi)

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED372763.pdf> 16
Mayıs 2021.

DUMAN, B.: 2008

Öğrenme-öğretme kuramları ve süreç temelli öğretim (Genişletilmiş 2. baskı), Ankara, Anı Yayıncılık.

EKİCİ, S., YILMAZ, B.: 2014

“Ankara’daki anaokullarının okuma alışkanlığına hazırlık yeterlilikleri açısından değerlendirilmesi”, **Türk Kütüphaneciliği**, 28/4, 547-582.

ERDEM, M., AKKOYUNLU, B.: 2002 “Bilgi okuryazarlığı becerileri ve bu becerilerin öğrencilere kazandırılması için düzenlenecek öğrenme ortamlarının özellikleri”, **Journal of Qafqaz University**, 9/1, 125-132.

ERDOĞAN, F.: 1999

“Türkiye’de 1996-1998 Yıllarında Yayımlanmış Telif Çocuk Kitaplarının İçerik Analizi”, Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kütüphanecilik Bölümü.

ERGEN, B.: 2007

“Bilgi Hizmetlerinin Değerlendirilmesi”, Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı.

ERSAN, M.: 2014

Doi: 10.7456/10602100/009

“Tablet Ortamında Resimli Çocuk Kitapları; Etkileşimli Bir Resimli Çocuk Kitabı Uygulaması Tasarımı”, **The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC**, 6/2, 148-158.

- ERSÖZ, B.: 2020 “Yeni Nesil Web Paradigması: Web 4.0”, **Bilgisayar Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi**, 1/2, 58-65.
- ERTMER, P. A., NEWBY, T. J.: 1993 “Behaviorism, Cognitivism, Constructivism: Comparing Critical Features From An Instructional Design Perspective”, **Performance Improvement Quarterly**, 6/4, 50–72.
- ENDICOTT-POPOVSKY: 2009 “Seeking A Balance: Online Safety For Our Children”, (Çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/234673579_Seeking_a_Balance_Online_Safety_for_Our_Children, 15 Eylül 2021.
- EVANS, G. E., GREENWELL, S.: 2013 **Management Basics For Information Professionals**, 3.bs, Chicago, American Library Association.
- FELKER, K.: 2014 “Gamification In Libraries: The State Of The Art”, **Reference and User Services Quarterly**, 54/2, 19-23.
- FISHER, A.: 2001 “Critical Thinking”, (Çevrimiçi) <http://www.enopicenter.com/upi/201172110577148.pdf>, 18 Nisan 2021
- FOX, R.: 2001 “Constructivism Examined”, **Oxford Review Of Education**, 27/1, 23-35.
- GANDER. M. J. VE
H. W. GARDINER: 2010 **Çocuk ve Ergen Gelişimi**, Yay. Haz.: Bekir Onur, Ankara, İmge Kitapevi.
- GELİŞİM VE ÖĞRENME
PSİKOLOJİSİ: 2015** Ed. Ayten Ulusoy, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık
- GENÇTÜRK, G.: 2022 “Dijital Ortamın Gençlerin Okuma Alışkanlıklarına Etkisi: İstanbul'da Durum”,

- Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- “GOETHE INSTITUT”: 2014 “Kütüphanelerde bilgisayar oyunları: oynayarak öğrenmek”, (Çevrimiçi) <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/kul/mag/20383834.html>, 30 Eylül 2021.
- GOODWILL COMMUNITY FOUNDATION GLOBAL (GCF GLOBAL): 2021 “Teaching Kids About Internet Safety”, (Çevrimiçi) <https://edu.gcfglobal.org/en/internetsafetyforkids/teaching-kids-about-internet-safety/1/>, 15 Eylül 2021.
- GÖKMAN, M.: 1977 **Kitaplar Arasında 44 yıl**, İstanbul, Eğitim ve Öğrenci Yayınları.
- GÖKTÜRK, S.: 2010 “Çocuk Kütüphaneleri”, **Türk Kütüphaneciliği**, 24/3, 551-552.
- GÖNEN, M., TEMİZ, N. VE AKBAŞ, S.: 2015 “Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Kütüphanelerinin Rolü ve Önemi: Bir Kütüphane Programı Örneği”, (Çevrimiçi), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/441341>, 14 Mart 2022.
- GÜRDAL-TAMDOĞAN, O.: 2006 “Enformasyon Okuryazarlığı: ‘Değer’ Yaratma Fırsatı”, (Çevrimiçi) <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/41630/4218.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 26 Nisan 2021.
- HAMADA, D, STAVRIDİ, S.: 2013 “Required skills for children and youth librarians in the digital age” (Çevrimiçi) <http://ifla-test.eprints-hosting.org/id/eprint/70/1/105-hamada-en.pdf>, 24 Mayıs 2022.

- HANJİ, H.M., HASHEMİ S.S., “Implementing virtual reference services for children and young adults in the Iranian children National library website”, (Çevrimiçi) tarihinde <http://library.ifla.org/id/eprint/1819/1/S10-2017-hanji-en.pdf>, 11 Eylül 2021.
- HARDING, J.: 2008 Doi:10.1080/00049670.2008.10722480
“Information Literacy And The Public Library”
The Australian Library Journal, 57/3 ,274-294.
- HARMANCI, F. M., VE DEMİR, S.: **Taktiksel Yöneticilik (Orta Kademe Yöneticilik**, Ankara, Nobel Yayınevi. 2014
- HOTAMAN, D: 2020
“Eleştirel düşünme becerisi açısından öğrenme kuramları, öğrenme ortamları ve öğretmen davranışlarının incelenmesi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 13/72, 638-647.
- I. HAZELTINE, A.: 1997
“Library Work with Children”,
<http://www.dominiopublico.gov.br/download/text/o/gu000915.pdf> 26 Haziran 2020.
- INSTRUCTION AND PEDAGOGY FOR YOUTH IN PUBLIC LIBRARIES: 2018** Ed. Casey H. Rawson, (Çevrimiçi)
https://publiclibraryinstruction.web.unc.edu/wp-content/uploads/sites/18771/2018/10/instruction_for_youth_color_website-1.pdf, 24 Şubat 2021.
- INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS (IFLA): 2011
“Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri İçin İlkeler”. Çev. Bülent Yılmaz ve Selda Ekici. (Çevrimiçi)
<https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-tr.pdf> , 15 Haziran 2020.

- INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS (IFLA): 2007 “IFLA Bebekler ve Küçük Çocuklar İçin Kütüphane Hizmetleri Rehberi”, (Çevrimiçi) <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/100-tr.pdf>, 9 Mayıs 2020.
- INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS (IFLA): 2018 “IFLA 0-18 Yaş Grubundaki Çocuklar İçin Kütüphane Hizmetleri Rehberi” Çev. Coşkun Polat, vd. (Çevrimiçi) https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-tr.pdf, 9 Mayıs 2020.
- INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS (IFLA): 2003 “Guidelines For Children’s Libraries Services”, (Çevrimiçi) [https://www.rsl.ru/photo/!ORS/En-ver/ifla/guidelines-for-childrens-libraries-services-en\[1\].pdf](https://www.rsl.ru/photo/!ORS/En-ver/ifla/guidelines-for-childrens-libraries-services-en[1].pdf), 12 Haziran 2021
- INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS (IFLA): 2001 “The Public Library Service: IFLA/ UNESCO Guidelines for Development”, (Çevrimiçi) <https://www.ifla.org/wpcontent/uploads/2019/05/assets/hq/publications/archive/the-public-library-service/publ97.pdf>, 18 Haziran 2021
- ITZKOVITCH, A.:2012 “Interactive Ebook Apps: The Reinvention Of Reading And Interactivity”, (Çevrimiçi) <https://uxmag.com/articles/interactive-ebook-apps-the-reinvention-of-reading-and-interactivity>, 3 Ağustos 2021.
- IVY, B. A.:1987 “Developing Managerial Skills İn Children’s Librarians”, (Çevrimiçi) https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/7495/librarytrendsv35i3i_opt.pdf, 30 Mart 2021.

İNANÇ B.Y., BİLGİN, M., ATICI. K.: **Gelişim Psikolojisi I., Ankara, PEGEM Akademi**
2020 **Yayıcılık.**

JUSTESEN, I.: 2019 “10 Skills Every Great Content Writer Needs”,
(Çevrimiçi) <https://www.constant-content.com/content-writing-service/2019/01/skills-content-writer/>, 28 Nisan
2022.

KARADENİZ, C.: 2011 “Dünyada çocuk kütüphaneleri ve Japonya örneği: Bunko.” **3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, 05-07 Ekim 2011, Ankara, Türkiye, Yay. Haz. Sedat Sever ve diğerleri, s.841-848.**

KATIRCI D., D.: 2019 “Bilgi danışmanlığı ve üniversite kütüphanelerinde bilgi danışmanlığı hizmetleri”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı.

KILIÇARSLAN, Z. VE ALTUĞ, E.: Doi: 10.24146/tkd.2018.38
2018 “Kütüphanelerde Oyunlaştırma”, **Türk Kütüphaneciliği**, 32/3, 208-222.

KOL, S.: 2013 “Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim Ve Dil Gelişimi”, **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 21/21, 1-21.

KOLB B., BRYAN F.: 2008 “Development Of The Child's Brain And Behavior”, (Çevrimiçi)
https://www.researchgate.net/publication/227028480_Development_of_the_Child's_Brain_and_Behavior, 10 Şubat 2021

KURBANOĞLU, S.: 2010 “Bilgi Okuryazarlığı: Kavramsal Bir Analiz”
Türk Kütüphaneciliği, 24/4, 723- 747.

KURULGAN, M.: 2013

“Bilgi Teknolojilerinin Kütüphane/ Bilgi-Belge Merkezlerine Etkisi: Toplumsal, Yapısal, Yönetmel ve İşlevsel Açılardan Bir İnceleme”, **Türk Kütüphaneciliği**, 27/3, 472-495.

“KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI”: 2005

“Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliği”, (Çevrimiçi)
<https://teftis.ktb.gov.tr/TR-14506/kultur-ve-turizm-bakanligi-yayin--secme-yonetmeli.html>,
10 Şubat 2020

“KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI”: 2012

“Kütüphane Hizmet Esasları”, (Çevrimiçi)
<https://teftis.ktb.gov.tr/Eklenti/4857,ek-kutuphane-hizmet-esaslari.pdf?>, 13 Şubat 2020

“KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI”: 2012

“Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği”, (Çevrimiçi)
<https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264032/halk-kutuphaneleri-yonetmeli.html>, 28 Haziran 2020.

KÜTÜPHANELER VE YAYIMLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (KYGM):
2020

“2020 Yılı İstatistik Bilgileri” (Çevrimiçi)
<https://kygm.ktb.gov.tr/TR-282007/2020-yili-istatistik-bilgileri.html>, 20 Haziran 2021.

LENOX, M.F., WALKER, M.L.: 1993

Information literacy intrheeducational process.
TheEducational Forum, 57(2), 312-324.

MAJALI, K.: 2017

“Content Creation” (Çevrimiçi),
<https://europeitoutsourcing.com/blog/content-creation/content-creation-definition/>, 9 Mart 2022.

MATTHEWS, W. J.: 2003

“Constructivism İn The Classroom: Epistemology, History, And Empirical Evidence”, **Teacher Education Quarterly**, 30/3, 51-64.

MCCOLVIN, L. R.: 1963

Çocuk kütüphaneleri, Çev. A. Salgır ve B. Balkan, İstanbul: UNESCO. (Orijinali 1957’de yayımlanmıştır).

MCDOWELL, K.: 2007

“The Cultural Origins Of Youth Services Librarianship, 1876—1900” Phd Thesis/Doktora Tezi, University of Illinois at Urbana-Champaign. (Çevrimiçi)
<https://www.ideals.illinois.edu/handle/2142/81549>, 26 Haziran 2020.

MCNEIL, B., GIESECKE, J.: 2001

“Core Competencies For Libraries And Library Staff,” (Çevrimiçi)
https://works.bepress.com/beth_mcneil/8/download/, 18 Nisan 2022.

MEB: 2018

“Bilişim Teknolojileri Ve Yazılım Dersi Öğretim Programı (Ortaokul 5 Ve 6. Sınıflar)”, (Çevrimiçi)
<https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018124103559587Bili%C5%9Fim%20Teknolojileri%20ve%20Yaz%C4%B1%C4%B1m%2056.%20S%C4%B1n%C4%B1flar.pdf>, 4 Mart 2022.

MILTENOFF, P., MARTİNOVA, G.,
TODOROVA, R.: 2015

“Gaming And Gamification In Academic And Library Setting: Bibliographic Overview”, (Çevrimiçi)
http://www.ocerint.org/socioint15_epublication/papers/175.pdf, 25 Mart 2022.

MİRZE, S. K.: 2010

İşletme, İstanbul, Literatür Yayıncılık.

MOGHADDAM, A.: 2017

“Çocukların Medya Okuryazarı Kılınmasında Kütüphanelerin Katkısı Ve Medya Mentörü Olarak Kütüphaneciler” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi Ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı.

MUSTAFAOĞLU, R., YASACI, Z.: “Dijital Teknoloji Kullanımının Sağlık Üzerine Olumsuz Etkileri”, Ed. Şeref Sağıroğlu, Halil İbrahim Bülbül, Ahmet Kılıç, Mustafa Küçükali, Dijital Okuryazarlık: Araçlar, Metodolojiler, Uygulamalar Ve Öneriler (Çevrimiçi) <https://acikkaynak.gim.org.tr/img/kitap.pdf>, 25 Eylül 2021.

O’NEILL, B., STAKSRUD, E.: 2014 “Final Recommendations For Policy. London: EU Kids Online”, (Çevrimiçi) http://eprints.lse.ac.uk/59518/1/lse.ac.uk_storage_LIBRARY_Secondary_libfile_shared_repository_Content_EU%20Kids%20Online_EU_Kids_Online_Final%20recommendations%20Sep%202014.pdf, 05 Mart 2022.

ODABAŞ, H.: 2019 “İnteraktif E-Kitapların Okul Öncesi Çocukların Öğrenme Becerilerine Yansımaları”, 2. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu: 16-19 Ekim 2019, İstanbul (Bildiriler), (Çevrimiçi) <http://eprints.rclis.org/39320/1/8.pdf>, 19 Eylül 2021.

OKUONGHAE, O.: 2021

Doi: 10.1108/LHTN-11-2020-0109

"Digital Content Creation: An Emerging Role For Librarians", **Library Hi Tech News**, 38/3, 16-17.

ÖĞRENME ÖĞRETME KURAM VE YAKLAŞIMLARI: 2011

Ed. Sevil Büyükalın-Filiz, Ankara, Pegem Akademi.

ÖZARSLANTÜR, A.: 2018

“Elektronik Danışma Kütüphanecisinin Nitelikleri”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı.

ÖZDEMİR S. M.: 2005

“Üniversite Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Çeşitli değişkenler Açısından

- İncelenmesi”, (Çevrimiçi)
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26123/275185>, 28 Nisan 2021
- ÖZERBAŞ, M.A.: 2007
“Yapılandırmacı Öğrenme Ortamının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Ve Kalıcılığına Etkisi”, **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 5(4), 609-635.
- PANOPOULOU-HUOVILA, D.: 2020
“Gamification For Libraries: Improving Information Retrieval Teaching Through Gamification”, Master’s thesis/ Yüksek Lisans Tezi, Tampere, Finland, Tampere University Faculty of Information Technology and Communication Sciences.
- PENG, Y. P.: 2019
“A Competency Model of Children’s Librarians in Public Libraries”, **Library Quarterly: Information, Community, Policy**, 89/2, 99–115.
- POSTMAN, N.: 1995
Çocukluğun Yokoluşu, Çev.: K. İnal, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları.
- POYRAZ, H.: 1995
Dil ve Ahlak, Ankara, Vadi Yayınları.
- REID, A.S.: 2011
Age Of Responsibility, Ed. J.W. Chambliss, Chambliss, Juvenile Crime and Justice, Los Angeles, s.1-11
- REITZ, J. M.: 2004
“Children's Room”, ODLIS, (Çevrimiçi)
https://products.abc-clio.com/ODLIS/odlis_c, 10 Haziran 2020.

- REITZ, J. M.: 2004 “Competencies”, ODLIS, (Çevrimiçi) https://products.abc-clio.com/ODLIS/odlis_c, 10 Mayıs 2022.
- REITZ, J. M.: 2004 “Outreach”, ODLIS, (Çevrimiçi) https://products.abc-clio.com/ODLIS/odlis_c, 1 Ağustos 2022.
- RUSCH, C.: 2016 “c”, (Çevrimiçi) <https://www.semanticscholar.org/paper/Digital-is-Just-Another-Format%3A-How-Children%E2%80%99s-Can-Rusch/00a51b7a4fee25102894acf6b4246ca879a225b4>, 26 Eylül 2021.
- SAGIROĞLU, Ş., BÜLBÜL, H.İ, KILIÇ, A. VE KÜÇÜKALİ M.: 2020 “Dijital Okuryazarlık Ve Ötesi”, Ed. Şeref Sağiroğlu, Halil İbrahim Bülbül, Ahmet Kılıç, Mustafa Küçükali, **Dijital Okuryazarlık: Araçlar, Metodolojiler, Uygulamalar Ve Öneriler** (Çevrimiçi) <https://acikkaynak.gim.org.tr/img/kitap.pdf>, 5 Eylül 2021.
- SAYER, R. C.: 2007 “Çocuk Kütüphanelerinde Elektronik Yayınların Kullanımı Ve Yaygınlaştırılması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi Ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı.
- “SCHOLASTIC”: 2015 **Kids and Family Reading Report**, U.S.A.: Scholastic. (<https://www.scholastic.co.uk/readingreport/key-findings>).
- SEÇER, Ş.: 2009 “Profesyonel Mesleklere Ve Profesyonel Bireylere Güven”, **Kamu-İş**, 10/4, 247-277.

“SELİMİYE ÇOCUK
KÜTÜPHANESİ”: 2021

“Çocuk Kütüphanelerinde Eğlen, Öğren, Keşfet!”,
(Çevrimiçi)<https://www.instagram.com/p/CLANi3XDCHZ/?igshid=YmMyMTA2M2Y>, 15 Mart 2021.

SENEMOĞLU, N.: 2020

Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya., İstanbul, Anı Yayıncılık.

SOLSO, R.L.; MACLIN, M.K. VE
MACLIN, O.H.: 2000

Bilişsel psikoloji, Çev. Ayşe Ayçiçeği-Dinn, 3.bs.
İstanbul, Kitapevi Yayımları.

SOO-GUAN KHOO, C.: 2007

“Competencies For New Era Librarians And
Information Professionals”, (Çevrimiçi)
[http://www.lib.usm.my/elmuequip/conference/D
ocuments/ICOL%202005%20Paper%20%20Ch
ristopher%20Khoo.pdf](http://www.lib.usm.my/elmuequip/conference/Documents/ICOL%202005%20Paper%20%20Christopher%20Khoo.pdf), 12 Haziran 2022.

SULLIVAN, M.: 2013

“Fundamentals of Children's Services”, 2. bs.
Chicago: American Library Association.

SULLIVAN, J.R.: 2022

Doi: 10.3138/jelis.2020-0033

“Child Development Knowledge among New
Children’s Librarians in US Public Libraries”,
**Journal of Education for Library and
Information Science**, 63/1, 19-37.

STAVRIDİ, S.; LUPOLD A. VE
JOHNSTON, L.: 2016

“Optimizing Library Services--Expanding Skills
for Librarians Serving Children and Young
Adults: A Transition into an Emerging Digital
Culture”, (Çevrimiçi)
[https://www.researchgate.net/publication/327224
804_Optimizing_Library_Services--
Expanding_Skills_for_Librarians_Serving_Childr
en_and_Young_Adults_A_Transition_into_an_E
merging_Digital_Culture](https://www.researchgate.net/publication/327224804_Optimizing_Library_Services--Expanding_Skills_for_Librarians_Serving_Children_and_Young_Adults_A_Transition_into_an_Emerging_Digital_Culture) 20 Nisan 2022.

TAN, M.: 1989

“Çağlar Boyunca Çocukluk”, **Ankara
Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**,
22/1, 71-88

- TÜRK DİL KURUMU (TDK): 2020 “Çocuk”, TDK Güncel Türkçe Sözlük, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 08 Haziran 2020.
- TÜRK DİL KURUMU (TDK): 2020 “Çocukluk”, TDK Güncel Türkçe Sözlük, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 09 Haziran 2020.
- TÜRK DİL KURUMU (TDK): 2020 “Dil”, TDK Güncel Türkçe Sözlük, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 28 Haziran 2020.
- TÜRK DİL KURUMU (TDK): 2021 “Duygu”, TDK Güncel Türkçe Sözlük, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 20 Şubat 2021.
- TÜRK DİL KURUMU (TDK): 2021 “İletişim”, TDK Güncel Sözlük, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 1 Ağustos 2021.
- TÜRK DİL KURUMU (TDK): 2021 “Mahremiyet”, TDK Güncel Türkçe Sözlük, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 24 Haziran 2021.
- TÜRK DİL KURUMU (TDK): 2022 “Yeterlilik”, TDK Güncel Türkçe Sözlük, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 08 Nisan 2022.
- TÜRK DİL KURUMU (TDK): 2022 “Profesyonel”, TDK Güncel Sözlük, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 1 Ağustos 2022.

- TERZİ, Y.: 2019 “Anket, Güvenilirlik–Geçerlilik Analizi”, (Çevrimiçi) [https:// avys. omu. edu. tr/ storage/app/public/yukselt/62069/GA%20CRONBACH%20ALFA.pdf](https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/yukselt/62069/GA%20CRONBACH%20ALFA.pdf), 29 Temmuz 2022.
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK): 2022 “Kütüphane İstatistikleri 2021”, (Çevrimiçi) <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kutuphane-Istatistikleri-2021-45700>, 10 Haziran 2022.
- UÇAK, N.: 2003 “Elektronik Danışma Hizmetleri”, **Bilgi Dünyası**, 4/2, 103-121.
- UDDİN, J., HASAN, N.: 2012 Doi: 10.5897/IJLIS11.023
“Use Of Information Technology In Library Service:
A Study On Some Selected Libraries In Northern Part Of Bangladesh” **International Journal of Library and Information Science**, 4/3 34-44.
- UNITED NATIONS INTERNATIONAL CHILDREN'S EMERGENCY FUND (UNICEF): 1989 “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”, (Çevrimiçi) https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarinaDairSozlesme.pdf, 12 Mayıs 2020.
- WADSWORTH, B. J.: 2015 **Piaget’nin Duyuşsal Ve Bilişsel Gelişim Kuramı**. Çev. Ve Ed.: Ziya Selçuk, Ankara, Pegem Akademi.
- WALTER V. A.: 2010 **Twenty-First-Century Kids, Twenty-First-Century Librarians**, Chicago, American Library Association.
- WALTER, V. A.: 2001 **Children & Libraries: Getting It Right**. Chicago: American Library Association.

- WEBJUNCTION: 2014 “Competency Index For The Library Field 2014”, (Çevrimiçi) http://www.webjunction.org/documents/webjunction/Competency_Index_for_the_Library_Field, 10 Haziran 2022
- WHITLATCH, J. B.: 2003 Doi:10.1108/00907320310460861
“Reference futures: Outsourcing, the web or knowledge counseling” **Reference Services Review**, 31/1, 26–30.
- YILDIRIM, Ö. VE KURŞUN, E.: 2020 “İnternet Becerileri ve Türleri”, Ed. Şeref Sağıroğlu, Halil İbrahim Bülbül, Ahmet Kılıç, Mustafa Küçükali, **Dijital Okuryazarlık: Araçlar, Metodolojiler, Uygulamalar Ve Öneriler**, (Çevrimiçi) <https://acikkaynak.gim.org.tr/img/kitap.pdf>, 19 Eylül 2021.
- YILDIRIM, Z.: 2020 “Çocuk Kütüphanelerinde Görev Yapan Personel Özellikleri”, Ed. Asiye Kakırman Yıldız, **Dünyanın iyiliği için çocuk kütüphaneleri** içinde, İstanbul, Hiper Yayınları.
- YILMAZ, B.: 2019 **Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri Kılavuzu**, İstanbul, Hiperlink Yayınları
- YILMAZ, K.: 2011 Doi: 10.1080/00098655.2011.568989
“The Cognitive Perspective On Learning: Its Theoretical Underpinnings And Implications For Classroom Practices” **The Clearing House**, 84/5, 204-212.
- YILMAZ, M.: 2004 “Bir Örgüt Olarak Bilgi Merkezlerinde Yönetim ve Yönetici”, **Türk Kütüphaneciliği** 18/2, 163-184.

YILMAZ, M.: 2014

“The Selection of a Children’s Librarian: OWA (Ordered Weighted Averaging) as a New Model”, **Journal of Library Administration**, 54/1, 573–589.

YONTAR, A.: 1995

Kütüphane ve Bilgi Merkezlerinde Bilimsel Yönetimin Önemi, İstanbul Türk Kütüphaneciler Derneği.

YÜKSEL, G. (2014).

Bilişsel Öğrenme Kuramı, Ed. Sevil Büyükalın Filiz, **Öğrenme Öğretme Kuram Ve Yaklaşımları** içinde s.45-73, Ankara, Pegem Akademi.

ZEADALLY, S., BADRA, M. (2015).

“Privacy in a Digital, Networked World: Technologies, Implications and Solutions”, (Çevrimiçi)
https://www.researchgate.net/publication/315473412_Privacy_in_a_Digital_Networked_World_Technologies_Implications_and_Solutions_By_Sherali_Zeadally_and_Mohamad_Badra_Springer_International_Publishing_418_pp_5189_ISBN-10_3319084690_ISBN-13_978-33190846_30, 30 Eylül 2021.

EKLER

Ek-1 Anket Soruları

Çocuk Kütüphanecisi Yeterlik (Kişisel, Genel ve Mesleki Bilgi ve Beceriler) Anketi

A) Demografik Sorular

1) Cinsiyetiniz?

- a)Kadın b)Erkek

2) Yaşınız?

- a)22-29 b)30-39 c)40-49 d)50-59 e)60 ve üzeri

3) Eğitim Düzeyiniz?

- a)Lisans b) Yüksek Lisans c) Doktora d) Diğer (lütfen belirtiniz)

4) Meslekteki çalışma süreniz nedir?

- a) Bir yıldan az b) 1-5 yıl arası c) 6-10 yıl arası d) 11-15 yıl arası e) 16-20 yıl arası
f) 21 ve üzeri

5) Kurumunuz hangi şehirde/ilçede yer alıyor? Yazınız.

.....

6) Halk Kütüphanesinin hangi biriminde çalışıyorsunuz? Yazınız.

- a)Teknik Hizmetler
b)Sürekli Yayınlar
c)Danışma
d)Ödünç Verme Ve Kütüphanelerarası Ödünç Verme
e) Çocuk Bölümü
f) Yetişkin Bölümü
g)Gençlik Bölümü
h)Yönetim
ı) Tüm birimlerden sorumluyum.
d) Diğer (lütfen belirtiniz)

7. Halk kütüphanesinin çocuk bölümünde ya da (müstakil binalı) çocuk kütüphanesinde çalıştınız mı?

*Evet *Hayır

8. Halk kütüphanesinin çocuk bölümünde ya da (müstakil binalı) çocuk kütüphanesinde halihazırda çalışıyor musunuz?

*Evet *Hayır

9) Halk kütüphanesinin çocuk bölümünde ya da ya da (müstakil binalı) çocuk kütüphanesi özelinde görev yaptığınız/ halihazırda yapmakta olduğunuz çalışma süreniz nedir?

(Yukarıdaki soruda cevabınız evet ise bu soruyu yanıtlayınız.)

a) Bir yıldan az b) 1-5 yıl arası c) 6-10 yıl arası d) 11-15 yıl arası e) 16-20 yıl arası f) 21 ve üzeri

B) Halk Kütüphanesinin Çocuk Bölümü/ Çocuk Kütüphanesine Yönelik Sorular

8)Kütüphanede kaç personel çalışıyorsunuz?

a)1-3 kişi b)4-8 kişi c) 8 ve üzeri kişi

9)Çalışan personelin unvanlarını belirtiniz (birden fazla şık işaretleyebilirsiniz).

a)Memur
b)Bilgisayar İşletmeni
c)Hizmetli
d)Güvenlik Görevlisi
e) Diğer (Lütfen, belirtiniz).....

10) Çocuk bölümü/ Çocuk kütüphanesinde derme sayınız hangi aralıktadır?

a)3-6 bin b)6-9 bin c) 9-15 bin d) 15 bin ve üzeri

11) Çocuk bölümü/ Çocuk kütüphanesinde kitap dışı hangi materyaller bulunmaktadır?

a)Sürekli yayın
b)Eğitici Oyuncak
c)Braille Kitap*(Bakanlık otomasyonunda kitap dışı materyal türü olarak geçiyor?)
d)3 Boyutlu Cisimler
e) Film
f) Diğer (Lütfen, belirtiniz).....

C) Çocuk Kütüphanecisinin Yeterlik Alanlarına Yönelik Sorular

12) Kişisel Tutum ve Özellikler

Kişisel tutum ve özelliklerinize ilişkin olarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz, lütfen.			
	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum
Çocuklara karşı sabırlı ve hoşgörülüym.			
Hevesli ve istekliyim.			
Sıcakkanlı ve güler yüzlüyüm.			
Bireysel farklılıkları kabul eden ve kültürel çeşitliliğe saygılı bir kişiyim.			

Uyum sağlama ve değişimle başa çıkma yeteneğine sahibim.			
Mesleki gelişim fırsatlarını değerlendirme konusunda istekliyim.			

13) Genel Bilgi ve Beceriler

Genel bilgi ve becerilere ilişkin olarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz, lütfen.			
	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum
Bir yabancı dil bilgisine sahibim.			
Çoklu görevleri yerine getirebilirim.			
Farklı dijital cihazları kullanma konusunda bilgi sahibiyim.			
Zaman yönetimi becerisine sahibim			
Kişilerarası duyarlılık bilgi ve becerisine sahibim.			
Gelişmiş web teknolojileri konusunda bilgi ve beceriye sahibim.			
Sözsüz iletişim becerisine sahibim.			
Yazılı iletişim becerisine sahibim.(Örn: üst kademelerle etkili iletişim kurmak için yazma becerisine sahip olma)			
Eleştirel düşünme ve problem çözme becerisine sahibim.			
Takım çalışması becerisine sahibim.			

14 Mesleki Bilgi ve Beceriler

Mesleki bilgi ve becerilere ilişkin olarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz, lütfen.			
	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum
Çocuğa yönelik derme oluştururken çocuk edebiyatı, süreli yayınlar, görsel-işitsel materyaller, web siteleri ve diğer elektronik medya hakkında materyal bilgisi sahibiyim.			
Çocuğa yönelik oluşturulan dermenin içeriği ve sanatsal değeri hakkında bilgi sahibiyim.			

Çocuğa yönelik oluşturulan dermede güncel konuları ve yayınları takip ederim.			
Çocuk kütüphanesinin yönetimiyle ilgili mevzuatı bilir ve uygulırım.			
Çocuk kütüphanesinin yönetiminde; bütçeleme, planlama ve organizasyon bilgi ve becerisine sahibim.			
Pedagojik bilgiye sahibim ve iletişimimi bu bilgiyi göz önünde bulundurarak kurarım.			
Çocuğun istediği bilgiyi ortaya çıkarmaya yönelik olarak ona yardımcı olacak sorular sorarım.			
Çocuklara ve diğer kütüphane kullanıcılarına, ilgi ve yeteneklerine uygun materyal seçimi için tavsiye görüşmeleri yaparım.			
Kütüphane kullanıcılarını, kütüphane kaynaklarının fiziksel ve dijital kullanımı hakkında eğitir ve onları desteklerim.			
Elektronik ortamda danışma hizmeti verirken gelişmiş tekniklerle tarama yapabilirim.			
Elektronik ortamda danışma hizmeti verirken çocuklarla kurulacak iletişimde bilgi ve becerilerimi geliştiririm.			
Çeşitliliğe ve kültürel değerlere saygı gösterir ve kapsayıcı bir hizmet sunmak için çalışırım.			
Çocukların ve çocuk bölümünün kaynaklarını kullanan diğer yetişkinlerin ihtiyaç ve tercihlerini düzenli ve sistematik olarak değerlendiririm.			
Kütüphanenin yer aldığı mekana bağlı olarak kullanıcı profili oluşturma konusunda bilgi ve beceriye sahibim.			
Çocuk kütüphaneciliğinin tarihi ve kütüphanecilik bağlamındaki yeri hakkında bilgi sahibiyim.			
Kütüphanecilik, çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili alandaki güncel eğilimleri takip ederim.			
Öz değerlendirme uygulamaları ve sürekli olarak mesleki gelişim fırsatlarını takip ederim.			

Mesleki iletişim ağı oluşturarak kendi gelişimime katkı sağlarım.			
Pedagojik bilgiye sahibim ve kütüphane uygulamalarını bu bilgilere göre planlarım.			
Çocukların sosyal becerilerini geliştirmelerine katkı sağlamak için kütüphane uygulamaları sunarım.			
Çocukların bilişsel gelişimine katkı sağlamak amacıyla fen atölyeleri, makerspace yaratıcılık atölyeleri vb. uygulamalar planlarım.			
Çocuklara yönelik elektronik ortamda da eğlence ve öğrenme için uygulamalar planlarım.			
Gelişen teknolojiyi kütüphane uygulamalarında kullanırım.			
Bilgiyi teknolojik platformlarda sunabilirim.			
Web sitesi arayüzünün sürekli değişimi ve güncellenmesini sağlarım.			
Dijital içerik oluştururken güvenilir çevrimiçi kaynakların bilincinde olurum.			
Dijital içerik oluştururken içeriğe değer ve güvenilirlik katan doğru ve etkili bilgi sunarım.			
Dijital içerik oluşturma konusunda web araçları bilgisine sahibim ve kütüphanede uygularım.			
Çocuklara ve kütüphane kullanıcılarına yönelik güvenli internet kullanımı hakkında eğitim verebilirim.			
Çocukların dijital dünyada mahremiyet algısının korunmasına yönelik bilinç sahibiyim.			
Çocuklara ve kütüphane kullanıcılarına yönelik teknolojiyi güvenli bir araç olarak sunmak için onların dijital hak ve sorumluluklarının bilincindeyim.			
Elektronik yayınların hizmete sunulması konusunda bilgi ve beceri sahibiyim.			

15. Çocuk kütüphaneciliği alanında kendinizi geliştirmenizin önünde engel(ler) olduğunu düşünüyor musunuz? Lütfen belirtiniz.